

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

529. plenárne zasadnutie EHSV z 18. a 19. októbra 2017

2018/C 081/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Potenciál rodinných a tradičných podnikov na podporu rozvoja a hospodárskeho rastu v regiónoch (stanovisko z vlastnej iniciatívy) .	1
2018/C 081/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Financovanie organizácií občianskej spoločnosti Európskou úniou (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	9
2018/C 081/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Obce a malé mestá ako katalyzátory rozvoja vidieka – výzvy a príležitosti (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	16
2018/C 081/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Klimatická spravodlivosť (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	22
2018/C 081/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvojové partnerstvá EÚ a výzva, ktorú predstavujú medzinárodné daňové dohody (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	29
2018/C 081/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Hospodárske, sociálne a kultúrne práva v euro-stredozemskom regióne (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	37
2018/C 081/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050 (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	44
2018/C 081/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nové udržateľné hospodárske modely (prieskumné stanovisko)	57

2018/C 081/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zdaňovanie kolaboratívneho hospodárstva – analýza možných daňových politík v súvislosti s rozvojom kolaboratívneho hospodárstva (prieskumné stanovisko na žiadosť estónskeho predsedníctva Rady EÚ)	65
2018/C 081/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Využívanie pôdy na udržateľnú výrobu potravín a ekosystémové služby (prieskumné stanovisko na žiadosť estónskeho predsedníctva)	72
2018/C 081/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Kontrola uplatňovania právnych predpisov EÚ (Preskúmanie Európskeho dvora audítorov) (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	81

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

529. plenárne zasadnutie EHSV z 18. a 19. októbra 2017

2018/C 081/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Balík opatrení týkajúci sa dodržiavania predpisov — a) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán na posilnenie siete SOLVIT: Poskytovanie výhod jednotného trhu občanom a podnikom [COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final]; b) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o zriadení jednotnej digitálnej brány na poskytovanie informácií a pre postupy a služby pomoci a riešenia problémov a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 [COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD)]; c) Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o stanovení podmienok a postupu, na základe ktorých môže Komisia požiadať podniky a združenia podnikov o poskytnutie informácií týkajúcich sa vnútorného trhu a súvisiacich oblastí [COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]	88
2018/C 081/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o monitorovaní a nahlasovaní emisií CO ₂ a spotreby paliva nových ťažkých úžitkových vozidiel [COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]	95
2018/C 081/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o preskúmaní vykonávania stratégie digitálneho jednotného trhu v polovici trvania – Prepojený digitálny jednotný trh pre všetkých [COM(2017) 228 final]	102
2018/C 081/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2016 [COM(2017) 285 final]	111
2018/C 081/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o preskúmaní akčného plánu únie kapitálových trhov v polovici trvania [COM(2017) 292 final]	117
2018/C 081/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Diskusný dokument o prehĺbení hospodárskej a menovej únie [COM(2017) 291 final]	124
2018/C 081/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Diskusný dokument o budúcnosti financií EÚ [COM(2017) 358 final]	131
2018/C 081/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o celoeurópskom osobnom dôchodkovom produkte (PEPP) [COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]	139

2018/C 081/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy [COM(2017) 206] — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vytvorenie európskeho piliera sociálnych práv [COM(2017) 250 final] — Návrh medziinštitucionálneho vyhlásenia Európskeho piliera sociálnych práv [COM(2017) 251 final]	145
2018/C 081/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje právny rámec Európskeho zboru solidarity a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1288/2013, (EÚ) č. 1293/2013, (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) č. 1305/2013, (EÚ) č. 1306/2013 a rozhodnutie (EÚ) č. 1313/2013/EÚ [COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)] . . .	160
2018/C 081/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o novom programe EÚ pre vysokoškolské vzdelávanie [COM(2017) 247 final] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Rozvoj škôl a excelentná výučba: kľúč pre výborný štart do života [COM(2017) 248 final]	167
2018/C 081/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1380/2013 o spoločnej rybárskej politike [COM(2017) 0424 final – 2017/0190(COD)]	174
2018/C 081/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky rámec interoperability – stratégia vykonávania [COM(2017) 134 final]	176
2018/C 081/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov a uľahčení cezhraničnej výmeny informácií o neplatení cestných poplatkov v Únii [COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)] . . .	181
2018/C 081/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami [COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)] a Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami, pokiaľ ide o niektoré ustanovenia týkajúce sa zdaňovania vozidiel [COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]	188
2018/C 081/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa v pohybe – Agenda sociálne spravodlivého prechodu na ekologickú, konkurencieschopnú a prepojenú mobilitu pre všetkých [COM(2017) 283 final]	195
2018/C 081/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou – hodnotiaci správa o kapitole o obchode a udržateľnom rozvoji	201
2018/C 081/29	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Výmena a ochrana osobných údajov v globalizovanom svete [COM(2017) 7 final]	209
2018/C 081/30	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1295/2013, ktorým sa ustanovuje program Kreativná Európa (2014 až 2020) [COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]	215
2018/C 081/31	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017 (doplňujúce stanovisko)	216

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

529. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 18. A 19. OKTÓBRA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Potenciál rodinných a tradičných podnikov na podporu rozvoja a hospodárskeho rastu v regiónoch

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2018/C 081/01)

Spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	7. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	199/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV vo viacerých stanoviskách opakovane vyjadril svoj pozitívny postoj k politike EÚ zameranej na podporu malých a stredných podnikov (MSP) ⁽¹⁾. Tieto podniky však tvoria mimoriadne rôznorodú skupinu, čo znamená, že je potrebné vyvinúť osobitné úsilie a správne zamerať opatrenia na jednotlivé podskupiny, a najmä na malé rodinné a tradičné podniky.

⁽¹⁾ Pozri stanoviská EHSV: *Rôzne politické opatrenia, okrem primeraného financovania, ktoré by mohli pomôcť malým a stredným podnikom pri raste a rozvoji*, Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 7, *Medzinárodné verejné obstarávanie*, Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 32, *Najskôr myslieť v malom – Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu*, Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 30, *Mimoburzové deriváty, centrálné zmluvné strany a archívy obchodných údajov*, Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 44, ako aj informačnú správu *Prístup k financovaniu pre MSP a podniky so strednou kapitalizáciou v období rokov 2014 – 2020*, EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA.

1.2. Význam tejto podskupiny spočíva v tom, že tento druh podnikov vytvára veľkú väčšinu pracovných miest v regiónoch EÚ. EHSV potvrdzuje svoje predchádzajúce závery a pripomína odporúčania, ktoré uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽²⁾, chce sa však podrobnejšie zamerať na výzvy, ktorým malé rodinné a tradičné podniky čelia a poskytnúť ich analýzu. Zámerom je poskytnúť príležitosť konštruktívne ovplyvniť tvorbu politiky na úrovni EÚ, členských štátov i regiónov.

1.3. EHSV nabáda Európsku komisiu, aby zvažila možnosti podpory a propagovania týchto podnikov, nakoľko sú kľúčovým prvkom tvorby nových aktivít a hodnôt, udržiavania zamestnanosti a dosahovania príjmov v oblastiach s obmedzenými zdrojmi. Sú prínosom k regionálnemu rozvoju, hlavne v menej rozvinutých regiónoch, keďže sú hlboko zakorenené v miestnom hospodárstve, do ktorého investujú a v ktorom udržiavajú zamestnanosť.

1.4. Výbor je presvedčený, že jestvuje veľký potenciál rozvoja v mnohých regiónoch, ktoré stále zaostávajú, a že tento nedostatočne využívaný potenciál by sa mohol realizovať prostredníctvom miestnych malých rodinných a tradičných podnikov. Táto výzva by mala zaujímať nielen Európsku komisiu, ale aj iných aktérov, ktorí by sa mohli intenzívne zapojiť, vrátane miestnych samospráv a miestnych sprostredkovateľov, ako sú podnikateľské organizácie a peňažné ústavy.

1.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby venovala pozornosť skutočnosti, že súčasný vývoj a trendy v hospodárstve a priemysle negatívne vplyvajú na malé rodinné a tradičné podniky. Ich konkurencieschopnosť klesá a pri vykonávaní svojej činnosti zápasia s čoraz väčšími ťažkosťami.

1.6. EHSV je znepokojený tým, že politické nástroje podpory sa nezameriavajú na malé rodinné a tradičné podniky a je nepravdepodobné, že by pre tieto podniky boli veľmi prínosné. Podpora MSP sa vo všeobecnosti zameriava na podporu výskumu a inovácií v týchto podnikoch a na začínajúce podniky. EHSV chce bez spochybnenia významu týchto politických opatrení zdôrazniť, že budú prínosné len pre zlomok všetkých MSP, pričom malé rodinné a tradičné firmy nebudú patriť do tejto skupiny. EHSV víta zámer Komisie prepracovať vymedzenie pojmu „malé a stredné podniky“, ktorý iniciovalo GR GROW a ktorý je predbežne naplánovaný na začiatok roku 2019⁽³⁾.

1.6.1. Súčasné vymedzenie pojmu „malé a stredné podniky“ je už zastaralé, a preto sa výbor domnieva, že plánované prepracovanie by mohlo pomôcť lepšie pochopiť povahu MSP a navrhnúť pre ne lepšie politické opatrenia. EHSV vyzýva Komisiu, aby do konzultácií zaradila posúdenie, ako sa platná definícia používa pri implementácii politických opatrení zameraných na MSP na úrovni EÚ, členských štátov a regiónov, s osobitným zameraním na malé rodinné a tradičné podniky.

1.6.2. EHSV sa domnieva, že pri revízii definície by sa malo prinajmenšom:

- zrušiť kritérium počtu zamestnancov⁽⁴⁾ ako hlavné kritérium a poskytnúť MSP možnosť zvoliť si, ktoré dve kritériá z troch splnia, a to využitím najaktuálnejšieho prístupu stanoveného v smernici 2013/34/EÚ⁽⁵⁾,
- vykonať dôkladnú analýzu prahových hodnôt stanovených v článku 2 odporúčania a v prípade potreby ich aktualizovať, vrátane ich zosúladenia s hodnotami stanovenými v smernici 2013/34/EÚ,
- prehodnotiť a zrevidovať obmedzenia ustanovené v článku 3 prílohy k odporúčaniu.

1.7. EHSV je presvedčený, že je dôležité uznať malé rodinné a tradičné podniky ako špecifickú podskupinu, pretože zvyčajne ich zlyhanie trhu postihuje najviac. Preto výbor odporúča vytvoriť podporné politické opatrenia zamerané konkrétne na ne. V záujme riešenia najnaliehavejších problémov sa tieto politické opatrenia musia zameriavať aspoň na:

- pomoc pri získavaní pracovných síl a ich odbornej príprave,
- odbornú prípravu a rekvalifikáciu manažérov/vlastníkov,
- poskytovanie prístupu k poradenským a konzultačným službám,

⁽²⁾ Pozri stanoviská EHSV: *Rodinné podniky v Európe ako zdroj oživenia hospodárskeho rastu a lepších pracovných miest*, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 8, *Preskúmanie iniciatívy „Small Business Act“ pre Európu*, Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 51, *Rôzne typy podnikov*, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 22.

⁽³⁾ Úvodné posúdenie vplyvu (2017)2868537 z 8. júna 2017.

⁽⁴⁾ Článok 4 prílohy, odporúčanie Komisie 2003/361/ES.

⁽⁵⁾ Smernica 2013/34/EÚ Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013.

- zlepšovanie prístupu k financovaniu,
- zaistenie väčšieho počtu informácií a lepšej odbornej prípravy pre zamestnancov miestnych združení zamestnávateľov a miestnych pobočiek bánk,
- poskytovanie služieb jedného kontaktného miesta,
- revíziu administratívnej záťaže na úrovni miestnych orgánov verejnej správy i EÚ,
- zaistenie prístupu k väčšiemu počtu lepších informácií o požiadavkách vyplývajúcich z právnych predpisov, ako aj o miestnom podnikateľskom prostredí a trhových príležitostiach.

2. Malé rodinné a tradičné podniky – súvislosti a význam

2.1. EÚ sa pri tvorbe politiky v súčasnosti zameriava na viacero aktuálnych tém a trendov v priemyselnom rozvoji, ako je digitalizácia, stratégia Priemysel 4.0, rýchlo sa meniace modely podnikania, globalizácia, hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a inovatívnejšie zdroje konkurenčných výhod. Zároveň treba rešpektovať právo ľudí žiť kdekoľvek v EÚ, vrátane mnohých regiónov, ktoré stratégia Priemysel 4.0 pravdepodobne tak ľahko nedosiahne.

2.2. Význam týchto nových trendov netreba spochybňovať a výbor podporuje politické úsilie zamerané na ich podporu, je však nevyhnutné pripomenúť, že veľkú väčšinu pracovných miest v regiónoch EÚ v súčasnosti vytvárajú tradičné malé a stredné podniky (MSP)⁽⁶⁾ a malé rodinné podniky⁽⁷⁾, pričom väčšina z nich má dlhú históriu a svoje vlastné tradície, skúsenosti a mnohé úspechy z minulosti. Túto skupinu podnikov tvoria spravidla tieto podskupiny:

- malé podniky, mikropodniky a podniky jednotlivcov,
- veľmi tradičné MSP pôsobiace v historicky a tradične vymedzených oblastiach,
- MSP v odľahlých oblastiach, ako sú malé mestá, dediny, horské oblasti, ostrovy atď.,
- malé rodinné podniky,
- remeselnícke podniky,
- samostatne zárobkovo činné osoby.

2.3. Ako už EHSV uviedol, malé rodinné a tradičné podniky sú oporou mnohých ekonomík na celom svete a dynamika ich vývoja je ohromujúca. Významne sa podieľajú na regionálnom a miestnom rozvoji a zohrávajú výraznú a konštruktívnu úlohu v miestnych spoločnostiach. Rodinné podniky sú odolnejšie voči ťažkým obdobiam recesie a stagnácie. Spravovanie týchto podnikov má jedinečné vlastnosti, keďže ich vlastníkom veľmi záleží na dlhodobých vyhlídkach podniku, predovšetkým pretože od podniku závisí blahobyt, dobré meno a budúcnosť rodiny. Typickou črtou správy týchto podnikov je nezvyčajná oddanosť kontinuite podniku, čo znamená svedomitejšiu starostlivosť o zamestnancov, ako aj snahu o bližšie vzťahy so zákazníkmi v záujme zachovania podniku. EHSV už v minulosti žiadal Európsku komisiu, aby implementovala aktívnu stratégiu na propagáciu osvedčených postupov v rodinnom podnikaní medzi jednotlivými členskými štátmi⁽⁸⁾.

2.4. Malé rodinné a tradičné podniky čelia pri svojej činnosti v posledných rokoch čoraz väčším ťažkostiam, pretože:

- nie sú dobre vybavené predvídať rýchle zmeny v podnikateľskom prostredí a prispôbovať sa im,

⁽⁶⁾ Tradičné malé podniky sú podniky, ktoré si už dlho zachovávajú rovnaký podnikateľský model a slúžia pomerne malým spoločnostiam, napr. malé reštaurácie a kaviarne, nezávislé čerpacie stanice, pekárne, rodinné hotely, malé dopravné a obchodné podniky atď.

⁽⁷⁾ Jednotná definícia rodinného podniku neexistuje, avšak v priebehu rokov sa vyvinulo niekoľko pracovných definícií. Zdôrazňujú, že rodinné firmy sú tie, v ktorých podnikanie do značnej miery riadi rodina prostredníctvom vlastníckej účasti a zastávaním riadiacich pozícií. (Sciascia a Mazzola, *Family Business Review*, zv. 21, 4. vydanie, 2008). Rodinné podniky predstavujú spolu viac ako 85 % všetkých firiem v krajinách OECD. Medzi ne patrí i niekoľko veľmi veľkých spoločností, avšak toto stanovisko sa zameriava na malé rodinné podniky.

⁽⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Rodinné podniky v Európe ako zdroj oživenia hospodárskeho rastu a lepších pracovných miest, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 8.

- ich tradičné modely podnikania už nie sú také konkurencieschopné ako kedysi vzhľadom na meniace sa modely podnikania, t. j. digitalizáciu, účinnejšie spôsoby riadenia podnikania, vývoj nových technológií,
- majú obmedzený prístup k zdrojom, napríklad k financiám, informáciám a ľudskému kapitálu, ako aj slabý potenciál trhovej expanzie atď.,
- čelia organizačným prekážkam, ako je nedostatok času, kvality a vlastníckej a manažérskej vízie zameranej na budúcnosť, a tiež zotrvačnosť v konaní,
- majú malú schopnosť formovať okolité prostredie a menšiu vyjednávaciu silu, ale sú od nej viac závislé⁽⁹⁾.

2.5. V EÚ pôsobí takmer 23 miliónov malých a stredných podnikov, pričom v južných krajinách EÚ majú MSP väčší podiel na celkovom počte podnikov⁽¹⁰⁾. Malé a stredné podniky tvoria 99,8 % celkového počtu podnikov v nefinančnom sektore v EÚ⁽¹¹⁾, pričom zamestnávajú takmer 67 % celkového počtu zamestnancov a vytvárajú takmer 58 % celkovej pridanej hodnoty v nefinančnom sektore⁽¹²⁾. Zďaleka najviac zastúpené sú mikropodniky, vrátane podnikov jednotlivcov.

3. Politické smerovanie a priority na úrovni EÚ

3.1. Podľa spoločného pravidla smeruje podpora MSP predovšetkým do pozdvihnutia výskumu a vývoja v MSP, ako aj do ich rozvoja⁽¹³⁾. Hoci schopnosť inovovať a schopnosť pôsobiť globálne sa považujú za dva najdôležitejšie faktory rastu, MSP vo všeobecnosti vykazujú nedostatky vo vzťahu k obom faktorom⁽¹⁴⁾. Polovica typov nástrojov, ktoré boli identifikované počas posledného finančného obdobia, sledujú takmer výlučne ciele spojené s inováciou. Ide o nástroje, ktoré podporujú technologické a netechnologické inovácie, ekologické inovácie, vytvorenie inovatívnych spoločností, projekty výskumu a vývoja, výmenu poznatkov a technológií.

3.2. V rokoch 2007 – 2013⁽¹⁵⁾ podpora pre MSP z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) dosiahla približne 47,5 miliardy EUR (7,5 % na podporu podnikania a 16 % celkových prostriedkov EFRR na toto obdobie). Ďalej bolo z 18,5 milióna podnikov približne 246 000 MSP určených ako príjemcovia. Z porovnania počtu príjemcov a celkového počtu podnikov jednoznačne vyplýva, že táto suma je úplne nedostatočná, čo dokazuje, že EÚ nie je schopná podporiť túto veľmi dôležitú kategóriu podnikov. Európska komisia sa tejto dôležitej otázke nevenuje vzhľadom na nedostatok zdrojov a veľkú rôznorodosť charakteristických znakov týchto spoločností.

3.3. V rovnakom období sa uplatnil pomerne vysoký počet politických nástrojov s vysokým stupňom variability od jedného až po 8 000 – 9 000 príjemcov. Vytváranie nástrojov, ktoré sú uplatniteľné na veľmi malý počet príjemcov je zjavne neúčinné. Naskytá sa teda otázka, či stojí za to vytvárať tak veľa nástrojov. Je potrebné porovnať ľudské a finančné zdroje potrebné na ich vytvorenie s výsledkami, ktoré prinášajú (ak vôbec nejaké prinášajú), a tak posúdiť ich účinnosť a efektívnosť. Prípadové štúdie však zdôrazňujú proces vlastného výberu alebo „mäkkého zamerania“, v rámci ktorého sa už samotná koncepcia daného politického nástroja zameriava na skupinu príjemcov (vo všeobecnosti vyznačujúcu sa vyššou absorpčnou schopnosťou).

⁽⁹⁾ Rôzne štúdie (napr. Európsky parlament, 2011; CSES, 2012; EK 2008; OECD, 1998).

⁽¹⁰⁾ V odporúčaní Komisie 2003/361/ES sa uvádza definícia MSP, ktoré sa ďalej podľa počtu zamestnancov a výšky obratu rozdeľujú do troch kategórií: mikropodniky, malé podniky a stredné podniky. Hlavné štatistické zdroje neposkytujú údaje o podnikoch definovaných ako MSP vzhľadom na prísne uplatňovanie ich vyššie uvedenej definície. Dostupné údaje sú založené na kritériu počtu zamestnancov. Štatistické údaje uvádzané v tomto stanovisku teda vychádzajú z tejto definície. Treba uviesť, že hoci zahrnutie obratu, resp. celkových aktív ako kritérií by nemalo príliš zmeniť štatistiky, uplatnenie pravidiel týkajúcich sa autonómie podnikov by mohlo výsledky ovplyvniť významne. Podľa jednej nemeckej štúdie pri uplatnení tohto pravidla klesol celkový počet MSP o 9 % (CSES, 2012).

⁽¹¹⁾ Nefinančný podnikateľský sektor tvoria všetky odvetvia hospodárstiev EÚ-28 alebo členských štátov s výnimkou finančných služieb, služieb verejnej správy, vzdelávania, umenia a kultúry, poľnohospodárstva, zdravotníctva, lesného hospodárstva a rybného hospodárstva.

⁽¹²⁾ Výročná správa Európskej komisie o európskych MSP 2014/2015.

⁽¹³⁾ Súhrnná správa, druhý pracovný balíček: *Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*, zmluva: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/.

⁽¹⁴⁾ *Support to SMEs – Increasing Research and Innovation in SMEs and SME Development, druhý pracovný balíček First Intermediate Report, Volume I: Synthesis Report, ex-post evaluation of Cohesion Policy programmes, 2007-2013, focusing on the European Regional, Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*, zmluva: 2014CE16BAT002, júl 2015.

⁽¹⁵⁾ Rovnaký zdroj ako v poznámke pod čiarou č. 13.

3.4. Komplexné preskúmanie⁽¹⁶⁾ celkovo 670 politických nástrojov 50 operačných programov zavedených v tomto programovom období ukázalo, že rozdelenie medzi jednotlivými oblasťami politiky je dosť nerovnomerné. Ukázalo sa, že menej ako 30 % všetkých politických nástrojov sa zameriavalo na potreby tradičných podnikov. EHSV už vyjadril svoju podporu inovatívnym a rýchlo rastúcim podnikom⁽¹⁷⁾. Zároveň však vyjadruje poľutovanie nad tým, že politické nástroje sa neprimerane a prevažne zameriavajú na ciele MSP v oblasti inovácie, pretože väčšina MSP v EÚ nemá a v blízkej budúcnosti nebude mať žiadny inovačný potenciál a ich hlavná činnosť ho nevyžaduje. Je pravda, že inovatívne produkty by sa mohli vyvíjať s mimoriadne nízkymi nákladmi a mohli by mať veľký potenciál rastu, avšak tento druh rastu je v rodinných podnikoch fungujúcich s úplne odlišnou filozofiou jednoznačne výnimkou a nie pravidlom. Niektoré inovácie sú možné a vhodné a nové generácie začínajú inovovať, pretože majú otvorené zmýšľanie. Vo väčšine prípadov ide však iba o sporadické inovácie a inovácie nie sú súčasťou hlavnej činnosti týchto podnikov⁽¹⁸⁾.

3.5. Podporné politické nástroje sa nezameriavajú na malé rodinné a tradičné podniky, ako to dokazuje skutočnosť, že menšia časť politických nástrojov (iba 7 % z celkového verejného príspevku) je zameraná na MSP, ktoré pôsobia v konkrétnych sektoroch, najčastejšie v cestovnom ruchu. Svedčí o tom aj skutočnosť, že približne 54 % príjemcov z radov MSP je zo spracovateľského odvetvia a IKT (10 %), a iba 16 % z veľkoobchodu a maloobchodu a 6 % z oblasti ubytovania a stravovania, ktoré sa považujú za tradičné odvetvia. Situáciu ešte zhoršuje skutočnosť, že počas posledného programového obdobia bola podpora pre MSP štruktúrovaná so zreteľom na hlbokú hospodársku krízu, pričom sa zohľadnila potreba presunúť zdroje od inovácií k všeobecnejšiemu rastu.

3.6. Z údajov však zároveň vyplýva, že v priebehu piatich rokov od začiatku krízy v roku 2008 počet MSP rástol, zatiaľ čo pridaná hodnota a počet zamestnancov klesali⁽¹⁹⁾. Z takýchto štatistík vyplýva, že v tomto období prevažovalo „podnikanie z núdze“ nad „podnikaním na základe príležitosti“. Ľudia sa zjavne snažili nájsť spôsob ako sa vymaniť z krízy a podniky sa snažili prežiť, avšak podpora nebola ani dostatočná, ani primeraná⁽²⁰⁾.

3.7. Mnohé aktuálne štúdie poskytli jednoznačné dôkazy, že existujú výrazné rozdiely medzi potrebami MSP v severnej a južnej Európe, pričom aj medzi jednotlivými krajinami sú významné rozdiely. Tento názor plne podporuje aj výročná správa Európskej komisie o európskych MSP za roky 2014/2015, podľa ktorej sa krajiny zo skupiny s najnižším hodnotením nachádzajú prevažne v južnej Európe. Tieto krajiny hlásia mimoriadne nízku mieru úspešnosti projektov, a to aj pokiaľ ide o prvok MSP v rámci programu Horizont 2020.

3.8. Ďalšou významnou výzvou pri poskytovaní podpory pre malé rodinné a tradičné podniky je skutočnosť, že podporné politické opatrenia sa vytvárajú prevažne na základe veľkosti spoločností, ktoré majú byť podporené, a nie na základe relevantnejších vlastností, ktoré majú väčší vplyv na ich činnosť. Tento prístup môže byť zastaralý, príliš všeobecne zameraný a nezohľadňuje rôzne potreby rôznych skupín, ako sú malé rodinné a tradičné podniky. EHSV vo svojich stanoviskách neustále zdôrazňuje potrebu cielenejších a presnejšie vymedzených politík zameraných na propagáciu MSP v Európe, ako aj potrebu upraviť vymedzenie pojmu „malé a stredné podniky“, aby lepšie odrážalo ich rôznorodosť⁽²¹⁾.

3.9. EHSV je znepokojený skutočnosťou, že doposiaľ len malý podiel podpory z EFRR mal preukázateľné účinky, ktorými by sa potvrdilo, že má skutočný dosah na hospodárstvo⁽²²⁾. To spochybňuje skutočný dosah finančných prostriedkov investovaných do podpory MSP a EHSV trvá na tom, aby sa vykonalo skutočné hodnotenie dosahu, vrátane analýzy podpory poskytovanej malým rodinným a tradičným podnikom.

⁽¹⁶⁾ Rovnaký zdroj ako v poznámke pod čiarou č. 14.

⁽¹⁷⁾ Pozri stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Podpora inovačných a rýchlo rastúcich podnikov, Ú. v. ES C 75, 10.03.2017, s. 6.

⁽¹⁸⁾ Dobrým príkladom je vidiecky cestovný ruch, ktorý sa marketingovo v súčasnosti výrazne spolieha na digitálne platformy.

⁽¹⁹⁾ Súbor údajov Európskej komisie na preskúmanie výkonnosti MSP (vydanie z roku 2014).

⁽²⁰⁾ „Podnikateľ z núdze“ je ten, kto sa stal podnikateľom, pretože nemal lepšiu možnosť. „Podnikateľ na základe príležitosti“ je osoba, ktorá sa aktívne rozhodla založiť nový podnik na základe pocitu, že existuje nevyužitá alebo slabo využitá podnikateľská príležitosť. Existujú dôkazy, ktoré naznačujú, že podnikanie z núdze a podnikanie na základe príležitosti majú veľmi odlišný dosah na hospodársky rast a rozvoj. Podnikanie z núdze vo všeobecnosti nemá vplyv na hospodársky rozvoj, zatiaľ čo podnikateľské využívanie príležitostí má značný a pozitívny dosah.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 64.

⁽²²⁾ Podľa informácií dostupných z monitorovacieho systému i ďalších zdrojov (napr. hodnotení ad hoc), iba 12 % všetkých politických nástrojov poskytuje spoľahlivé dôkazy o svojich pozitívnych výsledkoch. Politické nástroje, ktoré možno hodnotiť ako neúčinné, predstavujú až 5 % celkového počtu.

3.10. EFRR nie je jediným zdrojom podpory malých rodinných a tradičných podnikov. Malým a stredným podnikom sa podpora poskytuje aj z iných zdrojov, napríklad Európskeho námorného a rybárskeho fondu (ENRF)⁽²³⁾, Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka (EPFRV)⁽²⁴⁾ alebo Európskeho sociálneho fondu (ESF)⁽²⁵⁾, ktoré sa môžu využívať oddelene alebo prostredníctvom územných nástrojov (miestny rozvoj vedený komunitou a integrované územné investície). Nie sú však zamerané na malé rodinné a tradičné podniky a tieto podniky z nich dostávajú len veľmi malú časť financovania. Podľa vyjadrenia zástupcov týchto podnikov nie sú ich potreby ani správne chápané, ani riadne uspokojované.

3.10.1. Možným vysvetlením je skutočnosť, že politici a orgány správy v EÚ a členských štátoch, ako aj na miestnej úrovni sú pri tvorbe politiky určitým spôsobom príliš nepružní, resp. nepružné a nezohľadnili názory podnikov a sociálnych partnerov, ktoré by im pomohli lepšie pochopiť skutočné potreby malých a veľmi malých podnikov.

3.10.2. Vina by sa samozrejme nemala zvažovať len na verejnú správu, ale aj na sprostredkovateľské organizácie, ktoré neboli schopné efektívne tlmočiť skutočné potreby MSP. Ako dobrý príklad možno uviesť skutočnosť, že MSP uprednostňujú granty pre podniky, čo je v rozpore s rastúcim dôrazom, ktorý sa v politickej diskusii kladie na kapitálové financovanie, návratnú podporu a nepriamu podporu.

3.10.3. Aj partnerstvá medzi podnikmi a výskumnými centrami a využívanie sprostredkovateľských subjektov na poskytovanie pomoci MSP sa zdajú byť mene rozvinuté, ako sa očakávalo, hoci sa týmto témam venuje značná pozornosť. Tvrdí sa, že tento nesúlad sa do určitej miery môže vysvetliť krízou, avšak počas hospodárskej recesie sa politici mohli rozhodnúť pre „tradičnejšie“ politické nástroje na podporu miestnych hospodárstiev v kritickom období.

3.10.4. Pre malé rodinné a tradičné podniky je možnosť využívať rôzne konkrétne finančné nástroje prakticky nedosiahnuteľná vzhľadom na ťažkosti pri ich implementácii a nedostatok skúseností a vedomostí.

4. Potreba zaoberať sa rôznorodosťou malých a stredných podnikov

4.1. Malé podniky majú zvyčajne nižší podiel vývozu na obrate než stredné a veľké podniky, čo naznačuje súvislosť medzi veľkosťou firmy a schopnosťou vývozu.

4.2. Dostupnosť financovania je pre MSP a začínajúce podniky často vážnym problémom. EHSV vo svojej informačnej správe upozornil na skutočnosť, že od roku 2008 činnosť MSP obmedzuje neprimeraná ponuka financovania⁽²⁶⁾. Situácia sa v poslednom čase síce zlepšuje, čím je však podnik menší, tým je aj pokrok pomalší, čo znovu poukazuje na význam veľkosti podniku pri formovaní jeho potrieb a výkonnosti. Okrem toho sú MSP pri svojom financovaní závislé hlavne od bankových pôžičiek, ale bankový systém nie je MSP, a osobitne malým rodinným a tradičným podnikom dobre prispôsobený.

4.3. Finančná podpora sa v poslednom čase zameriava hlavne na začínajúce podniky, ktoré tvoria veľmi malú časť MSP v EÚ, avšak zatiaľ sa primerane neriešila naliehavá potreba kapitálu pre rozvíjajúce sa podniky, ani potreba prostriedkov na financovanie bežnej činnosti prevažnej väčšiny tradičných podnikov, ktoré utrpeli ujmu v dôsledku nedávnej krízy. Kolujú správy o bankových zlyhaniach spôsobujúcich problémy s peňažným tokom, v dôsledku ktorých malé podniky jednoducho zbankrotovali.

4.4. Ďalšia veľká prekážka, ktorú MSP musia na rozdiel od veľkých spoločností prekonávať, sa týka prístupu k informáciám a novým trhom. Je pre ne tiež oveľa ťažšie prijať do zamestnania a udržať vysokokvalifikované pracovné sily a zaistiť súlad s rastúcimi regulačnými a byrokratickými požiadavkami. Táto nevýhodná situácia je ešte horšia pre MSP v menej rozvinutých regiónoch EÚ, ktoré zápasia s nedostatkom príležitostí na spoluprácu s väčšími podnikmi vo svojom hodnotovom reťazci, menším počtom príležitostí stať sa súčasťou konkurenčne schopného zoskupenia, nedostatočným poskytovaním verejných statkov, obmedzeným prístupom k zariadeniam a podporným inštitúciám a často i s klesajúcim počtom zákazníkov. Všetky tieto faktory môžu tiež mať za následok vyššie náklady na uvedenie ich tovaru na trh.

⁽²³⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_en

⁽²⁵⁾ <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp>

⁽²⁶⁾ Pozri informačnú správu EHSV Prístup k financovaniu pre MSP a podniky so strednou trhovou kapitalizáciou v období rokov 2014 – 2020: príležitosti a výzvy.

4.5. Pre tradičné MSP a MSP v menej rozvinutých oblastiach EÚ preto nie sú životne dôležité politické nástroje zamerané na podporu inovácií, prístup k novým trhom, internalizáciu, prístup ku kapitálovým trhom atď., ale skôr nástroje, ktoré im pomáhajú zlepšiť vlastné fungovanie a dosiahnuť lepšie výsledky v ich hlavnej činnosti, ako sú nástroje na uľahčenie prístupu k bežnému financovaniu bankami, informáciám, kvalifikovaným pracovníkom a priamym podnikateľským príležitostiam (zlepšenie každodenného fungovania). Pre tieto podniky tiež nemá z krátkodobého hľadiska zmysel podnecovať zmeny správania, pretože najprv je nevyhnutné zmeniť celkový kontext, v ktorom pôsobia.

4.6. Podnikateľské inkubátory fungujú v niektorých krajinách hladko, v iných sú ich pozitívne účinky veľmi obmedzené. Kľúčovým faktorom úspechu je kultúra spoločného využívania organizačných zdrojov a podporných sietí, ktoré v zásade v menej rozvinutých regiónoch EÚ nie sú dobre rozvinuté.

4.7. Rastúci význam znalostnej výroby ako konkurenčná výhoda ďalej zvyšuje rôznorodosť MSP, čím vzniká diskriminácia medzi rýchlo rastúcimi MSP a ostatnými MSP, ktorých rozvoj brzdia prekážky tradične spojené s ich malou veľkosťou, umiestnením a zákazníckou základňou.

4.8. EHSV žiada Komisiu, aby schválila prístup „najskôr myslieť na malých“ a pri tvorbe politických nástrojov venovala osobitnú pozornosť malým rodinným a tradičným podnikom.

4.9. Pred 30 alebo 40 rokmi bolo v Európe mnoho zaostávajúcich regiónov, ktoré boli zemepisne alebo funkčne oddelené od motorov hospodárskeho rastu. Niektoré z nich teraz prosperujú vďaka otvoreným, zodpovedne konajúcim a neskorumpovaným miestnym samosprávam, účinnej práci podnikateľských organizácií a vytvoreniu dobre fungujúcich miestnych podnikateľských sietí.

5. Výzvy a spôsoby, ako ich riešiť s cieľom účelnejšie podporiť rozvoj malých rodinných a tradičných podnikov

5.1. *Prístup k financovaniu je chronickým problémom MSP.* Malé rodinné a tradičné podniky vykazujú v porovnaní s väčšími podnikmi väčšie odlišnosti v ziskovosti, pretrvaní a raste, z čoho vyplývajú ich špecifické problémy, pokiaľ ide o financovanie. MSP sú spravidla konfrontované s vyššími úrokovými mierami, ako aj obmedzenými možnosťami získať úver vzhľadom na nedostatočnú zábezpeku. Existujú značné rozdiely v ťažkostiach, s ktorými sa pri financovaní stretávajú podniky s pomalým rastom v porovnaní s podnikmi s rýchlym rastom.

5.2. Expanzia rizikových fondov, súkromné kapitálové trhy, vrátane neformálnych trhov a podnikateľských anjelov, kolektívne financovanie a rozvoj únie kapitálových trhov vo všeobecnosti zlepšili prístup k rizikovému kapitálu pre niektoré kategórie MSP, ale malé rodinné a tradičné podniky pravdepodobne nebudú mať prospech z tohto vývoja a zostanú veľmi závislé od tradičných bankových pôžičiek. Dokonca ani inovatívne spoločnosti, začínajúce podniky a stredné podniky nemôžu tieto nástroje vždy ľahko využívať a medzi krajinami pretrvávajú značné rozdiely vyplývajúce z úrovne rozvoja miestnych kapitálových trhov a nedostatku vhodných právnych predpisov.

5.3. Politika Komisie na uľahčenie prístupu k financovaniu poskytovaním záruk je vítaná. Zdá sa však, že zvolený systém narúša trh so zárukami a v konečnom dôsledku neželane ovplyvňuje činnosť záručných inštitúcií. Z dostupných empirických dôkazov vyplýva, že obchodné banky výslovne navrhujú svojim dlžníkom, aby požiadali o záruku, ktorú im EÚ má vydať v podobe priamej záruky, aby banka mohla pokryť bežné riziká zárukami bez potreby zvýšiť ich rizikovú triedu (Španielsko je takým prípadom). Znevýhodnené MSP (t. j. tie, ktoré len ťažko získavajú úver) sú vynechané. Rozsiahlejšie využívanie verejných peňazí prostredníctvom protizáruk zvýši efektívnosť využitia verejných peňazí a na trhu a v hospodárstve vo všeobecnosti vyvolá väčší pákový efekt.

5.4. Európska a miestna regulačná záťaž je pre malé rodinné a tradičné podniky hlavnou prekážkou, pretože zvyčajne nie sú dostatočne vybavené na riešenie problémov vyplývajúcich z nadmernej regulácie. Na riešenie týchto problémov je potrebný jednoduchý prístup k informáciám o právnych predpisoch a lepšie poskytovanie informácií o technických a environmentálnych normách. Politici sa musia postarať o to, aby postupy dodržiavania predpisov neboli zbytočne nákladné, zložité a zdĺhavé. Relevantné miestne podnikateľské združenia by navyše mali systematicky a dôkladne skúmať nové právne predpisy a ich implementáciu.

5.5. Prístup k lepším informáciám je potrebný nielen vo vzťahu k regulačným požiadavkám. Pre tradičné a rodinné podniky sú životne dôležité aj informácie o miestnom podnikateľskom prostredí a trhových príležitostiach na regionálnej úrovni. Moderné technológie majú obrovský potenciál odstrániť nedostatok informácií za predpokladu, že majú ľahko použiteľnú podobu. Veľmi by pomohlo, keby sa vytvoril systém jednotného kontaktného miesta, aký už existuje v niektorých krajinách, v rámci ktorého by na jednom mieste boli dostupné všetky informácie, ktoré ovplyvňujú stratégiu a rozhodnutia podniku. Cieľom opatrení na podporu informačných sietí musí byť prispôbenie databáz a predchádzanie zahŕňaniu informáciami.

5.6. Nedávne opatrenia na uľahčenie prístupu na trhy sa zameriavali predovšetkým na medzinárodné trhy. Zámerom politiky v tejto oblasti je riešiť nevýhody, s ktorými sa MSP stretávajú vzhľadom na nedostatok ľudských zdrojov a nedostatočný prístup k vonkajším trhom a technológiám. Ako však už bolo uvedené, pre malé tradičné a rodinné podniky je to často málo relevantné. Malo by sa preto vyvinúť úsilie zamerané na lepšiu koordináciu medzi organizátormi obchodných misií na regionálnej úrovni a smerom k zabezpečeniu lepšej pomoci pri hľadaní spoľahlivých obchodných partnerov. Ďalšou možnosťou v rovnakej oblasti je podporiť úsilie zvýšiť tzv. podiel, ktorý malé podniky získavajú z vládnych zákaziek vo verejnom obstarávaní.

5.7. Veľmi špecifický problém, ktorému malé tradičné a rodinné podniky v súčasnosti čelia je prístup ku kvalifikovanej pracovnej sile. Demografická situácia v odľahlých oblastiach a v mnohých regiónoch, ktoré zaostávajú v rozvoji, sa zhoršuje, a v dôsledku toho je na mnohých miestach významný nedostatok kvalifikovaných pracovných síl. Tieto podniky preto potrebujú pomoc pri hľadaní a získavaní ľudských zdrojov, ako aj pri ich školení. Programy odbornej prípravy by mali byť individuálne prispôbené a mali by prebiehať mimo sezóny. Mal by sa tiež vytvorit systém, ktorý by umožňoval ponúkať tieto programy pravidelne, keďže malé podniky môžu vykazovať vysokú fluktuáciu.

5.8. V rodinných podnikoch je bežné, že v podniku pracujú deti z rodiny, ktorej podnik patrí, alebo z inej rodiny. Je to tradícia a pre podnik je to dobré, pretože to uľahčuje hladký prechod podniku od jednej generácie k nasledujúcej alebo oboznámenie s budúcou prácou. V takýchto prípadoch majitelia/managéři by mali mať na pamäti, že pracovné podmienky musia byť v súlade s dohovormi MOP č. 182 a č. 138 o detskej práci.

5.9. Odborná príprava je potrebná nielen pre zamestnancov malých rodinných a tradičných podnikov. Zamestnanci bánk a združení zamestnávateľov vo vidieckych a odľahlých oblastiach často nemajú potuchu o rôznych programoch a možnostiach poskytovaných Komisiou, ani o potrebných dokladoch a postupoch. Sieť sprostredkovateľov je z hľadiska účinnosti podpory pre malé rodinné a tradičné podniky veľmi dôležitá. Mali by sa podporovať osvetové programy a výmena osvedčených postupov medzi týmito sprostredkovateľmi. Zriaďiť by sa malo aj jednotné kontaktné miesto pre všetky druhy financovania a programov.

5.10. Dôležitým politickým opatrením by malo byť zvýšenie kvalít majiteľov, resp. manažérov malých rodinných a tradičných podnikov, pretože všetko v týchto podnikoch priamo súvisí s týmto faktorom. Mohlo by sa to realizovať podporou odbornej prípravy a/alebo poskytovaním jednoduchého prístupu k poradenstvu a konzultačným službám. Malo by sa podporovať celoživotné vzdelávanie, pričom krokom správnym smerom by mohli byť online vzdelávacie nástroje z takých oblastí, ako je podnikateľské plánovanie, výrobné normy, právne predpisy o ochrane spotrebiteľov a ďalšie právne predpisy.

5.11. Ďalším opatrením je nabádať malé rodinné a tradičné podniky, aby reinvestovali svoje príjmy. Ak sa ich podarí k tomu stimulovať, tieto podniky sa stanú stabilnejšími, budú menej závislé od bankových pôžičiek a menej ohrozené krízami.

5.12. Bolo by veľmi užitočné vypracovať súhrn osvedčených postupov z rôznych krajín z tých odvetví, v ktorých intenzívne pôsobia malé rodinné a tradičné podniky, ako je cestovný ruch, poľnohospodárstvo, rybolov atď., a predstaviť ho členským štátom.

V Bruseli 18. októbra 2017

Prešeda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Financovanie organizácií občianskej spoločnosti Európskou úniou**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/02)

Spravodajca: **Jean-Marc ROIRANT**

Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	30. 3. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	27. 9. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	188/15/10

1. Závery a odporúčania

1.1. Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore aktívneho občianstva v Európe. Participatívna demokracia potrebuje sprostredkovateľské orgány na zapájanie občanov a podporu možnosti vyjadriť sa v každom občianskom priestore. Existencia silnej, nezávislej a rozmanitej organizovanej občianskej spoločnosti závisí od primeraného verejného financovania.

1.2. Okrem sťaženého prístupu k verejným finančným prostriedkom je najnebezpečnejším prvkom pre fungovanie organizácií občianskej spoločnosti a európsku demokraciu zužovanie občianskeho priestoru, ku ktorému dochádza v niektorých členských štátoch EÚ.

1.3. EHSV sa domnieva, že na európskej a vnútroštátnej úrovni by sa mal vytvoriť politický a legislatívny rámec na podporu rozvoja európskej občianskej spoločnosti, ktorý by mal pri svojej činnosti vychádzať z rámca hodnôt odrážajúcich základné práva.

1.4. Podobne, ako to urobili niektoré členské štáty na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom tzv. chárt vzájomných záväzkov alebo paktov, aj európske inštitúcie by sa mohli zasadzovať za skutočný európsky občiansky dialóg. Je potrebné pokračovať v diskusiách o štatúte európskeho združenia, ako aj o európskom štatúte pre nadácie a zabezpečiť uplatňovanie článku 11 ZEÚ o štruktúrovanom dialógu s občianskou spoločnosťou.

1.5. EÚ by mala povzbudzovať členské štáty, aby zachovali alebo rozvíjali daňové stimuly v prípade súkromných darov a aby časť príjmov z daní nasmerovali do organizácií občianskej spoločnosti. EÚ by tiež mala odstrániť prekážky brániace prijímaniu cezhraničných darov prostredníctvom koordinácie daňových právnych predpisov a postupov a investovať do rozvoja filantropie v celej EÚ.

1.6. Európske inštitúcie by mali propagovať pozitívny obraz organizácií občianskej spoločnosti a zabezpečiť ich nezávislosť, a to najmä posilnením ich schopnosti konať a angažovať sa v oblasti sociálnej inovácie a občianskej účasti.

1.7. EHSV vyzýva, aby sa navrhla stratégia, ktorá uľahčí rozvoj silnej a nezávislej občianskej spoločnosti v Európe a aby sa vytvorila funkcia ombudsmana EÚ pre slobody týkajúce sa občianskeho priestoru, ktorému by MVO nahlasovali incidenty v spojitosti s prekážkami alebo obmedzovaním ich činnosti.

1.8. Pokiaľ ide o budúcnosť viacročného finančného rámca, EHSV vyzýva rozpočtové orgány, aby zvýšili podporu organizáciám občianskej spoločnosti, najmä prostredníctvom prevádzkových grantov, ako aj viacročného financovania.

1.9. EHSV vyzýva Komisiu, aby navrhla zriadiť európsky fond pre demokraciu, ľudské práva a hodnoty v EÚ⁽¹⁾, ktorý by disponoval rozsiahlymi rozpočtovými prostriedkami, bol by priamo prístupný pre organizácie občianskej spoločnosti v celej Európe a bol by spravovaný nezávisle, podobne ako Európska nadácia na podporu demokracie⁽²⁾ a so zapojením zástupcov EHSV.

1.10. V záujme posilňovania participatívnej demokracie sa EHSV domnieva, že na program Európa pre občanov by sa mal v rámci budúceho viacročného finančného rámca vyčleniť rozpočet v objeme 500 miliónov EUR, tak ako to navrhol Európsky parlament⁽³⁾. Takisto by sa mali zintenzívniť opatrenia v rámci programu Erasmus+, ktoré sa zameriavajú na občiansku spoločnosť.

1.11. EHSV vyzýva Komisiu, aby monitorovala vykonávanie kódexu správania pre partnerstvo s občianskou spoločnosťou v rámci štrukturálnych fondov. Komisia by taktiež mala vyzvať celoštátne a regionálne orgány, aby uplatňovali ustanovenia o technickej pomoci určenej organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré boli vypracované s cieľom podporiť rozvoj kapacít.

1.12. EHSV žiada, aby sa viedli hlbšie diskusie o tom, ako zabezpečiť ďalšie zapájanie organizácií občianskej spoločnosti do výskumných programov prostredníctvom zintenzívňovania kontaktov medzi výskumnými pracovníkmi a občianskou spoločnosťou a navrhnutím novej kapitoly o občianskej účasti a demokracii v rámci piliera Spoločenské výzvy v nasledujúcom rámcovom programe pre výskum.

1.13. Do budúceho viacročného finančného rámca by sa mali zahrnúť aj ciele udržateľného rozvoja a priority v oblasti rodovej rovnosti.

1.14. EÚ by si mala zachovať a ďalej posilňovať svoje vedúce postavenie ako poskytovateľka humanitárnej pomoci a medzinárodnej spolupráce a proaktívne podporovať plnoprávnu občiansku spoločnosť.

1.15. EHSV takisto víta návrh, ktorý predložila Komisia vo svojom návrhu na revíziu nariadenia o rozpočtových pravidlách, aby sa v rámci oprávnených nákladov zohľadňoval čas, ktorý venujú dobrovoľníci [priama odpoveď na stanovisko EHSV na tému Štatistické nástroje na posudzovanie dobrovoľníckej činnosti⁽⁴⁾], a aby sa uľahčilo zahrnutie nepeňažných príspevkov do spolufinancovania. Takisto víta správu Európskeho parlamentu, ktorý žiada, aby sa zjednodušila kontrola finančných prostriedkov, najmä pokiaľ ide o vzájomné využívanie posúdení a auditov, urýchlenie odpovedí žiadateľom a podpisovanie zmlúv a platieb. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby v súvislosti so spomínaným návrhom dospeli k dohode, a tak umožnili spravodlivo ohodnotiť čas, ktorý venujú dobrovoľníci.

1.16. Posilnenie občianskej spoločnosti závisí od lepšieho prístupu k financovaniu pre najmenšie organizácie, ako aj pre najviac znevýhodnené spoločenské skupiny. V tejto súvislosti by Komisia mala stanoviť rôzne spôsoby financovania a ďalej zjednodušovať administratívne formality, poskytovať školenia a pokyny pre plnenie zmlúv a finančných záväzkov a zároveň zabezpečiť konzistentný výklad nariadenia o rozpočtových pravidlách v rámci svojich útvarov.

1.17. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby reagovala rýchlym prijatím príslušných opatrení vrátane začatia konaní o porušení povinnosti voči členským štátom, ak vnútroštátne administratívne alebo právne ustanovenia obmedzujú prístup vnútroštátnych organizácií občianskej spoločnosti k fondom EÚ a ak stanovené podmienky financovania obmedzujú ich zastupiteľskú činnosť.

2. Úvod

2.1. EHSV sa v mnohých svojich stanoviskách zaoberal otázkami občianskeho dialógu a participatívnej demokracie, vymedzením týchto pojmov, reprezentatívnosťou rôznych aktérov a opatreniami, ktoré treba prijať na úrovni EÚ. Osobitne zdôraznil, že pre EÚ, ktorá sa usiluje o demokratickú legitimitu v očiach svojich občanov, je mimoriadne dôležité uplatňovanie článku 11 ZEÚ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Tento fond by sledoval rovnaké ciele ako európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁾ Európska nadácia na podporu demokracie je nezávislou organizáciou poskytujúcou granty, ktorá bola zriadená v roku 2013 Európskou úniou a členskými štátmi EÚ s cieľom podporovať demokraciu v krajinách európskeho susedstva aj mimo neho. Všetky členské štáty EÚ sú členmi správnej rady tejto nadácie spoločne s poslancami Európskeho parlamentu a odborníkmi z radov občianskej spoločnosti.

⁽³⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o vykonávaní nariadenia, ktorým sa ustanovuje program „Európa pre občanov“.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 11.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 8.

2.2. Otázka, ako môže financovanie prispieť k uľahčeniu aktívneho občianstva a participatívnej demokracie, však zatiaľ nebola predmetom osobitného stanoviska.

2.3. Je naliehavo potrebné preskúmať rozdelenie a efektívnosť financovania zo strany Európskej únie v tomto ohľade, keďže inštitúcie EÚ sa pripravujú na diskusiu o návrhu viacročného finančného rámca po roku 2020 a chystajú sa prijať rozhodnutie o revízii nariadenia o rozpočtových pravidlách.

2.4. Otázky financovania súvisia aj s uznaním osobitnej úlohy a osobitného štatútu jednotlivých aktérov európskeho občianskeho dialógu. EHSV už niekoľkokrát vyjadril svoj názor na potrebu štatútu európskeho združenia ⁽⁶⁾.

2.5. V rámci tohto stanoviska sa „organizáciami občianskej spoločnosti“ rozumejú mimovládne neziskové organizácie nezávislé od verejných inštitúcií a obchodných záujmov, ktorých činnosti prispievajú k cieľom Charty základných práv, ako sú sociálne začlenenie, aktívna účasť občanov, trvalo udržateľný rozvoj vo všetkých jeho formách, vzdelávanie, zdravie, zamestnanosť, práva spotrebiteľa, pomoc migrantom a utečencom a základné práva ⁽⁷⁾.

3. Úloha organizácií občianskej spoločnosti

3.1. Angažovaná, pluralitná a nezávislá občianska spoločnosť zohráva zásadnú úlohu pri podpore aktívnej účasti občanov na demokratickom procese, ako aj v riadení a transparentnosti na úrovni EÚ a na úrovni jednotlivých štátov. Taktiež môže prispieť k politikám, ktoré sú spravodlivejšie a účinnejšie, a podporiť udržateľný rozvoj a inkluzívny rast ⁽⁸⁾. Keďže organizácie občianskej spoločnosti sú schopné osloviť najzraniteľnejšie a najviac znevýhodnené skupiny obyvateľstva a zastupovať tých, ktorí nemajú dostatočnú možnosť vyjadriť sa, umožňujú väčšiu účasť a prispievajú k vymedzeniu európskych politík ⁽⁹⁾.

3.2. Okrem svojich občianskych a spoločenských funkcií niektoré z organizácií občianskej spoločnosti zasahujú aj do sektora tzv. sociálneho a solidárneho hospodárstva, a dokonca nezanedbateľným spôsobom prispievajú k tvorbe pracovných miest.

3.3. Organizácie občianskej spoločnosti sú osobitné tým, že v rámci rôznych projektov združujú prevažne veľmi angažovaných dobrovoľníkov alebo aktívnych zamestnancov. Dobrovoľníctvo ako aktívny prejav občianskej účasti, ktorý umožňuje posilňovanie spoločných európskych hodnôt, ako sú solidarita a sociálna súdržnosť, musí mať vytvorené priaznivé podmienky ⁽¹⁰⁾.

3.4. Skutočná participatívna demokracia potrebuje sprostredkovateľské orgány (napr. odbory, organizácie zamestnávateľov a MSP, mimovládne organizácie a iné neziskové subjekty), aby zapájali verejnosť a pomáhali zabezpečiť ľudovú a občiansku podporu pre európske výzvy a vybudovať spravodlivejšiu, solidárnejšiu a inkluzívnejšiu Európu. Existencia silnej a rozmanitej organizovanej občianskej spoločnosti závisí od existencie primeraného verejného financovania a rámca, ktorý uľahčuje prístup k rôznym formám súkromného financovania.

4. Rôzne formy financovania

4.1. Na úrovni Európskej únie existuje mnoho programov v rôznych sektoroch (vzdelávanie, kultúra, sociálna oblasť, občianstvo, životné prostredie, základné práva, výskum, medzinárodná spolupráca, humanitárna pomoc, zdravie atď.), ktoré zahŕňajú osobitné ciele týkajúce sa účasti občianskej spoločnosti, najmä vo forme projektov. Inštitúcie takisto vytvorili prevádzkové granty určené najmä na podporu vytvárania sietí vnútroštátnych organizácií zameraných na rôzne sektory a spoločenské témy. Tieto druhy finančnej podpory tak prispievajú k vytváraniu „európskej verejnej mienky“.

4.2. Pokiaľ ide o rozširovanie a vonkajšie politiky, najmä medzinárodnú spoluprácu a humanitárnu pomoc, EÚ vytvorila aktívnu politiku na podporu rozvoja občianskej spoločnosti, najmä prostredníctvom osobitných opatrení. EÚ je okrem toho jedným z najväčších svetových prispievateľov na rozvojovú pomoc a humanitárnu pomoc a európski občania tento prístup veľmi podporujú ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 163.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 41.

⁽⁸⁾ White Paper on European Governance (Biela kniha o európskom riadení – neexistuje v slovenskom znení) z 25. júla 2001.

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 final.

⁽¹⁰⁾ Európsky rok dobrovoľníckej práce 2011.

⁽¹¹⁾ Pozri najmä prieskum z roku 2017: http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en

4.3. Pokiaľ však ide o vnútornú politiku, od prvého diskusného dokumentu Komisie predloženého v roku 2000 v rámci administratívnej reformy, v ktorom sa zdôrazňovala nutnosť zachovať vysokú úroveň verejnej pomoci na podporu úlohy MVO, stanoviť súdržný prístup v rámci útvarov Komisie a zlepšiť riadenie dotácií, už nedošlo k prehodnoteniu vzťahov EÚ s organizáciami občianskej spoločnosti (najmä v súvislosti s článkom 11 ZEÚ).

4.4. Financovanie organizácií občianskej spoločnosti sa zameriava predovšetkým na oblasť humanitárnej pomoci a medzinárodnej spolupráce. Podľa údajov z roku 2015 bolo na financovanie mimovládnych organizácií vyčlenených 1,2 miliardy EUR (okolo 15 % v rámci okruhu „Globálna Európa“) ⁽¹²⁾, zatiaľ čo financovanie organizácií občianskej spoločnosti v iných oblastiach zostalo pomerne obmedzené: 0,08 % v rámci okruhu „Udržateľný rast: prírodné zdroje“, 2,5 % v rámci okruhu „Bezpečnosť a občianstvo“ a menej ako 0,009 % v rámci okruhu „Inteligentný a inkluzívny rast“. Je preto naliehavo potrebné prehodnotiť príslušné sumy, ale takisto účinnosť plánovaných opatrení.

5. Dostupnosť verejných prostriedkov a zmenšovanie občianskeho priestoru

5.1. Z nedávnych štúdií a prieskumov, ako aj z vývoja opatrení v niektorých krajinách Únie zároveň vyplýva, že situácia týkajúca sa občianskeho priestoru sa na národnej úrovni v niektorých členských štátoch EÚ zhoršuje ⁽¹³⁾. Túto skutočnosť nebude možné prehliadnuť ani pri revízii finančného rámca po roku 2020 a prebiehajúcej revízii niektorých programov financovania.

5.2. Nedávny maďarský zákon o transparentnosti organizácií prijímajúcich zahraničné finančné prostriedky, ktorý bol prijatý v júni 2017, odsúdila Európska komisia, Európsky parlament aj Rada Európy. Táto skutočnosť poukazuje na to, že je potrebné, aby Komisia zabezpečila, že opatrenia prijímané na boj proti financovaniu terorizmu a praniu špinavých peňazí nebudú mať neželaný vplyv na prístup k financovaniu a finančným pôžičkám pre organizácie občianskej spoločnosti.

5.3. V mnohých európskych krajinách sme svedkami opatrení na zavedenie podmienok v súvislosti s dotáciami pre organizácie občianskej spoločnosti, ktoré majú za následok obmedzenie ich zastupiteľskej úlohy alebo ich procesnej spôsobilosti ⁽¹⁴⁾.

5.4. Finančná a hospodárska kríza mala v mnohých krajinách za následok obmedzenie verejných intervencií v prospech organizácií občianskej spoločnosti a/alebo preorientovanie sa na krátkodobé dotácie. Formy financovania zamerané predovšetkým na projekty môžu primäť organizácie občianskej spoločnosti k tomu, aby upravili svoje priority a odklonili sa od svojho pôvodného poslania a potrieb spoločnosti. V niektorých krajinách dochádza k tomu, že vlády uprednostňujú rozvoj organizácií, ktoré podporujú ich strategické smerovanie a stotožňujú sa s ich politickým plánom, na úkor iných organizácií, v dôsledku čoho možno pozorovať čoraz menšiu transparentnosť pri pridelovaní dotácií.

5.5. EHSV vyzýva Komisiu, aby pri hodnotení programov, ako aj v súvislosti s partnerskými dohodami, pozorne monitorovala plnenie *ex ante* kondicionalít, a to najmä so zreteľom na zamestnanosť, sociálne začlenenie a boj proti diskriminácii, životné prostredie, rodovú rovnosť, práva osôb so zdravotným postihnutím, účasť organizácií občianskej spoločnosti a posilňovanie ich inštitucionálnych kapacít ⁽¹⁵⁾, ako aj transparentnosť postupov pri zadávaní zákaziek, a aby pozastavila platby, ak tieto podmienky neboli splnené. EHSV takisto pripomína Komisii, aby dohliadala na vykonávanie článku 125, ktorý riadiacim orgánom ukladá povinnosť uplatňovať výberové konania a kritériá, ktoré sú transparentné a nediskriminačné. Výbor vyzýva Európsky dvor audítorov, aby vo svojej nadchádzajúcej správe posúdil súlad s týmito ustanoveniami, pokiaľ ide o výberové konania pre MVO.

5.6. Šírenie extrémizmu a populizmu a všetkých antidemokratických činov je výzvou pre všetky demokratické *acquis* a vytvára nepriateľskú atmosféru pre sprostredkovateľské subjekty. Preto treba potvrdiť dôležitú úlohu, ktorú zohrávajú organizácie občianskej spoločnosti, a zvýšiť pre ne finančnú podporu zo strany EÚ.

⁽¹²⁾ EuropeAid – Generálne riaditeľstvo pre rozvoj a spoluprácu

⁽¹³⁾ „Civic Space in Europe 2016“, Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ Pozri zákon Lobbying Act v Spojenom kráľovstve, ktorý znemožňuje, aby MVO vyjadrovali svoje názory počas volebných kampaní, alebo nedávne referendum o členstve v EÚ a súčasný prieskum volebného (pozmeňovacieho) zákona z roku 2011 v Írsku, ktorého cieľom je zabrániť tretím stranám, aby ovplyvňovali volebné kampane, ale ktorého výklad „politických cieľov“ a prahových hodnôt pre dary jednotlivcov určené MVO vzbudili polemiku, a to aj v súvislosti s financovaním kampane na podporu umelého prerušenia tehotenstva.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320.

5.7. EHSV žiada, aby sa vytvorila funkcia ombudsmana EÚ pre slobody týkajúce sa občianskeho priestoru, ktorému by MVO mohli nahlasovať aj incidenty v spojitosti s prekážkami alebo obmedzovaním ich činnosti.

6. Možné reakcie na európskej úrovni

6.1. EHSV sa domnieva, že na európskej a vnútroštátnej úrovni by sa mal vytvoriť politický a legislatívny rámec na podporu rozvoja európskej občianskej spoločnosti, ktorý by mal pri svojej činnosti vychádzať z rámca hodnôt odrážajúcich základné práva.

6.2. Európske inštitúcie by mali propagovať pozitívny obraz organizácií občianskej spoločnosti a zabezpečiť ich nezávislosť, a to najmä posilnením ich schopnosti konať a angažovať sa v oblasti sociálnej inovácie a občianskej účasti, čo často súvisí s financovaním.

6.3. Podobne ako niektoré členské štáty, ktoré v tejto súvislosti prijali tzv. charty vzájomných záväzkov alebo pakty, aj európske inštitúcie by mohli urobiť kroky s cieľom uznať zastupiteľské orgány európskych združení a nadviazať s nimi partnerstvo, a tak vytvárať podmienky pre skutočný dialóg európskej občianskej spoločnosti a vykonávať článok 11 ZEÚ, ako aj ostatné príslušné medzinárodné záväzky⁽¹⁶⁾.

6.4. Takisto narastá potreba obnoviť diskusie o vytvorení štatútu pre európske združenia, ktorý navrhla Komisia v roku 1992⁽¹⁷⁾, a taktiež o vytvorení štatútu pre európske nadácie. Podporilo by sa tým uznávanie organizácií občianskej spoločnosti a ich vzájomná spolupráca na úrovni EÚ a doplnili by sa stanovky európskej spoločnosti, ktoré boli prijaté v roku 2004⁽¹⁸⁾.

6.5. EHSV sa domnieva, že EÚ by mala nabádať členské štáty, aby zachovali a daňové stimuly v prípade súkromných darov a vytvárali ďalšie a takisto aby prerozdeľovali časť daňových príjmov organizáciám občianskej spoločnosti a odstránili prekážky pre cezhraničné dary prostredníctvom koordinácie právnych predpisov a daňových postupov a investovali do rozvoja filantropie v celej EÚ.

6.6. Pokiaľ ide o budúci viacročný finančný rámec, EHSV vyzýva rozpočtové orgány, aby zvýšili podporu organizáciám občianskej spoločnosti, najmä prostredníctvom prevádzkových grantov, ako aj viacročného financovania na podporu rozvoja dlhodobých opatrení.

6.7. Od prijatia Charty základných práv nevznikol žiadny skutočný program na podporu občianskej spoločnosti na úrovni ľudských práv pre krajiny Európskej únie. Významná podpora poskytovaná občianskej spoločnosti v krajinách strednej a východnej Európy v rámci ich prístupov k EÚ nezostala zachovaná prostredníctvom iných mechanizmov financovania. Nedávny vývoj súvisiaci so vzrastajúcim terorizmom a s extrémistickými a/alebo populistickými hnutiami poukazuje na potrebu zvýšených investícií do občianskej spoločnosti a zabezpečenia súdržnosti medzi krajinami, pokiaľ ide o rozvoj občianskej spoločnosti.

6.8. EHSV vyzýva Komisiu, aby navrhla európsky fond pre demokraciu, hodnoty a ľudské práva pôsobiaci v rámci EÚ⁽¹⁹⁾, ktorý by mal ambiciózný rozpočet a bol by prístupný priamo organizáciám občianskej spoločnosti v celej Európe vrátane obhajcov ľudských práv, ktorí sa zameriavajú na podporu a ochranu základných hodnôt EÚ. Tento fond by pokrýval prevádzkové náklady, ako aj súdne spory a kontrolné činnosti a bol by spravovaný nezávisle, podobne ako Európska nadácia na podporu demokracie⁽²⁰⁾ a so zapojením zástupcov EHSV.

6.9. Program Európa pre občanov je jediný európsky program, ktorý konkrétne prispieva k znižovaniu demokratického deficitu tým, že umožňuje všetkým Európanom zúčastňovať sa priamo na budovaní európskeho projektu, ale dostáva príliš malé dotácie. V súčasnom kontexte spochybňovania európskych hodnôt a demokracie sa EHSV domnieva, že v nasledujúcom finančnom rámci by sa na tento program mal vyčleniť rozpočet vo výške 500 miliónov EUR v súlade s návrhom Európskeho parlamentu⁽²¹⁾. Takisto by sa mali zintenzívniť opatrenia v rámci programu Erasmus+, ktoré sa zameriavajú na občiansku spoločnosť.

⁽¹⁶⁾ V tejto súvislosti pozri záväzky v rámci cieľov udržateľného rozvoja a Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, pokiaľ ide o štruktúrovaný dialóg podporený dostatočným financovaním.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. ES C 99, 21.4.1992, s. 1.

⁽¹⁸⁾ Stanovy európskej spoločnosti

⁽¹⁹⁾ Tento fond by sledoval rovnaké ciele ako európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁰⁾ Európska nadácia na podporu demokracie je nezávislou organizáciou poskytujúcou granty, ktorá bola zriadená v roku 2013 Európskou úniou a členskými štátmi EÚ s cieľom podporovať demokraciu v krajinách európskeho susedstva aj mimo neho. Všetky členské štáty EÚ sú členmi správnej rady tejto nadácie spoločne s poslancami Európskeho parlamentu a odborníkmi z radov občianskej spoločnosti.

⁽²¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o vykonávaní nariadenia, ktorým sa ustanovuje program „Európa pre občanov“.

6.10. Väčšina organizácií občianskej spoločnosti má ťažkosti s prístupom k štrukturálnym fondom, najmä z dôvodu požadovaného spolufinancovania. Ustanovenia o technickej pomoci zamerané na podporu rozvoja kapacít sa takisto nevyužívajú v dostatočnej miere a často sú vyhradené len pre verejné správy. Kódex správania pre partnerstvo s občianskou spoločnosťou, ktorý je kľúčovým nástrojom, vo väčšine krajín nebol riadne uplatnený⁽²²⁾. Aj keď sú organizácie občianskej spoločnosti prizvané do dozorných výborov, ich úloha je obmedzená.

6.11. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby reagovala rýchlym prijatím príslušných opatrení vrátane začatia konaní o porušení povinnosti voči členským štátom, ak vnútroštátne administratívne alebo právne ustanovenia obmedzujú prístup vnútroštátnych organizácií občianskej spoločnosti k fondom EÚ a ak stanovené podmienky financovania obmedzujú ich zastupiteľskú činnosť.

6.12. Vďaka svojim stykom a stálemu kontaktu s občanmi, ako aj vďaka činnostiam v teréne, organizácie občianskej spoločnosti dobre poznajú spoločenské výzvy a potreby, no napriek tomu zohrávajú veľmi marginálnu úlohu vo výskume. Program Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) zahŕňa aj prekážky brániace prístupu organizácií občianskej spoločnosti. EHSV požaduje hlbšiu diskusiu o tom, ako podporiť väzby medzi výskumníkmi a občianskou spoločnosťou, a navrhuje vytvoriť v rámci piliera Spoločenské výzvy v nasledujúcom rámcovom programe pre výskum novú kapitolu o zapojení občanov a demokracii.

6.13. Nezamestnanosť mladých ľudí je stále veľmi vysoká a predstavuje jeden z najnaliehavejších problémov, ktorým EÚ čelí, pričom čoraz väčšiemu počtu mladých ľudí hrozí sociálne vylúčenie. V tejto súvislosti by európske financovanie malo viac podporovať organizácie občianskej spoločnosti, ktoré investujú do rozvoja kvalifikácií a kompetencií mladých ľudí prostredníctvom neformálneho vzdelávania.

6.14. V kultúrnom sektore väčšina dotácií nie je prispôbena organizáciám občianskej spoločnosti v oblasti kultúry, ktorým sa takisto odopiera prístup k rôznym finančným nástrojom, ako sú napríklad pôžičky. V čase, keď sa čoraz viac rozširujú prejavy identity a populizmu, chýba reálna práca na európskom rozmere kultúry. EÚ by takisto mala, najmä prostredníctvom nástroja Kreatívna Európa, viac podporovať nezávislú kultúrnu produkciu a investovať do rozvoja a trvácnosti neziskových médií miestnych spoločenstiev.

6.15. Pokiaľ ide o rozvojovú spoluprácu, Európska únia by mala viac investovať do opatrení v oblasti spolupráce zameraných na obyvateľstvo vrátane aspektov rodovej rovnosti, riadenia, ľudských práv, environmentálnych práv, odolnosti voči zmene klímy, vzdelávania a sociálnej ochrany, a to najmä prostredníctvom tematického prístupu zameraného na jednotlivé krajiny a s úzkym zapojením občianskej spoločnosti.

6.16. Pri príprave budúceho viacročného finančného rámca treba zohľadniť aj ciele udržateľného rozvoja a priority v oblasti rodovej rovnosti.

6.17. Posilnenie občianskej spoločnosti závisí od lepšieho prístupu k financovaniu pre najmenšie organizácie, ako aj pre najviac znevýhodnené spoločenské skupiny. Európska komisia by mala v rámci toho zväziť rôzne spôsoby financovania, ako aj väčšie zapojenie do administratívneho zjednodušenia. Mali by sa systematickejšie využívať mechanizmy opakovaného subvencovania (alebo kaskádového financovania), tak ako sa uplatňujú v rámci európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva alebo v rámci financovania EHP. Subvencie by mal udeľovať nezávislý vnútroštátny subjekt na základe postupu verejného obstarávania⁽²³⁾.

6.18. Organizácie občianskej spoločnosti v krajinách strednej a východnej Európy majú proporcionálne stále obmedzený prístup ku grantom. Európska komisia by mala posilniť svoje informačné kampane o rôznych fondoch určených pre organizácie občianskej spoločnosti a ďalej podporovať partnerstvá medzi organizáciami.

6.19. Bolo by takisto užitočné zaviesť systematickejšie monitorovanie a podporu organizácií, ktoré sú príjemcami financovania, a to prostredníctvom poskytovania odbornej prípravy v oblasti zmluvných povinností a auditov, ako aj pre rôzne generálne riaditeľstvá zodpovedné za vykonávanie nariadenia o rozpočtových pravidlách

⁽²²⁾ AIEDL – Tematická sieť pre partnerstvo.

⁽²³⁾ Mid-term NGO evaluation released – EEA Grants.

- 6.20. Potenciálni kandidáti by v záujme podpory inovácií a rozvoja partnerstiev mali mať prístup k databázam obsahujúcim opis už zrealizovaných projektov a osvedčených postupov. Komisia by mala pokračovať vo svojom úsilí o zmiernenie administratívnej záťaže v procese podávania žiadostí, ako aj vo finančnom hospodárení, a to najmä prostredníctvom jedného online systému na podávanie žiadostí pre rôzne programy.
- 6.21. Hodnotenie programov riadených priamo Komisiou by malo byť transparentnejšie, ale aj dôkladnejšie vzhľadom na veľký počet žiadostí o európske granty a nízku mieru úspešnosti. Spätná väzba by zároveň umožnila neúspešným organizáciám občianskej spoločnosti zlepšiť sa a pomohla by zvýšiť ich dôveru vo výberový proces.
- 6.22. Lehoty na oznámenie zmlúv, podpísanie zmlúv a poskytnutie platieb by sa mali výrazne skrátiť, aby sa obmedzila potreba bankových úverov v dôsledku nedostatku financií v pokladni.
- 6.23. EHSV takisto žiada Komisiu, aby prehodnotila výšku spolufinancovania, najmä v prípade tých najmenších organizácií, ktoré veľmi ťažko získavajú ďalšie finančné prostriedky, alebo v prípade organizácií, ktoré sú zapojené do zastupiteľských procesov, ako sú predovšetkým organizácie na ochranu spotrebiteľov, združenia na ochranu životného prostredia, organizácie na ochranu ľudských práv a organizácie, ktoré pôsobia v oblasti propagácie občianstva. o to viac, že pravidlá spolufinancovania len zvyšujú administratívnu záťaž organizácií občianskej spoločnosti a riziká, ktoré z toho vyplývajú z dôvodu rozmanitosti zmluvných a finančných pravidiel medzi darcami finančných prostriedkov.
- 6.24. EHSV takisto veľmi oceňuje návrh, ktorý predložila Komisia vo svojom návrhu na revíziu nariadenia o rozpočtových pravidlách⁽²⁴⁾, aby sa v rámci oprávnených nákladov zohľadňoval čas, ktorý venujú dobrovoľníci, a aby sa uľahčilo zahrnutie nepeňažných príspevkov do spolufinancovania. Tento návrh je priamou odpoveďou na výzvu, ktorú EHSV vyjadril vo svojom stanovisku na tému *Štatistické nástroje na posudzovanie dobrovoľníckej činnosti*⁽²⁵⁾. EHSV takisto víta správu Parlamentu, ako aj návrh Rady zaviesť výnimku z pravidla neziskovosti pre neziskové združenia. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby v súvislosti so spomínaným návrhom dospeli k dohode, a tak umožnili spravodlivo ohodnotiť čas, ktorý venujú dobrovoľníci.
- 6.25. Transparentnosť prístupu a kontroly financovania by sa mala zlepšiť vďaka vymedzeniu jasných usmernení pre kontroly Komisie a v prípade financovania zahŕňajúceho viacerých darcov by sa mali zohľadniť hodnotenia *ex ante* a výber partnerov, ale treba tiež dodatočne zohľadniť overenia a audit ostatných darcov.
- 6.26. Okrem toho by sa mal uľahčiť prístup verejnosti k sumám a predmetom financovania, a to prostredníctvom reformy systému finančnej transparentnosti Komisie, ktorý by mal zahŕňať ročné platby namiesto viacročných záväzkov a ktorý by mal byť vďaka harmonizácii rôznych programových databáz spoľahlivejší. MVO by zároveň mali naďalej uplatňovať najprísnejšie normy pre vlastné podávanie správ v oblasti transparentnosti.
- 6.27. Komisia by napokon mala zabezpečiť, aby sa medzi jednotlivými generálnymi riaditeľstvami a organizáciami občianskej spoločnosti rozvíjal konštruktívny a nepretržitý dialóg s cieľom preskúmať osvedčené aj nesprávne postupy a vytvoriť koherentnejší prístup.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 11.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Obce a malé mestá ako katalyzátory rozvoja vidieka – výzvy a príležitosti**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/03)

Spravodajca: **Tom JONES**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 9. 2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 10. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	129/0/1

1. Závěry a odporúčania*Závěry*

1.1. EHSV sa domnieva, že aj napriek oslabenej rovnováhe medzi štruktúrou obyvateľov a tradičnou hospodárskou činnosťou v mnohých obciach a malých mestách, sú dostatočne preukázané osvedčené postupy na to, aby sme boli optimistickí, pokiaľ ide o udržateľnú budúcnosť v mnohých, aj keď nie vo všetkých vidieckych sídlach. Takéto sídla môžu fungovať ako katalyzátory rozsiahlejšej obnovy a udržateľného rozvoja vidieka.

1.2. Tento optimizmus je však podmienený udržateľným holistickým úsilím zapájajúcim ľudí a finančné zdroje na všetkých úrovniach riadenia a vo všetkých troch sektoroch, to jest v súkromnom, verejnom a občianskom sektore.

Odporúčania

1.3. EHSV v plnej miere podporuje iniciatívu Európskej komisie na podporu inteligentných obcí (Smart Villages Initiative), najmä z dôvodu prísľubov týkajúcich sa spolupráce medzi riaditeľstvami. Programy rozvoja vidieka, ktoré spravuje GR AGRI spolu s členskými štátmi, majú mimoriadny význam, no nikdy nebudú môcť investovať dostatok zdrojov do tejto iniciatívy bez podpory ostatných verejných investícií na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. EHSV podporuje nové stanovisko Výboru regiónov o inteligentných obciach ⁽¹⁾.

1.4. Rýchle širokopásmové pripojenie – v rámci mobilných aj pevných sietí – má zásadný význam pre inteligentne rozvinuté obce a mestá, aby mohli vôbec dúfať v hospodársky a sociálny rozvoj, a musí byť v plnej miere dostupné, tak ako sa to zaručuje v posúdení vplyvu na vidiecke oblasti, na ktoré sa poukazuje vo vyhlásení Cork 2.0 z roku 2016.

1.5. Pokiaľ ide o využívanie technologických výhod, verejné služby v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, zdravotnej a sociálnej starostlivosti, ako aj starostlivosti o deti by mali byť prístupné, integrované a inovatívne.

⁽¹⁾ Revitalizácia vidieckych oblastí prostredníctvom inteligentných obcí (zatiaľ neuvyhlásené v úradnom vestníku).

1.6. Orgány územného plánovania vo vidieckych oblastiach by mali presadzovať proces, ktorý umožní obnovu nadbytočných budov v obciach a malých mestách, čím sa zaistia nízke daňové sadzby pre začínajúce podniky a kompenzačné príspevky z maloobchodných projektov na okraji miest. Pri sprístupňovaní takýchto obnovených budov treba prihliadať na potreby miestnych mimovládnych organizácií, ako aj súkromného a verejného sektora.

1.7. Ďalšiu výzvu predstavuje slabá dopravná prepojenosť. Preto sa odporúča presadzovať spoločné využívanie dopravy a autobusy a vozidlá vo vlastníctve spoločenstva v oblastiach, z ktorých sa súkromný sektor stiahol.

1.8. Tam, kde je to možné, by sa zamestnávateľa mali povzbudzovať, aby podporovali prácu na diaľku a využívali potenciálne výhody partnerstiev medzi vidieckymi a mestskými oblasťami. V tejto súvislosti je veľmi dôležitý prínos agroturizmu a vidiekeho cestovného ruchu, činnosti spojené so zdravím a vytváranie značiek poľnohospodárskych a remeselných výrobkov, ako aj rozširovanie ponuky kultúrnych a historických podujatí. Prostredníctvom podpory programu rozvoja vidieka môžu podnikatelia ľahšie prilákať investície zvonku a rozvíjať a predávať produkty s pridanou hodnotou.

1.9. Správa vecí verejných na najnižšej miestnej úrovni je vnútroštátnou alebo regionálnou záležitosťou. Obce a malé mestá však musia dostať väčšie právomoci a mať lepší prístup k finančným zdrojom, aby mohli podporovať a realizovať predstavy svojich obyvateľov.

1.10. Zástupcovia iniciatívy Spoločenstva pre rozvoj vidieka (LEADER) a miestne akčné skupiny by mali dostať plnú podporu, pokiaľ ide o stimulovanie miestneho rozvoja pri zakladaní a rozširovaní súkromných aj neziskových podnikov, a pokiaľ ide o ich úsilie posilňovať a zaisťovať angažovaného a pozitívneho spoločenského ducha. Toto úsilie sa na základe lepšej spolupráce môže posilňovať prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD).

1.11. Najmä obyvatelia obcí a malých miest by mali rozvíjať zmysel pre spoločenstvo, čo nabáda na to, aby sa oni sami chopili iniciatívy. Školy a miestni školitelia by mali propagovať kroky vedúce k prevzatíu zodpovednosti. Noví lídri potrebujú rozsiahlu podporu poradenských agentúr a mimovládnych organizácií, ktoré majú prístup k osvedčeným postupom a podobným relevantným iniciatívam.

1.12. Rozvíjajúce sa inteligentné obce by sa mali prezentovať ako príklady na regionálnej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ. Inštitúcie EÚ a jej zainteresované strany by mali každoročne organizovať oslavy určené na propagáciu úspešných a súdržných obcí a malomestských spoločenstiev.

1.13. V záujme posilnenia a rozvoja skutočného pocitu partnerstva medzi mestami alebo veľkými mestami a ich susednými obcami EHSV podporuje odporúčania uvedené v dokumente združenia Rurality-Environment-Development (R. E.D.)⁽²⁾ z roku 2016 s názvom *Making Europe Grow with its Rural Territories* (Rast pre Európu prostredníctvom jej vidieckych oblastí) a pilotný projekt organizácie Carnegie Trust pre partnerstvá miest. Na mestské/vidiecke partnerstvá by sa mali uplatňovať zásady trvalo udržateľného rozvoja a obehového hospodárstva.

1.14. Výbor podporuje výzvu uvedenú v Európskom vidieckom manifeste, ktorý bol prijatý na druhom zasadnutí Európskeho vidiekeho parlamentu v novembri 2015, zameranú na posilnenie spolupráce medzi občanmi, organizáciami a orgánmi vo vidieckych a mestských oblastiach s cieľom získať plný prospech zo sociálnych, kultúrnych a hospodárskych vzťahov, ktoré takáto spolupráca môže priniesť, a na intenzívnu výmenu názorov a osvedčených postupov medzi zúčastnenými subjektmi vo vidieckych a mestských oblastiach.

1.15. EHSV odporúča, aby Európska investičná banka vytvorila systémy podpory prispôbené malým súkromným aj sociálnym vidieckym podnikom vrátane družstiev, tak ako to prisľúbila vo svojom programe na obdobie 2017 – 2019.

1.16. Európskej rade mladých poľnohospodárov (CEJA) a ostatným orgánom zastupujúcim mládež by sa mala poskytnúť podpora pri vytváraní fór mládeže v miestnych spoločenstvách, ktoré budú stimulovať prijímanie opatrení zameraných na ich potreby a očakávania. Mládež musí zohrávať dôležitejšiu úlohu, pokiaľ ide o rozvíjanie hospodárskych a sociálnych riešení, pričom odbornú prípravu, mentorstvo a finančnú podporu treba prispôbiť ich očakávaniam.

⁽²⁾ R.E.D.: Rurality – Environment – Development.

1.17. Cieľ č. 11 v zozname cieľov trvalo udržateľného rozvoja, ktorý prijala OSN, odkazuje na mestá a spoločenstvá. Udržateľné obce a malé mestá by sa mali zahrnúť medzi „spoločenstvá“.

1.18. Kultúrne hodnoty, ktoré sa nachádzajú v obciach a malých mestách, by mali zaujímať popredné miesto v oblasti propagácie, a pokiaľ ide o iniciatívy počas európskeho roku kultúrneho dedičstva 2018. Dôležitú úlohu pri podpore tradícií a kultúry môžu zohrať starší obyvatelia vidieka, a preto im treba vytvoriť podmienky na aktívne pôsobenie v tejto oblasti.

1.19. Výbor odporúča, aby sa „osvedčené postupy“ vymieňali na všetkých úrovniach. Deje sa to už prostredníctvom Európskej siete pre rozvoj vidieka (ENRD), Európskeho združenia LEADER pre rozvoj vidieka (ELARD), Európskej rady pre dedinu a malé mestá (Ecovast) a programu hospodárskych reforiem (ERP), a nachádzajú sa aj v publikácii *The best Village in the World* (Najlepšia obec na svete) ⁽³⁾.

2. Úvod

2.1. Vidiecke oblasti sú dôležitou súčasťou Európy, od ktorých závisia významné hospodárske sektory ako poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo. Spoločenstvá v malých mestách a obciach sú súčasťou týchto vidieckych oblastí a vždy boli miestami, kde ľudia žijú a pracujú.

2.2. Malé mestá vo vidieckych oblastiach sú centrami pre okolité obce a osady. Na druhej strane, malé mestá sa nachádzajú v blízkosti veľkých mestských oblastí. Všetky sú od seba navzájom závislé. Sú nevyhnutnými partnermi v rámci mestských/vidieckych partnerstiev. Ide o koncepciu, ktorú podporujú GR REGIO ⁽⁴⁾ a OECD, v rámci ktorej majú obaja partneri rovnaké postavenie, pokiaľ ide o riadenie a plánovanie svojej budúcnosti. Obce a malé mestá čelia v celej Európe mnohým výzvam hospodárskej aj sociálnej povahy a musia naďalej vyvíjať úsilie, aby sa prispôsobili každodenným okolnostiam, ktoré so sebou prináša moderná doba.

2.3. Spolu s obcami a malými mestami, v ktorých prevláda poľnohospodárska a lesohospodárska činnosť, sú „chrbtovou kosťou“ vidieckych oblastí a poskytujú pracovné miesta, služby a vzdelávanie pre ne samotné, ako aj pre okolité obce a osady. Malé mestá zas tvoria zázemie väčších miest a veľkomiest. To vytvára väzby medzi vidieckymi a mestskými oblasťami, ktoré sú charakteristické pre každý región. Mestské a vidiecke oblasti si navzájom poskytujú služby, pričom mestské oblasti sú závislé od vidieckych oblastí, pokiaľ ide o dodávky potravín, a sú odbytovým trhom pre produkty z vidieka, zatiaľ čo vidiecke oblasti ponúkajú obyvateľom miest oddych a pokoj.

2.4. V mnohých vidieckych oblastiach existuje tradične silný pocit „spolupatričnosti“ k spoločenstvu. Táto tradícia sa vytráca a mnohé odľahlejšie vidiecke oblasti sa vyľudňujú a upadajú.

3. Konkrétne výzvy

3.1. Vidiecke spoločenstvá už niekoľko desaťročí čelia výzvam v spojitosti s tým, že mnohé služby sa majú centralizovať z dôvodu úspor z rozsahu, zmien v oblasti dopravy a cestovania, ako aj spôsobu života ľudí v modernom veku. Miestne firmy poskytujúce služby sa sťahujú z vidieckych spoločenstiev a mnohé obchody, banky, pošty a malé vidiecke školy sa zatvárajú.

3.2. Nezamestnanosť vo vidieckych oblastiach je skrytá, pretože jej miera je v porovnaní s počtom osôb, ktoré sú bez práce v mestských oblastiach, nízka. Tieto oblasti však čelia aj ďalšiemu problému, ktorým je prístup k pomoci zo strany úradov práce, ktoré sídlia v mestách, a sú často ťažko dostupné z dôvodu obmedzenej verejnej dopravy na vidieku. Nezamestnanosť môže byť nízka aj z toho dôvodu, že veľa mladých ľudí odišlo s cieľom absolvovať odbornú prípravu, vzdelávať sa alebo sa zamestnať, a tí ktorí zostali, pracujú za nízku mzdu.

3.3. Verejné financie, ktoré sú veľmi dôležité pre podporu vidieckych spoločenstiev, pociťujú zvyšujúce sa požiadavky na rozpočty v dôsledku všeobecného nárastu životných nákladov a zvýšených nákladov na poskytovanie služieb.

3.4. Investície do výstavby ciest a diaľnic nabádajú na využívanie súkromného vozidla, ako najrýchlejšieho spôsobu ako sa dostať do práce. Ľudia dnes oveľa ochotnejšie cestujú na väčšie vzdialenosti, čo však viedlo k tomu, že sú menej závislí od zamestnania alebo služieb poskytovaných v ich miestnych spoločenstvách.

⁽³⁾ Praktický príklad osvedčených postupov od Ully Herlitz a kol. ENSRD: Európska sieť pre rozvoj vidieka, ELARD: Európske združenie LEADER pre rozvoj vidieka, Ecovast: Európska rada pre dedinu a malé mestá.

⁽⁴⁾ Ecovast bol súčasťou bývalej siete GR Regio RURBAN.

3.5. Nákupné správanie ľudí sa zmenilo. Často nakupujú tam, kde pracujú, teda väčšinou v meste alebo veľkomeste, a nie vo svojej obci alebo malom meste. Taktiež často nakupujú online a tovar si nechávajú doručiť domov prostredníctvom zásielkovej služby. To všetko prispelo k zániku miestnych obchodov.

3.6. Mladí ľudia odchádzajú z vidieckych oblastí, aby mohli absolvovať odbornú prípravu, vzdelávať sa a aby si našli prácu v mestách. Bez zachovania pracovných miest vo vidieckych oblastiach je ťažké prilákať ich späť do vidieckych spoločenstiev. Je naliehavo potrebné, aby bol zohľadnený hlas mladých ľudí, ktorý musí byť v centre miestnej demokracie. Organizácie zastupujúce mladých ľudí by mali dostať podporu a povzbudzovať v tom, aby sa zúčastňovali na riadení. Takisto hospodárske a sociálne agentúry by mali zabezpečiť, aby ich poradenstvo a finančná podpora boli zamerané aj na mladých ľudí.

3.7. Medzigeneračná súdržnosť je oslabená z dôvodu nevyváženého pomeru vekových skupín. Dostupnosť prispôbených opatrení v oblasti zamestnanosti, škôl a zariadení starostlivosti o deti a cenovo dostupné bývanie vo vidieckych oblastiach má zásadný význam, aby mohli mladí ľudia a rodiny s deťmi zostať vo vidieckych spoločenstvách alebo sa do nich vrátiť. Obyvatelia obcí majú niekedy iný názor na miestnu hospodársku činnosť. Na dosiahnutie rovnováhy medzi pokojným životom a primeranými iniciatívami na vytvorenie pracovných miest je potrebný dialóg a porozumenie.

4. Príležitosti

4.1. Iniciatíva Európskej komisie na podporu inteligentných obcí má zásadný význam najmä z toho dôvodu, že sľubuje vzájomnú spoluprácu medzi riaditeľstvami. Program GR AGRI na rozvoj vidieka nikdy nebude môcť investovať dostatok zdrojov do tejto iniciatívy bez podpory ostatných GR a bez verejných investícií na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Táto pilotná iniciatíva sa po posúdení musí zahrnúť do každej novej spoločnej poľnohospodárskej politiky a nových regionálnych programov a treba ju realizovať tak, aby zahŕňala malé mestá, ako súčasť obnovy vidieka.

4.2. Širokopásmové pripojenie má zásadný význam pre všetky vidiecke oblasti. Zlepšenie širokopásmového pokrytia – v rámci mobilných aj pevných sietí – by mohlo prispieť k rozvoju širokej škály činností, a to nielen, pokiaľ ide o rozvoj podnikov a schopnosti pracovať z domu, ale aj kvalitu každodenného života ľudí. Umožnil by sa tým rozvoj vzdelávania online, prístup k lepšej zdravotnej starostlivosti a uvádzanie online služieb na trh. Osvedčené postupy ukazujú, že spoločenstvá profitujú z lepšieho prístupu k internetu vo vidieckych oblastiach. Malo by sa sprístupniť základné vzdelávanie, ktoré by umožnilo najmä starším občanom používať internet.

4.3. Tam, kde je to možné, by sa zamestnávateľia mali povzbudzovať, aby podporovali prácu na diaľku a využívali potenciálne výhody partnerstiev medzi vidieckymi a mestskými oblasťami. Prostredníctvom podpory programu rozvoja vidieka môžu podnikatelia ľahšie prilákať investície zvonku a rozvíjať a predávať produkty s pridanou hodnotou, ako napr. potraviny, nápoje, prírodné a historické dedičstvo, kultúrne, zdravotné a rekreačné aktivity, pričom sa zároveň zabezpečí kontinuita vidieckych remesiel a zručností.

4.4. Verejné služby v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a zdravotnej a sociálnej starostlivosti by mali byť integrované, skupinové a inovatívne, pokiaľ ide o využívanie technologického pokroku, aby sa zabránilo diskriminácii a vylúčeniu najmä starších a dospelých obyvateľov na vidieku. Geograficky rozptýlené štátne úrady by mohli slúžiť ako príklad pre znižovanie saturácie a znečisťovania miest a mestských oblastí a zároveň podporovať zmysel pre spravodlivý prístup k vidieku. Miestne orgány zohrávajú kľúčovú úlohu pri plánovaní zameranom na vidiecke oblasti a zabezpečovaní pozitívnych opatrení v rámci vidieckych spoločenstiev v záujme zabezpečenia a podpory ich budúcnosti. Úrady sa môžu deliť o jednu budovu, resp. nevyužívané budovy sa môžu prispôsobiť novému obchodnému využitiu, pričom sa vytvárajú pracovné miesta, ktoré môžu ponúkať príležitosti pre väčší počet hospodárskych aktivít. Pri sprístupňovaní takýchto obnovených budov treba prihliadať na potreby miestnych mimovládnych organizácií, ako aj súkromného a verejného sektora.

4.5. Malo by sa vyvíjať úsilie zamerané na rozvíjanie skutočného zmyslu pre partnerstvo medzi mestami resp. veľkomestami a ich susednými sídlami, aby partneri za vzájomne prijateľných podmienok rozvíjali zmysel pre spolupatričnosť, značku alebo spoločné investície. Združenie R.E.D. v spolupráci s ostatnými organizáciami v roku 2016 odporučilo vypracovať európsku politickú stratégiu pre vidiecke územia do roku 2030⁽⁵⁾. Ďalším príkladom je pilotný projekt organizácie Carnegie Trust pre partnerstvá miest. Na mestské/vidiecke partnerstvá by sa mali uplatňovať zásady trvalo udržateľného rozvoja a obhového hospodárstva.

(5) Making Europe Grow with its Rural Territories (*Rast pre Európu prostredníctvom jej vidieckych oblastí*).

4.6. Na druhom zasadnutí Európskeho vidieckeho parlamentu v novembri 2015 bol prijatý Európsky vidiecky manifest. Sieť Európskeho vidieckeho parlamentu s partnermi v 40 krajinách sa zaoberá témami vymedzenými v manifeste. Európsky vidiecky parlament podporuje „posilnenú spoluprácu medzi občanmi, organizáciami a orgánmi vo vidieckych a mestských oblastiach s cieľom získať plný prospech zo sociálnych, kultúrnych a hospodárskych vzťahov, ktoré takáto spolupráca môže priniesť, ako aj intenzívnu výmenu názorov a osvedčených postupov medzi zúčastnenými subjektmi vo vidieckych a mestských oblastiach.“ Všetci partneri sa zaoberajú rôznymi témami (napr. malé mestá, udržateľné služby a infraštruktúra, integrovaný rozvoj vidieka a LEADER/CLLD), ktoré budú všetky zahrnuté do správy, ktorá bude predložená a bude predmetom diskusie na treťom zasadnutí Európskeho vidieckeho parlamentu v októbri 2017 vo Venhorste v Holandsku.

4.7. Európska investičná banka by mala vytvoriť systémy podpory prispôsobené malým súkromným aj sociálnym vidieckym podnikom vrátane družstiev, tak ako to prisľúbila vo svojom programe na obdobie 2017 – 2019. Názorným príkladom jej podpory je podnik Niki's Sweets v Agrose v pohorí Troodos na Cypre.

4.8. Dobrovoľnícky sektor je veľmi aktívny vo vidieckych oblastiach, pomáha koordinovať činnosti a poskytuje pomoc ľuďom pri spoločnej práci. Sociálne a komunitné podniky, ako napr. 300 sociálno-hospodárskych spoločností v Dánsku, ktoré sú oprávnené používať značku RSV (Registreret Socialøkonomisk Virksomhed – registrovaná sociálno-hospodárska spoločnosť), alebo kaviareň Cletwr v strednom Walese, v narastajúcej miere prispievajú k nahrádzaniu verejných a súkromných služieb, ktoré boli zrušené. Ich práca je v súlade s koncepciou sociálnej zodpovednosti podnikov. Pri vytváraní a zachovaní udržateľnosti sociálnych a komunitných spoločností je dôležitá podpora a poradenstvo organizácií, ako je Plunkett Foundation.

4.9. Obyvatelia obcí a malých miest predstavujú všetky sféry života a všetci potrebujú mať hlas vo svojom miestnom spoločenstve. Najnižšia úroveň verejnej správy, t. j. obecné rady alebo (malé) obce, by sa mali zapájať do rozhodovania na miestnej úrovni a mali by sa posilniť a dostať právomoci, aby mohli uspokojovať túto potrebu. Ľudia sú hrdí na svoje miestne spoločenstvá, čo sa môže uznať a využiť ako nástroj na povzbudzovanie ostatných, aby sa zapájali. Podnikatelia na dôchodku a osoby, ktoré pracovali vo verejnom alebo občianskom sektore, môžu ponúknuť mnohé zručnosti. Európske a miestne programy vytvárajú projekty, ktoré podporujú miestne partnerstvá zamerané na rozvoj ich obce alebo malého mesta, a mnoho miestnych podnikateľov vzišlo z tohto procesu. Prišli z rôznych sektorov a stali sa vyslancami svojho spoločenstva.

4.10. Obce a malé mestá sú dôležitou súčasťou európskej kultúry. Často si zachovávajú svoje miestne zvyky a tradície. Tieto vidiecke sídla sú väčšinou „historické“ a ich architektúra odráža miestne stavebné materiály a štýly v priebehu mnohých storočí. V centrách malých miest sa väčšinou udržalo viac miestnych podnikov a neboli pohltené štandardnou fasádou požadovanou obchodnými reťazcami, tak ako je to v centrách väčších miest. Malé vidiecke sídla sú tiež úzko prepojené s krajinou, v ktorej sa nachádzajú, čo je vo veľkej miere súčasťou atmosféry obce a malého mesta a odzrkadľuje ich veľmi rôznorodý pôvod – obranná poloha na kopci, miesta na prebrodenie rieky, sídla pri prameňoch, na brehoch jazier, ostrovoch, na pobreží, atď. Kultúrne hodnoty v obciach a malých mestách by mali zaujímať popredné miesto pri propagácii Európskeho roku kultúrneho dedičstva 2018 a iniciatív, ktoré sa budú konať v jeho rámci. Dôležitú úlohu pri podpore tradícií a kultúry môžu zohrať starší obyvatelia vidieka, a preto im treba vytvoriť podmienky na aktívne pôsobenie v tejto oblasti.

4.11. Tieto obce a malé mestá majú cenné aktíva, ktoré môžu uplatniť, s cieľom pomôcť zachovať alebo zlepšiť miestne ekonomiky. Sú prepojené s miestnym poľnohospodárstvom, lesným hospodárstvom a výrobou energie, ako aj s agroturistikou a vidieckym cestovným ruchom, aktivitami týkajúcimi sa zdravia, kultúrnymi festivalmi, ochranou životného prostredia a vzdelávaním. Existujú stovky príkladov z celej Európy, ktoré možno nasledovať, ako napríklad Kozárd v Maďarsku a Alston Manor v Anglicku. Správa organizácie Ecovast s názvom *Význam malých miest* je takisto hodnotným príspevkom, pokiaľ ide o popis a pochopenie významu úlohy, ktorú zohrávajú obce a malé mestá.

4.12. Budúce politiky v oblasti rozvoja vidieka, ktoré boli s nadšením schválené na konferencii Cork 2.0 v septembri 2016, by mali členským štátom a regiónom pomôcť vytvoriť podporné politiky pre rozvoj vidieka a povzbudzovať realizáciu projektov v rámci európskych programov. Vykonanie posúdenia vplyvu na vidiecke oblasti, ktoré sa popisuje vo vyhlásení Cork 2.0, má zásadný význam pre EÚ, členské štáty a regióny.

4.13. Metodika LEADER a miestny rozvoj vedený komunitou financované EÚ poskytujú vidieckym spoločnostiam pomocné nástroje na posilňovanie a získavanie právomocí. Zástupcovia iniciatívy LEADER a miestne akčné skupiny môžu podporovať snahy zakladať a rozširovať súkromné a neziskové podniky a posilňovať a zaisťovať angažovaného a pozitívneho spoločenského ducha. Iniciatívu LEADER do roku 2014 podporoval Európsky poľnohospodársky fond rozvoja vidieka, ale od roku 2015 môžu túto metodiku uplatňovať aj iné štrukturálne a investičné fondy prostredníctvom financovania z viacerých fondov v spolupráci s miestnym rozvojom vedeného komunitou (CLLD). Táto skutočnosť si vyžaduje lepšiu spoluprácu a príklady osvedčených postupov možno nájsť v IRD Duhallow, SECAD v grófstve Cork a PLANED vo Walese, ktoré realizujú miestny rozvoj vedený komunitou zdola nahor už mnoho rokov.

4.14. V rámci európskych programov existuje množstvo projektov na rozvoj vidieka, ktoré dobre prezentujú veľkú rozmanitosť osvedčených postupov v malých mestách a obciach. Osvedčené postupy poukazujú aj na potrebu a hodnotu sprostredkovateľov podporujúcich podnikateľov a malé skupiny.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Klimatická spravodlivosť**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/04)

Spravodajca: **Cillian LOHAN**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	23. 2. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	194/12/8

1. Závěry a odporúčania

1.1. V rámci koncepcie klimatickej spravodlivosti sa globálna zmena klímy chápe aj ako politická a etická otázka, nielen vyslovene environmentálna otázka. Zvyčajne sa poníma v globálnom kontexte vzájomnej priestorovej a časovej závislosti a uznáva sa v nej, že tí najzraniteľnejší a najchudobnejší v spoločnosti musia často znášať najväčší vplyv následkov zmeny klímy, a to aj napriek tomu, že práve tieto skupiny sú najmenej zodpovedné za emisie, ktoré zmenu klímy spôsobujú. V širšom zmysle sa v tomto stanovisku v rámci klimatickej spravodlivosti považuje za potrebné zaoberať otázkou spravodlivosti v súvislosti s často neprimeraným vplyvom zmeny klímy na občanov a komunity v rozvojových aj rozvinutých hospodárstvach.

1.2. EHSV sa domnieva, že všetci občania majú právo na zdravé a čisté životné prostredie, ako aj právo očakávať, že vlády prevezmú zodpovednosť za záväzky svojich štátov a za vnútroštátne stanovené príspevky na základe Parížskej dohody týkajúcej sa faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a nebezpečenstiev vyplývajúcich zo zmeny klímy a uznajú nielen zjavnejšie environmentálne a ekonomické aspekty, ale aj spoločenský dosah.

1.3. EHSV navrhuje začať diskusiu o charte EÚ o právach súvisiacich s klímou, ktorá by zahŕňala práva občanov a prírody v súvislosti s výzvami týkajúcimi sa krízy vyvolanej globálnou zmenou klímy. EHSV uznáva vedúcu úlohu EÚ pri presadzovaní stabilného a spravodlivého medzinárodného režimu v oblasti klímy a vyzýva inštitúcie EÚ a národné vlády, aby preskúmali uplatňovanie zásad klimatickej spravodlivosti na všetkých úrovniach: celosvetovej, európskej, vnútroštátnej a komunitnej. Proces európskeho semestra by sa mohol použiť ako nástroj na dosiahnutie tejto ambície. Klimatická spravodlivosť sa týka spravodlivosti pre ľudí aj pre životné prostredie, od ktorého sme závislí, pričom obe otázky sú navzájom prepojené. EHSV v tejto súvislosti pripomína dve nedávne iniciatívy: globálny pakt o životnom prostredí a projekt všeobecnej deklarácie práv ľudstva.

1.4. Systémy výroby a spotreby sa musia zmeniť tak, aby sa prispôbili zmene klímy a zmierňovali ju. Tento prechod sa bude musieť uskutočniť na celom svete a v rámci jednotlivých odvetví, pričom EÚ môže zohrávať vedúcu úlohu. Je potrebné identifikovať a náležite podporiť najzraniteľnejšie podnikateľské sektory a najzraniteľnejších pracovníkov. V tejto transformácii treba podporovať najmä potravinové systémy a ich príslušné zainteresované strany. Udržateľná spotreba potravín sa musí začať v počiatočnej fáze prípravy pôdy a riadenia prírodných systémov, aby sa zabezpečil základný stavebný kameň pre získavanie potravín. EÚ by mala poskytnúť jasné vedenie v súvislosti s podporou trvalo udržateľného riadenia a ochrany pôdy.

1.5. Silu spotrebiteľov pri dosahovaní prechodu možno využiť len vtedy, ak budú mať spotrebiteľia možnosť zvoliť si udržateľné etické alternatívy, ktoré by nevedli k výraznému zníženiu pohodlia alebo kvality z hľadiska služieb, použitia alebo dostupnosti. Uskutočniteľné alternatívy pre spotrebiteľov môžu vychádzať z nových hospodárskych modelov, ako je napr. digitálne, kolaboratívne a obehové hospodárstvo, a takisto sa môžu vypracovať na základe medzinárodnej spolupráce v oblasti globálneho, resp. sektorového prechodu na tieto modely.

1.6. Na zabezpečenie infraštruktúry a primeranej podpory pre spotrebiteľov, ktorí by chceli viesť životný štýl spôsobujúci nízke emisie oxidov uhlíka, by sa mali využívať podporné mechanizmy vrátane verejných prostriedkov a ekonomických nástrojov a stimulov, a to vrátane pomoci pri hradení vyšších nákladov na etické/dlhodobé/udržateľné tovary a služby, pričom by sa malo zároveň zaručiť, že sa tým neohrozí konkurencieschopnosť.

1.7. Musí sa zmapovať presun pracovných miest v nízkouhlíkovom hospodárstve a čo najskôr sa musia identifikovať príležitosti. Vďaka tomu bude možné navrhnúť a uplatňovať efektívne opatrenia, aby sa zabezpečilo, že pracovníci budú chránení a že sa pri spravodlivom prechode zachová ich kvalita života.

1.8. EHSV opakuje svoju výzvu na vytvorenie európskeho strediska pre monitorovanie chudoby⁽¹⁾, ktoré by spojilo všetky zainteresované strany s cieľom pomôcť definovať európske ukazovatele energetickej chudoby. Spravodlivosť pre všetkých občanov znamená zabezpečiť dodávku ekologickej, cenovo dostupnej a prístupnej energie pre každého.

1.9. EHSV vyzýva na ukončenie dotovania fosílnych palív a zmenu smerom k podpore prechodu na energiu z obnoviteľných zdrojov.

1.10. Účinné politiky v oblasti udržateľnosti závisia od zabezpečenia toho, že opatrenia na podporu tohto prechodu budú jasne stanovené, prioritné a náležite financované. EÚ musí zároveň začať veľmi komplexné medzinárodné rokovania zamerané na dosiahnutie globálnej dohody, ktorou by sa mohli zmierniť príčiny zmeny klímy a podporiť udržateľnejší model svetového hospodárstva.

2. Kontext/Dôvod vypracovania stanoviska

2.1. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy vychádza z pracovného plánu Strediska pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja na rok 2017. Klimatická spravodlivosť je témou, ktorá nás všetkých ovplyvňuje, ale na úrovni EÚ sa v súvislosti s ňou vykonáva málo opatrení. Pre EHSV je to príležitosť prevziať vedúcu úlohu a predložiť prvé návrhy najmä v súvislosti s Európou. Mnohé aspekty klimatickej spravodlivosti sa musia ešte do hĺbky prediskutovať, napríklad otázka globálneho a individuálneho pridelovania emisných kvót.

2.2. EHSV chce zaujať inštitucionálne postavenie s cieľom poskytnúť pohľad organizovanej občianskej spoločnosti EÚ v rámci diskusie o vplyve zmeny klímy a spôsobe, ako sa najlepšie vyrovnat' s týmto vplyvom spravodlivým a primeraným spôsobom.

2.3. Vzhľadom na medzinárodne prijaté ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja, Parížsku dohodu a skutočnosť, že dôsledky zmeny klímy sú už citelné, musíme o to náliehavejšie uplatňovať klimatickú spravodlivosť, a to prostredníctvom konkrétnych opatrení.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. V rámci koncepcie klimatickej spravodlivosti sa globálna zmena klímy chápe aj ako politická a etická otázka, nielen vyslovene environmentálna otázka. Uznáva sa v nej, že tí najzraniteľnejší a najchudobnejší v spoločnosti musia často znášať najväčší vplyv následkov zmeny klímy. Táto koncepcia sa zvyčajne vníma v globálnom kontexte vzájomnej priestorovej a časovej závislosti, a to so zameraním na zodpovednosť krajín, ktorých rozvoj bol založený na využívaní prírodných zdrojov.

3.2. Ciele trvalo udržateľného rozvoja idú nad rámec svojich predchodcov (miléniových rozvojových cieľov) a uznávajú vzájomnú zodpovednosť, stotožnenie sa s danými cieľmi, spoločný postup a potrebu inkluzívnych participatívnych postupov. EHSV uznáva vedúcu úlohu EÚ pri presadzovaní stabilného a spravodlivého medzinárodného klimatického režimu a vyzýva inštitúcie EÚ a národné vlády, aby preskúmali uplatňovanie zásad klimatickej spravodlivosti na všetkých úrovniach: celosvetovej, európskej, vnútroštátnej a komunitnej. Proces európskeho semestra by sa mohol použiť ako nástroj na dosiahnutie tejto ambície. Preto sa v tomto stanovisku v rámci klimatickej spravodlivosti považuje za potrebné zaoberať otázkou spravodlivosti v súvislosti s často neprímeraným vplyvom zmeny klímy na občanov a komunity v rozvojových aj rozvinutých hospodárstvach.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Koordinovaná európska činnosť s cieľom zabrániť energetickej chudobe a bojovať proti nej, Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 21.

3.3. Problematickým aspektom je odpor voči politikám v oblasti zmeny klímy, ktoré sa vnímajú ako penalizácia bežného občana, určitých odvetví (napr. agropotravinárstva alebo dopravy) alebo komunít a jednotlivcov závislých od fosílnych palív, a to aj napriek prínosu týchto politík.

3.4. Rôzne politické iniciatívy sa zameriavajú na sektory a oblasti, ktoré sú výrazne ovplyvnené klimatickými výzvami, napríklad zdravotníctvo, doprava, poľnohospodárstvo a energetika. Klimatická spravodlivosť môže poskytnúť komplexný integrovaný prístup, ktorým sa zabezpečí, aby sa prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo dosiahol primeraným a spravodlivým spôsobom.

3.5. Je dôležité poznamenať, že klimatická spravodlivosť sa netýka len tých, ktorí sú priamo zasiahnutí vplyvmi zmeny klímy, ale aj tých, ktorí sú zasiahnutí faktormi ovplyvňujúcimi zmenu klímy prostredníctvom závislosti od tovaru, služieb a životného štýlu, ktoré sú spojené s vysokými emisiami a nízkou efektívnosťou využívania zdrojov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Sociálna spravodlivosť

4.1.1. EHSV sa domnieva, že všetci občania majú právo na zdravé a čisté životné prostredie, ako aj právo očakávať, že vlády prevezmú zodpovednosť za záväzky svojich štátov a za vnútroštátne stanovené príspevky na základe Parížskej dohody týkajúce sa faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a nebezpečenstiev vyplývajúcich zo zmeny klímy a uznajú nielen zjavnejšie environmentálne a ekonomické aspekty, ale aj spoločenský dosah.

4.1.2. Pilier sociálnych práv EÚ má slúžiť ako sprievodca pre obnovený proces zblížovania smerom k lepším pracovným a životným podmienkam medzi členskými štátmi. Je založený na 20 zásadách, z ktorých mnohé budú ovplyvnené buď priamo zmenou klímy, alebo nepriamo potrebou prechodu na nové ekonomické modely.

4.1.3. EHSV navrhuje začať v súvislosti s ľudskými a sociálnymi právami diskusiu o vypracovaní charty o právach súvisiacich s klímou. Táto charta by zahŕňala práva občanov a prírody v súvislosti s výzvami týkajúcimi sa krízy vyvolanej zmenou klímy. EHSV v tejto súvislosti pripomína Všeobecnú deklaráciu práv ľudstva, ktorej návrh vypracovala Corinne Lepage v roku 2015 pri príležitosti COP21.

4.1.4. Práva prírody sa v súčasnosti uznávajú v rôznych krajinách sveta prostredníctvom legislatívneho postupu. Napríklad v Holandsku v roku 2015 mimovládna organizácia Urgenda vyhrala súdny spor proti vláde vo veci týkajúcej sa klímy. Holandský najvyšší súd dôsledne potvrdil zásadu, že vláda môže byť právne zodpovedná za to, že neprijala dostatočné opatrenia na predchádzanie predvídateľným ujám vyplývajúcim zo zmeny klímy. Podobné prípady sa pripravujú aj v Belgicku a v Nórsku. Okrem toho aj iniciatívy, ako je Globálny pakt pre životné prostredie, spustený 24. júna 2017, upozorňujú na to, že je potrebné spravodlivé globálne environmentálne riadenie, ktoré sa dosiahne tým, že sa prostredníctvom všeobecného, prierezového, univerzálneho nástroja doplnia „práva tretej generácie“.

4.1.5. Je potrebné zabezpečiť, aby najzraniteľnejšie osoby v spoločnosti nemuseli znášať nespravodlivé zaťaženie a aby sa náklady na prechod na ekonomický model reagujúci na zmenu klímy spravodlivo rozdelili v celej spoločnosti. Napríklad zásada „znečisťovateľ platí“ by sa mala uplatňovať na úrovni tých, ktorí vytvárajú znečistenie a majú z toho zisk, na rozdiel od úrovne koncového používateľa v prípadoch, keď neexistuje žiadna reálna alternatíva. Dôkladné a relevantné uplatňovanie tejto dôležitej zásady už EHSV preskúmal⁽²⁾.

4.1.6. V dôsledku množstva vysídlených osôb sa zvýšia rôzne druhy migrácie (vrátane klimatických utečencov)⁽³⁾. Už sme boli svedkami slabej pripravenosti EÚ riešiť túto problematiku, ako aj otázku neprimeranej záťaže v jednotlivých členských štátoch. EHSV už zdôraznil, ako môžu nevyvážené hospodárske procesy v tejto súvislosti prispieť k destabilizácii⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Stanovisko na tému Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 10.

⁽³⁾ Stanovisko na tému Integrácia utečencov v EÚ, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 19.

⁽⁴⁾ Európsky konsenzus o rozvoji, Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 71.

4.1.7. Na úrovni EÚ neexistuje žiadny samostatný nástroj, ktorý by sa vzťahoval na „osoby vysídlené z environmentálnych dôvodov“, ako sa zistilo v nedávnej štúdii Európskeho parlamentu o klimatických utečencoch. Smernica o dočasnej ochrane je politicky ťažkopádny nástrojom na riešenie akéhokoľvek masového vysídľovania a EHSV podporuje postoj, že Lisabonskou zmluvou sa poskytuje dostatočne široký mandát na revíziu prístahovaleckej politiky s cieľom upraviť štatút „osôb vysídlených z environmentálnych dôvodov“.

4.2. Agropotravinárske odvetvie

4.2.1. Systémy potravinárskej výroby a spôsoby stravovania sa zmenia, aby sa prispôbili zmene klímy a zmiernovali ju. Všetci občania sú závislí od agropotravinárskeho sektora (napr. poľnohospodári, rodiny, osoby pôsobiace v dodávateľskom reťazci, spotrebiteľia), a preto by sa prechodom na spoločnosť s nízkymi emisiami oxidov uhlíka malo zabezpečiť, aby sa postihnutým osobám poskytla v rámci tejto zmeny pomoc a podpora. Tento prechod sa navyše bude musieť uskutočniť na celom svete a v rámci jednotlivých odvetví, pričom EÚ môže zohrávať vedúcu úlohu.

4.2.2. Zmena klímy predstavuje mimoriadne náročnú výzvu pre európske poľnohospodárstvo, ktoré je na jednej strane faktorom podnecujúcim túto zmenu a zároveň odvetvím, na ktoré má zmena klímy najväčší vplyv.

4.2.3. Tento sektor sa musí nanovo definovať z hľadiska jeho príspevku k prirodzeným absorpčným systémom, ako sú napr. ekosystémové služby, ktoré dokážu zmierniť niektoré vplyvy zmeny klímy. Tie by sa mali uznať a verejné financovanie prostredníctvom SPP by malo smerovať k podpore týchto služieb, ktoré poľnohospodárstvo poskytuje popri dosahovaní svojho cieľa, t. j. produkcie potravín. Táto všeobecná koncepcia bola podporená v nedávno prijatom stanovisku ⁽⁵⁾.

4.2.4. Udržateľná spotreba potravín sa musí začať v počiatočnej fáze prípravy pôdy a riadenia prírodných systémov, aby sa zabezpečil základný stavebný kameň pre získavanie potravín. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné začať diskusiu o potrebe rámcovej smernice o pôde a poskytnúť jasné vedenie v súvislosti s významom presadzovania udržateľného riadenia a ochrany pôdy ⁽⁶⁾. Na ochranu pôdy a jej úlohu v ekosystémových službách sa zameriava súčasné estónske predsedníctvo Rady EÚ ⁽⁷⁾.

4.2.5. EHSV presadzuje koncepciu udržateľnej výroby a spotreby. Dosiahnutie konsenzu o potrebe zmeny postojov k spotrebe mäsa bude závisieť od určenia príležitostí a podporných opatrení potrebných na zabezpečenie spravodlivého prechodu pre tých, ktorí sú závislí od agropotravinárskeho sektora.

4.2.6. Ide o sektor ovplyvnený aj faktormi ovplyvňujúcimi zmenu klímy, najmä svojou závislosťou od fosílnych palív, a to od produkcie potravín cez spracovanie až po prepravu a balenie. Politiky musia byť formulované vzhľadom na uzavretý charakter existujúceho agropotravinárskeho modelu a musia mapovať dosiahnuteľnú cestu k udržateľnej budúcnosti pre poľnohospodárov, ktorá bude šetrná ku klíme.

4.2.7. Environmentálne politiky nemusia byť v rozpore s okamžitými potrebami poľnohospodárskeho sektora, ak sa považujú za uplatňovanie podporných mechanizmov na uľahčenie prechodu na spoločnosť s nízkymi emisiami oxidov uhlíka.

4.3. Spotrebiteľia

4.3.1. Silu spotrebiteľov pri dosahovaní prechodu možno využiť len vtedy, ak budú mať spotrebiteľia možnosť zvoliť si udržateľné etické alternatívy, ktoré by nevedli k výraznému zníženiu pohodlia alebo kvality z hľadiska služieb, použitia alebo dostupnosti. Uskutočniteľné alternatívy pre spotrebiteľov môžu vychádzať z nových hospodárskych modelov, ako je napr. digitálne, kolaboratívne a obehové hospodárstvo, a takisto sa môžu vypracovať na základe medzinárodnej spolupráce v oblasti globálneho, resp. sektorového prechodu na tieto modely.

4.3.2. Zásada „znečisťovateľ platí“ sa príliš často uplatňuje nesprávne a poplatky sa vynucujú od spotrebiteľov, ktorí nemajú žiadnu dostupnú životaschopnú alternatívu. Spotrebiteľia musia mať možnosť alternatívy predtým, než sa ceny budú môcť stať efektívnym nástrojom na presadzovanie zmeny správania v požadovanom smere.

⁽⁵⁾ Stanovisko na tému Možná transformácia spoločnej poľnohospodárskej politiky, Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 10.

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému Obehové hospodárstvo – Hnojivá, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 80.

⁽⁷⁾ Stanovisko na tému Využívanie pôdy na udržateľnú výrobu potravín a ekosystémové služby (pozri stranu 72 tohto úradného vestníka).

4.3.3. Daň z plastových tašiek je dobrým príkladom toho, ako spotrebiteľ čelia malej dani, ale majú k dispozícii alternatívne možnosti – priniesť si vlastnú tašku alebo použiť škatuľu, ktorú poskytuje maloobchodník. Pri uplatňovaní takéhoto prístupu sa môže dosiahnuť rozsiahla zmena správania.

4.3.4. Naproti tomu zdanenie fosílnych palív (napríklad benzínu) na úrovni spotrebiteľa môže spôsobiť nespokojnosť a presmerovanie disponibilného príjmu na palivo. Môže ďalej podnecovať sekundárny nezákonný trh a predovšetkým pritom zachovať zisky výrobcu znečisťujúcej látky. Situáciu zhoršuje aj skutočnosť, že vo väčšine prípadov tieto dane neboli účelovo viazané. Občania majú pocit, že politiky v oblasti zmeny klímy sú spojené s nespravodlivým ukladaním sankcií tým, ktorí nemajú inú možnosť než prevádzkovať podnik v rámci hospodárstva fosílnych palív.

4.3.5. Na zabezpečenie infraštruktúry a primeranej podpory pre spotrebiteľov, ktorí by chceli viesť životný štýl spôsobujúci nízke emisie oxidov uhlíka, by sa mali investovať podporné mechanizmy vrátane verejných prostriedkov a ekonomických nástrojov, a to vrátane pomoci pri hradení vyšších nákladov na etické/dlhodobé/udržateľné tovary a služby. To by sa mohlo uskutočňovať formou verejno-súkromných partnerstiev. Automobilový priemysel je dobrým praktickým príkladom postupov spätného financovania výrobcov na zlepšenie prístupu spotrebiteľov k novým automobily. Podobné typy podporných systémov by sa mohli ponúkať aj v iných sektoroch, napríklad pri bielej technike a dodatočnej modernizácii domácnosti alebo podnikov.

4.3.6. Existuje rozpor z hľadiska klímy vo využívaní verejných prostriedkov na podporu a investovanie do systémov a infraštruktúr, ktoré zvyšujú závislosť konečného spotrebiteľa od faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a súbežne sa snažia obmedziť a zvládať dosah zmeny klímy. Spotrebiteľia znášajú dôsledky tejto situácie ako prví. Možnosť voľby medzi zaplatením vyššej ceny namiesto možnosti spôsobujúcich znečistenie alebo možnosti zaobísť sa bez daného tovaru či služby nie je „spravodlivá“ voľba, ktorá sa má občanom ponúknuť.

4.3.7. Je rozšírený názor, že udržateľný životný štýl a udržateľné rozhodnutia v oblasti spotreby sú zlučiteľné len s vysokým disponibilným príjmom. Voľby, ktoré sú etické, šetrné ku klíme a udržateľné, nie sú prístupné všetkým v rovnakej miere. Politický rámec, ktorý by spochybnil tento názor a zvýšil dostupnosť pre všetkých spotrebiteľov, by mal podporiť takú tvorbu cien, v ktorej by boli zahrnuté klimatické náklady (vrátane intenzity využívania zdrojov) na tovar a služby.

4.3.8. Právne predpisy EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa sú staršie než uznanie udržateľnej spotreby za základné právo spotrebiteľa zo strany OSN z roku 1999, a preto sa v nich toto uznanie neuvádza⁽⁸⁾. EHSV opakuje svoju výzvu na uplatňovanie politiky udržateľnej spotreby. To je obzvlášť dôležité v kontexte cieľov trvalo udržateľného rozvoja a iniciatívy v oblasti obchodného hospodárstva.

4.3.9. Bez alternatívnej voľby nemá spotrebiteľ inú možnosť, než žiť v chudobe, robiť nesprávne rozhodnutia, rozhodnutia ohrozujúce zdravie či neudržateľné rozhodnutia, čím sa uňho vyvinie odpor voči „environmentálnym“ politikám, ktoré sú vnímané tak, že penalizujú koncových používateľov. Na druhej strane tí, ktorí z tohto systému ťažia, neplatia, ale zarábajú viac peňazí, a tak sa pod maskou environmentálnej politiky zvyšuje nerovnosť, čo je v rozpore so zásadami udržateľnosti.

4.4. Zmeny na trhu práce

4.4.1. Je nevyhnutné chrániť počas transformácie všetkých pracovníkov, a to tak osoby s nízkou kvalifikáciou alebo neprenosnými zručnosťami, ako aj osoby na pracovných miestach, ktoré si vyžadujú vysokú kvalifikáciu. Je potrebné identifikovať a náležite podporiť najzraniteľnejšie sektory a najzraniteľnejších pracovníkov. Automatizácia pracovných miest v rámci nízkouhlíkového hospodárstva môže viesť k rušeniu určitých pracovných miest⁽⁹⁾.

4.4.2. Medzi možnosti na dosiahnutie tejto ochrany patria rekvalifikácia a vzdelávanie. Pracovníci, ktorých pracovné miesta zaniknú v dôsledku zmeny klímy alebo v dôsledku potreby ukončiť závislosť od faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy, by nemali byť tí, ktorí zaplatia cenu za túto zmenu.

⁽⁸⁾ Stanovisko na tému Spotreba založená na spolupráci alebo participácii: model udržateľnosti pre 21. storočie, Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽⁹⁾ Stanovisko na tému Prechod k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050 (pozri stranu 44 tohto úradného vestníka).

4.4.3. Včasná identifikácia zručností, ktoré umožnia plné zapojenie do týchto nových hospodárskych modelov, je jednou časťou riešenia, ale tieto zručnosti by sa mali mapovať aj v kontexte existujúcej zamestnanosti a závislosti od súčasného neutržateľného modelu.

4.4.4. Je dôležité chrániť a zachovávať komunity tam, kde je to možné, a uľahčiť prechod s minimálnym vplyvom na sociálny aj hospodársky blahobyt postihnutých osôb.

4.4.5. V nových navrhovaných hospodárskych modeloch sú jasne identifikovateľné nové príležitosti vrátane hospodárstva zameraného na funkčnosť, kolaboratívneho a obehového hospodárstva. V tejto súvislosti by mala EÚ začať nevyhnutné medzinárodné rokovania zamerané na vytvorenie globálneho ekonomického modelu.

4.5. Zdravie

4.5.1. Zmena klímy a faktory, ktoré ju spôsobujú, si vyberajú daň v oblasti zdravia. Dá sa to posudzovať napríklad na základe počtu úmrtí a ochorení spojených so znečistením ovzdušia, ktoré predstavujú náklady pre spoločnosť, ako aj pre verejné systémy zdravotnej starostlivosti. Tieto systémy musia zohľadňovať úlohu, ktorú zohráva zmena klímy a jej hnacie faktory v zdravotníctve.

4.5.2. Zdravie a blahobyt vzájomne súvisia s možnosťou prístupu do prírody (IEEP). Mnohé členské štáty čelia zdravotným a spoločenským problémom, ako je obezita, problémy duševného zdravia, sociálne vylúčenie, hluk a znečistenie ovzdušia, ktoré neúmerne postihujú sociálne a ekonomicky znevýhodnené a zraniteľné skupiny.

4.5.3. Investovaním do prírody sa rieši problém zmeny klímy nielen z hľadiska eliminácie znečisťujúcich látok, ale aj z hľadiska investícií do ukladania uhlíka v prírodných ekosystémoch. Následné zdravotné prínosy sú dvojaké: prevencia zvyšovania výskytu zlého zdravotného stavu a podpora aktívneho životného štýlu vedúceho k zlepšeniu zdravia občanov a komunit. Rozpoznanie tohto aspektu pomáha pri zabezpečovaní politických rozhodnutí, ktoré sú vyvážené, informované a založené na dôkazoch.

4.6. Energetika

4.6.1. Výroba energie z obnoviteľných zdrojov vyjadrená v percentách spotreby elektrickej energie sa v EÚ medzi rokmi 2004 a 2015 viac ako zdvojnásobila (zo 14 % na 29 %). Avšak pokiaľ ide o vykurovanie, budovy, priemysel a dopravu, sú energetické požiadavky stále obrovské. Pokrok je síce badateľný, no východisková úroveň je veľmi nízka. Napríklad podiel energie z obnoviteľných zdrojov v rámci spotreby paliva v doprave sa za rovnaké obdobie zvýšil z 1 % na 6 %.

4.6.2. Energetická chudoba je problémom v celej Európe a hoci jej význam a kontext sa môžu v jednotlivých krajinách líšiť, predstavuje to ďalší príklad toho, že je potrebné zabezpečiť, aby sa politiky v oblasti zmeny klímy zameriavali na ochranu najzraniteľnejších osôb.

4.6.3. EHSV opakuje svoju výzvu na vytvorenie európskeho strediska pre monitorovanie chudoby⁽¹⁰⁾, ktoré by spojilo všetky zainteresované strany s cieľom pomôcť definovať európske ukazovatele energetickej chudoby. Spravidlosť pre všetkých občanov znamená zabezpečiť dodávku ekologickej, cenovo dostupnej a prístupnej energie pre každého.

4.6.4. Politiky, ktoré podporujú riešenie problému energetickej chudoby v EÚ, môžu byť takisto riešením v súvislosti so zavedením infraštruktúry pre ekologickú energiu a jej dodávky, a to prostredníctvom zmeny zamerania dotácií a koordinácie politickej vôle.

4.6.5. Politiky, ktoré priamo alebo nepriamo podporujú dotácie na fosílna palivá, predstavujú zvrátenie zásady „znečisťovateľ platí“ – v týchto prípadoch sa platí znečisťovateľovi. Mnohé z týchto dotácií sú pre konečného používateľa neviditeľné, ale v konečnom dôsledku sa čerpajú z verejných prostriedkov. V nedávnom stanovisku⁽¹¹⁾ sa už uvádza argument na podporu zastavenia dotácií škodlivých pre životné prostredie v EÚ a v ďalšom stanovisku o mapovaní politik EÚ v oblasti udržateľného rozvoja⁽¹²⁾ sa zdôrazňuje potreba plniť existujúce záväzky s cieľom odstrániť dotácie škodlivé pre životné prostredie a takisto dôrazná podpora reformy environmentálnej dane.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽¹¹⁾ Stanovisko na tému Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽¹²⁾ Stanovisko na tému Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politik EÚ, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41.

4.6.6. Podpora by mala byť dostupná pre všetkých, dotácie by sa mali zamerať na obnoviteľné zdroje energie, zatiaľ čo dotácie na faktory spôsobujúce zmenu klímy by sa mali okamžite ukončiť a výnimky by sa mali uplatňovať spravodlivejšie, výslovne by sa nemali zameriavať na tých, ktorí si môžu dovoliť zaplatiť najviac, ani na tých, ktorí zo znečisťovania profitujú. Dotácie na fosílna palivá sa podľa MMF v súčasnosti pohybujú vo výške 10 miliónov USD za minútu. Odstránením týchto dotácií by sa vládne príjmy zvýšili o 3,6 % celosvetového HDP, emisie by sa znížili o viac ako 20 %, výskyt predčasných úmrtí v dôsledku znečistenia ovzdušia by sa znížil o viac ako polovicu a celosvetová hospodárska prosperita by sa zvýšila o 1,8 bilióna USD (2,2 % celosvetového HDP). Tento údaj poukazuje na nespravodlivú povahu súčasného systému.

4.6.7. Účinné politiky v oblasti udržateľnosti závisia od zabezpečenia toho, že opatrenia na podporu tohto prechodu budú jasne stanovené, prioritné a náležite financované.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvojové partnerstvá EÚ a výzva, ktorú predstavujú medzinárodné daňové dohody**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/05)

Spravodajca: **Alfred GAJDOSIK**Pomocný spravodajca: **Thomas WAGNSONNER**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	28. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	182/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje rozvojovú politiku, ktorá rozvoj vníma ako proces uskutočňovaný rovnocenne zapojenými krajinami, založený na vzájomnom rešpekte a nezávislých rozhodnutiach. Financovanie a dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja, ktoré boli dohodnuté na úrovni Organizácie Spojených národov (OSN), si vyžaduje celosvetovo koordinované úsilie. EHSV by chcela zdôrazniť, že Hospodárska a sociálna rada OSN by mohla vo vzťahu k daňovým záležitostiam zohrávať významnejšiu úlohu, keďže je vhodným fórom pre túto otázku. To by zaručilo zameranie sa na ciele udržateľného rozvoja v Agende 2030, ako aj zapojenie sa všetkých krajín za rovnakých podmienok.

1.2. Na základe medzinárodných dohôd o reforme medzinárodného daňového práva, napríklad prostredníctvom akčného plánu OECD v oblasti BEPS, by sa mal posúdiť účinok úsilia o tieto medzinárodné reformy vo vzťahu k cieľom udržateľného rozvoja a mal by sa lepšie zohľadniť pri vytváraní medzinárodných daňových politík. EHSV konštatuje, že dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje finančné zdroje. Mnohé krajiny však čelia veľkým výzvam, pokiaľ ide o generovanie verejných príjmov prostredníctvom výnosov z daní. V rozvojových krajinách dôvody tohto stavu súvisia na jednej strane s ťažkou implementáciou systémov dane z príjmu a dane z obratu, na strane druhej ich nepriaznivo ovplyvňuje celosvetová konkurencia v oblasti dane z príjmu právnických osôb a v neposlednom rade aj forma zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia. Ďalšími faktormi sú kapacitné obmedzenia a nedostatočný prenos informácií.

1.3. EHSV výslovne víta, že Európska únia (EÚ) a jej členské štáty vynaložili v rámci medzinárodnej reformy značné úsilie na odstránenie nedostatkov medzinárodného daňového systému. Toto úsilie je vítané a treba ho podporovať, účinne implementovať a aj podrobovať pravidelnému monitorovaniu. V čele tohto úsilia o reformy však v prvom rade stoja veľké rozvinuté krajiny v rámci OECD. Malo by sa určiť, či by OSN z dôvodu globálneho členstva – najmä rozvojových krajín – nebola vhodnejším fórom na vypracovanie medzinárodnej daňovej politiky v celosvetovom meradle. EHSV však poukazuje na nedostatok zdrojov a zamestnancov v príslušných daňových orgánoch OSN. OSN preto treba poskytnúť dostatočné prostriedky.

1.4. Opatrenia EÚ týkajúce sa medzinárodnej daňovej transparentnosti a akčného plánu BEPS budú mať tiež vplyv na rozvojové krajiny. EHSV víta skutočnosť, že Európsky parlament (EP) a Európska komisia sa už k spoločným aspektom daňovej a rozvojovej politiky vyjadřili. Dobrým krokom je aj vznik platformy pre dobrú správu daňových záležitostí, ktorú zriadila Európska komisia. Na tejto platforme bol ako pracovný dokument predstavený súbor nástrojov týkajúcich sa účinku presahovania zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia s rozvojovými krajinami, ktorý slúži ako základ pre úvahy členských štátov o prepracovaní zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia s rozvojovými krajinami.

1.5. EHSV berie na vedomie, že EP v správe z roku 2015 žiadal viacero zlepšení, k ich implementácií však zatiaľ nedošlo. EHSV v tejto súvislosti upriamuje pozornosť na svoje predchádzajúce stanoviská, v ktorých odzneli pripomienky predovšetkým k vykazovaniu podľa jednotlivých krajín a k boju proti praniu špinavých peňazí, ako aj odporúčania týkajúce sa registrov verejného vlastníctva. EHSV upozorňuje, že sa vypracováva zoznam jurisdikcií, ktoré nespolupracujú, pokiaľ ide o daňové záležitosti. Vyzýva, aby sa vyvinulo intenzívnejšie úsilie implementovať požiadavky EP a odporúča, aby sa zohľadnila príslušná kritika zo strany mimovládnych organizácií. Je zmysluplné usilovať sa o celosvetové zavedenie týchto opatrení prostredníctvom medzinárodných daňových dohôd, aby sa zlepšila dostupnosť informácií pre daňové orgány v rozvojových krajinách. Cieľom by malo byť dosiahnuť rovnaké normy na celom svete, pričom rozvojové krajiny by sa mohli rovnocenne podieľať na ich tvorbe.

1.6. EHSV vyzýva, aby sa zaistil súlad medzi medzinárodnými daňovými politikami členských štátov a cieľmi rozvojovej politiky, aby sa predišlo konfliktom medzi daňovými politikami jednotlivých krajín a spoločnými rozvojovými prioritami.

1.7. EHSV vníma posúdenie dosahu medzinárodných daňových politik členských štátov ako dobrý spôsob testovania vplyvu zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia a daňových stimulov na rozvojové krajiny. Malo by sa podporovať a stať sa bežnou praxou. V prípade potenciálnych konfliktov s európskou rozvojovou politikou by vypracovanie takýchto posúdení bolo vhodné aj zo strany Európskej únie. Existujúce zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia by sa mali preskúmať, zatiaľ čo nové zmluvy, o ktorých sa má rokovať, by sa mali uzavrieť po zohľadnení týchto úvah.

1.8. Modelová zmluva OECD o zdaňovaní, ktorá je v súčasnosti najpoužívanejšia, sa vytvorila predovšetkým so zreteľom na záujmy rozvinutých krajín. EHSV preto odporúča členským štátom EÚ, aby pri rokovaniach o zmluvách o zamedzení dvojitého zdanenia s rozvojovými krajinami brali väčší ohľad na ich potreby. EHSV berie na vedomie, že na základe zmluvy OECD sa vypracovala taktiež modelová zmluva OSN s cieľom upraviť zdaňovanie medzi rozvojovými a rozvinutými krajinami a v tejto súvislosti priznať zdrojovým krajinám viac práv pri zdaňovaní.

1.9. EHSV podporuje súkromné investície na podporu rozvoja, ak je tento rozvoj v súlade s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja a ak sa rešpektujú základné hospodárske, environmentálne a sociálne práva, základné dohovory Medzinárodnej organizácie práce (MOP) a program dôstojnej práce. Právna istota je dôležitým faktorom pri podpore podnikateľskej klímy priaznivej pre investície a zároveň aj pre zahraničné priame investície. Keďže otázky zdaňovania sú prepojené s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja, dane z príjmu právnických osôb by sa mali odvádzať tam, kde vzniká formou tvorby hodnôt (napr. výrobou, ťažbou nerastných surovín) príslušný zisk.

1.10. EHSV berie na vedomie, že EÚ a jej členské štáty sa v rámci nového Európskeho konsenzu o rozvoji zaviazali spolupracovať so svojimi partnerskými krajinami pri rozširovaní progresívneho zdaňovania, protikorupčných opatrení a politik prerozdeľovania, ako aj v boji proti nezákonným finančným tokom. V každom prípade by bolo potrebné, aby bola daňová politika ešte významnejšou zložkou európskej rozvojovej politiky. EHSV víta angažovanosť Európskej komisie v oblasti regionálnych fór a organizácií občianskej spoločnosti v rozvojových krajinách, ktoré sa venujú oblasti daní. Organizácie občianskej spoločnosti v rozvojových krajinách plnia kontrolnú a podpornú funkciu, a to aj v oblasti daní, preto by sa malo zabezpečiť ich intenzívnejšie zapájanie do procesov a mali by sa podporovať. Podpora vhodných opatrení na budovanie daňových kapacít, vrátane partnerského učenia a spolupráce medzi krajinami juhu, by mala trvalý vplyv na rozvoj projektov.

1.11. Dobrá správa daňových záležitostí by mala byť neoddeliteľnou súčasťou sociálnej zodpovednosti podnikov v súvislosti s oznamovacou povinnosťou spoločností.

1.12. EHSV odporúča, aby sa v snahe podporovať trvalo udržateľný rozvoj do všetkých relevantných zmlúv medzi EÚ a tretími krajinami alebo regiónmi začlenili doložky o dobrej správe daňových záležitostí.

1.13. EHSV odporúča preskúmať možnosť podrobiť pri uzatváraní nových alebo prepracovaných dohôd o voľnom obchode medzi EÚ a rozvojovými krajinami analýze aj dvojstranné daňové zmluvy. Takéto preskúmanie by sa malo vykonať prostredníctvom posúdenia vplyvu zameraného na účinky medzinárodných daňových politik členských štátov na ciele rozvojovej politiky.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Vo viacerých vedeckých štúdiách⁽¹⁾ bola nastolená otázka, či medzinárodná politika členských štátov, a to najmä veľké množstvo ustanovení v bilaterálnych zmluvách o zamedzení dvojitého zdanenia, nepôsobí kontraproduktívne pri dosahovaní cieľov európskej rozvojovej politiky. Okrem toho skutočnosť, že rozvojové krajiny sú čistými vývozcami kapitálu do rozvinutých krajín, je do značnej miery dôsledkom kapitálových tokov na účely vyhýbania sa daňovej povinnosti. To by najviac zasiahlo rozvojové krajiny s najnižšími príjmami, keďže nedisponujú skoro žiadnymi domácimi zdrojmi financovania.

2.2. EÚ je spolu so svojimi členskými štátmi najväčším darcom finančných prostriedkov na rozvojovú spoluprácu a významným tvorcom medzinárodných dohôd o zdaňovaní. Spolu sa zaviazali splniť ciele trvalo udržateľného rozvoja, hoci iba niekoľko členských štátov dosiahlo cieľ v oblasti zahraničnej pomoci stanovený na 0,7 % HDP. Účinky brexitu na ďalšie financovanie európskej rozvojovej spolupráce sa zatiaľ nedajú odhadnúť. Plánujú sa ďalšie opatrenia na podporu súkromných investícií do plnenia cieľov rozvojovej politiky. Zdroje oficiálnej rozvojovej politiky závisia od politiky darcov.

2.3. Ciele trvalo udržateľného rozvoja pre rozvojové krajiny zahŕňajú okrem iných mobilizáciu domácich zdrojov, medzinárodnú podporu budovania kapacít na výber daní, obmedzenie nezákonných finančných tokov a účasť na práci v inštitúciách globálneho riadenia. Z toho vyplýva, že stabilný základ verejných príjmov, úsilie o boj proti nezákonnému odlevu zdrojov, a rovnaké právo všetkých krajín pri tvorbe globálnych pravidiel zdaňovania sú dôležitými piliermi udržateľného rozvoja. Deti, ženy a ďalšie zraniteľné skupiny v spoločnostiach rozvojových krajín majú z rozvoja mimoriadny prospech⁽²⁾.

2.4. Finančné prostriedky z verejnej rozvojovej spolupráce nie sú dostatočné na financovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Na ich dosiahnutie, rovnako, ako to bolo v prípade miléniových rozvojových cieľov, sú nevyhnutné domáce finančné prostriedky⁽³⁾. Na to, aby sa tieto zdroje mobilizovali, sa musí zlepšiť výber daní a prostredníctvom trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a rozšírenia daňového základu sa musia zvýšiť daňové príjmy.

3. Výzvy pre rozvojové krajiny

3.1. Zdaňovanie je stabilnejší zdroj financovania než iné druhy príjmov, avšak pre mnohé rozvojové krajiny je ťažšie vytvárať dostatočné daňové príjmy než pre rozvinuté krajiny.

3.2. V posledných desaťročiach sa prostredníctvom znižovania dovozných a vývozných ciel presadzovala liberalizácia svetového obchodu so zámerom podporiť hospodársky rozvoj, investície a prosperitu celého obyvateľstva. Tieto v zásade pozitívne účinky umožňujú aj rozšíriť daňový základ, pokiaľ ich daňové správy dokážu využiť. Tým sa však znížili aj príjmy rozvojových krajín z dôležitých a ľahko prístupných zdrojov. Rast a investície sa ale musia odraziť aj v štruktúre príjmov rozvojových krajín.

⁽¹⁾ Eurodad, *The State of Finance for Developing countries*, 2014; Braun & Fuentes *Double Taxation Treaties between Austria and developing countries*, Viedeň 2014; Farny a kol. *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens*, Viedeň, 2015.

⁽²⁾ EP, Uznesenie o vyhýbaní sa daňovým povinnostiam a daňových únikoch ako výzvach pre riadenie, sociálnu ochranu a rozvoj v rozvojových krajinách, P8_TA(2015)0265, bod 14.

⁽³⁾ Development Finance International & Oxfam, *Financing the sustainable development goals*, 2015.

3.3. Rozvojové krajiny na kompenzáciu straty príjmov často zavádzajú dane z predaja, ktoré môžu mať regresívny účinok. Daňový systém, ktorý je postavený na viacerých rozdielnych druhoch daní, znižuje závislosť na jednom type dane a zaisťuje stabilné domáce príjmy.

3.4. V rozvojových krajinách je často náročné uplatňovať zdaňovanie pozemkov a majetku. Keďže príjmy sú rozvojových krajinách nízke, výnos z dane z príjmu je pomerne obmedzený. Daň z príjmu sa vyberá predovšetkým od zamestnancov verejného sektora a ľudí, ktorí pracujú pre medzinárodné spoločnosti. Okrem toho tu často existuje rozsiahla tieňová ekonomika.

3.5. V správe Mbekiho skupiny sa príjmy z vyhýbania sa daňovým povinnostiam zaraďujú medzi nezákonné finančné toky⁽⁴⁾. Podľa všetkého tak tieto toky presahujú prílev zdrojov z rozvojovej spolupráce⁽⁵⁾. Na zastavenie týchto nezákonných tokov je dôležitá väčšia medzinárodná spolupráca medzi orgánmi, podpora transparentnosti a posilnenie legislatívnych a regulačných opatrení. Významnou prekážkou pre odliv kapitálu je aj posilnenie vlastníckych práv.

3.6. Dane z príjmu právnických osôb v štruktúre daní z príjmov zohrávajú v rozvojových krajinách významnejšiu úlohu ako v rozvinutých. Preto sa na ne aj oveľa viac sústreďia stratégie na vyhýbanie sa daňovej povinnosti. Zároveň od 80. rokov 20. storočia klesajú v celosvetovom meradle nominálne aj skutočné sadzby dane z príjmu právnických osôb s cieľom prilákať investície. Daň z príjmu právnických osôb patrí z pohľadu podnikateľa k dôležitejším indikátorom investičnej klímy. Takto sa vytvorila medzinárodná daňová konkurencia, ktorá je pre rozvojové krajiny z hľadiska štruktúry ich daňových príjmov problematickejšia ako v prípade rozvinutých krajín. Medzinárodný menový fond (MMF) sa už zaoberal presahujúcimi účinkami daňovej konkurencie⁽⁶⁾. Mnohé rozvojové krajiny tak dokážu pritiahnúť iba malý počet veľkých investičných firiem, ktoré majú významný podiel na príjmoch zo zdanenia právnických osôb.

3.7. Pre daňové orgány je zložité vypočítať transferové ceny na základe princípu nezávislého vzťahu v prípade cezhraničných transakcií medzi spoločnosťami v rámci skupiny. V rozvojových krajinách existujú na takúto prácu obmedzené kapacity a daňovo motivované manipulovanie ceny za prevod ostáva naďalej významným problémom.

3.8. V zmluvách o zamedzení dvojitého zdanenia sa jasne stanovujú práva pri zdaňovaní a upravuje sa aj výmena informácií medzi daňovými orgánmi, čím sa vytvára právna istota. Podnikateľské subjekty to môžu považovať za stimul pre priame zahraničné investície, čím sa v konečnom dôsledku môže podporiť aj rast. Zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia môžu mať efekt aj na práva zdrojových krajín pri zdaňovaní. Sadzby zrážkovej dane na dividendy, úroky a licenčné poplatky sú vo všeobecnosti nižšie ako vnútroštátne daňové sadzby. Iné ustanovenia, ako je napríklad reštriktívne vymedzenie miesta podnikateľskej činnosti, môžu tiež obmedziť práva pri zdaňovaní. Rozvojové krajiny majú samozrejme záujem o ďalšie investície, môžu však prísť o práva pri zdaňovaní. Ak je hlavným cieľom krajiny získať daňové informácie z iných jurisdikcií, lepšou alternatívou by teda mohli byť dohody o výmene informácií týkajúcich sa daní.

3.9. Najviac využívaná modelová zmluva OECD o zdaňovaní je zameraná viac na záujmy rozvinutých krajín⁽⁷⁾. Modelová zmluva OSN predstavuje alternatívu pre rozvojové krajiny a vo väčšej miere sa v nej zohľadňujú ich záujmy⁽⁸⁾. Vo všeobecnosti sa v nej stanovuje udeliť viac práv pri zdaňovaní skôr zdrojovým krajinám než krajine, v ktorej sídli výrobca.

⁽⁴⁾ AU/ECA, *Illicit Financial Flows – Report of the High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa*, (od strany 23).

⁽⁵⁾ Štúdiá výskumnej služby Európskeho parlamentu: *The inclusion of financial services in EU free trade and association agreements: Effects on money laundering, tax evasion and avoidance*, EP 579.326, s. 15.

⁽⁶⁾ MMF „Spillovers in international corporate taxation“, 2014.

⁽⁷⁾ Owens & Lang, *The Role of Tax Treaties in Facilitating Development and Protecting the Tax Base*, in Bloomberg Daily Tax Report, 1 May 2013.

⁽⁸⁾ Lennard (2009): *The UN Model Tax Convention as Compared with the OECD Model Tax Convention – Current Points of Difference and Recent Developments*, Asia-Pacific Tax Bulletin, Vol. 49, No 08; V. Daurer and R. Krever (2012): *Choosing between the UN and OECD Tax Policy Models: an African Case Study*, EUI Working paper RSCAS 2012/60.

3.10. Rozvojové krajiny môžu prísť o daňové príjmy, ak spoločnosti zriadia účelové subjekty v rôznych krajinách s cieľom nechať krajiny konkurovať si svojimi zmluvami o zamedzení dvojitého zdanenia tak, aby dosiahli nižšie dane. Pre zdrojové krajiny tiež môže byť ťažké zdaňovať služby a nepriamy prevod aktív na základe ustanovení zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia. Mala by sa zohľadniť snaha o vhodné možnosti prenosu technológií s cieľom podporiť trvalo udržateľný rozvoj v rozvojových krajinách.

3.11. Vzniklo niekoľko štúdií, ktoré sa zameriavajú na straty príjmov rozvojových krajín. Holandská mimovládna organizácia SOMO odhadla ročné straty príjmov zo zrážkovej dane z úrokov a dividend, vyplývajúce zo zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia medzi Holandskom a 28 rozvojovými krajinami na 554 miliónov EUR⁽⁹⁾. Rakúska štúdia dospela k záveru, že by sa mali vykonávať posúdenia vplyvu zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, pretože môžu viesť k stratám príjmov, a to aj pri náraste investícií⁽¹⁰⁾. Podľa odhadov Unctad zo správy o svetových investíciách v roku 2015 odvedli nadnárodné koncerny do rozpočtov rozvojových krajín okolo 730 miliárd USD. Ak sa však prichádzajúce zahraničné investície prevedú cez investičné centrá v daňových rajoch, rozvojové krajiny ročne stratia na príjmoch z daní okolo 100 miliárd USD⁽¹¹⁾, konštatuje sa v správe. Takéto straty príjmov sú v rozpore s už uvedenými cieľmi udržateľného rozvoja.

4. Opatrenia na štátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni – príspevok Európskej únie a jej členských štátov

4.1. Podporovanie rozvojových krajín v oblasti daní je predmetom zvýšeného úsilia, napríklad prostredníctvom daňovej iniciatívy Addis. Medzinárodná daňová politika patrí do právomoci členských štátov. Zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia sa uzatvárajú dvojstranne, kým legislatívne nástroje EÚ sú v zásade obmedzené na nástroje na dobudovanie vnútorného trhu. Európska únia a jej členské štáty spolupracujú na súdržnosti politík v záujme rozvoja⁽¹²⁾. Vplyv medzinárodného daňového systému na rozvoj uznáva aj Európska komisia a tejto problematike sa aj venuje⁽¹³⁾. Na zaistenie súdržnosti rozvojovej politiky je nevyhnutné preskúmať, ako na rozvojové krajiny vyplývajú daňové politiky v EÚ, ktoré nie sú zlučiteľné s cieľmi rozvojovej politiky, a prípadne aj prijať náležité opatrenia.

4.2. Na úrovni OSN sa pracuje na otázkach zdaňovania v rámci procesu Financovania rozvoja, Hospodárskej a sociálnej rady OSN (Ecosoc), daňového výboru OSN a špecializovaných agentúr ako je Unctad. Na žiadosť skupiny G20 sa v OECD schválili ďalekosiahle reformy zahŕňajúce projekt na boj proti narušaniu základu dane a presun ziskov. Medzi hlavné úlohy bolo zahrnuté obmedzenie hľadania najvýhodnejších zmluvných podmienok, odstraňovanie škodlivých daňových praktík zo strany vlád (ako sú patentové kolónky a neprehľadné rozhodnutia), hybridných nesúládov v zaobchádzaní s dlhom a neúčinného transferového oceňovania a vykazovania. Vzhľadom na význam, ktorý majú príjmy zo zdaňovania príjmu právnických osôb pre rozvojové krajiny, sa očakáva, že aj akčný plán na zabránenie narušaniu základu dane a presunu ziskov (akčný plán BEPS) im prinesie pozitívne vplyvy.

4.3. Mnohé krajiny, ktoré nie sú členmi OECD, medzi nimi aj africké krajiny, sa pripojili ku komplexnému rámcu akčného plánu BEPS. Celkovo 103 krajín sa zaviazalo podieľať sa na multilaterálnom dohovore o BEPS prijatom v júni 2017, ktorým sa zjednodušuje interpretácia bilaterálnych daňových zmlúv v zmysle akčného plánu BEPS. OSN, OECD, MMF a Svetová banka okrem toho založili platformu na spoluprácu v oblasti daní so zámerom prehĺbiť medzinárodnú spoluprácu v daňových otázkach. Táto iniciatíva môže prispieť k lepšej súdržnosti práce OECD a orgánov OSN. Bude potrebné monitorovať, či sa dosiahne želaný účinok.

⁽⁹⁾ Mc Gauran, *Should the Netherlands Sign Tax Treaties with Developing Countries*, 2013.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1 týkajúcu sa štúdie Brauna & Fuentes.

⁽¹¹⁾ Unctad, *World Investment Report 2015*, s. 200.

⁽¹²⁾ COM(2016) 740 final; pozri aj stanovisko EHSV o novom Európskom konsenze o rozvoji, Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 71.

⁽¹³⁾ C(2016) 271 final, COM(2016) 24 final, EK, *Collect More Spend Better*, 2015.

4.4. EHSV uznáva úsilie, ktoré OECD vynakladá pri vytváraní lepšieho medzinárodného daňového systému. Organizácie občianskej spoločnosti⁽¹⁴⁾ však kritizujú skutočnosť, že rozvojové krajiny v rámci OECD nemajú hlasovacie právo. Pozvanie na účasť dostanú až po tom, ako sa vypracuje akčný plán BEPS. Podobne sa vyjadril aj EP, ktorý vyzval na posilnenie príslušných orgánov OSN s cieľom umožniť rovnoprávne vytvorenie a reformu medzinárodnej daňovej politiky⁽¹⁵⁾. Experti v pracovnom dokumente MMF však vyjadrili aj obavy z dôsledkov, ktoré akčný plán BEPS môže mať pre rozvojové krajiny⁽¹⁶⁾.

4.5. S cieľom zhodnotiť dôsledky reformných krokov, prípadne ich prispôsobiť, by bolo potrebné posilniť príslušné orgány OSN, predovšetkým výbor OSN pre daňové otázky, a poskytnúť im viac zdrojov. Európska komisia by v každom prípade mala monitorovať účinné vykonávanie multilaterálneho dohovoru BEPS, ktorý bol podpísaný v júni 2017, a pokračovať v prehlbovaní medzinárodnej spolupráce OSN, OECD a medzinárodných finančných inštitúcií v daňovej oblasti.

4.6. Platné opatrenia Európskej únie majú vplyv na rozvojové krajiny

4.6.1. V balíku opatrení na boj proti daňovým únikom sa riešili otázky týkajúce sa medzinárodných daňových politík, t. j. nad rámec pôsobnosti EÚ⁽¹⁷⁾. Informácie z rámca vykazovania podľa jednotlivých krajín⁽¹⁸⁾, prijatého EÚ, skupinou G20 a OECD, sú pre daňové správy dôležitým nástrojom. Celosvetové zverejnenie údajov za jednotlivé krajiny poskytuje širšej verejnosti, napríklad aj zamestnancom a zodpovedným investorom, lepší prehľad o tom, do akej miery platia podniky dane práve tam, kde svoje zisky vytvárajú. EHSV berie na vedomie, že EP v správe z roku 2015 žiadal viacero zlepšení, k ich implementácii však zatiaľ nedošlo. EHSV v tejto súvislosti upriamuje pozornosť na svoje predchádzajúce stanoviská, v ktorých odzneli pripomienky predovšetkým k vykazovaniu podľa jednotlivých krajín a k boju proti praniu špinavých peňazí, ako aj odporúčania týkajúce sa registrov verejného vlastníctva. ESHV upozorňuje, že sa vypracováva zoznam jurisdikcií, ktoré nespupracujú, pokiaľ ide o daňové záležitosti. Vyzýva, aby sa vyvinulo intenzívnejšie úsilie implementovať požiadavky EP a odporúča, aby sa zohľadnila príslušná kritika zo strany mimovládnych organizácií. Je zmysluplné usilovať sa o celosvetové zavedenie týchto opatrení prostredníctvom medzinárodných daňových dohôd, aby sa zlepšila dostupnosť informácií pre daňové orgány v rozvojových krajinách. Cieľom by malo byť dosiahnuť rovnaké normy na celom svete, pričom rozvojové krajiny by sa mohli rovnocenne podieľať na ich tvorbe.

4.6.2. Zmenami v smernici o vzájomnej pomoci sa ustanovila automatická výmena daňových informácií v EÚ⁽¹⁹⁾. Rozvojové krajiny však aj naďalej musia uzatvárať dvojstranné dohody o vzájomnej pomoci s európskymi krajinami. Na to je potrebná vzájomná výmena údajov a zaistenie ich bezpečnosti, čo pre rozvojové krajiny často znamená kapacitný problém.

4.6.3. Komisia v oznámení o vonkajšej stratégii pre účinné zdaňovanie⁽²⁰⁾ rieši problematiku, ktorou sa zaoberá toto stanovisko. Spoločný európsky zoznam daňových jurisdikcií, ktoré nie sú ochotné spolupracovať, sa v súčasnosti pripravuje⁽²¹⁾. EHSV vypracovanie takéhoto zoznamu uvítal. Mimovládne organizácie sa naopak stavajú k takémuto zoznamu skôr skepticky⁽²²⁾. Aj EP vyzval na celosvetovo platné vymedzenie daňových rajov, ktorý by zahŕňal aj členské štáty EÚ a jej zámorské územia⁽²³⁾.

⁽¹⁴⁾ Tlačová správa organizácie Christian Aid z 19. 7. 2013, *OECD Action Plan on tax dodging is step forward but fails developing countries*; Oxfam, tlačová správa z 13. 11. 2014, *Oxfam reaction to OECD's roadmap to include developing countries in international tax reform*.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV o novom Európskom konsenze o rozvoji, Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 71, bod 13.

⁽¹⁶⁾ Crivelli, Ruud De Mooij, Keen, *Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries*, pracovný dokument MMF WP/15/118.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 25 final – 2016/010 (CNS), COM(2016) 26 final – 2016/011 (CNS), pozri stanovisko ECO/405 – Balík opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 93.

⁽¹⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV o daňovej transparentnosti, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 62.

⁽¹⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Akčný plán na vybudovanie únie kapitálových trhov, Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 17.

⁽²⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV o balíku opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 93.

⁽²¹⁾ Prístupné na adrese: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en (k 29. 8. 2017).

⁽²²⁾ napr. Tax Justice Network v. 23. 2. 2017, *Verdict on Finance Ministers' blacklist: „whitewashing tax havens“*.

⁽²³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2, bod 10.

4.6.4. Odporúčanie týkajúce sa daňových zmlúv⁽²⁴⁾ sa zaoberá dôležitými otázkami súvisiacimi so zmluvami o zamedzení dvojitého zdanenia, a nalieha na členské štáty, aby posilnili svoje daňové zmluvy s cieľom zabrániť ich zneužívaniu a hľadaniu najvýhodnejších zmluvných podmienok. Na druhej strane sa v ňom nepožaduje žiadne posúdenie dosahu zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, najmä pokiaľ ide o dosah na súdržnosť rozvojovej politiky alebo presahujúce účinky. Platforma pre dobrú správu daňových záležitostí, ktorej pôsobenie možno uvítať a ktorá sa so zapojením organizácií občianskej spoločnosti venuje otázkam medzinárodného zdaňovania, predložila na tento účel pracovný dokument⁽²⁵⁾. Členské štáty by to mali zohľadniť.

4.6.5. Stratégie vyhýbania sa daňovým povinnostiam často súvisia s neprehľadným vlastníctvom majetku. V nadväznosti na zmenu štvrtej smernice o boji proti praniu špinavých peňazí⁽²⁶⁾ neboli zriadené žiadne verejne prístupné registre vlastníctva pre zverenecké fondy a iné spoločnosti, ktoré vykonávajú investície. Takéto registre by rozvojovým krajinám pomohli vyšetrovať prípady podozrenia z prania špinavých peňazí a daňových podvodov.

4.6.6. Návrhy k spoločnému (konsolidovanému) základu dane z príjmov právnických osôb (CC(C)TB) sú predmetom iného stanoviska EHSV⁽²⁷⁾. V súvislosti s účasťou na medzinárodných daňových dojednaniach a so vzťahom daňových orgánov rozvojových krajín k nim by takáto dohoda – a z nej vyplývajúce informácie – mohla slúžiť ako vzor pre zmluvy s tretími krajinami o zamedzení dvojitého zdanenia. Údaje z Európy by taktiež mohli poslúžiť ako orientačný bod pre porovnávací výpočet v rozvojových krajinách. Cieľom by malo byť dosiahnutie rovnakých noriem na celom svete, pričom rozvojové krajiny by mali rovnocenné právo podieľať sa na ich tvorbe.

4.6.7. EHSV odporúča, aby sa v snahe podporovať trvalo udržateľný rozvoj do všetkých relevantných zmlúv medzi EÚ a tretími krajinami alebo regiónmi začlenili doložky o dobrej správe daňových záležitostí.

4.6.8. EHSV odporúča preskúmať možnosť podrobiť pri uzatváraní nových alebo prepracovaných dohôd o voľnom obchode medzi EÚ a rozvojovými krajinami analýze aj dvojstranné daňové zmluvy. Takéto preskúmanie by sa malo vykonať prostredníctvom posúdenia vplyvu zameraného na účinky medzinárodných daňových politík členských štátov na ciele rozvojovej politiky. To by mohlo prispieť aj k vykonávaniu požiadaviek uvedených v správe Európskeho parlamentu.

5. Ďalšie opatrenia, ktoré EHSV odporúča

5.1. V súlade s balíkom opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam a v záujme zabezpečenia súladu s rozvojovou politikou členských štátov a EÚ sa medzinárodná daňová politika a zmluvy členských štátov o zamedzení dvojitého zdanenia musia pravidelne podrobiť posúdeniu vplyvu⁽²⁸⁾. Európska komisia by v záujme lepšej koordinácie rozvojovej politiky EÚ a daňových politík členských štátov mala zaistiť, aby členské štáty, ktoré s rozvojovou krajinou rokujú o zmluve o zamedzení dvojitého zdanenia, zodpovedajúcim spôsobom zohľadnili koordinované rozvojové politiky EÚ. V tejto súvislosti sa víta aj odporúčanie Európskej komisie týkajúce sa vykonávania opatrení proti zneužívaniu daňových zmlúv⁽²⁹⁾. Prihliadnuc na rozvojové ciele by sa mali lepšie zohľadniť potreby rozvojových krajín. V tomto kontexte by sa mala zvýšiť aj angažovanosť EÚ na úrovni OSN – vo výbore OSN pre daňové otázky – a úsilie na podporu budovania kapacít, pokiaľ ide o vytvorenie globálneho fóra s rovnakým zapojením všetkých štátov.

5.2. Musia sa stanoviť prechodné obdobia, aby sa rozvojovým krajinám umožnila účasť na opatreniach umožňujúcich automatickú výmenu informácií už v priebehu vytvárania kapacít.

5.3. Dobrá správa daňových záležitostí by mala byť neoddeliteľnou súčasťou sociálnej zodpovednosti podnikov v súvislosti s oznamovacou povinnosťou spoločností.

⁽²⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV o balíku opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 93.

⁽²⁵⁾ Diskusný dokument Európskej komisie pre platformu pre dobrú správu daňových záležitostí, *Toolbox spill-over effects of EU tax policies on developing countries*, jún 2017, Platform/26/2017/EN.

⁽²⁶⁾ COM(2016) 450 final – 2016/0208 (COD), pozri stanovisko EHSV k smernici o boji proti praniu špinavých peňazí, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 121.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 58.

⁽²⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2, bod 15.

⁽²⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV o balíku opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 93.

5.4. V súvislosti s plánmi na užšie zapojenie súkromných investorov do európskej rozvojovej politiky sa otázka daňových úľav v záujme angažovanosti do rozvoja stáva pálčivejšou⁽³⁰⁾. Keďže otázky zdaňovania sú prepojené s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja, dane z príjmu právnických osôb by sa mali odvádzať tam, kde formou tvorby hodnôt vzniká zisk⁽³¹⁾. Toto by sa malo zabezpečiť podporou zapojenia súkromného sektora.

5.5. Vo všeobecnosti by sa mala venovať pozornosť aj tomu, aby sa daňovými úľavami neznemožnilo vykonávanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

5.6. EHSV podčiarkuje svoje pripomienky k verejnému registru skutočných vlastníkov bankových účtov, podnikov, zvereneckých fondov a transakcií⁽³²⁾ a považuje za zmysluplné, aby sa prostredníctvom daňových zmlúv presadzovalo zavedenie týchto opatrení na celom svete. Okrem toho by sa mali tieto opatrenia zohľadniť v úsilí o budovanie kapacít na podporu boja proti nezákonným finančným tokom z rozvojových krajín. Keďže pretrvávajú obavy z toho, že mnohé európske podniky pôsobiace v rozvojových krajinách nebudú spadať pod povinnosť vykazovania podľa jednotlivých krajín, EHSV upozorňuje na svoje pripomienky v tejto veci⁽³³⁾. Odporúča zhodnotiť aj iné príslušné pravidlá, najmä tie, ktorých pôsobnosť sa vymedzuje na základe ročného obratu, a to pokiaľ ide o ich vplyv na rozvojové krajiny.

5.7. EHSV berie na vedomie, že EÚ a jej členské štáty sa v rámci nového Európskeho konsenzu o rozvoji zaviazali spolupracovať so svojimi partnerskými krajinami pri rozširovaní progresívneho zdaňovania, protikorupčných opatrení a politík prerozdelenia, ako aj v boji proti nezákonným finančným tokom⁽³⁴⁾. Kým sa v rozvojových krajinách vytvoria technické a personálne kapacity na to, aby sa tieto krajiny v plnej miere zapájali do medzinárodných dohôd, mali by existovať možnosti vzájomnej výmeny informácií s cieľom dosiahnuť ciele uvedené v konsenzuálnych dokumentoch. Uznáva sa angažovanosť Komisie⁽³⁵⁾ pri podpore regionálnych fór⁽³⁶⁾ v rámci výboru OSN pre daňové otázky a táto jej činnosť by sa mala posilniť. Je potrebné zabezpečiť, aby tieto fóra charakterizovala vysoká miera účasti zainteresovaných strán a konzultačné postupy. Organizácie občianskej spoločnosti v rozvojových krajinách plnia kontrolnú a podpornú funkciu aj v oblasti daní, preto by sa mali viac podporovať.

5.8. V rámci rozvojovej spolupráce by sa mal brať väčší ohľad na daňový systém danej krajiny. Budovaním kapacít by sa krajiny prijímajúce pomoc mali primäť, aby pomohli sami sebe, a zároveň sa posilnili účinné daňové systémy a legitimita štátu. V oblasti priamej výmeny informácií medzi daňovými správami, ktoré čelia podobným výzvam (partnerské učenie), sa získali obzvlášť dobré skúsenosti, to platí rovnako aj pre spoluprácu krajín s podobnými podmienkami rozvoja (napr. spolupráca „juh-juh“). To vytvára možnosti na zladenie činností v reakcii na podobné výzvy a umožňuje výmenu osvedčených postupov, ktoré sú primerané kapacitám.

5.9. EHSV zdôrazňuje, že pre vývoj v daňových záležitostiach je veľmi dôležitá súdržnosť politiky, pretože opatrenia prijaté v EÚ majú medzinárodný dosah na rozvojové krajiny. Tento účinok sa preto musí zohľadniť a príslušné rozvojové krajiny musia byť zapojené.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽³⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV o vytvorení záruky EFSD a záručného fondu EFSD, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 62.

⁽³¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2, odôvodnenie A, bod 6.

⁽³²⁾ Pozri najmä bod 1.5 stanoviska EHSV k smernici o boji proti praniu špinavých peňazí, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 121.

⁽³³⁾ Pozri najmä bod 1.11 stanoviska EHSV o daňovej transparentnosti vo verejnom sektore, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 62.

⁽³⁴⁾ Pozri COM(2016) 740 final; pozri aj stanovisko EHSV o novom Európskom konsenze o rozvoji, Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 71.

⁽³⁵⁾ Pozri dokument Európskej komisie *Collect More Spend Better*, 2015.

⁽³⁶⁾ Napríklad Fórum afrických daňových správ („African Tax Administrations Forum“ – ATAF), Medziamerické centrum daňových správ („Inter-American Center of Tax Administrations“ – CIAT), alebo aj Globálne fórum transparentnosti a výmeny informácií na daňové účely („Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes“ – CREDAF).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Hospodárske, sociálne a kultúrne práva v euro-stredozemskom regióne**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/06)

Spravodajkyňa: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	30. 3. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	28. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	123/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Význam hospodárskych a sociálnych organizácií a občianskej spoločnosti vo všeobecnosti sa zdôrazňuje už v barcelonskom vyhlásení⁽¹⁾ z roku 1995 ako prvok potrebný na to, aby sa v Stredozemí mohlo podporovať postupné budovanie priestoru mieru a stability, spoločnej prosperity a dialógu medzi kultúrami a civilizáciami, medzi rozličnými krajinami, spoločnosťami a kultúrami tohto regiónu. V súčasnosti sú organizácie občianskej spoločnosti v Stredozemí inkluzívnym priestorom pre účasť a dialóg s verejnými orgánmi vrátane miestnych orgánov s cieľom podporovať hospodárske, sociálne a kultúrne práva v stredozemskom regióne. EHSV sa domnieva, že je potrebné **posilniť úlohu hospodárskych a sociálnych rád** tam, kde existujú a **podporiť ich vytváranie** v krajinách, v ktorých zanikli alebo neboli rozvinuté, čím sa zintenzívnia synergie medzi jednotlivými zúčastnenými stranami. Pri presadzovaní týchto práv by hospodárske a sociálne rady a hospodárske a sociálne organizácie mali vytvoriť partnerstvá, aby sa stali účinnejšími a efektívnejšími.

1.2. Ženy sú obeťami rodových stereotypov, v dôsledku ktorých vznikajú politické, hospodárske a vzdelávacie prekážky, čo má vážne následky z hľadiska rozvoja spoločnosti. EHSV vyzýva na odstránenie priepastných rozdielov medzi právnymi predpismi a realitou. Nazdáva sa preto, že je naliehavo potrebné poskytnúť prostriedky na vzdelávanie a zvyšovanie povedomia orgánov zodpovedných za účinné uplatňovanie týchto právnych predpisov. V záujme posilnenia práv odporúča EHSV prepojiť miestne samosprávy s organizáciami, hospodárskymi a sociálnymi subjektmi a občianskou spoločnosťou a ich sieťami v oblasti rodovej rovnosti pôsobiacich v rôznych oblastiach príslušných spoločností. Túto činnosť treba podporiť príspevkami od univerzít a špecializovaných študijných centier.

1.3. Proti hrozbe násilného extrémizmu treba bojovať tým, že sa budú riešiť jeho rôzne príčiny, a nie len bezpečnosť. Hospodárske a sociálne organizácie musia v rámci tejto úlohy zohrávať vedúcu úlohu, a to v spolupráci s inštitúciami a sieťami, ktoré sa venujú medzikultúrnemu a medzináboženskému dialógu, aby sa dosiahol väčší vplyv, pričom medzi svoje činnosti musia zahrnúť aj otázky týkajúce sa **kultúrneho dedičstva, umeleckej tvorby a kreatívneho priemyslu**. EHSV nabáda Európsku komisiu a členské štáty Únie pre Stredozemie, aby podporovali tieto činnosti v rámci medzikultúrneho dialógu aj medzi sociálnymi subjektmi a zároveň posilnili špecializované organizácie, ktoré už dlhé roky pôsobia v oblasti Stredozemia, ako napríklad nadácia Anny Lindhovej⁽²⁾. Pokiaľ ide o dedičstvo, EHSV podporuje väčšiu spoluprácu v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva, ktoré je v súčasnosti ohrozené ozbrojenými konfliktmi a organizáciami používajúcimi násilie.

⁽¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/>.

⁽²⁾ <http://www.annalindhfoundation.org/>.

1.4. **Hospodárske, pracovné a sociálne práva** sú rozhodujúce pre hospodársky rozvoj a demokratickú spoločnosť. Medzi hlavné aspekty patria sloboda podnikania, sloboda združovania a činnosti odborov, kolektívne vyjednávanie, sociálna ochrana v oblasti zdravotníctva, vzdelávania alebo staroby. MOP sa už pri svojom zriadení a vo Filadelfskej deklarácii vyjadřila v tom zmysle, že je potrebné podriadiť hospodársku organizáciu sociálnej spravodlivosti. Malo by to byť hlavným cieľom všetkých vnútroštátnych a medzinárodných politík. Vo Filadelfskej deklarácii sa zdôraznilo, že „ekonomika a financie sú prostriedkami, ktoré slúžia ľuďom“.

1.5. Komunikačné prostriedky majú rozhodujúcu úlohu pri formovaní predstáv a vzájomného vnímania a sú základným nástrojom na zlepšenie medzikultúrneho dialógu a podporu rešpektu, tolerancie a vzájomného spoznávania. EHSV preto víta začatie projektov, ktorými sa zabezpečuje rešpektovanie rozmanitosti a ktoré zvyšujú informovanosť bez zaujatosti, stereotypov a skresleného vnímania. Takisto vyzýva, aby sa tieto nástroje na pozorovanie, vzdelávanie a zvyšovanie povedomia o boji proti rasizmu a islamofóbii využívali intenzívnejšie v komunikačných prostriedkoch. Súčasne trvá na podpore mechanizmov spolupráce a spoločných platforiem profesionálneho rozvoja, a to tak v oblasti etického kódexu, ako aj obrany slobody prejavu.

1.6. Vzdelávanie predstavuje základnú hybnú silu sociálno-ekonomickú mobilitu, v dôsledku čoho má potenciál zlepšiť kvalitu života. Naopak, nerovnosť príležitostí ohrozuje stabilitu a bezpečnosť regiónu. EHSV preto vyzýva na spoluprácu pri zvyšovaní kvality základného a stredného vzdelávania, ako aj vysokoškolského vzdelávania a odbornej prípravy prostredníctvom výmeny skúseností s prípravou študijných programov a s metodickými inováciami. EHSV zároveň považuje za nevyhnutné preklenúť priepasť vo vzájomnom poznávaní sa medzi oboma brehmi Stredomoria. Na tento účel navrhuje podporu spoločných znalostných a výskumných sietí, ktoré by uľahčovali prenos a obeh znalostí, ako aj zvyšovanie mobility učiteľov, študentov, akademických pracovníkov, výskumníkov a pomoc pri prekladoch ich prác, najmä do arabčiny a z arabčiny.

1.7. Neformálne vzdelávanie je potrebným doplnkom, keďže sa podieľa na formovaní inkluzívnejších a pluralistickejších spoločností. EHSV sa domnieva, že je potrebné posilniť synergie medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním a podporiť tento druh vzdelávania ako nástroja na podporu kultúry mieru a celoživotného vzdelávania. EHSV preto žiada, aby sa na **formálne vzdelávanie** vyčlenili väčšie finančné prostriedky a aby sa podporil prenos skúseností a znalostí medzi Európou a južným Stredozemím.

1.8. S cieľom posilniť rozvoj inkluzívneho a konkurencieschopného hospodárstva je potrebné podporiť digitálnu a technologickú integráciu ľudí. EHSV preto zdôrazňuje význam podpory regionálnych a miestnych projektov, ktoré prispievajú k zlepšovaniu schopnosti občanov pri využívaní nových technológií, v oblasti podnikania a digitalizácie, a tiež podpory iniciatív zapájania občanov a digitálneho vzdelávania a tvorby dôstojných pracovných miest, ako sú mestské iniciatívy v oblasti sociálnych a digitálnych inovácií (Labs).

2. Kontext

2.1. Nádej arabskej mládeže na zmenu v roku 2011 otriasla politickými systémami, ktoré boli nečakane radikálne spochybnené. V Tunisku, Egypte, Líbyi a Jemene boli zvrhnutí politickí vodcovia, ale ďalšie smerovanie týchto krajín sa veľmi líšilo: počnúc stabilnou zmenou v Tunisku, ku ktorej prispela dynamická občianska spoločnosť, cez zmenu režimu v Egypte až po otvorené konflikty v Líbyi a Jemene. Sýria sa ocitla v krvavej vojne, ktorá má teraz regionálny aj medzinárodný rozmer. Tým došlo k tragickému vysídľovaniu obyvateľstva a bezprecedentným migračným pohybom, ktoré destabilizujú celý euro-stredozemský región.

2.2. Okrem zmeny režimu bolo zámerom tiež zaviesť spravodlivejší a inkluzívnejší systém, politické slobody, sociálnu spravodlivosť, príležitosti a dôstojnosť. Očakávania sa však nenaplnili, keďže sa nepremietli do sociálnej oblasti. Maria ich aj konkrétne politické okolnosti v týchto krajinách a mimo nich. Po šiestich rokoch sú legitímne požiadavky na hospodárske, sociálne a kultúrne práva stále aktuálne a nevyriešené a naďalej predstavujú možný zdroj nestability v regióne.

2.3. Preto EHSV považuje za absolútnu prioritu nastolenie mieru a demokracie v celom regióne, ako aj dodržiavanie ľudských a základných práv všetkých občanov.

2.4. Základné práva: neodvolateľné a nescudziteľné

2.4.1. EHSV vyzýva všetky krajiny južného aj východného Stredozemia, aby sa pripojili k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach⁽³⁾ a Charte základných práv Európskej únie⁽⁴⁾. Zároveň vyzdvihuje význam zásad a hodnôt sekularizmu, ako aj obhajoby práv osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám⁽⁵⁾.

2.4.2. EHSV poukazuje na kľúčový význam ochrany úrovne kvality dôstojného života všetkých osôb. Zdôrazňuje, že je potrebné zaručiť prístup k pitnej vode a potravinám v dostatočnom množstve a za prijateľných podmienok, prístup k energii, aby sa zabránilo energetickému vylúčeniu jednotlivca, ako aj spoločnosti a rozvoj zdravotníctva, a takisto podporovať dôstojné životné prostredie.

2.4.3. Rovnako a vzhľadom na osobitné okolnosti, ktorým tento región čelí, je nutné zaručiť na vnútroštátnej aj na medzinárodnej úrovni právo na dôstojné bývanie, a ak nie je dostupné, tak na dôstojné útočisko pre jednotlivca i rodinu. EHSV takisto považuje za vhodné zaručiť právo na inkluzívnu a dôstojnú obnovu zničených oblastí, či už ide o dôsledok prírodných katastrof alebo ozbrojených konfliktov

2.5. Právo na dôstojnú prácu: faktor sociálnej stability a pokroku

2.5.1. EHSV sa domnieva, že spoločnosti v susedných krajinách potrebujú spoločné úsilie v záujme väčšej inkluzívnosti a súdržnosti. Podobne je nutné reformovať a inovovať ich hospodárstva, aby sa vytvárali dôstojné pracovné miesta ako kľúčový prvok udržateľného rozvoja.

2.5.2. EHSV tiež poukazuje na nutnosť zaručiť práva, z ktorých budú vychádzať tieto opisované zásady. V tomto kontexte je potrebné zaručiť v týchto krajinách právo na dôstojnú prácu, a to bez ohľadu na štatút, vierovyznanie alebo národnosť.

2.5.3. EHSV považuje za nevyhnutné prijať opatrenia na podporu dôstojnej práce ako prvku sociálnej stability v súlade s Deklaráciou Medzinárodnej organizácie práce o základných zásadách a právach pri práci a jej následnými opatreniami⁽⁶⁾ a s Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach⁽⁷⁾ ako základ na predchádzanie chudobe a nabáda na podpísanie týchto dokumentov. Je teda rozhodujúce zachovávať základné pracovné práva, ako sú právo na združovanie, na vytváranie odborových organizácií a vstupovanie do nich podľa vlastného uváženia alebo právo na štrajk, skutočné uznanie práva na kolektívne vyjednávanie, ako aj práva na bezpečnosť a hygienu pri práci a mzdu.

2.5.4. Ako navrhla MOP, je potrebné rozvinúť aj právo na bývanie s cieľom chrániť všetkých obyvateľov a najmä tie skupiny obyvateľov, ktoré sa považujú za najzraniteľnejšie. Je takisto nevyhnutné bojovať proti porušovaniu základných práv, ako sú vykorisťovanie detí alebo nútená práca a podporovať prístup žien alebo osôb so zdravotným postihnutím k práci.

2.6. Podnikanie: rozhodujúci hnací prvok hospodárskeho rozvoja

2.6.1. Európska únia považuje za päť rozhodujúcich faktorov mieru, stability, bezpečnosti a prosperity v eurostredozemskom regióne: hospodársky rozvoj prostredníctvom modernizácie a diverzifikácie hospodárstiev; posilnenie podnikateľského ekosystému a inovatívneho podnikania; vytváranie pracovných miest prostredníctvom kvalifikovaného vzdelávania a odbornej prípravy najmä mladých ľudí; rozvoj súkromného sektora s dôrazom na MSP a energetickú a environmentálnu udržateľnosť⁽⁸⁾. Opätovne sa zdôrazňuje potreba vytvárania kvalitného zamestnania ako základu pre hospodársku prosperitu a posilnenia podnikania žien a podnikateľských synergií na obidvoch brehoch Stredozemného mora.

EHSV súčasne chápe, že tieto faktory nemožno oddeliť od sociálneho rozvoja, keďže stabilita, bezpečnosť a prosperita sú vždy založené na integrácii a sociálnej súdržnosti.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>.

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=SK>.

⁽⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx>.

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>.

⁽⁷⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>.

⁽⁸⁾ http://ceas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_sk.pdf.

2.6.2. V spoločnom oznámení sa ako rozhodujúci faktor rozvoja týchto hospodárstiev uvádza nutnosť umožniť a zaručiť rovnocenné uplatňovanie možnosti súkromného podnikania. Preto by mal byť zabezpečený právny rámec, ktorý by poskytoval záruky pre právo na súkromné vlastníctvo, ako aj jeho nedotknuteľnosť v súlade s právnym rámcom.

2.6.3. EHSV kladie takisto dôraz na to, aby verejné orgány chránili slobodnú a spravodlivú hospodársku súťaž, ktorou sa zabezpečujú rovnaké podmienky pre podnikateľov. Za zásadné sa teda považuje zaručenie rovnakého zaobchádzania, pokiaľ ide o prístup k financovaniu a dostupnosť služieb mikrofinancovania, ako aj zabezpečenie verejnej správy bez korupcie, ktorá by bola zameraná na vykonávanie verejnej služby.

2.7. Právo na tvorbu a inovácie: záruka diverzifikovaného hospodárstva a pridanej hodnoty

2.7.1. Vo vyhlásení ministrov krajín Únie pre Stredozemie o digitálnom hospodárstve⁽⁹⁾ sa presadzuje podpora inkluzívneho a prierezového vplyvu nových technológií v kultúrnej, sociálnej, hospodárskej, vládnej a bezpečnostnej oblasti.

2.7.2. EHSV takisto podporuje prístup uvedený v spoločnom oznámení o potrebe diverzifikovať a udržateľným a inkluzívnym spôsobom rozvíjať hospodárstva v stredomorskom regióne.

2.7.3. Pri vytváraní nových programov EHSV navrhuje, aby sa vytvorili programy EÚ pre euro-stredomorskú oblasť pre rozvoj inovácie, ktorá umožní hospodársky pokrok v tomto regióne pri zachovaní individuálneho a kolektívneho práva na tvorbu a inováciu. To zahŕňa uznanie práva na duševné vlastníctvo, právo na podieľanie sa na inováciách a ich šírenie a právo na prístup k novým technológiám.

2.7.4. EHSV uznáva právo na digitálne začleňovanie a slobodný prístup k internetu pre jednotlivcov aj skupiny ako neoddeliteľnú súčasť procesu inovácií.

2.8. Právo na kvalitné vzdelanie: pilier ľudského rozvoja

2.8.1. Vzdelávanie predstavuje základnú hybnú silu sociálno-ekonomickej mobility a má potenciál zlepšiť kvalitu života. Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP)⁽¹⁰⁾ ukazuje, že hoci v mnohých krajinách regiónu základné vzdelávanie dosiahlo celosvetové normy a aj v oblasti stredoškolského vzdelávania sa dosiahol významný pokrok, kvalita je stále nedostatočná. Svetová banka vypracovala programy pre tento región v spolupráci s inými agentúrami, pričom by bolo vhodné, aby Európska komisia v tomto smere spolupracovala. Taktiež sa tu ukázalo, že značná nerovnosť príležitostí v oblasti vzdelávania ohrozuje sociálnu dohodu v arabských krajinách.

2.8.2. V pláne Únie pre Stredozemie⁽¹¹⁾ sa zdôrazňuje potreba posilňovať vzdelávanie ako kľúčový faktor vytvárania udržateľných a kvalifikovaných pracovných miest (najmä pre mladých ľudí, ktorí sú bez práce a ktorí sú zraniteľní voči nekalým pracovným praktikám), výskum a inovácie ako základ modernizácie hospodárstiev a udržateľnosť ako prierezový prvok na zaručenie inkluzívneho sociálneho a hospodárskeho rozvoja.

2.8.3. Rozvíjanie sociálneho kapitálu má kľúčový význam pre stabilitu a bezpečnosť v regióne. Preto je nutné zabezpečiť základné a stredné vzdelávanie, vysokoškolské vzdelávanie, prístup k vede a vedeckým poznatkom, zamestnateľnosť, zdravie, posilňovanie postavenia a mobilitu mládeže, rodovú rovnosť a podporu sociálneho začleňovania.

2.8.4. Napriek určitým problémom s prístupom k vzdelávaniu a jeho dostupnosťou pre všetkých a nevyhnutnosti zlepšiť kvalitu základného a stredoškolského vzdelávania je hlavnou výzvou prekonanie rozdielov medzi vzdelávaním a zamestnaním. V tomto smere je nevyhnutné podporovať štruktúry spájajúce trh práce a vzdelávací systém, aby sa zaručilo úplné začleňovanie mladých ľudí do spoločnosti. Na tento účel považuje EHSV za prvoradé podporovať výmenu skúseností s prípravou študijných programov a metodickými inováciami, čo umožní prenos skúseností a postupov, aby bolo možné nadobúdať kompetencie a zručnosti zodpovedajúce trhu práce a tiež podporovať a prehodnotiť vzdelávanie a odbornú prípravu, keďže v najbližších desiatich rokoch bude v arabských krajinách nutné vytvoriť 60 miliónov pracovných miest.

⁽⁹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf>.

⁽¹⁰⁾ http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016-youth-and-the-prospects-for-/.

⁽¹¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>.

2.8.5. Sociálni partneri, ako aj iné špecializované organizácie vyzdvihli ústrednú úlohu neformálneho vzdelávania ako kľúčového nástroja a dlhodobého riešenia boja proti radikalizácii a extrémizmu, keďže prispieva k začleňovaniu rizikových skupín obyvateľstva, a to najmä mladých ľudí a žien.

2.8.6. EHSV víta, že sa uznáva význam neformálneho vzdelávania, ktoré dopĺňa formálne vzdelávanie, a domnieva sa, že treba posilniť ich vzájomnú synergiu. Takisto sa nazdáva, že v súvislosti s neformálnym vzdelávaním je potrebné posilniť politický záväzok a vyčleniť naň významnejšie rozpočtové prostriedky. Toto vzdelávanie totiž uľahčuje proces dospievania a sociálneho začleňovania mladých ľudí, lebo ich vedie k aktívnej účasti a rozvoju demokratických hodnôt a je zároveň dobrým nástrojom na posilňovanie kultúry mieru.

2.9. Mobilita v akademickom a vzdelávacom prostredí: smerom k odstráneniu rozdielov v znalostiach

2.9.1. Mobilita mladých ľudí je základnou súčasťou odpovede na výzvy, ktorým Stredozemie čelí. Migrácia v arabských krajinách je vlastne symptómom sociálneho vyčlenenia vysokokvalifikovaných mladých ľudí. Je teda potrebné podporovať migráciu, ktorá je prospešná tak pre krajiny pôvodu, ako aj cieľové krajiny. To zahŕňa väčšie uznávanie kvalifikácií a titulov a tiež uľahčenie akademickej mobility a zlepšenie právnych rámcov pre podmienky vstupu do EÚ a pobytu v EÚ, ktoré platia pre štátnych príslušníkov susedných krajín na účely výskumu, štúdiá, výmeny študentov, odbornej prípravy a dobrovoľníckej činnosti.

2.9.2. Na druhej strane medzi najväčšie rozdiely existujúce medzi dvomi brehmi Stredozemného mora patria rozdiely v znalostiach. EHSV preto považuje za dôležité prijať opatrenia na podporu tvorby a pohybu vedeckých a akademických znalostí a navrhuje vytvorenie a podporu euro-stredozemských vedomostných a výskumných sietí. Takisto považuje za rozhodujúce podporovať preklad spomínanej akademickej a vedeckej tvorby, a to najmä z arabčiny a do nej.

2.9.3. EHSV ďalej požaduje podporu mobility študentov, učiteľov, akademických a vedeckých pracovníkov prostredníctvom pobytov, výmen a stáží ako kľúčového prvku na podporu akademickej kvality, zamestnateľnosti mladých ľudí prostredníctvom posilnenia účinného vykonávania a dosahovania výsledkov programu Erasmus Plus v krajinách euro-stredozemského regiónu a takisto na pohyb znalostí a rozvoj medzikultúrneho dialógu.

2.10. Komunikačné prostriedky a medzikultúrny dialóg: kľúč k tolerancii

2.10.1. Pluralizmus, nezávislosť a profesionalita miestnych komunikačných prostriedkov garantujú sociálny pokrok a prispievajú k tomu, aby takéto komunikačné prostriedky fungovali ako hybné sily zmien v susedných krajinách.

2.10.2. EHSV poukazuje na to, že je dôležité rozvíjať dialóg a spoluprácu medzi komunikačnými prostriedkami v euro-stredozemskom regióne s cieľom zlepšiť a posilniť profesionálne normy a ich legislatívne rámce. Takisto je dôležité prispievať k zaručeniu a ochrane slobody tlače a slobody prejavu.

2.10.3. Je nevyhnutné uznať, že komunikačné prostriedky zohrávajú úlohu pri zlepšovaní medzikultúrneho dialógu a presadzovaní rešpektu, tolerancie a vzájomného spoznávania. V súčasnej situácii, keď sa na juhu zintenzívňujú protizápadné prejavy a v Európe narastajú xenofóbne populistické prejavy, je ešte dôležitejšie ako kedykoľvek predtým vyvinúť úsilie zamerané na boj proti tomuto druhu rétoriky, ktoré by fungovalo ako protipól k názorom stavajúcim proti sebe národy, kultúry a náboženstvá v manichejskom a vylučujúcom binarizme.

2.10.4. V tomto kontexte EHSV víta spustenie projektov, ktorými sa zabezpečuje rešpektovanie rozmanitosti existujúcej v Európe a posilňuje tolerancia a informácie nezaťažené zaujatosťou, stereotypmi a skresleným vnímaním, ako je napríklad Stredisko pre sledovanie islamofóbie v komunikačných prostriedkoch v Španielsku ⁽¹²⁾ propagujúce informácie nezaťažené rasizmom. Na tento účel zároveň podporuje spustenie prierezových projektov.

2.10.5. Jednou z príčin nestability, ktorá dopĺňa dôvody procesu radikalizácie, môže byť okrem oblasti bezpečnosti aj nedostatok príležitostí najmä pre mladých ľudí. Je zrejmé, že extrémizmu a rasizmu treba predchádzať a bojovať proti nim prostredníctvom podpory medzikultúrneho dialógu. Inštitúcie a siete venujúce sa medzikultúrnemu a medzináboženskému dialógu by preto mali posilniť svoje synergie a dopĺňať svoje činnosti v záujme dosiahnutia významnejšieho vplyvu.

(12) <http://www.observatorioislamofobia.org/>.

2.10.6. Do predchádzania radikalizácii a násilnému extrémizmu musia byť zapojené hospodárske a sociálne rady Stredozemia, hospodárske a sociálne subjekty a občianska spoločnosť ako celok. Na tento účel sú potrebné mechanizmy na výmenu a spoluprácu s vyčlenenými rozpočtovými prostriedkami, ako aj riešenie otázok súvisiacich so spravodlivosťou, rodovou nerovnosťou, rasovými prejavmi, nezamestnanosťou mladých ľudí a negramotnosťou, a to v rámci úsilia o rozsiahlejšiu deradikalizáciu, ktorej súčasťou by bol aj rozvoj medzikultúrneho dialógu. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na činnosť siete na zvyšovanie povedomia o radikalizácii (Radicalisation Awareness Network – RAN)⁽¹³⁾ a jej centra excelentnosti.

2.10.7. EHSV je presvedčený, že je rozhodujúce motivovať výmeny medzi intelektuálmi, umelcami a kultúrnymi subjektami v regióne, keďže ide o hlavné možnosti sociálnej transformácie prostredníctvom podpory spoločných projektov, ktorých súčasťou je aj rozvoj vzájomného dialógu a spoznávania. Taktiež nabáda na väčšiu koordináciu a spoluprácu pri ochrane kultúrneho dedičstva, ako aj pri zvyšovaní informovanosti o rozličných kultúrnych a umeleckých odboroch a citlivých aspektoch súbežne existujúcich v euro-stredozemskom regióne, a ich vyzdvihovaní ako cenného prvku súdržnosti a vzájomného spoznávania.

2.11. Občianska spoločnosť a synergia medzi sociálnymi subjektmi: priestor na začleňovanie a diskusiu

2.11.1. Hospodárska kríza a xenofóbia na severe Stredozemia, ale aj požiadavky na slobodu prejavu a boj za ľudské práva v krajinách južného Stredozemia sú prvkami, ktoré rozhodne vplyvajú na uplatňovanie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv spoločností v krajinách euro-stredozemského regiónu.

2.11.2. V tomto smere sa v správe Európskeho parlamentu o ľudských právach z novembra 2015⁽¹⁴⁾ uvádza, že treba viac podporovať občiansku spoločnosť. Napriek tomu je viditeľnosť organizácií občianskej spoločnosti v krajinách južného Stredozemia stále nedostatočná, ak sa vezme do úvahy ich úsilie a niekedy aj riziko, ktoré podstupujú, a tiež úloha, ktorú zohrávajú pri podnecovaní sociálnych zmien. Hospodárske a sociálne rady Stredozemia môžu v tejto súvislosti zohrávať úlohu platformy na šírenie, stretávanie a diskusiu.

2.11.3. EHSV konštatuje, že asociatívna štruktúra je inkluzívnym priestorom, ktorý prispieva k začleňovaniu. Takisto považuje za potrebné, aby Európska komisia zintenzívnila pomoc pre projekty, ktoré vykonáva organizovaná občianska spoločnosť prostredníctvom svojich hospodárskych a sociálnych organizácií, svojich združení a sietí, ktoré tieto združenia vytvárajú, a aby takisto posilnila partnerstvá a synergie medzi jednotlivými zainteresovanými stranami.

2.11.4. EHSV sa domnieva, že euro-stredomorskí ministri by mali spolupracovať na konkrétnych projektoch so samitom hospodárskych a sociálnych rád Stredozemia a podobnými inštitúciami bez toho, aby to malo vplyv na podporu občianskych a kultúrnych združení.

2.12. **Žena:** stredobod hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv

2.12.1. Na troch euro-stredomorských ministerských konferenciách o posilnení úlohy žien v spoločnosti, ktoré sa konali v Istanbule⁽¹⁵⁾ (2006), Marrákeši⁽¹⁶⁾ (2009) a v Paríži⁽¹⁷⁾ (2013), sa vlády zaviazali vykonávať prijaté záväzky: rovnosť práv medzi ženami a mužmi, pokiaľ ide o účasť na politickom, hospodárskom, občianskom a sociálnom živote; boj proti všetkým druhom násilia a diskriminácie voči ženám a dievčatám a práca na zmene postojov a správania s cieľom dosiahnuť rodovú rovnosť v záujme posilňovania postavenia žien, a to nielen v právnych predpisoch, ale aj v praxi.

2.12.2. Napriek legislatívnym zmenám zavedeným v krajinách južného Stredozemia sa UNDP domnieva, že pokiaľ ide o dodržiavanie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv žien, dosiahnutie rovnosti žien je ešte ďaleko.

2.12.3. EHSV si všima veľký rozdiel, ktorý existuje medzi oficiálnymi vyhláseniami, návrhmi inštitúcií a dokonca aj platnými právnymi predpismi a každodennou realitou žien vo svojich spoločenstvách, a upozorňuje, že je potrebné harmonizovať vnútroštátne právne predpisy s ústavami a vyplniť právne medzery, ktoré stále umožňujú diskriminačné praktiky voči ženám.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network.

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//SK>.

⁽¹⁵⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

2.12.4. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je potrebné poskytnúť prostriedky na vzdelávanie a zvyšovanie povedomia orgánov zodpovedných za zabezpečenie účinného uplatňovania právnych predpisov – súdnictvo, bezpečnostné zložky, podniky, vzdelávacie inštitúcie, komunikačné prostriedky, inštitúcie ako HSR atď.

2.12.5. S cieľom posilniť práva a dosiahnuť lepšie výsledky EHSV odporúča prepojiť miestne samosprávy s organizáciami občianskej spoločnosti pôsobiace v oblasti rodovej rovnosti, keďže majú lepšie informácie o problémoch a požiadavkách obyvateľov. Túto spoločnú prácu rôznych subjektov možno podporiť vyčlenenými príspevkami od akademickej obce (univerzity a špecializované študijné centrá). Ako príklad môže slúžiť Euro-stredomorská nadácia žien ⁽¹⁸⁾ (FFEM), ktorá spoločne s Federáciou líg pre práva žien, regionálnou samosprávou Marrákeša, Univerzitou Cadi Ayyad, Regionálnou komisiou pre ľudské práva a inými miestnymi subjektmi uskutočnila kampaň na zvýšenie povedomia o boji proti manželstvám v nízkom či detskom veku.

2.12.6. EHSV preto žiada ministrov členských štátov Únie pre Stredozemie, aby tieto témy zohľadnili aj na najbližšej ministerskej konferencii a vyčlenili na tieto činnosti a kampane finančné prostriedky.

2.12.7. EHSV je totiž presvedčený, že ignorovanie týchto bodov by malo závažné dôsledky. Manželstvá v nízkom alebo detskom veku, predčasné ukončenie školskej dochádzky a v dôsledku toho zhoršovanie postavenia žien na trhu práce a ich politického zastúpenia patria medzi prvky, ktoré negatívne vplyvajú na uplatňovanie práv, najmä žien a dievčat.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2018/C 081/07)

Spravodajkyňa: **Brenda KING**

Pomocný spravodajca: **Lutz RIBBE**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	14. 7. 2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný podvýbor	Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050
Prijaté v podvýbore	21. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	185/8/6

1. Závěry a odporúčania

1.1. Rovnako ako ostatné časti sveta čelí Európa trom hlavným problémom: 1) vyčerpávaniu prírodných zdrojov, zmene klímy a strate biodiverzity; 2) sociálnym nerovnostiam vrátane nezamestnanosti mladých a problematiky osôb, ktoré boli ponechané samy na seba v regiónoch s upadajúcim priemyslom a 3) strate verejnej dôvery vo vládu, politické zriadenie, EÚ a jej riadiace štruktúry, ako aj ostatné inštitúcie.

1.2. Tieto tri hlavné otázky treba chápať v kontexte digitalizácie (významný megatrend) a globalizácie, keďže tieto javy majú na európske trhy práce zásadný vplyv, ktorý sa v budúcnosti dokonca ešte zosilní. Predovšetkým digitalizácia môže byť uľahčiť hľadanie riešení týchto troch problémov, alebo ich môže zhoršiť. Či bude mať digitalizácia pozitívny alebo negatívny vplyv, bude závisieť od toho, ako je politicky riadená.

1.3. Na základe dôkladnej analýzy vzájomného pôsobenia medzi týmito tromi veľkými problémami a digitalizáciou EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala dlhodobú stratégiu udržateľného rozvoja Európy s cieľom podporiť opatrenia na posilnenie jej hospodárstva na účely dosiahnutia sociálnych a environmentálnych prínosov. Cieľom tohto stanoviska je nastoliť otázky a poskytnúť vstupné informácie, ktoré by sa mali zohľadniť pri príprave dlhodobej stratégie.

Niektorí ľudia odmietajú zmeny. Uprostred sústavných technologických objavov majú niektorí ľudia záujem o zachovanie súčasného stavu. Iní sa môžu cítiť neisto, pokiaľ ide o snahy prispôsobiť sa neustále sa meniacej spoločnosti. Pre ďalších nie sú zmeny dostatočne rýchle (napríklad pre stúpcov zelenej energie). Tvorcovia politiky by mali zohľadniť tieto obavy a postaviť sa k problému priamo namiesto zachovávaní terajšieho stavu. Prvým krokom by malo byť začatie otvorenej diskusie o týchto otázkach a posilnenie participatívnej demokracie vrátane európskej iniciatívy občanov.

1.4. Nečinnosť nie je riešením. Na uskutočnenie zmien idúcich správnym smerom je potrebná politická vôľa. Existuje potreba silnejších prepojení medzi hospodárskym rozvojom, ochranou životného prostredia a sociálnou politikou. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zastáva názor, že vykonávanie a realizácia cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja (SDG) spolu s Parížskou dohodou, ako aj správne riadený prechod k nízkouhlíkovému hospodárstvu a digitálna ekonomika prinesú riešenia pre hlavné problémy, ktorým Európa čelí, a zaisťujú, že Európa vyjde víťazne z tejto novej priemyselnej revolúcie. Odporúčame Komisii, aby čo najskôr rozpracovala politiky načrtnuté vo svojom oznámení o ďalších krokoch (pracovný dokument Komisie)⁽¹⁾ a vo väčšej miere sa zamerala na úplné začlenenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja a Parížskej dohody do európskeho politického rámca a súčasných priorit Komisie v snahe stanoviť víziu pre spravodlivú a konkurencieschopnú Európu do roku 2050.

1.5. Potreba silného politického príspevku sa nesmie interpretovať nesprávne. Zatiaľ čo vhodný regulačný rámec je nevyhnutný na usmerňovanie prechodu, Európa potrebuje program, ktorý bude mať vplyv na celú spoločnosť tým, že sa bude snažiť o spravodlivú globalizáciu, posilnenie konkurencieschopnosti, o to, aby sa z Európy stal líder v oblasti nových technológií, aby nikto nebol ponechaný sám na seba, o odstránenie chudoby a vytvorenie prostredia, v ktorom sa obnoví dôvera ľudí v politické systémy a multilaterálne formy riadenia⁽²⁾. Politické prístupy sa okrem udávania trendu v rôznych politických oblastiach musia usilovať aj o aktiváciu obrovského potenciálu občianskej spoločnosti. Sociálne podnikanie, iniciatívy občanov a komunitná činnosť sú len niekoľkými príkladmi, ako možno dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj prostredníctvom prístupu zdola nahor, najmä pokiaľ ide o potrebný posun smerom k nízkouhlíkovému alebo obehovému hospodárstvu. Prípád decentralizovanej energie z obnoviteľných zdrojov je najlepším referenčným príkladom v tomto kontexte.

1.6. V blízkej budúcnosti by Komisia a EHSV mali pokračovať v spolupráci v kľúčových strategických oblastiach politiky, ktoré sú predmetom analýzy v tomto stanovisku ako napríklad:

- konkurencieschopnosť EÚ v meniacom sa svete;
- vplyv digitalizácie na trh práce (vrátane dôstojnej práce) a životné prostredie,
- udržateľné financovanie a zdaňovanie,
- výzvy týkajúce sa rozvoja nových hospodárskych modelov,
- prekážky decentralizovanej výroby energie,
- celoživotné vzdelávanie v novom digitálnom veku a v rámci prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,
- podpora mnohostranných koalícií zainteresovaných strán,
- demokratický deficit v legislatívnom procese EÚ a obnovená výzva na účasť občianskej spoločnosti,
- zapojenie nezávislých odborníkov do procesu tvorby politiky vzhľadom na potrebu posilniť účasť občianskej spoločnosti,
- nový európsky mechanizmus určený pre stratégiu trvalo udržateľného rozvoja.

1.7. Na vykonanie tohto súboru politík je potrebná komplexná a súdržná stratégia. EHSV odporúča, aby sa takáto stratégia zameriavala na dlhodobé hľadisko a aby bola jednoznačná, horizontálne a vertikálne integrovaná, zvládnuteľná a participatívna. EHSV preto považuje za veľmi dôležité, aby sa zabezpečilo, že stratégia prechodu do roku 2050 sa navrhne a vykoná s plným zapojením zástupcov občianskej spoločnosti. S cieľom posilniť participatívnu demokraciu by mala Komisia zvážiť, či má právo na legislatívny monopol.

⁽¹⁾ SWD(2016) 390 final.

⁽²⁾ Vyjadrenie generálneho tajomníka OSN na politickom fóre na vysokej úrovni pre udržateľný rozvoj v júli 2017.

2. Úvod

V novembri 2016 vydala Komisia oznámenie s názvom Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy. EHSV prostredníctvom tohto stanoviska prispieva v podobe svojich odporúčaní k stratégii na riešenie výziev, ktorým Európa čelí. V stanovisku sa požaduje prístup zameraný na ľudí, ktorý zohľadňuje hospodársky, sociálny a environmentálny rozmer rozvoja z dlhodobého hľadiska. Tento prístup by mal prekonať krátkozraké a izolacionistické uvažovanie prevládajúce v súčasných stratégiách EÚ.

3. Jeden megatrend a tri globálne otázky

V kontexte (megatrendu) globalizácie bude musieť stratégia trvalo udržateľného rozvoja poskytnúť odpovede na tri hlavné otázky uvedené v časti 1, ktoré majú celosvetový rozsah a ovplyvňujú Európu, ako aj všetky ostatné kontinenty:

1. Ako sa vyrovnáť s obmedzeniami planéty a ekologickou výzvou vo všeobecnosti vrátane zmeny klímy a straty biodiverzity?
2. Ako reagovať na narastajúce sociálne rozdiely v globalizovanom svete?
3. Ako prekonať oslabenie podpory verejnosti voči vládam a inštitúciám?

Riešenia týchto problémov si budú vyžadovať spoločné úsilie zo strany zákonodarcov, politikov a občianskej spoločnosti. Okrem toho sa osobitná pozornosť musí venovať rizikám a príležitostiam spojeným s digitalizáciou. V tejto časti predstavujeme body, ktoré treba zohľadniť pri hľadaní riešení na spomenuté tri hlavné otázky⁽³⁾.

3.1. Jeden megatrend: Globálna transformácia hospodárstva a spoločnosti prostredníctvom digitalizácie

3.1.1. Platformové hospodárstvo, umelá inteligencia, robotika a internet vecí – globálny vývoj v týchto oblastiach má širokospektrálny dosah, zrýchľuje sa a skôr či neskôr bude ovplyvňovať všetky zložky hospodárstva a spoločnosti. Digitálne technológie sa stávajú dostupnými pre veľké časti spoločnosti, ale niektoré skupiny nemusia mať prístup k týmto mimoriadne silným digitálnym nástrojom.

3.1.2. Konvergencia digitálnych technológií s nanotechnológiou, biotechnológiou, vedou o materiáloch, výrobou a uskladňovaním energie z obnoviteľných zdrojov a kvantovou informatikou môže viesť k novej priemyselnej revolúcii⁽⁴⁾. Na to, aby Európa získala vedúce postavenie v rámci novej celosvetovej technologickej a hospodárskej súťaže, sú potrebné rozsiahle investície a nové iniciatívy.

3.1.3. Digitalizácia má veľa prínosov. Vytvára priestor pre vznik nových výrobkov a služieb, ktoré prinášajú úžitok spotrebiteľom. Má potenciál pomáhať pri dosahovaní niektorých cieľov trvalo udržateľného rozvoja zvyšovaním úrovni svetových príjmov, zlepšovaním kvality života ľudí, vytváraním príležitostí pre inkuzívnejšie demokratické modely a zvyšovaním počtu kvalitných pracovných miest, ako aj celkovej konkurencieschopnosti EÚ – presne ako v prípade predchádzajúcich priemyselných revolúcií. Takisto však existujú hrozby – štúdie poukázali na možnosť, že digitalizácia môže zničiť oveľa viac pracovných miest než vytvorí.

3.1.4. Digitálna technológia oveľa viac zblíži výrobu a spotrebu, čím sa zminimalizuje nadmerná výroba. Tým sa môže znížiť environmentálna stopa EÚ. Priame obchodovanie s tovarom hospodárskeho charakteru – či už prostredníctvom partnerských transakcií alebo cez hospodárstvo spoločného využívania zdrojov – môže znížiť spotrebu zdrojov. Napríklad digitálna technológia podporuje šírenie služieb spoločnej dopravy a vozidiel bez vodiča, čo môže zvýšiť environmentálnu udržateľnosť našich systémov mobility.

3.1.5. Digitalizácia však sama o sebe nie je udržateľná. Existujú prekážky brániace vstupu na trh a úsporám z rozsahu, ktoré môžu občanom zabráňovať v tom, aby naplno využívali jej potenciál. Digitalizácia môže prehĺbiť nerovnosti, a to najmä vzhľadom na svoj potenciál narušiť trhy práce a tendenciu k polarizácii, keďže mnohé pracovné miesta, ktoré si

⁽³⁾ Prvý podpredseda EK Frans Timmermans na plenárnom zasadnutí EHSV 15. decembra 2016.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Inkuzívny digitálny vnútorný trh, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 8.

vyžadujú pracovníkov s nízkou alebo strednou kvalifikáciou, majú najväčšie predpoklady na to, aby boli automatizované. Robotizácia a platformové hospodárstvo môžu predstavovať vážnu hrozbu pre mnohé európske pracoviská a vytvárajú nové riziká, keďže väčšina relevantných technológií funguje na základe údajov, a to vrátane a predovšetkým osobných údajov.

3.1.6. Z nových príležitostí na vytváranie bohatstva má často úžitok len určitá skupina ľudí: vzdelané osoby s dobrými sociálnymi zručnosťami a vysokou toleranciou rizika. Hlavnými príjemcami digitálnych inovácií sú zvyčajne poskytovatelia intelektuálneho, finančného a fyzického kapitálu: inovátori, akcionári, investori a vysokokvalifikovaní pracovníci. Existujú obavy, že digitálna technológia sa stane jedným z hlavných dôvodov stagnácie alebo dokonca znižovania príjmov.

3.1.7. Je potrebná účinná a komplexná politika na to, aby sa využili príležitosti, ktoré ponúka digitalizácia, s odkazom na tri hlavné problémy opísané vyššie. Rovnako treba monitorovať a riadiť riziká vyplývajúce z digitalizácie. EHSV by sa mal naďalej aktívne zaoberať týmito otázkami.

3.2. Obmedzenia našej planéty a celková ekologická výzva

3.2.1. Vzhľadom na svoj záväzok k celosvetovému boju proti zmene klímy (t. j. Parížska dohoda) a k ochrane prírodných zdrojov Európa naliehavo potrebuje zásadne znížiť environmentálnu stopu svojho hospodárstva. Ekologická kríza nás už zasahuje. Rast obyvateľstva, dlhodobý hospodársky rast založený na fosílnych palivách a neudržateľné využívanie zdrojov a pôdy kladú z globálneho hľadiska na životné prostredie čoraz väčší tlak. Hlavnou výzvou, ktorá sa odráža aj v cieľoch trvalo udržateľného rozvoja, je zabezpečiť, aby hospodársky rozvoj a rast rešpektoval obmedzenia našej planéty, či už vo vzťahu k ochrane klímy, využívaniu a riadeniu zdrojov, ku kvalite ovzdušia a vody alebo k ochrane suchozemskej a morskej biodiverzity.

3.2.2. Zásadná dekarbonizácia hospodárstva si vyžaduje naliehavú transformáciu mnohých odvetví hospodárstva. Prechod od fosílnych palív k obnoviteľným zdrojom energie si vyžaduje väčšiu flexibilitu a odborné znalosti v oblasti energetiky. Všeobecný rozvoj výroby energie „výrobcami-spotrebiteľmi“⁽⁵⁾ by takisto mal byť dôležitou a stabilnou súčasťou energetickej politiky EÚ⁽⁶⁾. Dopravné systémy si vyžadujú štrukturálne zmeny prostredníctvom elektrifikácie a car-sharingu. Zlepšiť treba aj bývanie a infraštruktúru. Rozvinuté biohospodárstvo môže byť významným faktorom, ktorý bude podnecovať ekologizáciu hospodárstva.

3.2.3. Európa musí prejsť od súčasného lineárneho hospodárskeho modelu v duchu hesla „zober, vyrob, spotrebuj a vyhod“ k obehovému modelu, ktorý je už v rámci koncepcie založený na obnove, využíva podľa možnosti obnoviteľné prírodné zdroje a zachováva hodnotu výrobkov, materiálov a zdrojov v rámci hospodárstva čo možno najdlhšie. V tejto súvislosti môže byť dôležitá digitalizácia (pozri bod 3.1.4).

3.2.4. Prechod na nízkouhlíkové, obehové a ekologické hospodárstvo je pre EÚ príležitosťou na zvýšenie jej konkurencieschopnosti a odolnosti. Môže zlepšiť kvalitu života a dobré životné podmienky európskych občanov. Zároveň znižuje závislosť od dovozu fosílnych palív a kritických surovín a vytvára stabilný základ pre hospodársku prosperitu.

3.2.5. Dekarbonizácia a ekologická transformácia však so sebou prinesú sociálne výzvy⁽⁷⁾, pretože sa zníži počet pracovísk v priemyselných odvetviach s vysokou ekologickou stopou. Plné využitie potenciálu, ktorý má dekarbonizácia a ekologická transformácia z hľadiska vytvárania nových pracovných miest a zlepšenia sociálneho zabezpečenia, aby tak bola čistá bilancia čo možno najpozitívnejšia, treba považovať za strategickú politickú úlohu.

⁽⁵⁾ Aktívni spotrebiteľia energie, ktorí spotrebúvajú aj vyrábajú elektrickú energiu.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Výroba energie spotrebiteľmi a družstvami spotrebiteľov na výrobu energie, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 44.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Klimatická spravodlivosť, NAT/712 (pozri stranu 22 tohto úradného vestníka).

3.2.6. Posun smerom k nízkouhlíkovému a obehovému hospodárstvu podnecujú iniciatívy v oblasti energetiky a potravinárstva vychádzajúce zdola, t. j. od občanov, miestnych orgánov, spotrebiteľov a inovatívnych podnikov. Avšak namiesto toho, aby sa v celej Európe propagovali príslušné iniciatívy a získavala ich masová podpora, čo by malo pozitívny dosah na trh práce a sociálne zabezpečenie, administratívne a regulačné systémy často brzdia ďalší pokrok. Chýba rozsiahle povedomie o tom, že iniciatívy zdola nahor môžu byť účinným nástrojom na riešenie sociálnych problémov dekarbonizácie a ekologickej transformácie. Na odhalenie tohto potenciálu je potrebné odstrániť štrukturálne prekážky, ktoré bránia ľuďom s obmedzenými prostriedkami v prístupe k zdrojom, ktoré potrebujú (najmä ku kapitálu a relevantným informáciám).

3.3. Prehľbovanie sociálnych nerovností

3.3.1. Zatiaľ čo globalizácia a technologický pokrok viedli k obrovskému nárastu svetového obchodu a svetového bohatstva, kombinácia globalizácie a technologického pokroku prispela aj k nárastu sociálnej (a environmentálnej) nerovnosti. Podľa organizácie Oxfam len osem osôb – všetko mužov – vlastní toľko bohatstva ako najchudobnejšia polovica svetovej populácie.

3.3.2. Nerovnosť sa v Európe prehľbuje. Podľa nedávnej štúdie OECD zostáva príjmová nerovnosť v Európe na historicky najvyššej úrovni. V 80. rokoch minulého storočia bol priemerný príjem najbohatších 10 % spoločnosti sedemkrát vyšší ako najchudobnejších 10 %. V súčasnosti je 9,5-násobne vyšší. Majetková nerovnosť je ešte väčšia: 10 % najbohatších domácností vlastní 50 % celkového majetku, zatiaľ čo 40 % najmenej bohatých vlastní len niečo vyše 3 %⁽⁸⁾.

3.3.3. Jedným z dôvodov prehľbujúcej sa nerovnosti v Európe je oddelenie rastu od čistého príjmu. Hoci HDP eurozóny vzrástol v období 2008 – 2015 o viac ako 16 % (o viac než 17 % v EÚ-28), disponibilný čistý príjem domácností stagnoval, pričom v EÚ-28 vzrástol len o 2 %.

3.3.4. V 24 krajinách OECD vzrástla od roku 1995 produktivita o 27 %, zatiaľ čo priemerná odmena za prácu zaostávala a zvýšila sa iba o 22 %. Čo je ešte horšie, zvýšenie príjmu z práce bolo podstatne menšie v prípade sociálnych skupín s nižšími čistými mzdami. Táto platová nerovnosť sa posledných 20 rokov zhoršuje vo všetkých európskych krajinách s výnimkou Španielska. Tento trend je najmarkantnejší v Maďarsku, Poľsku, Českej republike a Spojenom kráľovstve⁽⁹⁾.

3.3.5. Existuje riziko, že vzhľadom na meniaci sa charakter práce sa tieto rozdiely budú ešte viac prehľbovať. Napríklad automatizácia a robotizácia zložitých priemyselných procesov môžu znížiť dopyt po stredne kvalifikovaných a dokonca aj po nižších úrovniach vyššie kvalifikovaných zamestnancov, ktorí v súčasnosti plnia tieto zložité úlohy. To môže prispieť k ešte väčšej polarizácii trhu práce, keďže novovytvorené pracovné miesta budú buď pre zamestnancov s (ešte) vyššou kvalifikáciou (vývoj a udržiavanie týchto výrobkov/služieb) alebo pracovníkov s nižšou kvalifikáciou orientovaným viac na služby. Podľa OECD hrozí, že 9 % pracovných miest bude automatizovaných, pričom v prípade ďalších 25 % sa zásadne zmení náplň práce.

3.3.6. Vlády reagujú na vplyv digitalizácie skôr zdržanlivo než proaktívne a v značnej miere sa zameriavajú na zmiernenie vedľajších účinkov digitalizácie namiesto snáh o využitie jej potenciálnych prínosov. Vlády musia vo svojich reakciách lepšie zohľadniť problematiku zastúpenia zamestnancov a ich účasti, pretože ide o dôležitý aspekt investícií do ľudského kapitálu na meniacom sa trhu práce. EHSV by mohol pokračovať v podrobnej analýze vplyvu digitalizácie na povahu práce.

3.4. Strata dôvery verejnosti voči vládam a inštitúciám

3.4.1. Prehľbujúca sa nerovnosť, ktorá len čiastočne vyplýva z globalizácie a technologického pokroku, prispieva k strate dôvery vo vlády, politické zriadenie, medzinárodné organizácie, inštitúcie a globálne riadenie. Okrem toho podnietila nárast populistických hnutí a úpadok tradičných politických strán. Mimoriadne znepokojujúca je volebná neúčast mladých ľudí (nehovoriac o hlasovaní proti systému): na voľbách v roku 2015 sa zúčastnilo len 63 % Európanov vo veku od 15 do 30 rokov⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ OECD: *Understanding the Socio-Economic Divide in Europe. Background Report 2017.*

⁽⁹⁾ Schweltnus, C., Kappeler, A. a Pionnier, P.: *OECD Working Papers. Decoupling of Wages from Productivity: Macro-Level Facts.*

⁽¹⁰⁾ Eurobarometer.

3.4.2. Mnohí európski občania sa cítia odstavení od politického rozhodovania na vnútroštátnej a európskej úrovni. Domnievajú sa, že tradičné demokratické procesy im neumožňujú vplyvať na dôležité rozhodnutia. Prístup viacerých zainteresovaných strán (napr. podľa Programu OSN pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030) predstavuje nový demokratický model a spôsob na prekonanie tejto nedôvery.

3.4.3. Prechod k udržateľnosti nemôže a nesmie byť nariadený „zhora“. Úspešný bude len vtedy, ak bude vychádzať zo širokej podpory a aktívnej účasti väčšiny podnikov, miestnych a regionálnych orgánov, pracovníkov a občanov. Musí ísť o spoluprácu „zdola nahor a zhora nadol“. Mnohostranné aliancie zainteresovaných strán sa uplatnili pri formulovaní programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a objavujú sa aj v oblasti klímy⁽¹¹⁾. Môžu fungovať ako koncepcia inkluzívneho modelu demokratického riadenia, ktorá by sa mohla preberať vo všetkých oblastiach politiky a stimulovať transformáciu a inovácie.

3.4.4. Najmä mladšia generácia požaduje netradičné formy politickej angažovanosti ako protiklad konvenčných politických strán a orgánov. Energetické spoločenstvá, partnerstvá medzi občanmi a obcami na posilnenie energetickej účinnosti (napríklad prostredníctvom zmluvných modelov) alebo odpadového hospodárstva, iniciatívy transformujúcich sa miest, poľnohospodárstvo podporované komunitou, politické blogy a iné online formáty alebo dokonca iniciatívy týkajúce sa miestnej meny ponúkajú alternatívne formy politickej angažovanosti. Tieto formy určite nenahradia tradičnú politickú prácu, ale môžu významne prispieť k politickej socializácii a sociálnej integrácii.

3.4.5. Využitie potenciálu internetu je ďalšou sľubnou koncepciou na prelomenie politických prekážok. Informácie neboli nikdy dostupnejšie než v decentralizovanej sieti bez klasického dohľadu. To má za následok nové výzvy pre spoločnosť, ako možno vidieť v prípade javu tzv. postpravdivých (*post-truth*) alebo falošných informácií. Sme však zároveň svedkami rozmachu alternatívnych, nehierarchických foriem aktivizmu, ako aj intenzívneho používania online sociálnych sietí medzi občanmi, najmä mladými ľuďmi.

3.4.6. Elektronická verejná správa môže viesť k modelom riadenia, ktoré sa vyznačujú nevidanou úrovňou účasti verejnosti na tvorbe politík. EÚ by si mala vziať príklad z členských štátov, ako je Estónsko, kde sa už dosiahol značný pokrok. Digitalizácia umožňuje občanom zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch pri relatívne nízkych nákladoch. Dôkazy však naznačujú, že „skreslenie v prospech strednej triedy“ (vyššie zastúpenie príslušníkov strednej triedy na participatívnych fórach) existuje aj vo vzťahu k elektronickej účasti. EHSV má dobré postavenie na to, aby sa zapájal do dialógu o tejto otázke na úrovni občianskej spoločnosti.

4. Európa, akú chceme

EÚ, ktorá je konfrontovaná s vyššie uvedenými tromi globálnymi otázkami a megatrendom digitalizácie, musí dokázať:

- čo najlepšie využiť digitálnu revolúciu na vybudovanie nového, konkurencieschopného a udržateľného hospodárstva,
- prejsť na nízkouhlíkové, obehové a ekologické hospodárstvo a zároveň zabezpečiť spravodlivý prechod pre všetkých,
- vybudovať silný európsky sociálny model,
- zabezpečiť decentralizovanejší a demokratickejší systém, ktorý by bol viac orientovaný na občanov, a zároveň využiť výhody spravodlivej hospodárskej spolupráce na celosvetovej úrovni.

4.1. EHSV sa domnieva, že ciele trvalo udržateľného rozvoja a Parížska dohoda (COP21) oživia víziu „Európy, akú chceme“⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾. Je potrebné, aby Komisia dala impulz na vykonávanie týchto dohôd, a to rozvíjaním politík načrtnutých v jej oznámení o ďalších krokoch a ich plným začlenením do rámca európskej politiky a súčasných priorit Komisie. „Európa, akú chceme“, rovnako ako program 2030 (t. j. v oblasti cieľov trvalo udržateľného rozvoja), stavia jednotlivca do

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Koalícia na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 20.

⁽¹²⁾ Building the Europe We Want, štúdia Fóra zainteresovaných strán Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, 2015.

⁽¹³⁾ Spoločná výzva európskych organizácií občianskej spoločnosti a odborových zväzov európskym vedúcim predstaviteľom, 21. marca 2017.

centra spoločnosti a hospodárstva a každému umožní vybrať si, ako chce naplniť svoje potreby v súlade so sociálnym a ekologickým prostredím. Táto koncepcia nie je utópiou. Európa má v skutočnosti technologické a ekonomické prostriedky na naplnenie tejto vízie: internet vecí a veľké dáta, kontrolu zložitých procesov prostredníctvom mobilných aplikácií, tzv. prozum, t. j. výrobu spojenú so spotrebou prostredníctvom obmedzovania výroby a znižovania výrobných nákladov (napríklad obnoviteľné zdroje energie, 3D tlač), nové spôsoby transakcií a platieb (blockchain, bitcoiny a inteligentné zmluvy), kooperativizmus a hospodárstvo spoločného využívania zdrojov ako nové obchodné koncepcie a iné inovácie.

4.2. Všetky tieto inovácie majú potenciál premeniť víziu na skutočnosť, čo však predpokladá stratégiu, ktorá ponúka riešenia pre tri výzvy súvisiace s inováciami. Táto stratégia zahŕňa novú koncepciu blahobytu, ktorá presahuje rámec HDP, ale snaží sa o hospodársku prosperitu, sociálne začlenenie, environmentálnu zodpovednosť a posilnenie postavenia občanov integrovaným spôsobom.

4.3. Nečinnosť nie je riešením. Ak EÚ nie je ochotná alebo schopná vypracovať a uplatňovať komplexnú stratégiu, Európa zlyhá nielen v súvislosti s programom 2030 a víziou „Európy, akú chceme“. Nečinnosť znamená veľké riziko zlyhania v prípade všetkých hlavných výziev: zničí sa štruktúra európskeho trhu práce, zastaví sa dekarbonizácia a ochrana zdrojov, pretože sociálne náklady ekologickej transformácie sa považujú za príliš vysoké, a zvýši sa sociálna nerovnosť a odcudzenie, čo bude predstavovať hrozbu pre demokraciu.

4.4. Je mimoriadne dôležité, aby táto stratégia zahŕňala konkrétne politické odporúčania s cieľom pomôcť riešiť tri hlavné výzvy, ktorým Európa čelí, a urobiť tak z „Európy, akú chceme“, skutočnosť.

5. Šesť politických prístupov na dosiahnutie Európy, akú chceme

V tomto dokumente sa navrhujú kľúčové politické prístupy, ktoré poskytujú odpovede na tri celosvetové otázky (hranice možností našej planéty, sociálne nerovnosti, strata podpory zo strany verejnosti) a megatrend digitalizácie. Každý z týchto prístupov predstavuje kombináciu politík, ktorá pozostáva z maximálne šiestich prvkov:

- inovácie,
- regulácia/riadenie,
- sociálna politika,
- otvorený prístup,
- vzdelávanie a odborná príprava,
- výskum.

Táto kombinácia politík by sa mala uplatňovať v najmenej štyroch oblastiach politiky: spravodlivé, digitálne a ekologické hospodárstvo (5.1), nové formy riadenia (5.2), udržateľnosť a finančný sektor (5.3) a podpora udržateľnosti prostredníctvom medzinárodného obchodu (5.4). Uvádžame tu problematiku a vstupné informácie, ktoré by mali inštitúcie EÚ a zainteresované strany v dlhodobom horizonte ďalej preskúmať.

5.1. Spravodlivé, digitálne a ekologické hospodárstvo, ktoré vytvára prosperitu a blahobyt

5.1.1. Inovácie: nová priemyselná revolúcia je pre Európu príležitosťou na to, aby sa stala technologickým lídrom a zvýšila svoju konkurencieschopnosť na globalizovaných trhoch. Tvorba hospodárskej hodnoty bez vysokých externých nákladov sa musí stať štandardným obchodným modelom. Je potrebné, aby inovačné a ziskové spoločnosti a podniky investovali do udržateľnej výroby, vytvárali kvalitné pracovné miesta a budovali hospodársky základ pre blahobyt. Na to, aby inovácie prispeli k udržateľnejšej Európe, treba vytvoriť rámec, ktorý odmení hospodárske činnosti s nulovými alebo s výrazne obmedzenými externými stopami alebo obmedzenou spotrebou zdrojov. To umožní udržateľným inovátorom (či už občanom, podnikom, mestám alebo regiónom), aby skutočne konkurovali obchodným modelom s vysokým využívaním zdrojov a/alebo veľkou environmentálnou stopou. Aktívnu podporu – napr. sprístupnenie mikroúverov pre malé a stredné podniky, občanov, súkromné domácnosti, komunitné iniciatívy, sociálne podniky a mikropodniky – treba poskytnúť aj

inovátorom, ktorí ponúkajú nové riešenia na zvládnutie environmentálnych a sociálnych problémov a sú prvými používateľmi⁽¹⁴⁾. Mohol by tu pomôcť jednotný európsky patent, pokiaľ nebudú náklady na jeho získanie neprimerane vysoké⁽¹⁵⁾. Pokiaľ ide o MSP, treba prehodnotiť opatrenia zamerané na druhú šancu s cieľom znížiť súčasnú vysokú mieru neochoty riskovať, ktorá existuje v EÚ⁽¹⁶⁾. Politika musí takisto otvoriť priestor na experimentovanie v celej Európe, najmä v oblasti mobility, odpadového hospodárstva, energetiky, poľnohospodárstva, vzdelávania alebo zdravotnej starostlivosti. Nové trhy možno nájsť presunutím verejného obstarávania k digitálnym, nízkonákladovým, obehovým a ekologickým službám, ktoré sa poskytujú sociálne inkluzívnym spôsobom.

5.1.2. Regulácia: Regulačný rámec musí splňať tri ciele. Po prvé, vonkajšie účinky musia byť vyčíslené čo najpresnejšie, aby tak bolo možné vypracovať obchodné modely, ktoré pomôžu dosiahnuť ciele udržateľnosti⁽¹⁷⁾. Po druhé, regulácia musí zaručiť, aby sa v celej Európe vrátane vidieckych oblastí zaviedla dobre rozvinutá digitálna infraštruktúra, ku ktorej bude mať prístup každý (vrátane inteligentného vykurovania, inteligentných elektrizačných sústav a sietí elektrickej mobility). Táto infraštruktúra by sa mala z právneho hľadiska považovať za verejnú službu. A napokon, keďže digitalizácia má tendenciu uprednostňovať platformy, hrozí, že sa na veľkých digitálnych trhoch budú vytvárať monopoly. Sú preto nevyhnutné účinné protimonopolné politické opatrenia⁽¹⁸⁾. EHSV tiež navrhol, aby Komisia premyslela spôsoby, ako by bolo možné podporiť európske platformy tak, aby pridaná hodnota zostala v miestnych hospodárstvach⁽¹⁹⁾. Dôležitú úlohu pri vyrovnávaní ich trhovej sily by mohlo zohrávať zriadenie nezávislej európskej ratingovej agentúry pre digitálne platformy s rovnakými právomocami vo všetkých členských štátoch, ktorá by mohla hodnotiť ich riadenie v oblasti hospodárskej súťaže, zamestnanosti a zdaňovania⁽²⁰⁾.

5.1.3. Sociálna politika: zmena, ktorú priniesla dekarbonizácia a digitalizácia (pozri časť 3) predstavuje výzvu pre systémy sociálneho zabezpečenia, pokiaľ ide o otázku zvládnutia problému úbytku pracovných miest a poklesu daňových príjmov. Treba preto preskúmať a rozpracovať nové prístupy a modely s cieľom zaistiť udržateľnosť systémov sociálneho zabezpečenia v členských štátoch, reagovať na odlišné okolnosti budúcej práce a podporiť pracovníkov a komunity v sektoroch a regiónoch, ktoré zasiahol tento prechod. Vo svojom stanovisku o európskom pilieri sociálnych práv sa EHSV venoval výzvam súvisiacim s budúcnosťou práce a predniesol požiadavku na ucelenú európsku stratégiu zamestnanosti, ktorá bude riešiť problematiku investícií a inovácií, zamestnanosti a tvorby kvalitných pracovných miest, spravodlivých pracovných podmienok pre všetkých, spravodlivého a hladkého prechodu podporovaného aktívnymi politikami trhu práce a zapájania všetkých zainteresovaných subjektov, hlavne sociálnych partnerov. Okrem toho treba prostredníctvom verejných investícií podporovať spoločenstvá, regióny a pracovníkov v odvetviach, ktoré už sú zasiahnuté týmto prechodom, ako aj predvídať a uľahčovať budúcu reštrukturalizáciu a prechod na ekologickejšie a udržateľnejšie hospodárstvo⁽²¹⁾.

5.1.4. Otvorený prístup: využitie potenciálu digitalizácie na ekologické a spravodlivé hospodárstvo si vyžaduje predovšetkým všeobecnú otvorenosť hospodárstva umožňujúcu ľuďom, aby sa aktívne zapájali a využívali príležitosti, ktoré ponúka technologický pokrok (napr. kombinácia údajov o digitálnej energii s decentralizovanou výrobou energie). Kľúčový význam má preto odstránenie prekážok hospodárskej účasti prostredníctvom otvorených trhov, otvorených údajov, modelov otvoreného zdroja a otvorených noriem. Každý z týchto prvkov sa musí považovať za hlavnú zásadu politických programov v strategických odvetviach: energetika, doprava, logistika a výrobné postupy. Prostredníctvom európskych právnych predpisov treba vypracovať a uplatňovať koncepciu zvrchovanosti v oblasti dát: európski občania musia mať právo používať vlastné údaje na svoje účely, určiť, ktoré osobné údaje budú používať tretie strany, rozhodovať o tom, ako sú údaje používané, byť informovaní o využívaní údajov a mať nad ním plnú kontrolu a vymazať údaje.

⁽¹⁴⁾ Pripravené stanovisko EHSV na tému Nové udržateľné hospodárske modely, SC/048 (pozri stanu 57 tohto úradného vestníka).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému Akčný plán EÚ v oblasti práv duševného vlastníctva, Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 72.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Budúci lídri Európy: iniciatíva pre začínajúce a rozširujúce sa podniky, Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 20.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík EÚ, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe, Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 65.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Meniaca sa povaha pracovnoprávných vzťahov a ich vplyv na zachovanie životného minima, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 54.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo, Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 33.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

5.1.5. Vzdelávanie/odborná príprava: ekologické hospodárstvo aj digitálne hospodárstvo si vyžadujú osobitné zručnosti, najmä vzhľadom na skutočnosť, že v budúcnosti bude digitálna technológia dôležitým nástrojom na dosiahnutie dekarbonizácie európskeho hospodárstva (pozri body 3.1.4 a 3.2.3). Odborná príprava na vývoj potrebných formálnych a neformálnych zručností, a to aj v oblastiach, ako je napríklad spolupráca/komunitná činnosť a podnikanie⁽²²⁾, sa musí začleniť do všeobecného vzdelávania a politiky celoživotného vzdelávania. Táto problematika musí byť predmetom intenzívnejšieho dialógu a analýz. Odporúča sa cielenejšie využívanie štrukturálnych fondov, aby sa zabezpečila účinná podpora pre riešenie problematiky súčasných nedostatkov v ekologických a digitálnych zručnostiach, a to najmä v regiónoch, ktoré už sú v procese transformácie alebo sa ich táto transformácia bude týkať v budúcnosti. Bude nevyhnutné nasmerovať prostriedky z európskych vzdelávacích systémov do vzdelávania a rozvoja zručností v oblastiach, kde systémy umelej inteligencie nemôžu nahradiť ľudské schopnosti alebo kde sú potrební ľudia na doplnenie týchto systémov (napr. úlohy, pri ktorých je kľúčová interakcia medzi ľuďmi alebo kde ľudia a stroje spolupracujú, či úlohy, pri ktorých chceme, aby ich ďalej vykonávali ľudia)⁽²³⁾.

5.1.6. Výskum: digitálne, ekologické a spravodlivé hospodárstvo bude referenčnou hodnotou pre ekonomické modely udržateľné do budúcnosti. Dobré zacielená politika v oblasti výskumu, ktorá je založená na analýze environmentálnych a sociálnych vplyvov inovácií, najmä digitálnych, bude cestou vedúcou k takémuto hospodárstvu. V tejto súvislosti musia byť pre inovátorov vyvíjajúcich nové digitálne technológie a služby, ktoré sa venujú riešeniu environmentálnych a/alebo sociálnych problémov, k dispozícii prostriedky na financovanie výskumu a vývoja. Na ich podporu treba vyvinúť sieť inkubátorov.

5.2. Nové formy riadenia

5.2.1. Inovácie: účasť je kľúčovým prvkom demokracie. Voľby a zastúpenie sú jedným zo spôsobov organizovania účasti, ale sú potrebné nové, inovatívne prístupy k organizovaniu účasti vrátane elektronickej účasti. Je dôležité otvoriť tradičnú tvorbu politiky nehierarchickým, sociálne fluidným a menej formálnym formám politických činností a posilniť iniciatívy podnecované občianskou spoločnosťou a iniciatívy zdola nahor.

5.2.2. Riadenie: zmeny si vyžadujú transparentný a voľne prístupný mnohostranný dialóg zainteresovaných strán pre všetky legislatívne procesy na úrovni EÚ aj na miestnej úrovni. „Občianska spoločnosť“ by sa nemala obmedzovať len na organizovanú občiansku spoločnosť, ale mala by zahŕňať všetkých občanov. Nové partnerstvá sú mimoriadne dôležité pre opatrenia v oblasti klímy a ochrany zdrojov⁽²⁴⁾. S cieľom posilniť participatívnu demokraciu je potrebné zrušiť takmer výlučný monopol Európskej komisie na právo legislatívnej iniciatívy v prospech väčšieho počtu iniciatív Európskeho parlamentu v kombinácii s legislatívnymi iniciatívami zdola nahor, a to napríklad tým, že sa odstránia problémy technického, právneho a byrokratického charakteru v rámci európskej iniciatívy občanov⁽²⁵⁾.

5.2.3. Otvorený prístup: metódy založené na zapojení verejnosti do všetkých právnych predpisov EÚ sú vhodným prístupom k prekonaniu štrukturálnych prekážok, ktoré sťažujú účasť občanov na rozhodovacom procese EÚ. Pri navrhovaní tohto prístupu by sa mala venovať osobitná pozornosť dostupnosti, inkluzívnosti a zodpovednosti. Otvorený prístup k opatreniam a politike možno ďalej posilniť prostredníctvom webového a používateľsky ústretového zverejňovania všetkých činností a údajov EÚ.

5.2.4. Odborná príprava/vzdelávanie: na prekonanie „skreslenia v prospech strednej triedy“ (pozri bod 3.4.6) sú potrebné programy na posilnenie postavenie občanov. Takéto programy by mali byť navrhnuté tak, aby zapojili tie segmenty obyvateľstva, ktoré majú tendenciu vyhýbať sa aktívnemu zapojeniu do politiky, hospodárstva a spoločnosti. Na informovanosť o účasti a možnosti účasti ako základnú zásadu demokracie sa musí kľásť dôraz v rámci všeobecného vzdelávania. Treba poukázať na to, že aktívna účasť na procesoch vytvárania politickej vôle je prínosom pre spoločnosť aj jednotlivcov, ktorých záujmy a názory sú zohľadnené. Je potrebných viac finančných prostriedkov pre organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sa zameriavajú na tieto neangažované časti obyvateľstva a snažia sa o dosiahnutie cieľov trvalej udržateľnosti.

5.2.5. Výskum: spoločenské vedy sa musia viac zamerať na alternatívne demokratické procesy. Jedným z príkladov je možné uplatnenie prototypovej metodiky v politike. S takýmto prístupom by sa politické riešenia navrhovali v krátkom

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV na tému Podpora tvorivosti, podnikania a mobility vo vzdelávaní a odbornej príprave, Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 20.

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV na tému Umelá inteligencia, Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 1.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 20.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému Európska iniciatíva občanov (revízia), Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 35.

časovom období, následne by boli vykonané v rámci testu trhu a ich vplyv by sa posúdil onedlho na základe spätnej väzby od občanov a iných príslušných zainteresovaných strán. Posúdenie vplyvu by slúžilo ako východisko pre príslušné zmeny politických riešení prv, než sa k nim pristúpi.

5.2.6. Všeobecnejšie povedané, je potrebné ďalej preskúmať možnosti revízie prepojenia medzi odbornými (vedeckými) znalosťami a tvorbou politiky a spojenia integrácie plne transparentnej, nezávislej expertízy tvorby politik s potrebou posilniť účasť občanov.

5.3. Udržateľnosť a finančný sektor

5.3.1. Inovácie: digitálne, ekologické a spravodlivé hospodárstvo predpokladá obrovské investície do súkromných zariadení (napr. do zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov alebo do nabíjajúcich staníc pre elektrické vozidlá) aj do verejnej infraštruktúry (napr. do digitalizácie elektrizačných systémov a systémov mobility). Finančný sektor bude preto musieť zohrávať hlavnú úlohu pri uskutočňovaní týchto inovácií. Na investície na podporu udržateľnej transformácie treba vyčleniť finančné zdroje vrátane verejných zdrojov. Dosiachnutie cieľov v oblasti klímy a energetiky si vyžaduje stabilné predvídateľné investičné prostredie a inovatívne finančné nástroje stimulujúce súkromné financovanie investícií, ku ktorým by inak nedošlo ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾.

5.3.2. Regulácia: cieľom politiky musí byť vybudovať udržateľnejší súkromný finančný systém zahrnutím faktorov udržateľnosti do posúdenia finančného rizika, rozšírením zodpovedností finančných inštitúcií na nefinančné vplyvy investičných rozhodnutí a zvýšením transparentnosti environmentálnych a sociálnych vplyvov investičných rozhodnutí ⁽²⁸⁾. Politické opatrenia by mali tiež nabádať investorov, aby sa dobrovoľne zaviazali investovať do zámerov, ktoré dodržiavajú zásady udržateľnosti. Na posun súkromného financovania od konvenčných investícií k nízkouhlíkovým investíciám odolným voči zmene klímy je preto nevyhnutná ekologizácia bankových noriem. Centrálné banky by mali usmerňovať pridelovanie kapitálu prostredníctvom peňažných a mikro- a makroprudenciálnych politik vrátane noriem týkajúcich sa udržateľnosti.

5.3.3. Sociálna politika: domácnosti sa však v dôsledku digitalizácie a dekarbonizácie dostanú pod určitý tlak. Je preto potrebná zásadná daňová reforma, aby sa zvýšil disponibilný príjem domácností a zosúladiť tento cieľ s požiadavkami dekarbonizácie. EHSV požaduje daňový systém založený na internalizácii environmentálnych nákladov a využití dodatočných príjmov s cieľom znížiť daňové zaťaženie práce. Posun od zdaňovania práce k zdaňovaniu využívania zdrojov napomáha napraviť zlyhania trhu, vytvára nové udržateľné a miestne pracovné miesta, zvyšuje disponibilné príjmy domácností a stimuluje ekologicky inovatívne investície ⁽²⁹⁾.

5.3.4. Výskum: vplyv digitalizácie a zníženej spotreby fosílnych palív na verejné financie (daňové úniky) je v značnej miere stále neznámy. Výskum by sa mal zamerať na tento aspekt, ako aj na spôsob, akým môže strategická finančná politika vo všeobecnosti prispieť k udržateľnému rozvoju.

5.4. Podpora udržateľnosti prostredníctvom medzinárodného obchodu

5.4.1. Inovácie a podnikateľské príležitosti: vzhľadom na globálny rozmer troch hlavných otázok nebude postačovať, aby sa Európa stala udržateľnejšou prostredníctvom jasnej inovačnej politiky. Európa musí v spolupráci s obchodnými partnermi vyvinúť inovačné koncepcie, ktoré sú prenosné do iných regiónov sveta. Obchod tu môže pomôcť, pretože aspekty trvalej udržateľnosti sú kľúčovými kritériami v medzinárodnej obchodnej politike vrátane dvojstranných a mnohostranných obchodných dohôd. Osobitná úloha by mala pripadnúť Svetovej obchodnej organizácii (WTO), ktorá by mala vo väčšej miere zohľadňovať medzinárodnú environmentálnu politiku, ako je Parížska dohoda alebo ciele v oblasti

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 57.

⁽²⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1 (bod 3.9.4).

⁽²⁸⁾ Správa UNEP na tému Building a Sustainable Financial System in the European Union, UNEP Inquiry and 2° Investing Initiative, marec 2016; pozri tiež iné správy o udržateľných financiách na <http://web.unep.org/inquiry>.

⁽²⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1 (bod 1.3).

biodiverzity z Aichi. Po prijatí príslušných noriem môžu európski občania, podniky, komunitné iniciatívy, obce a regióny rozvíjať dôležité inovácie (produkty a služby), ktoré sa môžu vyvíjať v reakcii na potrebu dekarbonizovať využívajúc možnosti, ktoré poskytuje megatrend digitalizácie. Tieto inovácie majú potenciál stať sa úspešnými vývoznými produktami. Európska komisia by mala v prvom rade spolupracovať s WTO a jej kľúčovými partnermi s cieľom využiť obchodné dohody na posilnenie stanovovania ceny CO₂ a všetky ostatné externality, ktoré sú škodlivé pre udržateľné inovácie.

5.4.2. Regulácia: jedným zo zdrojov zvýšenej environmentálnej stopy našich hospodárstiev je narastajúca vzdialenosť medzi miestami výroby, spracovania, spotreby a niekedy zneškodňovania/zhodnocovania výrobkov. Zabezpečenie zlučiteľnosti medzinárodného obchodu s trvalo udržateľným rozvojom si vyžaduje inteligentný regulačný prístup k liberalizácii, ktorý zohľadňuje a posilňuje miestne systémy malovýroby. Propagácia a podpora politik týkajúcich sa obehového hospodárstva by mali zabezpečiť, aby boli systémy udržateľné, malé, miestne a čisté. V prípade špecifických priemyselných činností môže byť obehový cyklus väčší⁽³⁰⁾. Nariadenie musí dať odpoveď na tento problém prostredníctvom bilaterálnych a multilaterálnych obchodných dohôd.

5.4.3. EÚ by mala vyzývať Svetovú banku a Medzinárodný menový fond, aby zohrávali dôležitú úlohu pri podpore fiškálnych a finančných reforiem systému v snahe vytvoriť prostredie, ktoré rozvojovým krajinám pomôže mobilizovať viac vlastných zdrojov. To by malo zahŕňať uskutočnenie vnútroštátnych daňových reforiem a tiež mobilizáciu medzinárodného spoločenstva na spoločný boj proti daňovým únikom, praniu špinavých peňazí a nezákonným kapitálovým tokom, v dôsledku čoho je odliv financií z rozvojových krajín väčší než suma, ktorú dostávajú prostredníctvom oficiálnej rozvojovej pomoci. Konkrétne to znamená, že Európska komisia by mala využiť program 2030 definovaný 17 cieľmi trvalo udržateľného rozvoja ako rámec pre všetky vonkajšie politiky a programy financované z prostriedkov EÚ⁽³¹⁾.

5.4.4. Sociálna politika: jeden zo spôsobov naplnenia cieľov trvalo udržateľného rozvoja a podpory progresívnej obchodnej politiky, ktorá je prínosom pre všetkých, vychádza z uplatňovania prístupov mnohých zainteresovaných strán týkajúcich sa zodpovedného podnikania. V rámci týchto prístupov podniky, mimovládne organizácie, odborové zväzy a vlády spoločne stanovujú, ako možno dosiahnuť v praxi povinnosť dodržiavať ľudské práva. Narastajú obavy z porušovania ľudských práv v dodávateľských reťazcoch, najmä pokiaľ ide o „nerasty z konfliktných oblastí“, ako je kobalt, ktorý sa používa na výrobu dobíjateľných batérií v mobilných telefónoch, prenosných počítačoch, elektrických vozidlách, lietadlách a elektrickom náradí. Vzhľadom na záväzok k prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, pokračujúcu cestu smerom k digitalizácii a zložitost' zodpovedného správania sa podnikov v medzinárodných dodávateľských reťazcoch má kľúčový význam spolupráca viacerých zainteresovaných strán. EHSV preto víta iniciatívu holandskej vlády zvýšiť informovanosť o tom, ako môžu opatrenia viacerých zainteresovaných strán zvyšovať povedomie o zmysluplnom zodpovednom správaní sa podnikov, a to najmä v zložitých dodávateľských reťazcoch, ktoré profitujú z detskej alebo nútenej práce alebo práce v nebezpečných podmienkach. Výbor je potešený, že je partnerom tejto iniciatívy.

5.4.5. Otvorený prístup: nové obchodné dohody sa musia zakladať na súhlase dosiahnutom prostredníctvom nových demokratických procesov s čoraz väčšou účasťou občanov na spoločnom rozhodovaní. Kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji v existujúcich obchodných dohodách EÚ nefungujú tak, ako by mali. Po prvé, kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji by mali obsahovať globálne viacstranné dohody (program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a Parížsku dohodu). Po druhé, monitorovacie mechanizmy občianskej spoločnosti by sa mali posilniť a mala by sa zahrnúť analýza z hľadiska občianskej spoločnosti. Po tretie, mechanizmy presadzovania musia platiť aj pre samotné kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji⁽³²⁾.

5.4.6. Výskum: je potrebných viac empirických dôkazov, aby sa mohlo uskutočniť hodnotenie vplyvu rýchleho nárastu nových spôsobov spotreby a výroby – v medzinárodnom obchode –, ktoré sa postupne rozširujú na nadnárodné služby, najmä so zreteľom na ich vplyv na cezhraničné zdaňovanie. To by malo byť základom pre rozhodovanie o tom, či ich začleniť do všeobecných pravidiel WTO alebo do dvojstranných a regionálnych dohôd, ako tomu bolo v prípade programu dôstojnej práce.

⁽³⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Balík predpisov o obehovom hospodárstve, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98 (bod 1.3).

⁽³¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58.

⁽³²⁾ Stanovisko EHSV na tému Obchod pre všetkých – Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 123 (bod 1.9).

5.4.7. Pripomíname Komisii naše predchádzajúce odporúčanie, aby uskutočnila dôsledné hodnotenie vplyvu pravdepodobných účinkov, ktoré bude mať plnenie cieľov udržateľného rozvoja a Parížska dohoda na obchodnú politiku EÚ.

6. Vymedzenie stratégie pre udržateľnú európsku budúcnosť – štyri kritériá

6.1. V časti 5 sme určili niekoľko oblastí, v rámci ktorých treba prijať politické opatrenia na vybudovanie udržateľnejšej Európy v radikálne sa meniacom sociálno-ekonomickom kontexte. Možno určiť štyri kritériá pre európsku stratégiu udržateľnosti. Stratégia musí byť:

- zameraná na dlhodobý horizont,
- jednoznačná,
- horizontálne a vertikálne integrovaná,
- riaditeľná.

Tieto štyri kritériá sú rozpracované nižšie.

6.2. Dlhodobé zameranie

6.2.1. Strategické uvažovanie znamená rozvíjanie dlhodobého plánovania na základe vízie „Európy, akú chceme“ opísanej v časti 4, a určenie cesty, akou sa musí Európa uberať, aby sa táto vízia zmenila na skutočnosť. Bude trvať až tri desaťročia, než sa prejavia spoločenské zmeny zapríčinené celosvetovými problémami a megatrendom digitalizácie opísaným v časti 3. Mnohé závažné rozhodnutia vrátane rozhodnutí o investíciách potrebujú čas na to, aby nadobudli účinnosť. Tri desaťročia sa preto javia ako vhodný časový rámec pre európsku stratégiu trvalej udržateľnosti. Príslušné ciele a zodpovedajúce politické opatrenia musia byť plánované na základe tohto časového rámca⁽³³⁾. Tento prístup spätného stanovenia postupu by znamenal, že za referenčný bod sa berie ako najlepší možný scenár pre rok 2050 a že všetky kroky potrebné na dosiahnutie tejto najlepšej možnosti treba vyvodiť z tohto scenára. Zameranie sa na najlepší možný scenár umožňuje vytvárať pozitívny obraz. Prechod od uhlíkového hospodárstva náročného na zdroje a od centralizovanej spoločnosti 20. storočia sa nesmie vnímať ako trest alebo ako koniec pokroku, ale ako nová, pozitívna éra ponúkajúca atraktívne príležitosti pre občanov.

6.3. Jednoznačnosť

6.3.1. Dlhodobé zameranie stratégie udržateľnosti nenaznačuje, že v krátkodobom horizonte netreba prijať žiadne politické opatrenia. Ústredným prvkom stratégie udržateľnosti by malo byť skôr vytvorenie série politických opatrení potrebných na dosiahnutie plánovaných cieľov do roku 2050, pričom by sa malo začať s politickými programami, ktoré nadobúdajú účinnosť v dlhodobom horizonte, potom by mali nasledovať politické plány so strednodobými účinkami a napokon konkrétne opatrenia zamerané na krátkodobý horizont. Na dosiahnutie najvyššieho možného stupňa účinnosti sa musí jasne určiť hierarchia medzi politickými programami, politickými plánmi a politickými opatreniami. V predchádzajúcich prístupoch k udržateľnosti, najmä v tých, ktoré vznikli v rámci lisabonskej stratégie a stratégie Európa 2020, jednoznačne chýbala jednoznačnosť, pokiaľ ide o konkrétne politické opatrenia. Európska stratégia udržateľnosti by si v tomto smere mala brať za príklad göteborgskú stratégiu pre trvalo udržateľný rozvoj⁽³⁴⁾ s jej jasným zameraním na politické opatrenia, ktoré bolo obnovené v oznámení Komisie k *Platforme činnosti*⁽³⁵⁾.

6.4. Horizontálna a vertikálna integrácia

6.4.1. Pokiaľ ide o realizáciu politických prístupov opísaných v časti 5 a o vykonávanie rôznych politických opatrení stanovených v tej istej časti, treba brať veľmi vážne túto skutočnosť: tri globálne problémy sú úzko prepojené s megatrendom digitalizácie. Úspešná stratégia musí preto brať do úvahy kontext, musí byť horizontálne integrovaná a musí zahŕňať všetkých šesť oblastí politiky. Takáto zastrešujúca dlhodobá stratégia by mohla slúžiť ako nástupca súčasnej stratégie Európa 2020, ktorou sa spojilo vykonávanie 17 univerzálnych cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja – čo odráža jej silný záväzok k Parížskej dohode o zmene klímy – s pracovnými prioritami Európskej komisie⁽³⁶⁾.

⁽³³⁾ V rozhodnutí UNFCCC pripojenom k Parížskej dohode sa spomínajú „dlhodobé stratégie rozvoja založené na nízkych emisiách skleníkových plynov do polovice storočia“ (bod 35).

⁽³⁴⁾ Oznámenie Komisie s názvom Trvalo udržateľná Európa pre lepší svet: Stratégia trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie, COM(2001) 264.

⁽³⁵⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – O preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – Platforma činnosti, COM(2005) 658 final.

⁽³⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 91.

6.4.2. Úspešná politika udržateľnosti musí byť integrovaná tiež vertikálne. Trvalo udržateľný rozvoj bude potrebné podporiť na všetkých príslušných úrovniach politiky (miestnej, regionálnej, vnútroštátnej, európskej a svetovej). Je preto nevyhnutné jasne vymedziť, na ktorých úrovniach politiky by sa mali prijať príslušné kroky stanovené v strategickom rámci. EHSV odporúča zaviesť spolu so stratégiou aj rámec pre riadenie a koordináciu v snahe zabezpečiť súlad medzi centralizovanými a decentralizovanými opatreniami a zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Mal by sa viac rozvinúť európsky semester, aby sa umožnilo začlenenie mechanizmu pre vertikálnu koordináciu vykonávania cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

6.5. Riaditeľnosť

6.5.1. Trvalo udržateľný rozvoj si vyžaduje politické riadenie. Na základe merateľných cieľov naplánovaných do roku 2050 (pozri bod 6.2) je potrebné stanoviť strednodobé ciele, ktoré budú slúžiť ako určité míľniky. Treba zaviesť nepretržité hodnotenie s cieľom monitorovať, či séria jednoznačných politických opatrení (pozri bod 6.3) prináša plánované výsledky. Ak budú výsledky zaostávať za cieľmi, bude potrebné zaistiť okamžité zosúladenie politických opatrení.

6.5.2. Na posúdenie pokroku z hľadiska dlhodobého strategického rámca a najlepšieho možného scenára do roku 2050 treba vytvoriť rozsiahlu hodnotiacu tabuľku, ktorá by odrážala komplexný, viacodvetvový prístup opísaný v tomto stanovisku. Táto hodnotiacia tabuľka by mala obsahovať ukazovatele zo všetkých šiestich oblastí politiky, aby sa tak odrážalo prepojenie troch hlavných výziev a megatrendu digitalizácie opísaných v časti 2. Skutočný strategický prístup k udržateľnosti bude možný len vtedy, ak sa splní vysoko analytická úloha spočívajúca v stanovení náležitých ukazovateľov a ich zahrnutí do ucelenej hodnotiacej tabuľky. Riadiť treba aj vertikálnu a horizontálnu koordináciu politiky udržateľnosti (pozri bod 6.4). Na splnenie týchto troch úloh (monitorovania a hodnotenia, zosúladenia politických opatrení a koordinácie horizontálnej a vertikálnej integrácie) sú potrebné správne orgány, ktoré by za ne niesli zodpovednosť. Jedným z riešení by mohlo byť zriadenie generálneho riaditeľstva na úrovni EÚ a podobných orgánov na vnútroštátnej úrovni.

6.5.3. EHSV tiež uznáva, že v rýchlom meniacom svete je potrebné hodnotiť spoločnosti na základe iných ukazovateľov, než je hospodársky rast. EHSV preto navrhol používanie nového kritéria, ktorým je „pokrok spoločností“. Toto opatrenie predpokladá využitie iných faktorov než je hospodársky rast na posúdenie pokroku spoločnosti. Pokrok spoločností by sa mal považovať za doplnkové kritérium k hospodárskemu rastu, pričom by poskytoval širší obraz o situácii v rámci spoločnosti⁽³⁷⁾.

V Bruseli 19. októbra 2017

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽³⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Viac ako HDP – zapojenie občianskej spoločnosti do postupu stanovovania doplnkových ukazovateľov, Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 14.

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nové udržateľné hospodárske modely
(prieskumné stanovisko)**

(2018/C 081/08)

Spravodajkyňa: **Anne CHASSAGNETTE**

Pomocný spravodajca: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Konzultácia	Európska komisia, 7. 2. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušný podvýbor	podvýbor pre nové udržateľné hospodárske modely
Prijaté v podvýbore	25. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržali sa)	187/3/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. Vzhľadom na rastúci počet hospodárskych, sociálnych a environmentálnych výziev, ktoré sa dotýkajú Európy, vznikajú otázky v súvislosti s hospodárskym modelom založeným na schéme „vyťažiť, vyrobiť, vlastniť a vyhodit“.

1.2. Sme svedkami vzniku hybridného hospodárstva, kde tradičnej štruktúre trhu konkuruje nástup mnohých nových modelov, ktoré menia vzťahy medzi výrobcami, distribútormi a spotrebiteľmi.

1.3. Okrem ekonomickej návratnosti sa niektoré z týchto nových modelov ako napr. funkčné hospodárstvo, hospodárstvo spoločného využívania zdrojov alebo zodpovedné financovanie snažia alebo tvrdia, že sa snažia riešiť ďalšie problémy rozhodujúce pre ľudí a planétu a ktoré sú kľúčové pre udržateľný rozvoj, ako sú:

- sociálna spravodlivosť,
- participatívne riadenie,
- ochrana zdrojov a prírodného kapitálu.

1.4. Pre Európsku úniu (EÚ) predstavuje podpora týchto inovátorov príležitosť, ako sa stať lídrom hospodárskych inovatívnych modelov, ktoré neoddeliteľne spájajú pojmy hospodárskej prosperity, kvalitného sociálneho zabezpečenia a environmentálnej udržateľnosti a vymedzujú „európsku ochrannú známku“. EÚ teda musí byť v tejto otázke ambiciózna.

1.5. V tomto stanovisku sa preto uvádza týchto **10 odporúčaní**:

1.5.1. **Zabezpečiť v rámci EÚ lepšiu koordináciu prác na udržateľnom hospodárstve prostredníctvom vytvorenia stálej štruktúry nového udržateľného hospodárstva.** Táto štruktúra by mala prostriedky na hodnotenie a komunikáciu s cieľom sledovať vývoj nových hospodárskych modelov, ktoré majú potenciál pre udržateľný rozvoj a vykonávanie odporúčaní uvedených v tomto dokumente. Takáto štruktúra by uľahčila dialóg medzi rôznymi zainteresovanými stranami na európskej úrovni. EHSV by mohol prispieť k tomuto úsiliu vytvorením strediska na monitorovanie nového hospodárstva, ako to už odporúčal vo viacerých stanoviskách.

1.5.2. Verejné orgány EÚ musia podporovať výskum, najmä zodpovedný výskum a zodpovedné investície ⁽¹⁾ s cieľom:

- lepšie pochopiť skutočný vplyv na udržateľnosť nových hospodárskych modelov počas celého životného cyklu a pokračovať v skúmaní prekážok rozvoja nových modelov,
- vypracovať ukazovatele na monitorovanie týchto nových hospodárskych modelov a zvýšiť ich viditeľnosť.

1.5.3. Je nevyhnutné ubezpečiť sa, že nové modely naozaj splňajú kritériá udržateľnosti. Pod rúškom nového udržateľného hospodárstva niektoré subjekty vytvárajú modely, ktoré nie sú nevyhnutne udržateľné vo všetkých aspektoch. Komisia musí zohľadniť nielen príležitosti, ale aj možné riziká a nežiaduce účinky niektorých nových hospodárskych modelov, najmä pokiaľ ide o sociálne otázky, reguláciu práce a nekalú daňovú súťaž.

1.5.4. EÚ musí povzbudzovať a podporovať vzdelávanie, odbornú prípravu a informovanosť s cieľom zvýšiť povedomie všetkých subjektov o nových udržateľných hospodárskych modeloch a o úlohe udržateľného financovania. Ide o zdôraznenie kompatibility a prípadného napätia a kompromisov, ktoré existujú medzi výzvami týkajúcimi sa udržateľnosti na jednej strane a ekonomickou návratnosťou na druhej strane.

1.5.5. Komisia by mala analyzovať a dopĺňať (nie nahrádzať) súkromné iniciatívy, ktorých cieľom je výmena osvedčených postupov a skúseností medzi inovátormi prostredníctvom sietí, internetových platforiem, konferencií atď. EHSV už takéto iniciatívy podporuje tým, že spoločne s Európskou komisiou riadi novú platformu o obehovom hospodárstve.

1.5.6. Verejné orgány EÚ sa musia ubezpečiť, že nositelia nových skutočne udržateľných hospodárskych modelov majú prístup k financovaniu v ich prvých fázach vývoja a následne. Na zabezpečenie privilegovaného prístupu k verejným finančným mechanizmom a/alebo na uľahčenie ich financovania sociálne zodpovednými investormi sú potrebné nástroje a definície.

1.5.7. Európska komisia by mohla podporovať experimentovanie s novými modelmi prostredníctvom fondu na financovanie inovácií venovaného udržateľným modelom a otvoreného pre verejno-súkromné partnerstvá. EHSV v tejto súvislosti odporúča zavedenie pilotných projektov schopných vytvoriť spoločnú hodnotu a začleniť sa do sietí nového hospodárstva.

1.5.8. Verejné orgány EÚ musia začleniť subjekty, ktoré sú nositeľmi týchto nových hospodárskych modelov, do už existujúcich odvetvových politík EÚ, aby ich zviditeľnili a vytvorili „pákový efekt“ prospešný pre ich rozšírenie. Preto by mohlo byť zaujímavé v rámci balíka v oblasti mobility, ktorý sa práve pripravuje, podporiť nové modely car-poolingu alebo car-sharingu s cieľom doplniť ponuku verejnej dopravy.

1.5.9. Vo všeobecnosti musí EÚ vytvoriť politický, daňový a regulačný rámec na podporu rozsiahleho zavádzania týchto nových udržateľných modelov, ktorý by mal tiež:

- odstrániť prekážky v tejto oblasti na politickej úrovni a vypracovať jasnú víziu, ktorá bude udržateľnosť považovať za základný kameň modernizácie svojho sociálneho a hospodárskeho modelu,
- podporiť začlenenie sociálno-environmentálnych externých vplyvov do hospodárskej logiky a zmeniť zdaňovanie v členských štátoch na ekologické zdaňovanie. Kým sa tieto externé vplyvy nezahrnú do ceny, budú nášmu hospodárstvu naďalej dominovať produkty a služby lineárneho hospodárstva,
- vytvoriť regulačný rámec, ktorý by podporoval udržateľnú spotrebu a výrobu a zároveň posilnil transparentnosť a zodpovednosť existujúcich, ako aj vznikajúcich odvetví s cieľom zohľadniť v rámci celého hodnotového reťazca sociálne a environmentálne vplyvy.

1.5.10. Je potrebné prehodnotiť spôsob fungovania finančného sektora tak, aby sa stal udržateľným, a opäť vymedziť pojem rizika, aby na mikro a makro úrovni obsahoval dlhodobé environmentálne, sociálne výzvy, ako aj výzvy v oblasti riadenia. Tohto prehodnotenia sa musia zúčastniť všetky subjekty finančného hodnotového reťazca (spotrebiteľia, banky, investori, regulačné orgány, vlády). To umožní lepšie výsledky v oblasti investícií a úverov, pokiaľ ide

⁽¹⁾ Napríklad v rámci deviateho rámcového programu (RP9) na obdobie 2011 – 2013.

o očakávania zodpovedných spotrebiteľov. EHSV navrhuje, aby sa vytvorila platforma („hub“), ktorá by spotrebiteľom poskytla objektívne informácie, aby sa mohli zorientovať v týchto témach.

2. Všeobecné pripomienky k potrebe uprednostňovať inovátorov, ktorí navrhujú nové udržateľné hospodárske modely v Európe

2.1. Čoraz častejšie sa diskutuje o **udržateľnosti nášho hospodárskeho modelu** – t. j. o jeho schopnosti reagovať na potreby súčasných generácií bez ohrozenia schopnosti budúcich generácií reagovať na svoje vlastné potreby ⁽²⁾.

2.2. Na hospodárskej úrovni, masová nezamestnanosť, ktorá pretrváva v niektorých krajinách, poukazuje na ťažkosti, ktoré majú niektoré kategórie obyvateľstva s prístupom na rýchlo sa vyvíjajúci trh práce. Pokles kúpnej sily a slabý rast niektorých rozvinutých krajín vzbudzujú otázky o cieľoch, ku ktorým by mal smerovať náš hospodársky model.

2.3. **Na sociálnej úrovni** sa v dôsledku prehlbovania nerovností natiska otázka týkajúca sa rozloženia a spravodlivého rozdelenia (hospodárskych a prírodných) zdrojov. Vylúčenie jednej časti spoločnosti z výhod plynúcich z rastu nás núti pristúpiť k revízii našich **spôsobov riadenia** s cieľom zaviesť **inkluzívnejší a participatívnejší hospodársky model**.

2.4. **Na environmentálnej úrovni** zase riziká súvisiace so zmenou klímy spochybňujú našu závislosť od energie, ktorá produkuje viac CO₂. Lineárnosť našich systémov výroby a spotreby vedie k nadmernému využívaniu prírodných zdrojov a k narušaniu biodiverzity. Znečistenie, ktoré je výsledkom našich hospodárskych činností, má vplyv na životné prostredie a na dobré životné podmienky občanov.

2.5. **V tomto kontexte súčasnému hospodárskemu modelu konkuruje nástup mnohých inovátorov, ktorí sú nositeľmi „nových hospodárskych modelov“.**

2.5.1. Tieto nové modely, ktoré sa môžu opierať o nové technológie, a najmä o digitálnu technológiu, menia vzťahy medzi výrobcami, distribútormi a spotrebiteľmi, ktorí sa niekedy stávajú „výrobcami-spotrebiteľmi“. Otriasajú určitými tradičnými pojmami, ako je napríklad zamestnanecký pracovný pomer, tým, že ponúkajú flexibilnejšie a delené formy práce. Hoci sú klasifikované ako „nové“, môžu v skutočnosti obnovovať staré postupy.

2.5.2. Toto stanovisko sa zaoberá všetkými novými hospodárskymi modelmi, ktoré **sa okrem snahy o väčšiu ekonomickú návratnosť usilujú alebo tvrdia, že sa usilujú, riešiť ďalšie dôležité problémy trvalo udržateľného rozvoja**, ktorými sú:

- **sociálna spravodlivosť** (rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, rozšírenie prístupu k tovaru a službám, spravodlivé rozdelenie zdrojov, spravodlivá cena, solidarita),
- **participatívny spôsob riadenia** (zvýšená účasť zamestnancov a spotrebiteľov na fungovaní a strategickom smerovaní podniku, spôsob výroby a spotreby, ktorý viac súvisí so skutočnými potrebami obyvateľstva a s reálnou situáciou na jednotlivých územiach),
- **ochrana zdrojov a prírodného kapitálu** (oddelenie hospodárskej prosperity a používania zdrojov, zahrnutie negatívnych externých vplyvov na životné prostredie).

2.5.3. Inovatívni podnikatelia, ktorí navrhujú **nové hospodárske modely**, ktoré by mali byť udržateľnejšie, ponúkajú **celú škálu koncepcií**, ako sú napríklad obehové hospodárstvo, funkčné hospodárstvo, hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, hospodárstvo pre spoločné blaho, zodpovedné financovanie. Obohacujú už štruktúrovaný ekosystém podnikateľov, sociálne hospodárstvo, ktoré sa v rámci svojich činností sústreďuje na otázky riadenia a sociálneho a ekologického prínosu. Sociálne hospodárstvo nemožno považovať za „nový“ a „udržateľný“ hospodársky model, vďaka impulzu týchto inovátorov však dochádza k jeho oživeniu. **Hoci tieto nové modely nesledujú vždy rovnaký cieľ** (niektoré sa zameriavajú na environmentálne aspekty, iné na sociálne aspekty), **snažia sa o vytváranie mnohých hodnôt** (hospodárskych, sociálnych, environmentálnych), a **preto by sa k nim nemalo pristupovať izolovane**.

2.6. EÚ sa musí **chopiť príležitosti stať sa lídrom v rámci udržateľného hospodárskeho modelu**. **Európsky hospodársky model sa musí naďalej pretvárať** tak, aby zahŕňal dlhodobé otázky a neoddeliteľne prepojil hospodársku prosperitu s udržateľnosťou.

⁽²⁾ SC/047 – Prechod k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050 (v procese prípravy) (pozri stranu 44 tohto úradného vestníka).

2.6.1. **V Európe si spotrebiteľia čoraz viac uvedomujú sociálny a environmentálny vplyv svojej spotreby.** Vznik subjektu „prozumenta“ (výrobcu-spotrebiteľa), najmä v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, prispieva k formovaniu nových vzťahov v hodnotovom reťazci medzi výrobcami, distribútormi a spotrebiteľmi. **Platí to aj v rámci hospodárskych subjektov. Vo finančnom sektore napríklad sa pojem riziko rozširuje tak, aby zahŕňal aj „mimofinančné“ kritériá, najmä pre oceňovanie aktív.** Niektorí správcovia aktív sa tak snažia viesť do pohybu určitú dynamiku, ktorá by podniky nabádala k tomu, aby si nad rámec svojich regulačných povinností stanovili určité prvky sociálnej zodpovednosti. V tejto dynamike, ktorá je v súčasnosti ešte v začiatkovej fáze, treba pokračovať a posilňovať ju na základe skutočnej zodpovednosti⁽³⁾. Rozvoj udržateľných financií je najlepším spôsobom, ako preorientovať európsky finančný systém z modelu krátkodobej stabilizácie na model dlhodobého vplyvu.

2.6.2. Keby sa Európa stala lídrom v rámci tohto nového hospodárstva, mohla by z toho získať mnoho výhod.

2.6.3. **EÚ môže prostredníctvom týchto nových modelov nájsť riešenia, ako reagovať na konkrétne problémy.** Car-sharing môže prostredníctvom obnovy našich spôsobov dopravy podporovať inkluzívnejšiu a ekologickejšiu mobilitu. Modely podnikov, ktoré sa zameriavajú na opätovné začlenenie ľudí v ťažkostiach, prispievajú k zlepšovaniu prístupu na trh práce pre časť obyvateľstva.

2.6.4. **Pre EÚ sa môže táto udržateľnosť hospodárskeho modelu zároveň stať odlišujúcim faktorom, ktorý umožní zaviesť európsku „ochrannú známku“.**

2.6.5. **EÚ má prostriedky na rozvoj „európskych šampiónov“ v týchto oblastiach.** Pre niektoré podniky sa kombinácia ekonomickej návratnosti a kritérií udržateľnosti v rámci ich modelu stáva alebo sa už stala skutočnou komparatívnou výhodou na získanie nových trhov.

2.6.6. **Zaradením pojmu udržateľnosť do centra projektu modernizácie svojho hospodárstva a svojich politických záujmov** EÚ môže po šoku z brexitu opäť zmobilizovať členské štáty okolo federalizačného projektu a do stredobodu európskeho projektu opäť postaviť človeka.

3. Hoci je vznik nových modelov, ktoré v sebe nesú prísľuby udržateľnosti, pre Európu skutočnou príležitosťou, táto „expanzia“ však musí byť dobre pochopená a zohľadnená s cieľom identifikovať a podporiť hnacie sily tejto zmeny.

3.1. Funkčné hospodárstvo napríklad spočíva v nahradení pojmu predaj tovaru pojmom predaj používania tovaru. Individuálny spotrebiteľ si už nekúpi vozidlo, ale službu v oblasti mobility prostredníctvom poskytovateľa. Z pohľadu udržateľnosti prechod od vlastníctva k používaniu umožňuje a priori: podnecovať poskytovateľov k tomu, aby optimalizovali údržbu výrobkov, aby predlžovali ich životnosť, a dokonca aby ich nadizajnovali ekologicky a recyklovali; spoločne používať rovnaký tovar viacerými spotrebiteľmi, a tak zintenzívňovať používanie tovarov, ktoré už boli vyrobené a často sa nevyužívajú dostatočne; navrhovať nižšie ceny za prístup k týmto tovarom, než je cena za ich vlastníctvo.

3.2. **Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov** je pojem, ktorého vymedzenie nie je ešte ustálené⁽⁴⁾. Vo všeobecnosti sa vzťahuje na podnikateľov vyvíjajúcich digitálne platformy, ktoré jednotlivcom umožňujú vymieňať si tovary alebo služby: car-pooling, prenájom tovarov, nákup použitého tovaru, požičiavanie, darovanie atď. Toto vymedzenie je však predmetom rozsiahlych diskusií, pretože niektorí doň zahŕňajú aj systémy výmen medzi jednotlivcami, ktoré neprebiehajú na digitálnych platformách, iní sem pridávajú podniky prenajímajúce tovary, ktoré stále vlastnia, ďalší zase vylučujú každú iniciatívu podnikov, ktoré sa snažia vytvárať zisk.

3.3. **Obehové hospodárstvo ako také** sa buduje v protiklade k lineárnemu modelu⁽⁵⁾. Spočíva vo vytváraní „pozitívnych hodnotových cyklov“, ktoré opätovne zaraďujú výrobky alebo materiál na „konci životnosti“ do výrobného cyklu. V ideálnom obehovom modeli sa tovary dizajnujú ekologicky, vyrábajú sa s použitím obnoviteľných alebo recyklovaných zdrojov alebo odpadu z iných odvetví, opätovne sa používajú, opravujú, vylepšujú a napokon recyklujú. K výhodám obehového hospodárstva patrí znižovanie rizík, znižovanie nákladov, pridaná hodnota, lojálnosť spotrebiteľov a motivácia zamestnancov.

3.4. **Nové, takzvané udržateľné hospodárske modely nespádajú len pod tri uvedené koncepcie.** Tieto koncepcie však umožňujú zdôrazniť **nejasnosť niektorých pojmov** používaných na opis nových hospodárskych modelov, napríklad pokiaľ ide o diskusie o znakoch hospodárstva spoločného využívania zdrojov alebo blízkeho pojmu kolaboratívne hospodárstvo. Niektoré pojmy sa tiež môžu prekrývať s funkčným hospodárstvom a hospodárstvom spoločného využívania zdrojov a môžu sa považovať za článok obehového hospodárstva.

⁽³⁾ V tejto súvislosti pozri Ú. v. EÚ C 21, 21.1.2011, s. 33, kde je podrobne vysvetlený vývoj „sociálne zodpovedných finančných produktov“.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 36.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98.

3.5. Treba zdôrazniť aj **rozmanitosť podnikateľov, ktorí vyvíjajú nové hospodárske modely**: veľké spoločnosti, ktoré prechádzajú obnovou po boku start-upov snažiacich sa o exponenciálny rast, sociálne podniky, ktoré môžu byť časťou sociálneho hospodárstva, združenia dobrovoľníkov a občianske iniciatívy.

3.6. Hoci sa niektorí podnikatelia snažia byť hospodársky rentabilní a riešiť environmentálne a sociálne otázky, ako aj otázky riadenia a udržateľnosť kladú do centra svojho projektu a hodnotia jeho vplyv s cieľom zlepšiť ho, iní sa o tento „zámer“ udržateľnosti nesnažia. Snažia sa teda v prvom rade o rentabilitu a domnievajú sa, že ich hospodársky model má pozitívne externé vplyvy na zvyšok spoločnosti bez toho, aby ich overili alebo zlepšili.

3.7. Tieto nové modely sa nevyhnutne nesnažia o to, aby boli udržateľné vo všetkých oblastiach. **Spoločnosti, ktoré rozvíjajú hospodárske modely vychádzajúce z obehového hospodárstva majú napríklad sklon dávať do centra svojho projektu najmä environmentálne otázky a maximalizovať úspory zdrojov.** Aby bol systém však rovnako udržateľný na sociálnej úrovni, je potrebné, aby obehová možnosť ostala pre spotrebiteľa cenovo dostupná. Na druhej strane, hoci vytvorené výrobné cykly môžu mať miestny charakter, a teda uprednostňovať miestne zdroje a pracovné miesta, nie je vylúčené, že zdroje používané ako recyklované materiály sa dovážajú z veľkých vzdialeností. **Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov môže mať naopak za prvotný cieľ rozširovanie prístupu používateľov k určitému tovaru bez toho, aby sa zároveň splňali environmentálne požiadavky.**

3.8. **Okrem toho je nevyhnutné mať na zreteli, že skutočné vplyvy nových takzvaných udržateľných hospodárskych modelov sú nejasné.** Prínos platforiem hospodárstva spoločného využívania zdrojov pre životné prostredie teda zostáva diskutabilný. Ekologická bilancia platforiem, ktoré osobám poskytujú možnosť využívať prístup k tovarom iných jednotlivcov namiesto toho, aby si sami kupovali nový tovar, je veľmi často zložitejšia, než sa zdá⁽⁶⁾. Car-poolingu na dlhú vzdialenosť napríklad často priamo konkuruje skôr cesta vlakom než individuálne používanie vozidla. Na druhej strane osoby, ktoré nadobúdajú tovary iných jednotlivcov, to nerobia preto, aby obmedzili svoj nákup nových tovarov, ale preto, aby zvýšili svoju spotrebu. Všeobecnejšie povedané, **prechod od vlastníctva k používaniu nestačí na zaručenie zmenšenia ekologickej stopy spotreby a na zníženie nákladov pre spotrebiteľa.** Podniky ponúkajúce prenájom namiesto predaja smartfónov majú sklon ponúkať svojim používateľom rýchlejšiu obnovu výrobkov a nevyhnutne nezavádzajú systém recyklácie alebo opätovného používania.

3.9. Napokon uveďme, že hospodárstvo spoločného využívania zdrojov prináša závažné otázky týkajúce sa monopolizácie, ochrany údajov, pracovného práva, zdaňovania obchodu alebo konkurencie medzi tradičnými hospodárskymi modelmi, napríklad pokiaľ ide o diskusie o platformách na ubytovanie medzi jednotlivcami.

3.10. **Ak majú verejné orgány podporovať podnikateľov, ktorí prinášajú inovácie v rámci týchto koncepcií, musia si zachovávať kritický úsudok, pokiaľ ide o ich zámery a skutočný vplyv,** a musia si uvedomovať rôznorodosť týchto podnikateľov a nejasnosť koncepcií, ktoré využívajú.

4. **V tejto poslednej časti stanovisko prináša zoznam hlavných „pák“, ktoré by EÚ umožnili podporiť rozširovanie týchto nových modelov a ich udržateľnosť.**

4.1. V prvom rade sa treba zamerať na iniciatívy, ktoré už boli prijaté na európskej úrovni na podporu týchto nových hospodárskych modelov. **Táto otázka už skutočne zaujala verejných činiteľov v členských štátoch aj na úrovni Únie.** Tí začali monitorovať vývoj, klásť si otázky týkajúce sa skutočného prínosu týchto nových modelov k trvalo udržateľnému rozvoju a uvažovať o nástrojoch verejnej činnosti, ktoré by umožňovali podporu modelov s najväčším vplyvom.

4.1.1. **Na úrovni Európskej komisie** prebieha viacero prác v rámci jej oznámenia o inteligentnom, inovatívnom a udržateľnom priemysle, v ktorom sa stanovuje prijatie komplexnej stratégie pre konkurencieschopnosť priemyslu pridaním aktívnej úlohy zúčastnených strán a zvýšením zodpovednosti jednotlivcov:

— súbor opatrení v rámci balíka týkajúceho sa „obehového hospodárstva“⁽⁷⁾, ktorý zahŕňa návrhy na revíziu právnych predpisov o odpadoch, ako aj podrobný akčný plán pre obehové hospodárstvo, ktorý zahŕňa plánované opatrenia do roku 2018,

— platforma európskych zainteresovaných strán obehového hospodárstva zameraná na podporu výmeny a zviditeľnenia osvedčených postupov medzi zainteresovanými stranami, ako aj vybudovania ich siete,

⁽⁶⁾ Štúdia Inštitútu udržateľného rozvoja a medzinárodných vzťahov (IDDRI) s názvom *The sharing economy: making it sustainable*.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

- európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo ⁽⁸⁾ a online platformy ⁽⁹⁾,
- štúdie o udržateľnosti hospodárstva spoločného využívania zdrojov alebo o priemyselnej ekológii,
- dobrovoľné usmernenia týkajúce sa výziev na predkladanie ponúk v rámci verejných zákaziek,
- odporúčania, na základe ktorých by sa udržateľné financovanie prehľadným spôsobom začlenilo do stratégie Európskej únie, ako aj do únie kapitálových trhov, vypracované skupinou expertov na vysokej úrovni pre udržateľné financie v roku 2017.

4.1.2. **EHSV už prijal rôzne stanoviská k funkčnému hospodárstvu ⁽¹⁰⁾, hospodárstvu spoločného využívania zdrojov alebo s ním súvisiacemu pojmu kolaboratívne hospodárstvo ⁽¹¹⁾, obehovému hospodárstvu ⁽¹²⁾, inováciám ako hybnej sile nových hospodárskych modelov ⁽¹³⁾ a hospodárstvu pre spoločné blaho ⁽¹⁴⁾.** V týchto stanoviskách sa zdôrazňuje:

- potenciál udržateľnosti týchto nových modelov a význam lepšej analýzy ich skutočných vplyvov,
- potreba uprednostňovať podniky, ktoré skutočne prijímajú územné, kooperatívne, ekologické a sociálne modely.

4.2. **Tieto stanoviská obsahujú návrhy na opatrenia, ktoré by mali prijať verejné orgány,** aby podporili rozvoj podnikov prijímajúcich hospodárske modely, ktoré sú nové a zároveň udržateľné. **Tieto opatrenia uvádzame v ďalej uvedenom zozname a dopĺňame ich o ďalšie nápady, ktoré sa objavili počas vypočutí uskutočnených v rámci tohto stanoviska.**

4.2.1. V prvom rade je potrebné **vytvoriť stálu štruktúru pre nové hospodárske modely,** ktoré majú potenciál pre udržateľný rozvoj, s cieľom sledovať ich vývoj a vykonávanie odporúčaní uvedených v tomto dokumente. Táto štruktúra musí zapojiť európske inštitúcie, v prvom rade Komisiu a EHSV, ako aj zväzy inovačných podnikov, odborové organizácie, združenia a výskumných pracovníkov.

4.2.2. Ďalej ide o to, aby **európske verejné orgány napomáhali lepšie porozumenie a monitorovanie tohto vývoja.**

4.2.2.1. V tomto zmysle by Komisia mohla zvýšiť svoj príspevok na výskum, najmä na zodpovedný výskum, s cieľom **lepšie pochopiť skutočné, sociálne a environmentálne vplyvy nových hospodárskych modelov,** ktoré vznikajú, ako aj prekážky v ich rozvoji. To by tiež umožnilo ozrejmiť nejasnosť mnohých pojmov. Tieto činnosti by sa mali vykonávať spolu so subjektmi, ktoré sa zúčastňujú na procese výskumu a inovácie, aby sa mohlo vychádzať z ich skúseností.

4.2.2.2. Na európskej úrovni v spolupráci s Eurostatom, ako aj v členských štátoch v spolupráci s ich príslušnými štatistickými úradmi je dôležité **vytvoriť ukazovatele a štatistiky** s cieľom sledovať rozvoj týchto modelov a **väčšmi ich zviditeľňovať.**

4.2.2.3. **Hlavnou pákou na zabezpečenie rozvoja nových hospodárskych modelov je podpora vzdelávania a odbornej prípravy rôznych zúčastnených strán s cieľom zlepšiť ich povedomie o týchto modeloch a väčšmi ich zviditeľňovať.** Nové udržateľné hospodárske modely v súčasnosti predstavujú len malý zlomok európskeho hospodárstva. Často narážajú na zaužívanú logiku a mechanizmy a na nedostatok poznatkov o výzvach s nimi spojených. Bolo by preto prospešné vytvoriť určité formy odbornej prípravy:

- **pre rozhodujúcich verejných činiteľov a ich správne orgány** tak, aby pripravili výzvy na predkladanie ponúk, ktoré by dokázali podporovať podniky prinášajúce nové udržateľné hospodárske modely,

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 1.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 33, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 36 a Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98 a Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 91.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8. 2016, s. 28.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1. 2016, s. 26.

- **pre inovatívne podniky**, aby podnecovali podnikateľské inkubátory, aby ponúkali odbornú prípravu na tému udržateľnosti napríklad o opätovnom používaní tovaru,
- **pre všetky podniky, a najmä MSP**, s cieľom zvýšiť ich povedomie o inovatívnych a udržateľných hospodárskych modeloch,
- **pre zamestnancov a pracovníkov v rozvíjajúcich sa alebo meniacich sa odvetviach** s cieľom pomôcť im získať zručnosti, ktoré sú nevyhnutné pre nové hospodárske modely a výzvy v oblasti udržateľnosti,
- **pre občanov a spotrebiteľov** prostredníctvom programu zvyšovania informovanosti o týchto nových hospodárskych modeloch a ich výrobkoch.

4.2.3. Okrem monitorovania a lepšieho chápania týchto modelov je potrebné aktivovať ďalšie páky:

4.2.3.1. **Je nevyhnutné podporovať výmenu osvedčených postupov a skúseností medzi inovátormi, ako aj s vedeckou obcou** prostredníctvom internetových sietí a platforiem. V prípade určitých nových hospodárskych modelov sa už začali súkromné iniciatívy. Komisia by mala preskúmať, ako ich podporiť a doplniť bez toho, aby ich nahrádzala, a mala by sa na nich zúčastňovať, aby tieto inovácie lepšie pochopila a vymieňala si skúsenosti s inovátormi. V rámci iných hospodárskych modelov vznikajú tieto iniciatívy ťažko, najmä pre nedostatok ľudských a finančných zdrojov. Komisia by ich mala dôslednejšie podporovať a aj sa na nich zúčastňovať.

4.2.3.2. Jednou z úloh týchto sietí by tiež mala byť **podpora prístupu inovátorov k európskym mechanizmom podpory, na ktoré majú nárok**. Podnikmi, ktoré prinášajú nové udržateľné hospodárske modely, sú veľmi často MSP, ktoré sa sťažujú na problémy s porozumením zložitých postupov EÚ.

4.2.3.3. Komisia môže **podporiť prístup k financovaniu udržateľných hospodárskych modelov prostredníctvom výziev na predkladanie ponúk v oblasti inovácií**. Taktiež by sa mala ubezpečiť, že pravidlá verejných súťaží nie sú neprimeranou prekážkou pre nositeľov nových udržateľných hospodárskych modelov, a považovať o mechanizme výnimky na ich ochranu pred konkurenciou, ktorej nemôžu čeliť. Okrem toho tradiční poskytovatelia finančných prostriedkov na inovácie, súkromní alebo verejní, dobre nepoznajú tieto nové modely, a teda váhajú, či ich podporiť, a necenia si ich sociálne a environmentálne prínosy. Európska komisia musí lepšie analyzovať ťažkosti súvisiace s prístupom k financovaniu v záujme nových udržateľných hospodárskych modelov a vypracúvať odporúčania na ich odstránenie. Mohla by tiež považovať o vytvorení alternatívnych mien (virtuálnych, sociálnych) a o úlohe, ktorú by mohli tieto meny zohrávať pri podpore týchto modelov.

4.2.3.4. **Nové udržateľné hospodárske modely si vyžadujú experimentovanie, aby sa mohli rozvíjať**. V určitých prípadoch, napríklad v oblasti mobility alebo priemyselnej ekológie, sa tieto experimenty musia uskutočňovať v partnerstve s verejnými orgánmi. Európska komisia môže podnecovať experimentovanie s novými modelmi prostredníctvom fondu na financovanie inovácií určeného pre udržateľné modely a prístupného verejno-súkromným partnerstvám. Komisia by sa mala najmä ubezpečiť, že toto experimentovanie sa týka vidieckych a predmestských oblastí a nielen veľkých miest.

4.2.3.5. Spätná väzba musí umožniť určiť **nové potreby normalizácie, ako aj normy a predpisy, ktoré blokujú vznik určitých inovatívnych a udržateľných modelov**. Tieto modely musia byť kompatibilné s inováciami, rovnako ako procesy schvaľovania nových produktov a služieb v stavebníctve. Väčšinu podnikov vytvárajúcich nové hospodárske modely predstavujú malé a stredné podniky (MSP), ktoré nemajú vždy prostriedky na to, aby zvládali pracovnú záťaž vyplývajúcu z noriem.

4.2.3.6. **Začlenenie nových modelov do odvetvových politík EÚ je tiež dôležitou pákou na podporu ich rozvoja**. Nové platformy na výmenu tovarov medzi jednotlivcami a podnikmi v rámci funkčného hospodárstva sa teda musia považovať za aktérov v oblasti predchádzania vzniku odpadov a podporovať v rámci európskych politík na podporu obehového hospodárstva. Nejde tu o zavedenie nových iniciatív alebo odvetvových predpisov, ale o zahrnutie nových hospodárskych modelov do rámca novej priemyselnej stratégie⁽¹⁵⁾ a už existujúcich odvetvových politík.

4.2.3.7. **A napokon, Komisia musí zohľadniť možné nežiaduce účinky niektorých nových hospodárskych modelov, najmä pokiaľ ide o sociálne otázky, reguláciu práce a nekalú daňovú súťaž**. V súvislosti s kolaboratívnym hospodárstvom musí Európska únia pokračovať v európskom monitorovaní a harmonizácii.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. Vo všeobecnosti sa nové udržateľné hospodárske modely budú rozvíjať len vtedy, ak budú podniky a podnikatelia presvedčení o ich ekonomickom zmysle pre EÚ v roku 2030 alebo 2050. Z tohto dôvodu **sa musí udržateľnosť považovať za prierezový cieľ EÚ. Politický, fiškálny a regulačný rámec EÚ musí zabezpečiť zviditeľnenie s cieľom viesť činnosť hospodárskych subjektov, verejných orgánov a občianskej spoločnosti.** V tejto súvislosti sa v tomto stanovisku odporúča:

- **odstrániť prekážky v tejto oblasti na politickej úrovni, pričom udržateľnosť by sa v tomto prípade mala považovať za prierezové kritérium, ktoré umožní modernizáciu európskeho hospodárstva.** Ide o zosúladenie európskych politík s kritériami udržateľnosti a začlenenie týchto kritérií do právnych predpisov. Každý nový predpis by tak mohol byť podrobený prísnejšiemu testu udržateľnosti. Na politickej úrovni musí EÚ dôrazne ukázať svoju podporu udržateľnému rozvoju a preukázať svoje vedúce postavenie. To si vyžaduje premietnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja do novej stratégie Európy do roku 2030, prijatie jasne vymedzeného súboru ukazovateľov výkonnosti EÚ a ukazovateľov presahujúcich HDP a ich začlenenie do rámca európskeho semestra.
- **Začleniť sociálno-environmentálne externé vplyvy do hospodárskej logiky a nabádať pritom najmä členské štáty, aby do nej lepšie zahrnuli ekologické zdaňovanie⁽¹⁶⁾ a zastavili neekologické dotácie.** Na európskej úrovni treba posilniť signál o cene uhlíka, najmä prostredníctvom reformy systému obchodovania s emisiami alebo doplnkových opatrení na vnútroštátnej úrovni v energetickom odvetví, ktoré produkuje 60 % emisií CO₂. Takéto začlenenie by udržateľným výrobkom a technológiám, ktoré sa zameriavajú na obmedzenie takýchto externých vplyvov a ktorých výroba je preto často drahšia, umožnilo stať sa konkurencieschopnejšími.
- **Vytvoriť regulačný rámec na podporu udržateľnej spotreby a výroby** (normy v oblasti ekodizajnu, predĺženie životnosti tovarov, energetické označovanie, ciele v oblasti predchádzania vzniku odpadov, boj proti znečisteniu, normy energetickej účinnosti v stavebníctve atď.). Existujúce právne predpisy napríklad o ekodizajne dnes nezachádzajú dostatočne ďaleko⁽¹⁷⁾. Normy by mali byť prispôbené osobitnej situácii MSP („test MSP“).

4.2.4.1. **Napokon, prehodnotiť spôsob fungovania finančného sektora tak, aby sa stal udržateľným, a jasne začleniť environmentálny a sociálny rozmer do výberu investícií a do pojmu rizika** v rámci prudenciálnych noriem a platobnej schopnosti. Tento proces už prebieha u sociálne zodpovedných investorov a v niektorých veľkých podnikoch s koncepciou „integrálneho zmýšľania“ pri prijímaní strategických a operačných rozhodnutí⁽¹⁸⁾. V praxi by tieto úvahy mohli tiež viesť k:

- zníženiu „krátkodobosti“ začlenením napríklad väčšieho počtu sporiteľov do nákupu dlhodobých aktív,
- podpore zavádzania riešení a softvérov s otvoreným zdrojovým kódom vo finančnom odvetví na podporu zdravej hospodárskej súťaže,
- podpore zosúladenia kritérií finančných technológií a kritérií udržateľnosti,
- posilneniu informovania o výzvach v oblasti udržateľnosti (podpora environmentálneho bodovania/osvedčovania) pre podniky a finančné inštitúcie [pozri odporúčania osobitnej skupiny pre finančné výkazníctvo v súvislosti s opatreniami v oblasti zmeny klímy (*Taskforce on Climate Disclosure*)],
- začleneniu kritérií v oblasti udržateľnosti do fiduciárnej povinnosti,
- uskutočneniu testov udržateľnosti pre budúce európske finančné predpisy.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽¹⁷⁾ Pracovný program pre ekodizajn na roky 2016 – 2019.

⁽¹⁸⁾ Činnosť skupiny expertov na vysokej úrovni pre udržateľné financie.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zdaňovanie kolaboratívneho hospodárstva – analýza možných daňových politík v súvislosti s rozvojom kolaboratívneho hospodárstva

(prieskumné stanovisko na žiadosť estónskeho predsedníctva Rady EÚ)

(2018/C 081/09)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Pomocný spravodajca: **Krister ANDERSSON**

Konzultácia	prieskumné stanovisko (na žiadosť estónskeho predsedníctva Rady EÚ), 17.3.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5.10.2017
Prijaté v pléne	19.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržali sa)	168/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že keďže kolaboratívne hospodárstvo vytvára v prostredí digitálneho hospodárstva sociálnu hodnotu, môže priniesť krajinám Európskej únie nové príležitosti rastu a rozvoja, pretože umožňuje zmobilizovať nevyužitú zdrojovú kapacitu a povzbudiť vlastnú iniciatívu jednotlivých občanov. EHSV jasne rozlišuje medzi kolaboratívnym hospodárstvom, digitálnym hospodárstvom a hospodárstvom digitálnych platforiem vzhľadom na rôznu intenzitu a dosah ich inkluzívneho a kolaboratívneho rozmeru.

1.2. Hoci je rozšírenie kolaboratívneho hospodárstva priaznivo ovplyvňované a umocňované šírením nových informačných a komunikačných technológií, pričom nachádza najmä v digitálnych platformách a rozsiahlym využívaní smartfónov mimoriadne účinný prostriedok, EHSV sa domnieva, že je dôležité posúdiť fenomén kolaboratívneho hospodárstva komplexne a nestotožňovať ho úplne s digitálnym hospodárstvom.

1.3. EHSV zastáva názor, že EÚ nesmie premeškať príležitosť, ktorú kolaboratívne hospodárstvo ponúka na inováciu vzťahov medzi inštitúciami, podnikmi, občanmi a trhmi. Avšak vzhľadom na osobitnú plynulosť a rýchlosť vývoja v tomto sektore je nevyhnutné, aby sa daňové režimy inteligentne a pružne prispôbili novému kontextu kolaboratívneho hospodárstva a všeobecnejšie digitálneho hospodárstva.

1.4. EHSV si nemyslí, že by bol potrebný nový osobitný režim zdaňovania podnikov kolaboratívneho hospodárstva. Za nevyhnutné však považuje zlepšiť spoluprácu a koordináciu medzi členskými štátmi a rôznymi príslušnými orgánmi správy vo vnútri jednotlivých členských štátov tak, aby verejné orgány dokázali udržať krok, pokiaľ ide o rýchlosť a dynamiku rozvoja digitálneho a kolaboratívneho hospodárstva.

1.5. EHSV odporúča, aby sa v systéme zdaňovania kolaboratívneho hospodárstva dodržiavala zásada neutrality (t. j. aby systém nebol v rozpore s vývojom trhu) a stanovili primerané a spravodlivé mechanizmy zdaňovania rozličných foriem podnikov pôsobiacich v rámci kolaboratívneho hospodárstva alebo v tradičných formách.

1.6. EHSV dúfa, že sa rýchlo vytvorí homogénny a integrovaný európsky systém, ktorý zaručí spoločné pravidlá pre všetky členské štáty, pokiaľ ide o fenomén digitálneho hospodárstva, a zohľadní prirodzenú tendenciu digitálnych sietí fungovať cezhranične. Preto by bolo na škodu, keby sa v každom členskom štáte pripravovali rozdielne pravidlá, a je potrebný autentický európsky prístup.

1.7. EHSV vyzýva európske orgány, aby vyvinuli čo najväčšie úsilie o vytvorenie takých foriem medzinárodnej mimoeurópskej spolupráce, ktorých cieľom bude stanoviť určité základné pravidlá digitálneho hospodárstva, keďže potenciál digitálnych sietí umožňuje riadiť poskytovanie služieb a výmenu tovaru v ktorejkoľvek časti sveta prostredníctvom digitálnej platformy umiestnenej na jedinom mieste na Zemi.

1.8. EHSV sa domnieva, že by sa existujúce pravidlá a zásady mali prispôbiť novým situáciám, ktoré sa líšia od minulosti, a to čiastočne z dôvodu príležitostí vytváraných novými technológiami, aby sa tak zabezpečilo jednotné a primerané posudzovanie všetkých hospodárskych subjektov vykonávajúcich určité činnosti v tradičnej forme alebo v rámci digitálneho hospodárstva.

1.9. EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby spolupracovali na prijatí všeobecného právneho rámca pre digitálne hospodárstvo, prostredníctvom ktorého by bolo možné koordinovať a harmonizovať daňové pravidlá uplatňované na túto novú formu hospodárstva.

1.10. EHSV sa domnieva, že aj v záujme jednoduchšej správy daňového režimu a hlavne na uľahčenie uplatňovania DPH by sa v kontexte stále rozširujúceho cezhraničného a menej vnútroštátneho pôsobenia, v ktorom sa vyvíja digitálne a kolaboratívne hospodárstvo, mohlo ako užitočné ukázať testovanie „virtuálnej stálej prevádzkarne“.

1.11. EHSV okrem toho považuje za potrebné pripomenúť, že okrem vhodného daňového režimu je dôležité zabezpečiť ochranu a rešpektovanie i) práv spotrebiteľov; ii) súkromia a pravidiel spracovania osobných údajov; iii) pracovníkov a poskytovateľov služieb, ktorých sa týkajú nové podnikateľské modely, ako aj činnosť kolaboratívnych platforiem.

2. Úvod

2.1. Ako vyplýva z rôznych údajov, kolaboratívne hospodárstvo zväčšuje svoj objem a rýchlo rastie. V roku 2015 sa príjmy súvisiace s kolaboratívnym hospodárstvom v Európskej únii odhadovali približne na 28 miliárd EUR (v predchádzajúcom roku to bola ešte len polovica tejto sumy).

2.1.1. Významné investície veľkých platforiem od roku 2015 ešte viac podporili rozvoj odvetvia a odhaduje sa, že v budúcnosti by kolaboratívne hospodárstvo mohlo v celej EÚ dosahovať obrat 160 až 572 miliárd EUR.

2.2. Ako vyplýva z číselných údajov, kolaboratívne hospodárstvo sa rozširuje do čoraz väčšieho počtu odvetví a má potenciál tvoriť pridanú hodnotu, vytvárať pracovné miesta na rôznych úrovniach a zabezpečovať pre európskych spotrebiteľov dobré služby za konkurenčné ceny.

2.3. Odvetvie kolaboratívneho hospodárstva však zároveň prináša viaceré výzvy pre európskeho zákonodarcu, ktorého povinnosťou je zabezpečovať zásady a pravidlá určené na stanovenie jasného a predvídateľného právneho rámca⁽¹⁾. Jeho regulačná činnosť však nesmie ohroziť veľký inovačný potenciál, ktorý odvetvie doteraz vykazovalo.

2.4. Anglický pojem *collaborative economy* (kolaboratívne hospodárstvo) sa často používa zameniteľne s pojmom *sharing economy* (hospodárstvo spoločného využívania zdrojov). V roku 2015 bol do oxfordského slovníka anglického jazyka pridaný nový pojem *sharing economy*, pričom bol vymedzený ako „hospodársky systém, v ktorom majetok alebo služby spoločne využívajú súkromné osoby, a to buď zadarmo, alebo za poplatok, zvyčajne prostredníctvom internetu“.

2.5. V tomto stanovisku sa bude používať pojem „kolaboratívne hospodárstvo“, ako bol vymedzený v oznámení Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov z 2. júna 2016 s názvom „Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo“.

2.6. Kolaboratívne hospodárstvo sa konkrétnejšie týka podnikateľských modelov, v ktorých sú činnosti sprostredkované kolaboratívnymi platformami umožňujúcimi dočasné využívanie tovaru alebo služieb poskytovaných často súkromnými osobami.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 36, bod 8.2.4.

2.6.1. Kolaboratívne hospodárstvo zahŕňa tri kategórie subjektov: i) poskytovateľov služieb, ktorí spoločne využívajú majetok, zdroje, čas a/alebo spôsobilosti, pričom to môžu byť súkromné alebo odborne spôsobilé osoby; ii) používateľov takýchto služieb; iii) sprostredkovateľov, ktorí prostredníctvom online platforiem (kolaboratívnych platforiem) spájajú poskytovateľov služieb s konečnými používateľmi. Transakcie kolaboratívneho hospodárstva vo všeobecnosti nezahŕňajú zmenu vlastníctva a možno ich vykonávať s cieľom dosahovania zisku alebo neziskovo.

2.7. Presnejšie povedané, kolaboratívne hospodárstvo otvára prostredníctvom prepojujúcich a kooperatívnych platforiem cestu k jednoduchšiemu a efektívnejšiemu prístupu k tovaru a službám než v minulosti, a tým uľahčuje uspokojenie dopytu spotrebiteľov po tovare a službách, ktoré môžu poskytovať odborne spôsobilé osoby (profesionáli) alebo neprofesionáli.

2.8. Využívanie efektívnych technológií a prepojujúcich platforiem radikálne zmenilo rôzne odvetvia, napríklad prepravu na krátke a dlhé vzdialenosti, ubytovacie služby alebo správu prenájmu domov alebo izieb, pretože tieto technológie a platformy umožňujú organizovať služby a zosúladiť dopyt a ponuku veľmi efektívne a rýchlo.

2.8.1. V tejto súvislosti sa etablovali niektoré veľké subjekty, ktoré navyše majú sídlo mimo Európskej únie a sú jasným príkladom rastúceho rozvoja kolaboratívneho hospodárstva. Tieto príklady ukázali veľký rastový potenciál daného odvetvia, ale aj problémy, ktoré zákonodarcovia musia riešiť z právneho a daňového hľadiska, ako aj v súvislosti s predpismi upravujúcimi pracovnoprávne vzťahy a sociálne zabezpečenie a poistenie zamestnancov.

2.9. Do sféry kolaboratívneho hospodárstva patria okrem týchto odvetví čoraz častejšie aj ďalšie oblasti, ako sú určité finančné služby, služby osobnej starostlivosti a zdravotnícke služby. V nadchádzajúcich rokoch sa k nim pripoja ďalšie odvetvia, čím kolaboratívne hospodárstvo získa ešte významnejšie postavenie. Je teda jasné, že úplná diskusia o regulačných a daňových aspektoch tejto problematiky je v súčasnosti nielen užitočná, ale aj nevyhnutná.

3. Kolaboratívne hospodárstvo a nové podnikateľské modely

3.1. Rozširovanie nástrojov informačných a komunikačných technológií a tzv. internetu vecí viedlo k vzniku mnohých nových technologických spoločností. V súčasnosti jestvujú viaceré obchodné modely napojené na odvetvie digitálneho a kolaboratívneho hospodárstva. Tieto modely sa odlišujú svojou štruktúrou a veľkosťou podniku, ako aj z hľadiska rozsahu príslušných trhov, spôsobu využívania technológií a organizačného modelu. Pokiaľ ide o daňové posudzovanie, môžeme identifikovať tri kategórie:

- model veľmi veľkých podnikov, ktoré plnia rôzne funkcie na digitálnom základe prostredníctvom internetu a v ktorých sa väčšina príjmov dosahuje z predaja a správy údajov a z reklamy (napr. Google),
- model platforiem na správu a nadväzovanie kontaktov v dopyte a ponuke založený na vytváraní kontaktov medzi spotrebiteľmi a dodávateľmi, ktorí digitálne platformy využívajú ako kontaktné štruktúry, kde z transakcií plynú príjmy pre kontaktné platformy aj pre poskytovateľov služieb (napr. Airbnb, Uber),
- model platforiem partnerskej výmeny, pri ktorých teoreticky nejestvujú hospodárske plnenia v peňažnej forme, ale vďaka ktorým môže dochádzať k vzájomnej výmene tovaru a služieb medzi užívateľmi a poskytovateľmi.

3.2. Pokiaľ ide o model veľkých platforiem všeobecného vyhľadávania na internete, takáto platforma umožňuje spracovanie údajov a tvorbu pridanej hodnoty, ktorá sa potom môže prispôsobiť konkrétnemu dopytu spotrebiteľov a predávať.

3.3. V tejto súvislosti by EHSV rád poukázal na osobitnú hodnotu údajov, ktoré boli dokonca označené za „novú menu“⁽²⁾. Pridaná hodnota podlieha DPH a uplatňuje sa zásada krajiny určenia. Môže však byť ťažké posúdiť veľkosť tvorby hodnoty v rôznych fázach, a teda rozdeliť daňové povinnosti.

(²) Viac informácií nájdete v článku Svetového obchodného fóra: <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/is-data-the-new-currency/>

3.4. Rýchle pribúdanie nových podnikateľských modelov si vyžaduje celkové posúdenie tvorby hodnoty a daňových povinností.

3.5. Pokiaľ ide o model platforiem, ktoré sprostredkovávajú nadväzovanie kontaktov v dopyte a ponuke (model Uber), dôležitá predbežná otázka sa týka možnosti stanoviť pravidlá a požiadavky prístupu na trh, ktoré by sa mali vzťahovať na digitálne platformy pôsobiace v kolaboratívnom hospodárstve a predovšetkým na poskytovateľov služieb využívajúcich takéto platformy.

3.5.1. Požiadavky na prístup na trh môžu zahŕňať potrebu úradného povolenia na podnikanie, licenčné povinnosti alebo minimálne kvalitatívne požiadavky (napr. veľkosť priestorov alebo typu vozidla, poistenie alebo požiadavky na vklad atď.). Dosiahnutý príjem sa často posudzuje a pripisuje osobe alebo obchodnému subjektu podliehajúcemu dani z príjmov právnických osôb.

3.6. V smernici o službách sa stanovuje, že požiadavky na prístup na trh stanovené v rôznych členských štátoch musia byť odôvodnené a primerané, pričom sa zohľadňuje konkrétny podnikateľský model a súvisiace inovatívne služby bez uprednostňovania niektorého modelu riadenia podniku alebo služieb pred iným (zásada neutrality).

3.7. EHSV súhlasí s pripomienkou Komisie v jej ročnom prieskume rastu za rok 2016, podľa ktorej by pružnejšia regulácia trhov so službami vrátane trhov v oblasti kolaboratívneho hospodárstva viedla k vyššej produktivite, uľahčeniu vstupu nových hráčov na trh, zníženiu cien za služby a zabezpečeniu rozsiahlejších možností pre spotrebiteľov.

3.8. Preto dúfa, že požiadavky na prístup na trh, ktoré sa vzťahujú na kolaboratívne hospodárstvo v prípade, že existujú v rôznych národných právnych systémoch, budú v súlade so smernicou o službách a zabezpečia sa nimi: i) rovnaké podmienky pre rôzne hospodárske subjekty v odvetviach, v ktorých súčasne existujú tradiční prevádzkovatelia a prevádzkovatelia kolaboratívneho hospodárstva; ii) regulačné požiadavky, ktoré budú jasné a jednoduché a budú podporovať inovačný potenciál a príležitosti, ktoré kolaboratívne hospodárstvo môže ponúknuť stále väčšiemu počtu osôb.

4. Inštitucionálny rámec

4.1. Vzhľadom na to, že odvetvie kolaboratívneho hospodárstva pozostáva z online služieb poskytovaných digitálnymi platformami, presahuje aspoň čiastočne koncepciu územnej pôsobnosti, ktorou sa vyznačujú konvenčné hospodárske činnosti. Preto je dôležité vytvoriť primeraný a jasný regulačný rámec aj pre kolaboratívne hospodárstvo, ktorý by odrážal celkový cieľ Európskej komisie zdaňovať zisky tam, kde sa dosahujú.

4.2. EHSV sa domnieva, že právna istota by bola podporená pravidlom, podľa ktorého by sa pri podnikoch poskytujúcich alebo podporujúcich kolaboratívne hospodárstvo predpokladalo, že majú daňové väzby na Európu. V súvislosti s tým a hlavne v súvislosti s osobitnými charakteristikami digitálnych podnikov sa diskutuje o možnosti nového modelu virtuálneho sídla podniku, ktoré sa vymedzuje ako „virtuálna stála prevádzkareň“. Ide o zaujímavú formuláciu, ktorou by sa predišlo problémom so stanovovaním miesta podnikania pri tomto druhu činnosti, ale vyžaduje si rozsiahlejšie posúdenie a štúdiu, ktorá by sa mala vykonať v najbližších rokoch. Umožnilo by to určiť sídlo v EÚ, pokiaľ ide o činnosti vykonávané prostredníctvom digitálneho trhu, a zabezpečiť, že ekonomická hodnota plnenia by sa zdaňovala v Európe a všeobecnejšie tam, kde sa vytvára hodnota.

4.3. Kolaboratívne hospodárstvo by mohlo zjednodušiť prácu štátnych daňových orgánov v dôsledku digitalizácie platieb uskutočnených prostredníctvom kolaboratívnych platforiem a úplnej výsledovateľnosti týchto platieb. Koncepcia platobných systémov by mohla prevádzkovateľom v odvetví uľahčiť plnenie daňových povinností, ako to je v prípade Estónska, kde sa v spolupráci s digitálnymi platformami zjednodušil postup pre vodičov a niektorých poskytovateľov služieb vykazovať svoj príjem.

4.4. EHSV vo všeobecnosti dúfa, že výmena presných a výsledovateľných informácií medzi daňovými orgánmi, prevádzkovateľmi a kolaboratívnymi platformami pomôže znížiť administratívnu záťaž spojenú s platením daní v odvetví kolaboratívneho hospodárstva a zaťaženie finančných orgánov pri presadzovaní práva, pričom sa zjednoduší a bude istejšia spolupráca v technologickom prostredí, v ktorom sa transakcie uskutočňujú.

5. Zdaňovanie kolaboratívneho hospodárstva

5.1. Pokiaľ ide o zdaňovanie kolaboratívneho hospodárstva, treba poznamenať, že vo svojej správe z 28. mája 2014 skupina odborníkov na zdaňovanie digitálnej ekonomiky, ktorú zriadila Európska komisia, upozornila, že by sa nemali zriaďovať osobitné systémy zdaňovania digitálnej ekonomiky a digitálnych podnikov, keďže sa považuje za vhodnejšie upraviť predpisy a existujúce daňové modely na nové podmienky a opierať sa pritom o rozsiahlu výsledovateľnosť na účely zdaňovania tých plnení, ktoré sa uskutočňujú cez platformy kolaboratívneho hospodárstva.

5.2. V praxi si nové obchodné modely vyžadujú osobitnú pozornosť Európskej komisie a štátnych daňových orgánov, najmä ak ide o platformy so sídlom mimo EÚ, aby sa dosiahlo spravodlivé a primerané rozloženie daňového zaťaženia na hospodársku hodnotu vytvorenú rôznymi subjektmi: dodávateľmi, príjemcami, čiže užívateľmi a sprostredkovateľskými platformami.

5.3. EHSV sa domnieva, že je potrebné zaujať rozumný a primeraný prístup pri prispôbovaní všeobecných pravidiel a zásad upravujúcich daňové záležitosti v odvetví kolaboratívneho hospodárstva. Tento prístup by mal zaručiť jasné a predvídateľné pravidlá pre prevádzkovateľov v tomto odvetví, aby nevznikli nadmerné náklady na dodržiavanie predpisov, ktoré by mohli ohroziť rast nedávno rozvinutého odvetvia s vyhlídkami do budúcnosti, ktoré sú rozsiahle, ale ešte nie sú úplne predvídateľné ani merateľné.

5.4. V rámci každej budúcej európskej iniciatívy týkajúcej sa zdaňovania podnikateľských modelov digitálneho hospodárstva by sa mali zohľadňovať rôzne iniciatívy proti daňovým únikom, ktoré Európska komisia zaviedla v posledných rokoch v daňovej oblasti, a všetky regulačné opatrenia by sa mali vzájomne koordinovať ako súčasť komplexného a koherentného akčného rámca.

5.5. Na posilnenie vnútorného trhu v Európe a na podporu jeho rastu je potrebná zosúladená iniciatíva za zdaňovanie digitálneho hospodárstva, pretože ide o odvetvie, ktoré už tvorí významnú časť európskeho hospodárstva a v nasledujúcich rokoch má zohrávať ešte dôležitejšiu úlohu.

5.5.1. V tejto súvislosti poskytujú články 113 a 115 zmluvy solídny právny základ na vypracovanie pravidiel priameho i nepriameho zdaňovania kolaboratívneho hospodárstva zameraných na konsolidáciu vnútorného trhu a zlepšenie jeho fungovania.

5.6. Niektoré členské štáty sa rozhodli podniknúť kroky na zdanenie odvetvia digitálneho hospodárstva prostredníctvom nových záväzných právnych predpisov, zatiaľ čo iné schválili usmernenia určené prevádzkovateľom v tomto sektore. Ako už bolo spomenuté, bola by potrebná iniciatíva týkajúca sa zdaňovania digitálneho hospodárstva na európskej úrovni.

5.7. EHSV by preto uvítal legislatívny počín na európskej úrovni týkajúci sa digitálneho hospodárstva, ktorým by sa stanovila primeraná koordinácia a zapojenie členských štátov s cieľom upevniť vnútorný trh a naplno využiť príležitosti vyplývajúce z digitálneho hospodárstva.

5.8. Poskytovatelia služieb v kolaboratívnom hospodárstve určite podliehajú daňovým povinnostiam. Sú však určité ťažkosti identifikovať daňovníkov, v neposlednom rade preto, že svoju činnosť môžu vykonávať buď profesionálne (napríklad ponúkať trvalo určitú službu), alebo príležitostne (ako formu dosahovania príjmov bez toho, aby sa činnosť stala povolaním). Okrem ťažkostí pri určovaní daňovníkov je často zložitou úlohou presne merať zdaniteľný príjem.

5.9. V tejto súvislosti EHSV považuje stanovenie minimálnej výšky príjmu ako prahovej hodnoty za užitočný spôsob ako rozhodnúť, či sa určitá činnosť má považovať za profesionálnu alebo nie. Dúfa však, že stanovenie týchto prahových hodnôt bude podložené dôkazmi alebo dôvodmi.

5.10. Pokiaľ ide o nové obchodné modely, je potrebná koordinácia v celej EÚ s cieľom zabrániť dvojitému zdaneniu a obchádzaniu daňovej povinnosti. Členské štáty by mali zaviesť a uplatňovať dobré modely zdaňovania hlavne tých podnikov, ktoré spravujú a vykonávajú činnosti v oblasti zosúladovania dopytu a ponuky prostredníctvom digitálnych sprostredkovateľských platforiem. Európska komisia by mala koordináciu noriem zabezpečiť tým, že v zodpovedajúcej smernici stanoví niektoré jednotné a spoločné pravidlá.

5.11. EHSV zároveň vyzýva štátne finančné správy, aby uverejnili usmernenia s cieľom poskytnúť jasné pokyny poskytovateľom služieb pôsobiacim v kolaboratívnom hospodárstve. Keďže poskytovatelia služieb sú často súkromnými osobami, je skutočne potrebné poskytnúť informácie o daňových povinnostiach, pretože tieto subjekty často nevedia, či podliehajú zdaňovaniu.

5.12. EHSV dúfa, že sa v európskych a štátnych predpisoch stanovia mechanizmy na podporu spolupráce medzi prevádzkovateľmi v kolaboratívnom hospodárstve a daňovými orgánmi. Vďaka rozsiahlemu používaniu spoľahlivých a výsledovateľných údajov by táto spolupráca mohla prispieť k zjednodušeniu a daňovej transparentnosti s možnosťou dospieť k stavu, že pri takých činnostiach sa digitálne platformy v spolupráci s daňovými orgánmi stanú substitútni na priame odvádzanie dane.

5.12.1. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje, že pri rýchlom vývoji a raste nových obchodných modelov je potrebné venovať osobitnú pozornosť daňovým istotám, čo zvyšuje obavy z neistoty v daňových veciach a jej vplyvu na cezhraničný obchod a investície, najmä v súvislosti s medzinárodným zdaňovaním⁽³⁾.

5.13. EHSV poukazuje na to, že kolaboratívne hospodárstvo by mohlo potenciálne rozšíriť celoštátny daňový základ vytvorením nových pracovných miest a nových zdrojov v hospodárstve. Príslušné štátne orgány by na využitie tohto nového základu mali vytvoriť efektívnejšie systémy vzájomnej výmeny informácií. Tieto údaje by v kombinácii s novými technologickými príležitosťami mohli vytvoriť väčšie daňové istoty s nižšími nákladmi, tak pre poskytovateľov služieb, ako aj pre daňové orgány. Keďže digitálna platforma, poskytovateľ služieb a zákazník sa môžu nachádzať v rôznych členských štátoch, táto problematika by sa mala ďalej skúmať na úrovni EÚ, aby sa náležitá pozornosť venovala cezhraničnej ochrane údajov.

6. DPH

6.1. Pokiaľ ide o činnosti súvisiace s kolaboratívnym hospodárstvom a skutočnosť, či podliehajú DPH, treba najskôr rozlišovať medzi činnosťami vykonávanými podľa rôznych nových podnikateľských modelov, napr. priamo prostredníctvom kolaboratívnych platforiem, a službami jednotlivých poskytovateľov služieb registrovaných na takýchto platformách alebo činnosťami podľa modelov, ktoré sa opierajú o platformy a vykonávajú rôzne činnosti, napríklad predaj priestoru alebo údajov užívateľov na umiestňovanie reklamných oznamov.

6.2. Pokiaľ ide o tieto modely, spoločnosti už podliehajú dani z príjmov právnických osôb. Takáto spoločnosť zhromažďuje informácie od používateľa vždy, keď používateľ zadá pojem na vyhľadávanie. Tieto informácie potom môže predávať inzerentom a iným zainteresovaným subjektom, a ak vznikne hodnota, mala by táto výmena údajov podliehať DPH (zhromažďovanie a predaj informácií).

6.3. Pokiaľ ide o modely, ktoré pracujú so spájaním dopytu a ponuky, možno sa domnievať, že sa vytvára „pridaná hodnota“ poskytnutím služby a umožnením plnenia/výmeny medzi zákazníkmi a vodičmi, a preto by služba mala podliehať DPH.

6.4. Všeobecne treba na účely DPH rozlišovať medzi rôznymi situáciami, pokiaľ ide o spôsob platenia za služby poskytované v rámci kolaboratívneho hospodárstva: i) situácie, keď sa služby poskytujú za peňažnú úhradu; ii) situácie, v ktorých sa odmena za službu neposkytuje v peniazoch, ale vo forme inej služby alebo nepeňažnej odmeny a iii) situácie, v ktorých sa služba poskytuje bezplatne bez protihodnoty.

6.5. Pravidlá zdaňovania daňou z pridanej hodnoty uplatniteľné na situáciu i) možno odvodiť od pravidiel a zásad platných právnych predpisov stanovených Súdny dvorom EÚ, zatiaľ čo situácia ii) by mohla nepatriť do pôsobnosti terajších pravidiel zdaňovania daňou z pridanej hodnoty.

6.5.1. Vzhľadom na konkrétne prípady, na ktoré sa potenciálne vzťahuje bod ii), EHSV vyzýva na dôkladné preskúmanie toho, či činnosti kolaboratívnych platforiem podliehajú povinnostiam súvisiacim s DPH. Právny rámec v tejto oblasti je v súčasnosti nejasný, najmä pokiaľ ide o služby, ktoré si, ako už bolo uvedené, nevyžadujú peňažnú platbu, ale používajú sa pri nich na komerčné účely údaje o spotrebiteľoch, ich preferenciách a návykoch.

⁽³⁾ Viac informácií nájdete v správe IMF a OECD pre ministrov financií G20 o daňovej istote.

6.6. Podľa názoru EHSV je dôležité, aby Komisia v rámci svojho akčného plánu riešila a regulovala problematiku DPH v rámci kolaboratívneho hospodárstva, prípadne uplatňovaním zjednodušených pravidiel a zásad pod určitými limitmi obratu, ako sa už uplatňujú v niektorých krajinách, a to s cieľom obmedziť náklady na dodržiavanie predpisov, najmä pre MSP a príležitostných poskytovateľov služieb.

6.7. Európska komisia a štátne daňové orgány by mali presadzovať spoluprácu a koordináciu pri uplatňovaní pravidiel v oblasti DPH na odvetvie kolaboratívneho hospodárstva.

7. Záverečné pripomienky

7.1. EHSV podporuje stanovisko Európskeho parlamentu týkajúce sa Európskej agendy pre kolaboratívne hospodárstvo, v ktorom EP poznamenáva, že „európski podnikatelia majú silný sklon k vytváraniu kolaboratívnych platforiem na sociálne účely, a uznáva rastúci záujem o kolaboratívne hospodárstvo založené na družstevných podnikateľských modeloch“⁽⁴⁾.

7.2. Osobité charakteristiky kolaboratívneho hospodárstva, jeho inovačný potenciál a potreba zosúladiť daňové pravidlá s exponenciálnym rastom tohto odvetvia hovoria v prospech zapojenia organizovanej občianskej spoločnosti do konzultačných a analytických činností pod záštitou Európskej komisie, ktorá by mala spojiť zainteresované strany tohto odvetvia, zástupcov inštitúcií EÚ, štátnych finančných správ a akademických odborníkov s cieľom začať spoločnú diskusiu o problematike zdaňovania kolaboratívneho hospodárstva.

7.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby navrhla ďalšie odporúčania na zlepšenie výmeny informácií medzi štátnymi daňovými orgánmi a zabezpečenie rovnakého daňového posudzovania poskytovateľov služieb. Výbor sa domnieva, že na ďalšie posúdenie požiadaviek daňovej politiky, ako aj vplyvu a výsledkov zdaňovania digitálneho hospodárstva bude potrebné nadväzujúce stanovisko.

7.4. Pokiaľ ide o práva pracovníkov a spotrebiteľov zapojených do kolaboratívneho hospodárstva, EHSV odkazuje na stanovisko s názvom *Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia*⁽⁵⁾. V tejto súvislosti je však dôležité pripomenúť, že vplyv kolaboratívneho hospodárstva na trh práce je veľmi veľký, takže si vyžaduje osobitnú pozornosť z hľadiska ochrany zamestnancov, osobitne pokiaľ ide o príspevky do systému sociálneho a zdravotného zabezpečenia a starostlivosti.

7.4.1. V tejto súvislosti EHSV opätovne zdôrazňuje potrebu zvážiť vplyv kolaboratívneho hospodárstva na trh práce a poukazuje na to, že úplná ochrana pracovníkov a poskytovateľov služieb je cieľom, ktorý by mali mať zákonodarcovia EÚ a členských štátov neprestajne na zreteli.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ Správa o Európskej agende pre kolaboratívne hospodárstvo, 2017/2003(INI), 11. mája 2017.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 36, bod 8.2.4.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Využívanie pôdy na udržateľnú výrobu potravín a ekosystémové služby**(prieskumné stanovisko na žiadosť estónskeho predsedníctva)**

(2018/C 081/10)

Spravodajca: **Roomet SÕRMUS**

Konzultácia	list predsedu vlády Estónskej republiky zo 17. marca 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	28. 3. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 10. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	126/0/2

1. Záver a odporúčania

1.1. Spoločný referenčný rámec EÚ by mal rozhodujúci význam pre udržateľné využívanie a ochranu poľnohospodárskej pôdy, pretože by umožnil sledovať pokrok dosiahnutý pri zhromažďovaní a využívaní údajov. Okrem toho by tento rámec mohol slúžiť na to, aby sa stanovila definícia dobrého stavu pôdy, jednotná terminológia, jednotné kritéria monitorovania, ako aj priority a rôzne politické opatrenia na dosiahnutie dobrého stavu pôdy.

1.2. Úbytok poľnohospodárskej pôdy v dôsledku jej degradácie, opúšťanie pôdy, zmena klímy a urbanizácia predstavujú vo všetkých členských štátoch závažný problém. EHSV preto navrhuje aktualizovať existujúci právny rámec EÚ s cieľom chrániť v členských štátoch hodnotné poľnohospodárske plochy, ktoré sú dôležité pre výrobu potravín a poskytovanie ostatných ekosystémových služieb, a úrodnosť týchto plôch, a zároveň zlepšiť monitorovanie a poskytovať spoľahlivé informácie.

1.3. Poľnohospodári ako vlastníci a užívatelia poľnohospodárskej pôdy zohrávajú osobitnú úlohu pri poskytovaní ekosystémových služieb, ktorá sa musí uznať a podporovať. Pôda zabezpečuje najdôležitejšie ekosystémové služby. Je základom veľkej časti globálnej výroby potravín a je nevyhnutná na produkciu biomasy. Pôda dokáže viazať uhlík, a teda prispieva k zmierňovaniu zmeny klímy.

1.4. Vzhľadom na modernizáciu spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) by cieľom malo byť o. i. naďalej ochraňovať zdravie a úrodnosť poľnohospodárskej a inej pôdy. Súčasne pritom treba pamätať na potrebu zachovávať a ďalej zvyšovať produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva.

1.5. V súlade s Parížskou dohodou o zmene klímy by sa mali podporovať existujúce a nové iniciatívy zamerané na vytvorenie rovnováhy v kolobehu uhlíka v pôde takým spôsobom, ktorý neohrozí výrobu potravín. V záujme zvýšenia obsahu uhlíka v pôde EHSV navrhuje, aby sa zásady udržateľného hospodárenia s pôdou začlenili do politických opatrení EÚ. Podporiť treba okrem inej produkciu biomasy, a to zlepšením prístupu k vode a ostatných pôdnym činiteľom

(štruktúra a prevzdušenie pôdy, dostupnosť živín, hodnota pH, biologická aktivita pôdy), mimoriadne šetrným obrábaním pôdy, pasienkovým hospodárstvom, udržateľným obhospodarovaním zelených plôch, integrovanou poľnohospodárskou výrobou vrátane osvedčených postupov ekologického a konvenčného poľnohospodárstva, o. i. striedaním plodín, pestovaním strukovín, zhodnocovaním organického odpadu, kompostovaním a tvorbou vegetačnej zimnej pokrývky na poliach. S pôdami bohatými na uhlík a trávny porastmi sa musí hospodáriť udržateľne, aby sa podporovalo viazanie uhlíka v pôde a rastlinách.

1.6. Treba nabádať členské štáty a motivovať ich, aby aj v rámci druhého piliera SPP prijali vhodné opatrenia na ochranu pôdy.

1.7. Je nutné podporiť dodatočné investície do technológií šetrných k životnému prostrediu a klíme a do systémov zlepšovania pôdy s cieľom zabezpečiť udržateľné využívanie zeme a pôdy.

1.8. Treba podporovať poľnohospodárstvo založené na poznatkoch (t. j. precízne poľnohospodárstvo a agroekologické prístupy). Potenciál precízneho poľnohospodárstva šetrného k zdrojom, pôde a životnému prostrediu možno rozvíjať integráciou údajov o pôde, hnojivách, ochrane rastlín, počasi a výnosoch, čo predpokladá o. i. lepší prístup k využiteľným údajom v celoštátnych databázach, lepšiu mobilitu a ľahšiu použiteľnosť, pričom platí zásada, že poľnohospodári sú vlastníčkmi týchto vygenerovaných údajov. Predpokladom toho je prístup poľnohospodárov k internetu, ako aj využívanie informačných a komunikačných technológií.

1.9. Pri tvorbe politik a rozhodovaní o využívaní pôdy by sa mali vo väčšej miere používať údaje o pôde. Zároveň treba zvýšiť kvalitu a dostupnosť údajov o pôde, najmä v oblastiach, v ktorých sa doposiaľ neuskutočnil dostatočný výskum. Na úrovni EÚ sa treba dohodnúť na jednotnom monitorovaní pôdy.

1.10. V rámci celého vzdelávacieho systému treba posilniť informovanosť o význame pôdy. Mali by sa pritom využívať moderné pedagogické prostriedky a téma pôdy by sa mala zapracovať do učebných plánov na jednotlivých úrovniach vzdelávania.

1.11. Dôležitú úlohu zohrávajú aj opatrenia na zvyšovanie informovanosti poľnohospodárov o pôde a vhodné postupy v poľnohospodárstve. Z toho dôvodu je veľmi dôležitá spolupráca poradenských subjektov.

2. Úvod

2.1. Toto stanovisko EHSV sa vypracúva na žiadosť estónskeho predsedníctva a jeho cieľom je zdôrazniť kľúčový význam udržateľného využívania zeme⁽¹⁾ a pôdy⁽²⁾ pre výrobu potravín a poskytovanie ekosystémových služieb.

2.2. Výbor na žiadosť estónskeho predsedníctva Rady preskúma, ako sa rieši problematika poľnohospodárskej pôdy v rôznych politických oblastiach EÚ. Zváža aj, čo môžu urobiť politici a podniky v EÚ na podporu udržateľného a efektívneho využívania pôdy, zdroja, ktorý je základom výroby potravín a ostatných ekosystémových výkonov.

2.3. V súčasnosti v EÚ existujú mnohé pravidlá ochrany pôdy. Hoci k ochrane poľnohospodárskej pôdy a udržateľnému hospodáreniu s ňou prispievajú rôzne politické opatrenia EÚ, ochrana pôdy zväčša nie je ich hlavným cieľom. EHSV je presvedčený, že teraz je vhodný čas začať diskutovať o tom, ako by sa na úrovni EÚ mohli lepšie koordinovať rôzne opatrenia.

⁽¹⁾ „Zem“ je tá časť zemského povrchu, ktorú nepokrýva voda.

⁽²⁾ Pôdu možno vymedziť ako vrchnú vrstvu zemskej kôry, ktorú tvoria minerálne častice, organické látky, voda, vzduch a živé organizmy. Tvorí rozhranie medzi zemou, vzduchom a vodou a je životným prostredím pre väčšinu živých organizmov. [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>].

2.4. EÚ aj členské štáty musia pri tvorbe politiky vychádzať z cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na obdobie do roku 2030⁽³⁾. Súčasťou týchto cieľov je podpora ekosystémov, boj proti rozširovaniu púští, zastavenie a zvrátenie zhoršovania kvality a degradácie pôdy, udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi a ich efektívne využívanie a začlenenie opatrení v oblasti zmeny klímy do národných politik, stratégií a plánovania. Nevyhnutným predpokladom udržateľného poľnohospodárstva a výroby potravín je ochrana poľnohospodárskej pôdy, ako aj udržateľné využívanie pôdy, ktorá je obmedzeným a v zásade neobnoviteľným zdrojom.

2.5. Okrem toho bolo spustených mnoho iniciatív s cieľom propagovať udržateľné hospodárenie s pôdou a zvyšovať povedomie o dôležitej úlohe poľnohospodárskej pôdy v oblasti potravinovej bezpečnosti a zmierňovania zmeny klímy⁽⁴⁾.

2.6. EHSV takisto poukazuje na koncepciu limitov zaťaženia našej planéty. Táto koncepcia by sa mohla použiť pri stanovovaní ekologických hraníc, ktoré ľudia nesmú prekračovať, aby neohrozovali životné prostredie. Výbor konštatuje, že sa už prekročili tri z deviatich limitov zaťaženia planéty (zmena klímy, strata biodiverzity a kolobeh dusíka)⁽⁵⁾. Zároveň uznáva, že globálna potravinová bezpečnosť je takisto naliehavou výzvou, ktorou sa Európa musí zaoberať ako súčasťou svojej globálnej zodpovednosti.

3. Hlavné problémy pri využívaní zeme a pôdy v súvislosti s poľnohospodárskou výrobou

3.1. Globálny dopyt po potravinách sa v nadchádzajúcich desaťročiach bude zvyšovať. V niektorých regiónoch sveta preto treba ešte viac zintenzívniť využívanie poľnohospodárskej pôdy, čo môže mať negatívny vplyv na pôdu a životné prostredie v širšom zmysle, ak sa pri využívaní pôdy nebudú zohľadňovať ekologické hľadiská. V záujme zabezpečenia dostatočných dodávok potravín treba zachovať produktivitu existujúcej poľnohospodárskej pôdy a úrodnosť z biologického, chemického a fyzikálneho hľadiska.

3.2. V stanovisku EHSV na tému Udržateľnejšie potravinové systémy sa opisujú vplyvy nevhodných poľnohospodárskych postupov na výrobu potravín: strata biodiverzity, degradácia pôdy, znečistenie vody a ovzdušia, ako aj emisie skleníkových plynov⁽⁶⁾. Treba preto zaistiť efektívne a udržateľné využívanie týchto zdrojov, aby sa zaručili dodávky potravín. Toto musí byť aj súčasťou komplexnej potravinovej politiky tak, ako je popísaná v pripravovanom stanovisku EHSV na tému Príspevkov občianskej spoločnosti k vypracovaniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ.

3.3. Zmena klímy vplýva aj na dostupnosť základných prírodných zdrojov: vody a pôdy. Hoci sa prijalo mnoho opatrení proti zmene klímy, obsah uhlíka v pôde na základe údajov o vrchnej vrstve pôdy každým rokom klesá. Realistickejší pohľad na tento trend by poskytli doplňujúce údaje z hlbších vrstiev.

3.4. V správe s názvom Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2015 Európska environmentálna agentúra (EEA) varovala, že pôdne ekosystémové služby, vrátane výroby potravín, ochrany biodiverzity a ukladania uhlíka, vody a živín v pôde, sú čoraz ohrozenejšie⁽⁷⁾. V závislosti od regiónu patrí medzi hlavné problémy identifikované v správe erózia pôdy, úbytok organickej hmoty v pôde, znečistenie a zástavba pôdy, ako aj urbanizácia, opúšťanie poľnohospodárskej pôdy a vplyvy čoraz intenzívnejšej poľnohospodárskej výroby na prirodzené a čiastočne prirodzené biotopy. K ďalším široko uznávaným ohrozeniam pôdy patrí aj strata úrodnosti.

⁽³⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.

⁽⁴⁾ K týmto iniciatívam patrí napríklad Medzinárodné desaťročie pôdy (International Decade of Soils), Svetové partnerstvo pre pôdu v rámci Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), francúzska iniciatíva „4 %: pôda pre potravinovú bezpečnosť a ochranu klímy“, európska iniciatíva občanov People4Soil a podobne.

⁽⁵⁾ J. Rockström, et al.: *Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity, Ecology and Society*, zväzok 14, 2009, <https://www.consecol.org/vol14/iss2/art32/main.html>.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 64.

⁽⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer>.

4. Problematika poľnohospodárskej pôdy v rôznych politických oblastiach EÚ

4.1. V správe vypracovanej pre Európsku komisiu sa analyzovali opatrenia na ochranu pôdy v 28 členských štátoch EÚ⁽⁸⁾. Pri analýze sa zistilo 35 európskych a 671 štátnych politických opatrení na ochranu pôdy. Medzi opatrenia EÚ patria strategické dokumenty, smernice, nariadenia a rôzne sprievodné opatrenia. Tri štvrtiny štátnych opatrení tvoria najmä záväzné pravidlá.

4.2. Rôznorodosť opatrení v členských štátoch je súčasne aj príležitosťou na väčšie zohľadnenie komplexného charakteru pôdy, ale aj na lepšiu koordináciu. Právo EÚ ponúka čiastočne hodnotné a prísne pravidlá ochrany pôdy, tento systém má však isté slabé stránky. Štátne politiky nestačia na odstránenie medzier v právnych predpisoch EÚ o ochrane pôdy, pričom pravidlá sa medzi krajinami výrazne líšia.

4.3. V siedmom environmentálnom akčnom programe EÚ, ktorý je účinný od začiatku roku 2014, sa degradácia pôdy uznáva ako závažný problém a ako cieľ EÚ do roku 2020 sa stanovuje dosiahnutie udržateľného hospodárenia s pôdou a primeranej ochrany pôdy, ako aj dosiahnutie pokroku pri rekultivácii kontaminovanej pôdy. EÚ a jej členské štáty sa zaviazali aj k zintenzívneniu opatrení proti erózii pôdy a k zvýšeniu množstva organickej hmoty v pôde.

4.4. Za relevantné z hľadiska ochrany pôdy a za relatívne účinné možno považovať o. i. tieto opatrenia EÚ: smernica o priemyselných emisiách, smernica o environmentálnej zodpovednosti, pravidlá ochrany vody (rámcová smernica o vode, smernica o dusičnanech, systém krížového plnenia v rámci SPP, pravidlá týkajúce sa dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu). Stav pôdy by sa však zlepšil účinnejším vykonávaním opatrení s flexibilným zohľadnením miestnych podmienok a lepšou vzájomnou koordináciou opatrení.

4.5. Otázky ochrany pôdy by sa dali riešiť aj využitím rôznych druhov finančnej podpory, ktorá je dostupná prostredníctvom Kohézneho fondu, Európskeho fondu regionálneho rozvoja, nástroja LIFE+ a programu Horizont 2020.

4.6. Priame platby v rámci prvého piliera SPP, ktoré sa vzťahujú na približne 90 % využívanej poľnohospodárskej pôdy v EÚ, sú dôležitým hospodárskym stimulom pri rozhodovaní poľnohospodárov o využívaní a obhospodarovaní pôdy. Priame platby sú striktné viazané na zachovanie poľnohospodárskej pôdy v dobrom poľnohospodárskom a environmentálnom stave, ako aj na dodržiavanie krížového plnenia a ekologizačných požiadaviek podľa základných nariadení SPP. Členským štátom je pritom ponechaný určitý manévrovací priestor. Environmentálnym požiadavkám, ktorých cieľom je zlepšiť kvalitu pôdy, chrániť biodiverzitu a podporovať viazanie uhlíka, podlieha 30 % priamych platieb⁽⁹⁾. Je dôležité zaistiť, aby prínosy ekologizácie neboli potláčané nadmernou byrokraciou pri vykonávaní tohto opatrenia.

4.7. Programy rozvoja vidieka ponúkajú členským štátom v rámci druhého piliera SPP takisto možnosti na realizáciu opatrení EÚ v oblasti ochrany pôdy, ktoré sú prispôbené miestnym osobitostiam v príslušnom členskom štáte.

4.8. Riešenia na ochranu pôdy, zmiernenie účinkov zmeny klímy a prispôbenie jej účinkom by mohlo ponúknuť aj množstvo plánovaných legislatívnych iniciatív (napríklad klimaticko-energetický balík, nariadenie o začlenení emisií a záchytov skleníkových plynov z využívania pôdy, zo zmien vo využívaní pôdy a z lesného hospodárstva (LULUCF), nariadenie o spoločnom úsilí a podobne).

4.9. Mimoriadny význam pre otázky ochrany pôdy má aj modernizácia nariadenia EÚ o hnojivách, o ktorej sa diskutuje v súvislosti s balíkom obehového hospodárstva a ktorou sa zaisťujú jednoduchšie používanie organických hnojív a hnojív získaných z odpadov. Recyklovaný materiál, ktorý sa má používať ako zúrodňujúca látka alebo hnojivo, by však nemal obsahovať nebezpečné látky (xenobiotiká). Hoci sa v návrhu Komisie stanovujú hraničné hodnoty koncentrácie škodlivých

⁽⁸⁾ Aktualizovaný inventár a hodnotenie politických nástrojov na ochranu pôdy v členských štátoch EÚ, <http://ecologic.eu/14567>.

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening_sk.

látok v minerálnych alebo organických hnojivách, potrebné sú aj nové, čisté technické riešenia na výrobu hnojív a látok na zlepšenie stavu pôdy, ktoré sú pre využívanie pôdy nevyhnutné, bez toho, aby mali negatívny vplyv na primárnu produktivitu. EHSV vo svojom stanovisku víta iniciatívu Komisie, pričom poukazuje na to, že úrodnosť a ochrana pôdy sú kľúčovými cieľmi revízie nariadenia ⁽¹⁰⁾.

5. Návrhy na podporu udržateľného využívania pôdy ako základného zdroja na výrobu potravín a zabezpečovanie ekosystémových služieb v Európskej únii

5.1. Spoločný referenčný rámec EÚ by mal rozhodujúci význam pre udržateľné využívanie a ochranu poľnohospodárskej pôdy, pretože by umožnil sledovať pokrok dosiahnutý pri zhromažďovaní a využívaní údajov. Okrem toho by tento rámec mohol slúžiť na to, aby sa stanovila jednotná terminológia, definícia dobrého stavu pôdy, priority, kritériá monitorovania so zreteľom na rôzne pôdne a klimatické pomery, ako aj rôzne politické opatrenia na dosiahnutie dobrého stavu pôdy. Ide o nevyhnutný predpoklad primeraného posúdenia pôdných podmienok a prijatia potrebných opatrení.

5.2. Úbytok poľnohospodárskej pôdy v dôsledku jej degradácie, opúšťanie pôdy, zmena klímy a urbanizácia predstavujú vo všetkých členských štátoch závažný problém. Poľnohospodárske plochy miznú v dôsledku rozširovania umelých povrchov. V rokoch 2006 až 2012 sa v európskych krajinách zaberalo približne 107 000 hektárov pôdy ročne. Na rozširovanie umelých plôch sa pritom najčastejšie zaberala orná pôda a pôda s trvalými porastmi. Ďalej nasledovali pastviny a poľnohospodárske plochy používané na zmiešané účely ⁽¹¹⁾. EHSV preto navrhuje aktualizovať existujúci právny rámec EÚ s cieľom chrániť v členských štátoch hodnotné poľnohospodárske plochy, ktoré sú dôležité pre výrobu potravín a poskytovanie ostatných ekosystémových služieb, a úrodnosť týchto plôch. Na tento účel by bolo potrebné vytvoriť viac technických možností s cieľom umožniť lepšie monitorovanie a poskytovať spoľahlivé informácie.

Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie

5.3. V záujme modernizácie SPP by sa v nadchádzajúcom finančnom programovom období malo zaistiť účinné a udržateľné hospodárenie s poľnohospodárskou pôdou. Cieľom by malo byť o. i. naďalej ochraňovať zdravie a úrodnosť poľnohospodárskej a inej pôdy. Súčasne pritom treba pamätať na potrebu zachovávať a ďalej zvyšovať produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva.

5.4. V rámci ekologizačných opatrení prvého piliera SPP by sa mali nájsť lepšie riešenia na zlepšenie stavu pôdy. V prvom rade by sa malo podporovať striedanie plodín s využitím strukovín alebo tráv. Diskusie o účinnosti ekologizácie sa zameriavajú najmä na otázky biodiverzity, pozitívnemu vplyvu pestovania strukovín na úrodnosť pôdy by sa však mal pripisovať väčší význam ako doteraz ⁽¹²⁾.

5.5. Poľnohospodárstvo nielen produkuje vysokokvalitné potraviny, ale zodpovedá aj za biodiverzitu a otvorenú krajinu. Zároveň zohráva dôležitú úlohu pri adaptácii na zmenu klímy a zmierňovaní jej účinkov. Poskytovanie verejných statkov sa zaisťuje hlavne opatreniami na udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi, ktoré zvyšujú pridanú hodnotu a riešia vplyv poľnohospodárstva na pôdu, vodu a biodiverzitu.

5.6. Členské štáty treba nabádať a motivovať, aby v rámci druhého piliera SPP prijímali opatrenia na ochranu pôdy, pri ktorých by mali maximálnu pružnosť na zohľadnenie miestnych daností, odlišných podmienok (vrátane pôdných druhov) a špecifických problémov.

5.7. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby v rámci druhého piliera SPP viac ako doteraz zohľadňovala konkrétne návrhy členských štátov na zlepšovanie kvality pôdy a jej udržateľné využívanie (napríklad prostredníctvom podpory vápnenia v rámci boja proti okysľovaniu pôdy alebo odvodňovania a zavlažovania v záujme boja proti nedostatku alebo prebytku vody). Pri biologickom obhospodarovaní pôdy by sa nemala vylúčiť žiadna možnosť hospodárenia, práve naopak, mali by sa zahrnúť rôzne opatrenia na ochranu pôdy a starostlivosť o ňu.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV o hnojivách, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 80.

⁽¹¹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-2/assessment-1>.

⁽¹²⁾ Hrčkotvorné baktérie rodu *Rhizobium*, ktoré sa nachádzajú na koreňoch strukovín (ďatelina, komonica, vľčí bôb, hrach, fazuľa a podobne), patria medzi najvýznamnejšie organizmy zúčastňujúce sa na viazaní dusíka, čo má obrovský význam pre zachovanie úrodnosti pôdy.

5.8. Je nutné podporiť dodatočné investície do životného prostredia a ekologicky vhodných technológií s cieľom zabezpečiť udržateľné využívanie zeme a pôdy. V záujme udržateľnej výroby potravín treba podporovať poľnohospodárstvo založené na poznatkoch (t. j. precízne poľnohospodárstvo a agroekologické prístupy), čím sa zabezpečí, že poľnohospodárske prostriedky budú využité v správnom objeme, na správnom mieste a v správny čas. Osobitný význam má zlepšovanie biologickej činnosti zapracovávaním organického materiálu a dosiahnutie vyváženého obsahu živín v pôde, keďže nadmerné hnojenie predstavuje ekologické riziká, v dôsledku vyplavovania živín, zatiaľ čo nedostatok živín znižuje úrodnosť pôdy. Takisto je potrebné dodržiavať zásadu minimálneho obsahu⁽¹³⁾, keďže ak chýba určitá živina (napríklad fosfor), zvyšuje sa aj riziko vyplavovania ostatných živín.

5.9. Pri využívaní pôdy zohrávajú dôležitú a často rozhodujúcu úlohu aj hospodárske zvieratá, keďže podporujú kolobeh živín, udržiavanie úrodnosti pôdy⁽¹⁴⁾ a sekvestráciu uhlíka. V EÚ existuje veľké množstvo poľnohospodárskej pôdy, o. i. plochy s trávnyimi porastmi, ktorá je vhodná len na pasenie hospodárskych zvierat alebo pestovanie krmnej trávy. V niektorých regiónoch je preto nutné naďalej podporovať chov hospodárskych zvierat, aby sa poľnohospodári nevzdávali tejto pôdy. Prax udržiavania trvalého trávneho porastu len kosením, ktorá je veľmi rozšírená v niektorých častiach EÚ, nie je alternatívou pasienkového hospodárstva ani z hľadiska výroby potravín, ani z hľadiska efektívneho využívania zdrojov či pôdy. V rámci SPP sú preto potrebné opatrenia na zaistenie ziskovosti chovu hospodárskych zvierat v rôznych regiónoch EÚ, pričom treba hľadať riešenia umožňujúce aktívne a udržateľné využívanie pôdy na výrobu potravín.

5.10. V niektorých regiónoch EÚ sú veľkým problémom zastarané poľnohospodárske odvodňovacie systémy. Preto by sa oteraz mala aj so zreteľom na zmenu klímy venovať väčšia pozornosť dlhodobým investíciám do poľnohospodárskej infraštruktúry, napríklad do modernizácie odvodňovacích systémov, aby sa zachovalo využívanie poľnohospodárskej pôdy na výrobu potravín a udržala úrodnosť pôdy.

Využívanie pôdy a ekosystémové služby

5.11. V miléniovom hodnotení ekosystémov z roku 2005 sa ekosystémové služby vymedzujú ako environmentálne, sociálne a hospodárske tovary poskytované ekosystémami ľuďom⁽¹⁵⁾. Tvorba pôdy je ekosystémová služba a nevyhnutný predpoklad všetkých ostatných ekosystémových služieb, napríklad výroby potravín. Udržateľnú výrobu potravín bez ochrany pôdy teda nemožno dosiahnuť.

5.12. Poľnohospodári zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní ekosystémových služieb, ktoré sa musia uznať a podporovať. Pôda zabezpečuje najdôležitejšie ekosystémové služby⁽¹⁶⁾. Je zdrojom života pre mikroby, rastliny a živočíchy a významným rezervoárom biodiverzity. Filtruje vodu a ukladá sa v nej voda potrebná na rast rastlín. Reguluje záplavy, ukladajú sa v nej živiny, ktoré sprístupňuje rastlinám. Ďalej je schopná transformovať toxíny. Je základom veľkej časti globálnej výroby potravín a je nevyhnutná na produkciu biomasy. Pôda dokáže zachytávať uhlík, a teda prispieva k zmierňovaniu zmeny klímy.

5.13. Väčšiu pozornosť treba venovať využívaniu pôdy, ktoré má vplyv na fungovanie ekosystémov, a teda na zabezpečovanie ekosystémových služieb. Degradácia pôdy, neudržateľné využívanie pôdy a rozdrobenie biotopov v dôsledku urbanizácie a výstavby domov a ciest ohrozujú poskytovanie niekoľkých kľúčových ekosystémových služieb, čo ohrozuje biodiverzitu a znižuje odolnosť Európy proti zmene klímy a prírodným katastrofám. To ďalej prehľbuje problém degradácie pôdy a rozširovania púští⁽¹⁷⁾. V záujme odstránenia problémov sa musia vo väčšej miere zohľadniť zásady, na ktoré Európska komisia poukázala vo svojich usmerneniach z roku 2012 týkajúcich sa najlepších postupov na obmedzenie, zmiernenie alebo kompenzovanie zástavby pôdy⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/Liebig%27s_law_of_the_minimum.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Udržateľnejšie potravinové systémy, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 64.

⁽¹⁵⁾ <http://www.millenniumassessment.org/en/index.html>.

⁽¹⁶⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/3-naturalcapital>.

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/EN%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf>

5.14. Funkcie a ekosystémové služby pôdy sú témy, ktoré sa v rámci právnych predpisov riešia len zriedkavo, keďže neexistuje žiadny trh pre tieto služby a spoločnosť ich v dostatočnej miere neuznáva. Základné nariadenie o priamych platbách v rámci SPP tak napríklad obsahuje niekoľko odkazov na kvalitu pôdy, ale sa v ňom vôbec neodkazuje na jej biodiverzitu a jej súčinnosť s primárnou produktivitou. Okrem chemických a fyzikálnych vlastností pôdy kľúčovú funkciu pôdy určuje stav mikroorganizmov a fauny v pôde a biologické procesy, ktoré sú na nich založené, vrátane viazania dusíka a uhlíka, filtrácie vody a schopnosti riešiť vyplavovanie živín. Okrem vlastností pôdy je dôležité aj zdravie kultúr v záujme toho, aby bolo možné v plnej miere využiť potenciál pôdy pre výrobu potravín a viazanie uhlíka.

5.15. EHSV vo svojom stanovisku o možnej transformácii SPP uviedol, že opatrenia zamerané na životné prostredie, zmenu klímy a biodiverzitu v rámci druhého piliera SPP by sa mohli viac ako doteraz zameriavať na poskytovanie lepších ekosystémových služieb poľnohospodármi⁽¹⁹⁾. Pokiaľ ide o využívanie pôdy a zeme, podporné opatrenia by sa mali zameriavať predovšetkým na hospodárenie s trávnyim porastom a organickou pôdou tak, aby sa podporila sekvestrácia uhlíka v pôde. V záujme pôdy by sa jej obrábanie malo obmedziť na minimum. Keďže sa však v neobrábaných pôdnych povrchoch hromadia živiny, určité obrábanie je potrebné na zapracovanie živín do koreňovej oblasti a na zníženie rizika vyplavovania živín. Aj pri zhutňovaní pôdy sa znižuje jej schopnosť zabrániť strate živín.

5.16. V niektorých regiónoch EÚ by sa mala podporiť premena ornej pôdy na trávne porasty, zníženie hustoty obsadenia na trávnych porastoch pri súčasnom rešpektovaní minimálnej hustoty obsadenia, zachovanie slatín a opatrenia na obmedzenie erózie pôdy a rozširovania púští v suchých oblastiach.

5.17. V niektorých regiónoch patrí medzi najväčšie výzvy v oblasti poľnohospodárstva zachovanie biodiverzity na poľnohospodárskej pôde, ďalšia podpora udržateľných poľnohospodárskych postupov a zvýšenie efektívnosti výroby bez ďalšieho zintenzívňovania poľnohospodárstva. Iné regióny stoja pred hlavnou úlohou zmiernenia tlaku na využívanie pôdy, zeme a prirodzených ekosystémov. V južných regiónoch je veľkým problémom aj nedostatok vody.

5.18. Tieto aspekty poľnohospodárskej výroby, ktoré sú veľmi dôležité pre ekosystém, sa musia zohľadniť pri formovaní a transformácii spoločnej poľnohospodárskej politiky a v iných politických oblastiach.

Pôda a zmena klímy

5.19. Keďže pôda je svetovo najväčšou pozemnou zásobárňou uhlíka na pevnine, zohráva dôležitú úlohu v boji proti zmene klímy a pri sekvestracii uhlíka⁽²⁰⁾. V medzinárodnom rámci pre ochranu klímy má udržateľné hospodárenie s pôdou kľúčovú úlohu pri stabilizácii a zvyšovaní obsahu organických látok, ktoré pomáhajú zachovávať funkcie pôdy a predchádzať jej degradácii. V súlade s Parížskou dohodou o zmene klímy (COP 21) by sa mali podporovať existujúce a nové iniciatívy zamerané na vytvorenie rovnováhy v rámci kolobehu uhlíka v pôde spôsobom, ktorý neohrozí výrobu potravín, ako sa uvádza v článku 2 Parížskej dohody o zmene klímy.

5.20. V súlade so zásadou č. 9 svetovej charty o pôde Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) všetka pôda poskytuje ekosystémové služby, ktoré majú zásadný význam pre celosvetovú reguláciu klímy⁽²¹⁾. V záujme zvýšenia obsahu uhlíka v pôde EHSV navrhuje, aby sa do politických opatrení EÚ začlenili zásady dobrovoľných usmernení pre udržateľné hospodárenie s pôdou, ktoré FAO prijala v roku 2016⁽²²⁾. Podporiť treba okrem inej produkciu biomasy, a to zlepšením prístupu k vode (napríklad výstavbou zavlažovacích systémov so zreteľom na stav životného prostredia na mieste), obmedzením obrábania pôdy na minimum, pasienkovým hospodárstvom, integrovanou výrobou, ekologickým poľnohospodárstvom, striedaním plodín, pestovaním strukovín, zhodnocovaním organického odpadu, kompostovaním a tvorbou vegetačnej zimnej pokrývky na poliach. S pôdou bohatou na uhlík a trávnyim porastmi sa musí hospodáriť udržateľne.

5.21. Na európskej úrovni treba podporiť významné iniciatívy v oblasti zmeny klímy. Netreba však zabúdať na to, že stav pôdy sa v členských štátoch výrazne líši, a preto v súvislosti s existujúcimi a novými opatreniami treba brať do úvahy regionálne rozdiely.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 10.

⁽²⁰⁾ Pôda obsahuje dvakrát toľko uhlíka ako ovzdušie a trikrát toľko ako flóra počas vegetačného obdobia.

⁽²¹⁾ <http://www.fao.org/soils-2015/news/news-detail/en/c/293552/>.

⁽²²⁾ <http://www.fao.org/documents/card/en/c/5544358d-f11f-4e9f-90ef-a37c3bf52db7/>.

Dostupnosť údajov súvisiacich s pôdou a ich využívanie

5.22. Pri formovaní politík a rozhodovaní v oblasti využívania pôdy treba viac využívať údaje o pôde, aby sa vykonávali politiky založené na faktoch, a na účely plánovania využívania pôdy na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Výmena údajov by sa mala koordinovať so zreteľom na vlastníctvo údajov v rámci dohodnutého regulačného rámca.

5.23. Zároveň treba zvýšiť kvalitu a zlepšiť dostupnosť údajov o pôde, najmä v oblastiach, kde sa doposiaľ neuskutočnil dostatočný výskum (napríklad údaje o obsahu uhlíka v pôde). Ak chceme zlepšiť dostupnosť údajov, potrebujeme z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska jasné ciele.

5.24. V záujme zlepšenia prístupu k údajom o pôde a podpory ich využívania je nevyhnutné modernizovať pôdne mapy a ešte viac sprítniť minimálne požiadavky, ktoré musia členské štáty dodržiavať, pokiaľ ide o priestorový rozsah pôdných máp. Treba však brať do úvahy aj výzvy v oblasti pôdneho mapovania v niektorých regiónoch Európskej únie.

5.25. Na úrovni EÚ by sa mala dosiahnuť dohoda o harmonizovanom a nepretržitom monitorovaní pôdy spolu s obmedzeným počtom ukazovateľov súvisiacich so zmenami stavu pôdy a účinnosťou opatrení na ochranu pôdy.

5.26. Poľnohospodári musia každý deň prijímať zložité rozhodnutia v oblasti plánovania výroby. Precízne poľnohospodárstvo šetrné k zdrojom, pôde a životnému prostrediu je nemysliteľné bez využívania informačných a komunikačných technológií. Nevyhnutným predpokladom je, že sa bude podporovať používanie digitálnych riešení poľnohospodármi s možnosťami a pružnosťou podľa pôdno-klimatických podmienok.

5.27. Potenciál precízneho poľnohospodárstva sa dá naplniť integráciou údajov o pôde, hnojivách, ochranných látkach, počasí a výnosoch, čo si okrem iného vyžaduje lepší prístup k údajom obsiahnutým v národných databázach, väčšiu mobilitu a jednoduchšie používanie. Mali by sa propagovať riešenia, ktoré poľnohospodárom umožnia využívať v rámci ich každodennej práce prístup k veľkým množstvám údajov uloženým v národných databázach, pričom budú využívať softvérové riešenia od verejných aj súkromných dodávateľov, a to aj v spolupráci s poradenskými subjektmi. Dodávateľia softvéru musia napríklad so súhlasom dotknutých strán získať jednoduchší prístup k najpresnejším dostupným údajom o poľnohospodárskej pôde a vzorkách pôdy. Poľnohospodári by mali zostať vlastníckmi údajov, ktoré vyprodukujú.

Rozvoj vedomostnej základne a uplatňovanie výskumu a inovácií

5.28. Veda zohráva dôležitú úlohu pri tvorbe nových vedomostí, šírení inovácií, vývoji technológií a stanovovaní podmienok udržateľného používania zeme a pôdy. EHSV súhlasí s odporúčaniami vedeckej deklarácie o pôde, že pôdoznanectvo by sa malo v prvom rade zameriavať na vzťah medzi ľudskou činnosťou a pôdou a jeho vplyv na rôzne zložky životného prostredia⁽²³⁾. Dôležitá je aj spolupráca medzi pôdoznanectvom a súvisiacimi vedeckými odborníkmi.

5.29. V rámci programu EÚ Horizont 2020 sa vytvorili pomerne dobré príležitosti na financovanie výskumu pôdy a výroby potravín, ktoré by sa mali zachovať aj pri príprave 9. rámcového programu EÚ pre výskum a inovácie.

5.30. Osobitný dôraz treba klásť na postúpenie výsledkov výskumu a vývoja podnikom, čím sa zaistí, aby sa zem a pôda využívali na udržateľnú výrobu potravín. EHSV vyzýva vedcov, poľnohospodárov, poradcov a iné zainteresované strany, aby rozvíjali spoluprácu v tejto oblasti a využívali možnosti, ktoré im ponúka európske partnerstvo v oblasti inovácií (EIP – AGRI).

⁽²³⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588.

5.31. V poľnohospodárstve sa čoraz viac využívajú rôzne biostimulátory na zlepšenie štruktúry pôdy, nutričnej účinnosti rastlín a zásobovania vodou s cieľom zvýšiť výnos plodín a ich kvalitu. Vzhľadom na to, že každá pôda je jedinečná a jej zloženie sa neustále mení, vplyv používania biostimulátorov na biologickú rovnováhu pôdy nie je dostatočne preskúmaný a v tejto oblasti treba uskutočniť viac nezávislých štúdií.

Zvyšovanie informovanosti

5.32. V záujme zvýšenia informovanosti poľnohospodárov, politických činiteľov a iných zainteresovaných strán o dôležitosti poľnohospodárskej pôdy pre udržateľnú výrobu potravín a poskytovanie ekosystémových služieb je potrebná rozsiahla diskusia o stave pôdy a príležitostiach na jej ochranu s účasťou širokého spektra zainteresovaných strán. Väčšia informovanosť pomôže zaistiť, aby sa viac investovalo do udržateľného využívania pôdy a do výskumu.

5.33. Na všetkých úrovniach systému vzdelávania treba zvýšiť informovanosť o úlohe pôdy, pričom treba poskytnúť príležitosti na získavanie praktických skúseností. Na preskúmanie otázok súvisiacich s využívaním pôdy a jej ochranou by sa mali používať moderné vyučovacie metódy.

5.34. Mimoriadne dôležitú úlohu tu plnia opatrenia na zvyšovanie povedomia poľnohospodárov o rôznych zloženiach pôdy, vhodnom obhospodarovaní pôdy, význame striedania plodín, hnojení a podobne. Rozhodujúce je zapojenie poradenských služieb.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Kontrola uplatňovania právnych predpisov EÚ**(Preskúmanie Európskeho dvora audítorov)****(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/11)

Spravodajcovia: **Bernd DITTMANN, Denis MEYNENT, Ronny LANNOO**

Rozhodnutie predsedníctva	30. 5. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku EHSV
Dátum schválenia v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	176/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. V snahe vytvoriť primerané právne predpisy, ktoré umožnia dosiahnuť ciele uvedené v článku 3 ZEÚ, EHSV pripomína význam zásady včasného uplatnenia, zásady subsidiarity a proporcionality, zásady predbežnej opatrnosti, zásady predvídateľnosti, zásady „najprv myslieť na malých“ (think small first), zásady vonkajšieho rozmeru konkurencieschopnosti a skúšky vnútorného trhu.

1.2. Cieľom právnych predpisov EÚ musí byť vždy vytvorenie právneho rámca, ktorý občanom a podnikom umožní využívať výhody vnútorného trhu a zabráni ich zbytočnému administratívne zaťaženiu. EHSV sa preto domnieva, že rozhodujúci význam má kontrola uplatňovania v praxi. Okrem toho podporuje právne predpisy, ktoré sú schopné prispôsobiť sa. Podotýka, že nielen obsah právnych predpisov, ale aj samotný legislatívny proces musí byť možné prispôsobiť, aby zodpovedali potrebám podnikov a občanov.

1.3. Preto zastáva názor, že na uplatniteľnosť práva Európskej únie treba prihliadať už od začiatku legislatívneho cyklu, pri vypracúvaní štúdií vplyvu, a že európsky ekosystém v tejto oblasti sa musí ešte viac rozvinúť.

1.4. EHSV sa však domnieva, že zlepšovanie právnych predpisov nenahrádza politické rozhodnutia a v žiadnom prípade nemôže viesť k deregulácii ani k zníženiu úrovne sociálnej ochrany, ochrany životného prostredia a základných práv.

1.5. Ťažkosti s uplatňovaním a implementáciou práva Európskej únie sú z veľkej časti dôsledkom netransponovania smerníc. Preto EHSV vo svojich stanoviskách odporúča používať skôr nariadenia než smernice.

1.6. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zlepšiť spôsob, akým Komisia uskutočňuje konzultácie so zainteresovanými stranami, aby sa mohli navrhovať právne predpisy, ktoré budú pre členské štáty a zainteresované strany ľahko uplatniteľné.

1.7. EHSV sa nazdáva, že by mohol v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu ako sprostredkovateľ medzi zákonodarcami a používateľmi právnych predpisov EÚ. EHSV neustále prispôbuje svoje pracovné metódy. Preto sa nedávno rozhodol aktívne podieľať na hodnotení legislatívneho cyklu a vypracúvať svoje vlastné hodnotenia *ex post* právnych predpisov EÚ.

2. Úvod

2.1. Člen Európskeho dvora audítorov Pietro Russo v liste z 21. decembra 2016 informoval podpredsedu EHSV Michaela Smytha, že na administratívnej úrovni budú nadviazané kontakty v súvislosti so situačnou správou, ktorú Európsky dvor audítorov pripravuje, aby preskúmal, ako Európska komisia kontroluje uplatňovanie právnych predpisov

EÚ, v súlade so svojimi povinnosťami. Preskúmanie, ktoré Európsky dvor audítorov požaduje, vychádza z článku 17 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ), v ktorom sa uvádza: „Komisia podporuje všeobecný záujem Únie a na tento účel sa ujíma vhodných iniciatív. Zabezpečuje uplatňovanie zmlúv, ako aj opatrení prijatých inštitúciami na ich základe. Dohliada na uplatňovanie práva Únie pod kontrolou Súdneho dvora Európskej únie.“

2.2. Člen Európskeho dvora audítorov Leo Brincat odovzdal 3. mája 2017 generálnemu tajomníkovi EHSV dokument s tromi súbormi otázok.

2.3. Vzhľadom na politický význam tohto spisu generálny tajomník EHSV o ňom informoval predsedníctvo, ktoré sa rozhodlo vytvoriť trojčlennú skupinu ad hoc poverenú sformulovaním odpovede v podobe stanoviska z vlastnej iniciatívy na základe článku 29. ods. 2 rokovacieho poriadku EHSV. Európsky dvor audítorov musí dostať príspevok EHSV, aby ho mohol začleniť do svojej vlastnej správy, ktorá má byť hotová v máji 2018.

2.4. Európsky dvor audítorov by chcel v zásade prostredníctvom EHSV zistiť, či kroky, ktoré robí Európska komisia v snahe presadiť dodržiavanie právnych predpisov EÚ, zodpovedajú očakávaniam európskych občanov. Európsky dvor audítorov by chcel vedieť, ktoré konkrétne aspekty kontroly uplatňovania právnych predpisov obzvlášť upútali pozornosť EHSV.

3. Otázky Európskeho dvora audítorov

3.1. Európsky dvor audítorov sformuloval tri súbory otázok s cieľom zistiť názor EHSV na tieto aspekty:

- a) **hlavné iniciatívy**, ktoré rozbehla Komisia v snahe zlepšiť uplatňovanie práva EÚ (Lepšia právna regulácia a Právo EÚ: Lepšie výsledky pomocou lepšieho uplatňovania práva), najmä pokiaľ ide o relevantnosť iniciatív, reakcie občianskej spoločnosti a prípadné prvé pozitívne účinky);
- b) **hlavné témy** spojené s lepším uplatňovaním právnych predpisov EÚ, najmä pokiaľ ide o uplatniteľnosť, transparentnosť a zvyšovanie povedomia verejnosti v tejto súvislosti;
- c) **hlavné povinnosti** Komisie v záujme lepšieho uplatňovania práva EÚ, najmä pokiaľ ide o to, akým spôsobom EHSV využíva informácie a správy, ktoré predkladá Komisia ⁽¹⁾, ako aj návrhy a odporúčania EHSV v súvislosti s tým, ako možno zlepšiť vypracúvanie správ o uplatňovaní právnych predpisov.

3.2. Odpovede uvedené v tomto stanovisku, ktoré nemá ambíciu vyčerpať všetky možnosti, vychádzajú z postojov vyjadrených v mnohých stanoviskách EHSV ⁽²⁾.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Ciele Únie sú uvedené v článku 3 ZEÚ. Okrem iného sa usiluje „o trvalo udržateľný rozvoj Európy založený na vyváženom hospodárskom raste a cenovej stabilite, o sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj o vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zlepšenie jeho kvality. [...] Podporuje hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi“.

4.2. EHSV v tejto súvislosti pripomína význam už definovaných zásad na zabezpečenie primeraných právnych predpisov, aby sa uvedené ciele mohli dosiahnuť. Ide okrem iného o zásadu včasného uplatnenia, zásadu subsidiarity a proporcionality, zásadu predbežnej opatrnosti, zásadu predvídateľnosti, zásadu „najprv myslieť na malých“, zásadu vonkajšieho rozmeru konkurencieschopnosti a skúšky vnútorného trhu ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Pozri správu Komisie *Monitorovanie uplatňovania právnych predpisov Európskej únie – Výročná správa za rok 2015*, COM(2016) 463 final. Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 47, Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 100, Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 6, Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 87, Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 52, Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 3, Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 14, Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 66, Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 192, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 45, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 51.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 51, bod 2.14.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. **K hlavným iniciatívam, ktoré rozbehla Komisia v snahe zlepšiť uplatňovanie práva EÚ** (Lepšia právna regulácia⁽⁴⁾ a Právo EÚ: Lepšie výsledky pomocou lepšieho uplatňovania práva⁽⁵⁾)

5.1.1. EHSV sa už dlho zaoberá otázkou lepšej právnej regulácie, ktorej sa venoval v mnohých stanoviskách a informačných správach⁽⁶⁾ a ktorá bola predmetom nespočetných diskusií, seminárov, štúdií či vypočutí⁽⁷⁾.

5.1.2. Pokiaľ ide o uplatňovanie zásad programu Lepšia právna regulácia, EHSV zastáva názor, že právna regulácia sama osebe nie je prekážkou a že je naopak nevyhnutná na dosiahnutie cieľov stanovených v zmluve. Výbor preto oceňuje, že podpredseda Timmermans niekoľkokrát uviedol, že program REFIT nemôže viesť k deregulácii ani k zníženiu úrovne sociálnej ochrany, ochrany životného prostredia a základných práv⁽⁸⁾.

5.1.3. EHSV sa domnieva, že lepšia a inteligentná právna regulácia je spoločnou úlohou pre všetky európske inštitúcie a členské štáty v záujme občanov, podnikov, spotrebiteľov a zamestnancov. EHSV však zdôrazňuje, že lepšia právna regulácia nenahrádza politické rozhodnutia.

5.1.4. V stanovisku, ktoré vypracoval v súvislosti s oznámením nazvaným Lepšia právna regulácia v záujme lepších výsledkov, preto EHSV⁽⁹⁾:

- ocenil skutočnosť, že opatrenia lepšej právnej regulácie sa budú vzťahovať na celý životný cyklus právneho aktu, a že tak budú pokryté aj opatrenia *ex ante* a *ex post*,
- žiadal o zahrnutie poradných orgánov EÚ do medziinštitucionálnej dohody o lepšej právnej regulácii,
- podporil rozsiahle zapojenie zainteresovaných strán prostredníctvom konzultácií počas celého životného cyklu politických iniciatív,
- zdôraznil, že je potrebné vhodne zvoliť zainteresované strany, a žiadal, aby sa pri výbere odborníkov do rôznych orgánov zabezpečila nezávislosť, nestrannosť a transparentnosť,
- žiadal o väčšiu transparentnosť v súvislosti s neformálnymi dialógmi a zasadzoval sa za to, aby sa používanie tohto nástroja obmedzilo,
- nabádal Komisiu, aby sa väčšmi zamerala na nedostatky pri transpozícii a uplatňovaní právnych predpisov EÚ zo strany členských štátov, a požadoval preto používanie nariadení namiesto smerníc.

5.1.5. Na druhej strane tým, že EHSV prijal pozvanie Komisie, aby sa podieľal na činnosti platformy REFIT, a že sformuloval návrhy na zlepšenie fungovania tejto platformy⁽¹⁰⁾, ukázal, že sa zasadzuje za vytvorenie takého právneho rámca EÚ, ktorý umožní podnikom a občanom využívať výhody jednotného trhu a zabráni ich zbytočnému administratívne zaťaženiu.

5.1.6. V rámci svojej účasti v diskusnej skupine zainteresovaných strán platformy REFIT sa EHSV aktívne podieľal na príprave viacerých stanovísk platformy, ktoré poslúžili ako podklady na vypracovanie ročného pracovného programu Komisie a budú k nemu prispievať i naďalej. Priority EHSV boli vymedzené na základe návrhov, ktoré predložili jeho sekcie a ktoré zahŕňali okrem iného aj návrh na zjednodušenie pokiaľ ide o problém prekryvania sa a opakovaných požiadaviek vyplývajúcich z rôznych právnych aktov EÚ, ako aj potrebu jasných a kompletných európskych noriem pre stavebné

⁽⁴⁾ COM(2016) 615 final.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2017, s. 10.

⁽⁶⁾ Pozri najmä stanoviská Lepšia právna regulácia v záujme lepších výsledkov (spravodajca: B. Dittmann, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 192), Posudzovanie konzultácií Európskej komisie so zainteresovanými stranami (spravodajca: R. Lannoo, Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57), Program REFIT (spravodajca: D. Meynent, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 45), Lepšie právne predpisy: vykonávacie akty a delegované akty (informačná správa nezverejnená v úradnom vestníku, spravodajca: J. Pegado Liz).

⁽⁷⁾ Ako príklad môžeme uviesť Európsky deň spotrebiteľov 2016 na tému Zlepšiť predpisy pre spotrebiteľov?, diskusiú s podpredsedom EK Fransom Timmermansom na plenárnom zasadnutí 18. marca 2017, štúdiu Uplatňovanie lepšej legislatívy – účinok Stoiberovej správy alebo Deň občianskej spoločnosti 2015 na tému Dialóg s občanmi: nástroj na lepšiu tvorbu právnych predpisov vo všeobecnom záujme.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 45, bod 2.2.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 192.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 45, bod 2.12.1.

výrobky (nariadenie o stavebných výrobkoch). Výbor taktiež pomohol vypracovať úplný zoznam návrhov, ako zlepšiť mechanizmy konzultácie Európskej komisie so zainteresovanými stranami, ktorý posluží pri prebiehajúcej revízii usmernení a súboru nástrojov v záujme lepšej právnej regulácie.

5.2. **K hlavným témam spojeným s lepším uplatňovaním právnych predpisov EÚ** (uplatniteľnosť právnych predpisov, transparentnosť a zvyšovanie povedomia verejnosti)

5.2.1. Uplatniteľnosť

5.2.1.1. EHSV neustále prispôbuje svoje pracovné metódy, aby mohol prispieť k posudzovaniu kvality uplatňovania právnych predpisov EÚ. Preto sa ani nie pred dvoma rokmi rozhodol aktívne podieľať na hodnotení legislatívneho cyklu a vypracúvať svoje vlastné hodnotenia *ex post* právnych predpisov EÚ.

5.2.1.2. EHSV⁽¹¹⁾ zastáva názor, že na uplatniteľnosť práva EÚ treba prihliadať už od začiatku legislatívneho cyklu, pri vypracúvaní štúdií vplyvu. Napriek dosiahnutému pokroku sa európsky systém v oblasti posúdenia vplyvu musí ďalej vyvíjať. V snahe zlepšiť kvalitu posúdení vplyvu navrhuje EHSV viacero možností zlepšenia, medzi inými transparentné, prístupné a pluralistické špecifikácie posúdení vplyvu, rozšírenie európskeho registra posúdení vplyvu, potrebu konzistentného metodologického prístupu jednotlivých európskych inštitúcií na úrovni výskumnej matrice posúdení vplyvu. EHSV by tiež mal v budúcnosti analyzovať určité štúdie vplyvu (tie, ktoré súvisia s kľúčovými témami inštitúcie), posudzovať metodologické aspekty a v čo najskoršom štádiu legislatívneho cyklu sa vyjadrovať k prípadnému zohľadneniu hospodárskych, sociálnych, environmentálnych alebo územných aspektov. Uľahčilo by to aj vypracovávanie prípadných poradných stanovísk EHSV, ktoré súvisia s legislatívnymi návrhmi pripravenými na základe rovnakých posúdení vplyvu.

5.2.1.3. EHSV sa domnieva⁽¹²⁾, že cieľom právnych predpisov EÚ musí byť vždy vytvorenie právneho rámca, ktorý občanom a podnikom umožní využívať výhody vnútorného trhu a zabráni ich zbytočnému administratívne zaťaženiu. EHSV sa preto domnieva, že rozhodujúci význam má kontrola uplatňovania v praxi. Okrem toho podporuje právne predpisy, ktoré sú schopné prispôsobiť sa.

5.2.1.4. Európske právne predpisy musia byť dôsledné, pokiaľ ide o ich účel a flexibilitu v rámci ich transpozícií do vnútroštátnej legislatívy, a musia byť vždy v súlade s cieľmi stanovenými v zmluvách⁽¹³⁾. V tejto súvislosti EHSV podporuje objasnenie zásad subsidiarity a proporcionality.

5.2.1.5. EHSV okrem toho podotýka, že nielen obsah právnych predpisov, ale aj samotný legislatívny proces musí byť možné prispôsobiť, aby zodpovedali potrebám podnikov a občanov⁽¹⁴⁾. V tejto súvislosti EHSV odporúča⁽¹⁵⁾:

- a) dôslednejšie uplatňovanie zásad „lepšej právnej regulácie“;
- b) transparentnosť na všetkých úrovniach tvorby právnych predpisov;
- c) vytvorenie systematickejšieho monitorovacieho systému v súvislosti s transpozíciou smerníc na národnej úrovni;
- d) zohľadnenie novej úlohy a posilnených právomocí národných parlamentov vyplývajúcich zo zmlúv;
- e) aby Komisia častejšie využívala svoje výkladové oznámenia;
- f) vyvinúť väčšie úsilie, pokiaľ ide o zjednodušenie legislatívy a kodifikáciu.

5.2.1.6. Ťažkosti s uplatňovaním a implementáciou práva Európskej únie sú z veľkej časti dôsledkom netransponovania smerníc. Preto EHSV vo svojich stanoviskách odporúča používať skôr nariadenia než smernice⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 11, bod 4.6.1.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 51, bod 1.7.

⁽¹³⁾ Tamže, bod 1.11.

⁽¹⁴⁾ Tamže, bod 2.7.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 87, bod 3.6.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 9, bod 2.1.

5.2.1.7. V rámci programu REFIT Komisia okrem iného oznámila, že by sa mali robiť konzultácie v súvislosti s hodnoteniami, kontrolami vhodnosti a vypracúvaním delegovaných aktov a vykonávacích aktov. V tomto duchu by Komisia mala tiež lepšie prihliadať na stanoviská výboru Európskej komisie pre kontrolu regulácie, ktorého právomoci už zahŕňajú aj hodnotenia *ex post*.

5.2.1.8. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zlepšiť spôsob, akým Komisia uskutočňuje konzultácie so zainteresovanými stranami, aby sa mohli navrhovať právne predpisy, ktoré budú môcť členské štáty a zainteresované strany ľahko uplatňovať. V tejto súvislosti už predložil návrhy, ktoré by mali pomôcť štruktúrovaným spôsobom zlepšiť proces konzultácie⁽¹⁷⁾.

5.2.1.9. EHSV už vyjadril poľutovanie nad tým, že opatrenia programu Lepšia právna regulácia nedostatočne zohľadňujú úlohu, funkciu a reprezentatívnosť EHSV, ktoré sú zakotvené v zmluvách, a z tohto dôvodu sa v nich nevyužíva potenciál čerpať zo skúseností a odborných znalostí členov výboru a plne oceniť úlohy, ktoré výbor plní. Skutočnosť, že EHSV sa podieľa na práci platformy REFIT (*ex post*) však dostatočne nepoukazuje na úlohy výboru a jeho zodpovednosť za posilnenie demokratickej legitimity a efektivity inštitúcií⁽¹⁸⁾.

5.2.1.10. EHSV sa domnieva, že uplatňovanie *acquis* EÚ poškodzuje aj chýbajúca politická vôľa národných orgánov dodržiavať a presadzovať právne predpisy, ktoré sú považované za „cudzie“ ich právnemu systému a národným tradíciám, ako aj pretrvávajúca tendencia dopĺňať právne ustanovenia EÚ o nové nepotrebné regulačné ustanovenia alebo z nich vyberať len niektoré časti a iné nie⁽¹⁹⁾.

5.2.1.11. EHSV sa napokon domnieva, že systém EU Pilot (neformálny dialóg medzi Komisiou a členskými štátmi o nedodržiavaní právnych predpisov EÚ, skôr ako sa začne formálne konanie vo veci porušenia predpisov) je ďalším krokom správnym smerom, ale jeho fungovanie treba ešte vyhodnotiť. Navyše sa tento systém nesmie používať ako náhrada za konania vo veci porušenia predpisov.

5.2.2. Transparentnosť

5.2.2.1. EHSV⁽²⁰⁾ sa domnieva, že všetky právne predpisy musia byť výsledkom verejnej politickej diskusie. Nazdáva sa, že európsky legislatívny proces by sa mal preskúmať v rámci Lisabonskej zmluvy a v prípade potreby v rámci novej zmluvy, aby európske politiky prinášali čo najlepšie výsledky. EHSV by chcel vyzdvihnúť kvalitu, legitimitu, transparentnosť a inkluzívny charakter právnych predpisov.

5.2.2.2. Zasadnutia Rady v tých zloženiach, ktoré fungujú na základe kvalifikovanej väčšiny, by mali byť verejné s cieľom zaručiť transparentnosť a demokraciu. EHSV zastáva názor, že zrýchlený legislatívny postup v rámci trialógu by sa mal uplatňovať len v naliehavých prípadoch, čo je tiež v súlade s podmienkami zmluvy⁽²¹⁾.

5.2.2.3. Zasadnutia trialógu nie sú na rozdiel od výborov Európskeho parlamentu ani transparentné, ani prístupné. Obmedziť legislatívny proces na jediné čítanie znamená obmedziť účasť občianskej spoločnosti⁽²²⁾.

5.2.2.4. Európsky parlament, ale aj orgány ako napr. Európsky výbor regiónov (VR) a EHSV, musia byť lepšie zapojené do cyklu európskeho semestra⁽²³⁾.

5.2.2.5. V prípade delegovaných aktov by mala Európska komisia zabezpečiť väčšiu transparentnosť pri rozhodovaní (pozri článok 290 ZFEÚ), čo výbor už viackrát zdôraznil⁽²⁴⁾.

5.2.2.6. Okrem toho zvyšovanie počtu názvov agend a programov (Lepšia právna regulácia, Inteligentná regulácia, Najskôr myslieť na malých atď.) je do určitej miery zmatečné. Mala by sa objasniť hierarchia a interakcia týchto programov a projektov, aby verejnosť chápala, komu sú určené⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 192, bod 2.6.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 100, bod 3.5.

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 51, body 1.9 a 2.6.

⁽²¹⁾ Tamže, bod 3.11.

⁽²²⁾ Tamže, bod 3.15.

⁽²³⁾ Tamže, bod 3.16.

⁽²⁴⁾ Tamže, bod 3.17.

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 66, bod 5.2.

5.2.2.7. Navyše v záujme transparentnosti a legitimity EHSV žiadal⁽²⁶⁾, aby sa konzultácie Komisie uskutočňovali bez ohľadu na štruktúrovaný občiansky dialóg (článok 11 ods. 2 ZEÚ) alebo konzultácie, ktoré sa uskutočňujú v špecifickom rámci, ako sú napríklad konzultácie so sociálnymi partnermi v rámci sociálneho dialógu (článok 154 ZFEÚ) alebo konzultácie s poradnými orgánmi, ako je Európsky hospodársky a sociálny výbor (článok 304 ZFEÚ).

5.2.3. Zvyšovanie povedomia verejnosti

5.2.3.1. Je potrebné podporovať a zlepšovať komunikáciu s verejnosťou. Komunikácia prebúdza záujem, ktorý vedie k pochopeniu. Takzvaná nová vízia pre Európu by sa mala začať stratégiou v oblasti komunikácie a zjednodušenia, ktorá by bola pre Komisiu a členské štáty spoločná. V tomto ohľade sa zdá užitočné zopakovať to, čo EHSV svojho času zdôrazňoval v stanovisku Na ceste k Aktu o jednotnom trhu, t. j., že politické strany, médiá, vzdelávacie inštitúcie a všetky zúčastnené strany nesú historickú zodpovednosť za schopnosť EÚ úspešne riešiť svetové problémy na základe hodnôt, ktoré boli doteraz typické pre naše sociálne trhové hospodárstva⁽²⁷⁾.

5.2.3.2. Podporné siete, ktoré vytvorila Komisia, sú zatiaľ veľmi málo známe. Týka sa to najmä siete SOLVIT, ktorej cieľom je pomáhať občanom alebo podnikom EÚ v prípade, že orgány verejnej správy iného členského štátu nerešpektujú ich práva. EHSV víta snahu Komisie lepšie propagovať túto sieť.

5.2.3.3. Jednou možnosťou⁽²⁸⁾ by bolo, aby Komisia o porušovaní viac informovala verejnosť, keďže v konečnom dôsledku sú to vlády členských štátov, ktoré nesprávne alebo oneskorene transponujú právne predpisy alebo ich netransponujú vôbec. Boli to takisto ony, kto tieto právne predpisy prijal v Rade. Sú zodpovedné za všeobecne nedostatočné uplatňovanie *acquis* EÚ, ktoré sa opätovne každý rok potvrdzuje v správach o uplatňovaní právnych predpisov EÚ. Komisia by takisto mala systematicky skúmať, ktoré opatrenia sú nevyhnutné na vykonanie zásadnej zmeny súčasnej situácie, a mala by zohľadniť predchádzajúce návrhy EHSV⁽²⁹⁾ v tejto súvislosti.

5.3. K hlavným povinnostiam Komisie v záujme lepšieho uplatňovania práva EÚ (kontrola uplatňovania právnych predpisov EÚ⁽³⁰⁾ a ich rešpektovanie členskými štátmi)

5.3.1. Otázka kontroly uplatňovania práva EÚ je samozrejme predmetom záujmu EHSV, ktorý jej venoval niekoľko osobitných stanovísk⁽³¹⁾. Zaoberal sa ňou aj v stanoviskách na iné témy (Inteligentná regulácia, Lepšie právne predpisy, Program REFIT atď.) a počas vypočutí a seminárov venovaných tejto téme (najmä v rámci svojho Strediska pre monitorovanie jednotného trhu).

5.3.2. EHSV v tejto súvislosti často vyzýval Komisiu, aby mu predložila svoju výročnú správu a požiadala ho o stanovisko k nej, s cieľom zohľadniť názory organizovanej občianskej spoločnosti na uplatňovanie legislatívy EÚ, a tak podporiť uplatňovanie práva v EÚ⁽³²⁾.

5.3.3. EHSV sa totiž nazdáva, že by mohol v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu ako sprostredkovateľ medzi zákonodarcami a používateľmi právnych predpisov EÚ. Môže napríklad osobitne prispieť k iniciatívnej správe Európskeho parlamentu o výročnej správe týkajúcej sa vykonávania právnych predpisov EÚ členskými štátmi, pričom by sa zameral na doplnenia zo strany členských štátov počas transpozície⁽³³⁾.

5.3.4. Mimo chodom EHSV⁽³⁴⁾ odporučil niekoľko opatrení na zlepšenie transpozície smerníc, ako napríklad:

- včas stanoviť normatívny nástroj na transpozíciu,
- urýchliť transpozíčný proces hneď po uverejnení smernice v Úradnom vestníku Európskej únie tak, že sa na vnútroštátnej úrovni zverí koordinácia kontaktnému miestu, ktoré bude spravovať databázu vytvorenú na tento účel,
- v prípade presných a výslovných ustanovení alebo definícií uprednostniť transpozíciu odpisom,

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57, bod 2.1.2.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 47, bod 1.7.

⁽²⁸⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 192, bod 4.4.9.

⁽²⁹⁾ Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 66.

⁽³⁰⁾ COM(2016) 463 final.

⁽³¹⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 9; a Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 62.

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 62, bod 1.10.

⁽³³⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 45, bod 3.2.4.

⁽³⁴⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 9, bod 5.

- umožniť transpozíciu konkrétnym odkazom na normatívne/výslovné ustanovenia smernice ako sú zoznamy, tabuľky uvádzajúce výrobky, látky a predmety, ktoré pokrýva smernica, vzory tlačív, osvedčenia uvedené v prílohe,
- prispôbiť vnútroštátne transpozičné postupy v závislosti od pôsobnosti smernice pomocou zrýchlených postupov, avšak nesmie sa pritom zabúdať na povinné domáce konzultácie súvisiace s prijímaním normatívnych textov.

5.3.5. EHSV sa takisto domnieva, že primerané monitorovanie záležitostí EÚ v členských štátoch by Komisii veľmi pomohlo a zvýšilo by kvalitu jej práce⁽³⁵⁾.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽³⁵⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 3, bod 6.1.13.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

529. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 18. A 19. OKTÓBRA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Balík opatrení týkajúci sa dodržiavania predpisov

a) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán na posilnenie siete SOLVIT: Poskytovanie výhod jednotného trhu občanom a podnikom

[COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final]

b) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o zriadení jednotnej digitálnej brány na poskytovanie informácií a pre postupy a služby pomoci a riešenia problémov a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012

[COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD)]

c) Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o stanovení podmienok a postupu, na základe ktorých môže Komisia požiadať podniky a združenia podnikov o poskytnutie informácií týkajúcich sa vnútorného trhu a súvisiacich oblastí

[COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]

(2018/C 081/12)

Spravodajca: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Konzultácia

- a) Európska komisia, 5. 7. 2017
- b) Európsky parlament, 12. 6. 2017
Rada, 14. 6. 2017
- c) Európsky parlament, 31. 5. 2017
Rada, 10. 10. 2017

Právny základ

- a) článok 304 ZFEÚ
- b) článok 21 ods. 2, článok 48 a článok 114 ods. 1 ZFEÚ
- c) článok 43 ods. 2, články 91, 100, 114, 192, článok 194 ods. 2 a článok 337 ZFEÚ

Príslušná sekcia

sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu

Prijaté v sekcii

4. 10. 2017

Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania	184/0/5
(za/proti/zdržalo sa)	

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta plány Európskej komisie na vytvorenie kultúry dodržiavania pravidiel jednotného trhu a ich inteligentného uplatňovania, pretože tento trh ponúka množstvo príležitostí osobám, ktoré chcú žiť a pracovať v inom členskom štáte, a podnikom, ktoré chcú rozšíriť svoje trhy.

1.2. EHSV podporuje akčný plán Komisie na zlepšenie kvality a účinnosti siete SOLVIT. Takisto odporúča, aby Komisia v úzkej spolupráci so všetkými organizáciami občianskej spoločnosti zvyšovala povedomie o jej existencii, aby tak mohli viac využívať služby, ktoré SOLVIT ponúka a ktoré by mali podniky využívať vo väčšej miere v kontexte hospodárskych slobôd jednotného trhu, a preto je dôležité posilňovať tento nástroj.

1.3. EHSV podporuje iniciatívu obsiahnutú v návrhu nariadenia o „jednotnej digitálnej bráne“, ktorá umožní občanom a podnikom ľahký prístup k úplným informáciám. Považuje za pozitívne, že táto brána poskytne prístup k informáciám, postupom a službám pomoci a riešenia problémov na základe uplatnenia zásad *stačí len raz a prístup na úrovni celej verejnej správy*.

1.4. Pokiaľ ide o návrh nariadenia o stanovení podmienok a postupu, na základe ktorých sa môže požiadať o poskytnutie informácií, existujú rozdiely medzi jednotlivými organizáciami občianskej spoločnosti, keďže niektoré subjekty s návrhom súhlasia, zatiaľ čo iné, napríklad tie, ktoré zastupujú podniky, vyjadrujú vážne obavy. V prípade prijatia návrhu nariadenia v tomto znení EHSV požaduje, aby Komisia tento nástroj používala s maximálnym prihliadaním na zásadu proporcionality a vtedy, ak je to potrebné v prípadoch s veľkým cezhraničným rozmerom pri súčasnom dodržiavaní základných práv dotknutých osôb, a to najmä pokiaľ ide o ochranu dôverných informácií. Pokiaľ ide o informácie, ktoré má EK k dispozícii na odstránenie prekážok jednotného trhu, už existujú rozsiahle existujúce informačné kanály, ktoré by sa mohli preskúmať lepšie a systematickejšie s cieľom identifikovať prekážky na jednotnom trhu vrátane nesúladu s právnymi predpismi EÚ. EHSV v každom prípade dúfa, že do piatich rokov sa uskutoční povinné hodnotenie fungovania nariadenia.

1.5. EHSV vyzýva členské štáty EÚ na dosiahnutie väčšieho pokroku v oblasti elektronickej verejnej správy, predovšetkým čo sa týka uznávania elektronickej totožnosti a zahraničných dokladov totožnosti, keďže hodnotenie poskytovaných služieb nie je práve najlepšie.

1.6. EHSV vyzýva Komisiu, aby do tohto procesu zapojila občiansku spoločnosť tým, že využije jej činnosť a výsledky jej práce ako prostriedkov na posúdenie situácie na vnútornom trhu EÚ. Organizácie, ktoré sú zastúpené v EHSV, majú v každom prípade skúsenosti, prostriedky a potenciál spolupracovať v súvislosti so sieťou SOLVIT s cieľom zintenzívniť činnosti zamerané na jej prezentáciu a monitorovanie jej kvality v rámci návrhu jednotnej digitálnej brány. Tento cieľ by sa mal dosiahnuť pri súčasnom prispievaní k hodnoteniam, ktoré sa považujú za vhodné.

2. Návrhy Komisie

2.1. V spoločnom vyhlásení o legislatívnych prioritách EÚ na rok 2017 z 13. decembra 2016 Európsky parlament, Rada a Európska komisia opätovne potvrdili svoj záväzok podporovať správne uplatňovanie platných právnych predpisov. V ten istý deň Komisia predstavila svoje oznámenie na tému Právo EÚ: Lepšie výsledky pomocou lepšieho uplatňovania práva, ktoré stanovuje postupy, prostredníctvom ktorých Komisia zintenzívni svoje snahy zaručiť uplatňovanie právnych predpisov EÚ v prospech všetkých. Najmä vo svojej stratégii pre digitálny jednotný trh Komisia stanovila svojich 10 priorít zameraných na vytvorenie kultúry dodržiavania pravidiel jednotného trhu s osobitným dôrazom na posilnenie siete SOLVIT.

2.2. V súčasnosti⁽¹⁾ funguje sieť SOLVIT ako sieť centier, ktoré členské štáty (a EHP) zriadili v rámci svojich vnútroštátnych správ ako rýchly a neformálny prostriedok na riešenie problémov, s ktorými sa jednotlivci a podniky stretávajú pri výkone svojich práv na vnútornom trhu.

2.2.1. Prípady siete SOLVIT sa vymedzujú ako všetky cezhraničné problémy spôsobené možným porušením právnych predpisov Únie, ktorými sa riadi vnútorný trh, verejným orgánom v tých prípadoch a do tej miery, keď tieto problémy nie sú predmetom právnych konaní na vnútroštátnej úrovni alebo na úrovni EÚ.

2.2.2. Sieť SOLVIT je súčasťou vnútroštátnej správy a koná len na neformálnom základe. Nemôže zasahovať v týchto prípadoch:

- problémy medzi podnikmi,
- práva spotrebiteľa,
- náhrada škody,
- konania na súde.

2.3. Tzv. balík opatrení týkajúci sa dodržiavania predpisov, ktorý predložila Komisia, pozostáva z týchto dokumentov:

2.4. Akčný plán na posilnenie siete SOLVIT⁽²⁾.

2.4.1. Komisia sa zaväzuje prijať spolu s členskými štátmi ďalšie kroky na **posilnenie strategickej úlohy siete SOLVIT** s cieľom zlepšiť fungovanie jednotného trhu v praxi pre občanov a podniky.

2.4.2. Dopĺňa ciele európskeho piliera sociálnych práv a s ním súvisiacich iniciatív v súlade s prioritou Komisie propagovať sociálnu spravodlivosť a rovnosť príležitostí v EÚ.

2.4.3. Cieľom tohto oznámenia je podporiť sieť SOLVIT tromi spôsobmi:

- i) zvyšovaním kvality;
- ii) podporovaním činností na zvýšenie informovanosti a
- iii) posilnením jej úlohy v presadzovaní práva Únie.

2.4.4. Strategickejšie činnosti na zvyšovanie informovanosti o sieti SOLVIT a rozvoj štruktúrovanejšej spolupráce so sprostredkovateľskými organizáciami a príslušnými sieťami všeobecne **rozšíria úlohu siete SOLVIT v súvislosti s poskytovaním užitočnej spätnej väzby a dôkazov** týkajúcich sa fungovania jednotného trhu v praxi: bude sa rátať s väčším „kritickým množstvom“ prípadov, ktoré sa budú týkať väčšieho množstva podnikov.

2.4.5. V súlade s akčným plánom EÚ pre elektronickú verejnú správu preskúma **Komisia uskutočniteľnosť zásady „stačí len raz“**. Zamedzilo by sa tak tomu, aby občania a podniky, ktorí chcú podať Komisii sťažnosť po prvýkrát po tom, ako prípad nebol vyriešený, museli opätovne predkladať informácie, ktoré boli sieti SOLVIT už postúpené.

2.5. Návrh nariadenia o vytvorení jednotnej digitálnej brány⁽³⁾.

2.5.1. Týmto návrhom nariadenia sa stanovujú pravidlá pre zriadenie a fungovanie jednotnej digitálnej brány s cieľom poskytnúť občanom a podnikom jednoduchý prístup k vysokokvalitným a komplexným informáciám, účinným službám pomoci a riešenia problémov a účinným postupom v súvislosti s pravidlami Únie a vnútroštátnymi pravidlami uplatniteľnými na občanov a podniky, ktorí uplatňujú alebo majú v úmysle uplatňovať svoje práva vyplývajúce z práva Únie v oblasti vnútorného trhu.

2.5.2. Navrhuje sa tiež, aby sa používateľom z iných členských štátov uľahčilo využívanie postupov, podporuje sa uplatňovanie zásady „stačí len raz“ a stanovujú sa pravidlá podávania správ o prekážkach na vnútornom trhu na základe zhromažďovania spätnej väzby od používateľov, oznámení o fungovaní vnútorného trhu a štatistických údajov zo strany služieb pokrytých bránou.

⁽¹⁾ Odporúčanie Komisie zo 17. 9. 2013 (Ú. v. EÚ L 249, 19.9.2013, s. 10).

⁽²⁾ COM(2017) 255 final.

⁽³⁾ COM(2017) 256 final.

2.5.3. Prílohy k tomuto návrhu obsahujú zoznam 13 základných postupov pre občanov a podniky, ktorí sa sťahujú do iného členského štátu, a zoznam služieb pomoci a riešenia problémov stanovených v záväzných aktoch Únie, ktoré sú prístupné prostredníctvom *brány*.

2.5.4. Oblasť informácií, ktoré sa týkajú občanov: cestovanie v rámci Únie, práca a odchod do dôchodku v Únii, vozidlá v Únii, pobyt v inom členskom štáte, vzdelávanie alebo stáž v inom členskom štáte, zdravotná starostlivosť, cezhraničné rodinné práva, povinnosti a pravidlá, spotrebiteľia v cezhraničných situáciách.

2.5.5. Oblasť informácií, ktoré sa týkajú podnikov: začatie, vedenie a ukončenie podnikania, zamestnanci, dane, tovar, služby, financovanie podnikania, verejné zákazky, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.

2.6. Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o stanovení podmienok a postupu, na základe ktorých môže Komisia požiadať podniky a združenia podnikov o poskytnutie informácií týkajúcich sa vnútorného trhu a súvisiacich oblastí⁽⁴⁾.

2.6.1. Cieľom tohto nariadenia je pomôcť Komisii pri monitorovaní a presadzovaní pravidiel vnútorného trhu tak, že na základe predkladania úzko zameraných žiadostí o informácie bude môcť včas získať komplexné a spoľahlivé kvantitatívne a kvalitatívne informácie od vybraných účastníkov trhu.

2.6.2. Návrh, ktorý vylučuje z rozsahu svojej pôsobnosti „mikropodniky“, neprináša žiadnu dodatočnú administratívnu záťaž, pretože stanovuje výnimočný a doplňujúci postup pre získavanie potrebných informácií v prípadoch, kde by mohli existovať prekážky, ktoré by bránili fungovaniu vnútorného trhu. Informačný nástroj vytvorený na základe tejto iniciatívy je krajným opatrením, ak všetky ostatné prostriedky získania informácií zlyhajú.

2.6.3. V návrhu sa stanovuje postup, ktorý sa použije pri požadovaní informácií, rozhodnutie, ktorým sa táto žiadosť schváli, spôsob ochrany dôverných informácií a služobného tajomstva, ako aj možnosť ukladania sankcií podnikom, ktoré úmyselne neodpovedia alebo v dôsledku hrubej nebanlivosti poskytnú nesprávne, neúplné a zavádzajúce informácie. V každom prípade sa upravujú právomoci na súdne preskúmanie zo strany Súdneho dvora.

2.6.4. Podľa návrhu by spoľahlivé informácie o nedostatkoch na jednotnom trhu Komisii a vnútroštátnym orgánom umožnili zabezpečiť lepšie dodržiavanie právnych predpisov v oblasti jednotného trhu a lepšie koncipovanie politik EÚ. Podľa Komisie by sa tým posilnila dôvera spotrebiteľov v jednotný trh a prispelo by to k maximalizácii jeho potenciálu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Výbor zdôrazňuje, že je potrebné zaviesť niektoré prvky balíka opatrení týkajúceho sa dodržiavania predpisov, ktorý navrhla Komisia s cieľom posilniť legitimitu svojho legislatívneho návrhu, splniť očakávania všetkých inštitúcií a orgánov zapojených do jeho budúceho vykonávania a dosiahnuť účinné vykonávanie vo všetkých členských štátoch, ktorým je určený.

3.2. Hlavným cieľom tohto balíka je posilnenie siete SOLVIT, čoho sa dožadovali členské štáty prostredníctvom výslovných žiadostí Komisii predkladaných prostredníctvom Rady pre konkurencieschopnosť, ako aj Európsky parlament, čo danému legislatívnemu návrhu poskytuje pevný základ demokratickej legitimacy.

3.2.1. Bolo by vhodné rozšíriť a konkretizovať režim a funkcie orgánov a inštitúcií zodpovedných za budúce vykonávanie skúmaného normatívneho rámca a konkrétnejšie nariadenia, ktorým sa stanovujú podmienky a postup, na základe ktorých môže Komisia požiadať podniky a združenia podnikov o poskytnutie informácií týkajúcich sa vnútorného trhu a súvisiacich oblastí.

3.2.2. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na potrebu zmeniť zameranie návrhu Komisie, pretože na jednej strane neobsahuje žiadny odkaz na úlohu výboru vo fáze vykonávania nariadenia, a na druhej strane sa zdá, že jeho hlavným cieľom je posilniť samotnú úlohu Komisie v rámci administratívnej fázy pred podaním žaloby o nesplnenie povinnosti.

⁽⁴⁾ COM(2017) 257 final.

3.2.2.1. Po prvé, uvedený návrh oslabuje legitimitu funkčnej subsidiarity Únie, pretože vylučuje výbor z činností, na vykonávanie ktorých mu boli v zmluvách pridelené právomoci a ktorým úspešne venuje značnú časť svojej činnosti.

3.2.2.2. EHSV má skúsenosti, nástroje a odborné znalosti na to, aby mohol v značnej miere prispieť k zvyšovaniu povedomia o činnosti siete SOLVIT. Výbor sa takisto vylučuje z akejkoľvek spolupráce v oblasti monitorovania a posudzovania vykonávania navrhovaných nariadení.

3.2.2.3. Toto zameranie návrhu o „jednotnej digitálnej bráne“ by sa malo zmeniť, pretože v súčasnom znení nie je v súlade s inštitucionálnym rozmerom článku 11 ods. 2 ZEÚ, pokiaľ ide o úlohu výboru ako zástupcu záujmov organizovanej občianskej spoločnosti a ohrozuje samotnú zásadu participatívnej demokracie v jej funkčnom rozmere, v dôsledku čoho sa bude nariadenie vykonávať menej účinne.

3.2.2.4. Jednotná digitálna brána by mala pomôcť urýchliť zavádzanie účinnej a interoperabilnej elektronickej verejnej správy dostupnej pre všetkých. EHSV podporuje uplatňovanie zásady stačí len raz a zdôrazňuje⁽⁵⁾ opodstatnenosť zásady prístupu na úrovni celej verejnej správy, ktorá spočíva v spolupráci medzi jednotlivými verejnými orgánmi nad rámec ich oblasti právomocí, aby mohla žiadateľovi poskytnúť ucelenú odpoveď jedna inštitúcia.

3.2.3. Po druhé, časť III akčného plánu na posilnenie siete SOLVIT obsahuje dôležité opatrenia na posilnenie úlohy tejto siete ako nástroja na presadzovanie práva EÚ v reakcii na opakované výzvy zo strany Rady pre konkurencieschopnosť a Európskeho parlamentu.

3.3. Takisto je potrebné predložiť niekoľko pripomienok v snahe dosiahnuť čo najúčinnjšie vykonávanie tohto návrhu oznámenia.

3.3.1. V prvom rade, pokiaľ ide o zámer propagovať SOLVIT, by sa mala venovať pozornosť dvom otázkam, ktoré nie sú uvedené v akčnom pláne Komisie.

3.3.2. Vzhľadom na odchod Spojeného kráľovstva z EÚ, ktorý sa predbežne očakáva v polovici roka 2019, sa rozsah pojmu „trh“, ktorý sa uvádza v časti II tohto plánu, výrazne obmedzí. Ak sa dovedy neuzatvorí dohoda, ktorá bude upravovať bilaterálny vzťah medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ, a daný štát nebude súčasťou Európskeho hospodárskeho priestoru, jeho orgány budú automaticky zbavené akejkoľvek povinnosti týkajúcej sa vykonávania plánu, čoho dôsledkom bude poškodenie jeho štátnych príslušníkov a štátnych príslušníkov štátov, v ktorých pôsobí sieť centier SOLVIT.

3.3.3. Okrem toho, keďže právo EÚ, presnejšie jej základné hospodárske slobody, majú extrateritoriálny dosah, z čoho vyplývajú výhody a povinnosti pre občanov a verejné správy tretích krajín, malo by sa v budúcnosti prípadne zvážiť vytvorenie centier a uplatňovanie siete SOLVIT na území štátov, s ktorými EÚ nadviazala osobitné väzby na základe medzinárodných dohôd, ako sú tie, ktoré sú stanovené v prvých troch zarázkach článku 218 ods. 6 písm. a) ZFEÚ. Bolo by to jasným prínosom pre občanov a podniky, ako aj pre štátnych príslušníkov týchto tretích krajín a viedlo by to k lepšiemu vykonávaniu pravidiel týkajúcich sa vnútorného trhu.

3.4. Po druhé, je potrebné vytvoriť stimuly pre verejné správy tých členských štátov, ktoré v dôsledku digitálnej priepasti alebo z iných dôvodov požadujú viac prostriedkov než iné štáty na to, aby mohli vykonávať nariadenie o vytvorení jednotnej digitálnej brány.

3.4.1. Komisia by mohla zvážiť, že navrhne prijať opatrenia zamerané na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. Tento postup sa tiež javí ako opodstatnený na motiváciu príslušných podnikov vzhľadom na údaje poskytnuté v časti III spomenutého plánu Komisie, ktoré vykazujú neprimerané rozdiely v počte spisov na jedno centrum SOLVIT, pričom tieto rozdiely nie sú odôvodnené len odlišným demografickým a hospodárskym postavením zúčastnených štátov.

3.5. A napokon, je nevyhnutné zaviesť povinnosť vo všetkých krajinách, v ktorých pôsobí sieť SOLVIT, aby sa výber vhodných a stabilných zamestnancov, ktorí preskúmajú žiadosti predložené v centrách tejto siete uskutočnil čo možno najskôr a na základe verejných a transparentných výberových konaní.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 99.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Pripomienky k sieti SOLVIT

4.1.1. EHSV podporuje konkrétne zlepšenia s cieľom zdokonaľiť činnosť siete SOLVIT. Tá môže byť užitočným nástrojom, pretože poskytuje občanom a podnikom platformu na riešenie širokej škály otázok súvisiacich s vnútorným trhom. Komisia by mala ďalej zlepšovať celkovú viditeľnosť siete SOLVIT.

4.1.2. Lepšie presadzovanie práva je v prospech občanov aj podnikov. Z údajov vyplýva, že, pokiaľ ide o prípady, ktoré boli predložené sieti SOLVIT, sa v priebehu rokov zvýšil podiel prípadov týkajúcich sa občanov – najmä v súvislosti so sociálnym zabezpečením – v porovnaní s prípadmi týkajúcimi sa podnikov. Na druhej strane bola miera vyriešených prípadov týkajúcich sa podnikov 80 %, čo je menej ako priemer siete (89 %). Komisia musí prijať primerané opatrenia, aby všetci užívatelia mohli využívať možnosti tejto siete. Je dôležité posilniť tento nástroj a EHSV dúfa, že sa naplnia očakávania v súvislosti s plánom posilnenia siete SOLVIT, najmä pokiaľ ide o zavedenie odvolacieho konania pre podniky v oblasti vzájomného uznávania tovarov a poskytnutie priamejšej a efektívnejšej právnej podpory siete využitím vylepšených možností poskytovania neformálneho právneho poradenstva, interaktívnych vzdelávacích nástrojov a riešenia rozdielnych názorov.

4.2. Pripomienky k návrhu nariadenia o jednotnej digitálnej bráne

4.2.1. Výbor podporuje iniciatívu na vytvorenie jednotnej digitálnej brány obsiahnuté v návrhu nariadenia. Brána má občanom a podnikom poskytovať všetky informácie a pomoc, ktoré potrebujú na to, aby mohli pôsobiť na celom vnútornom trhu. Ak bude tento nástroj dobre skoncipovaný, môže pomôcť občanom, ktorí žijú a pracujú v inom členskom štáte EÚ, ako aj podnikom – najmä MSP a začínajúcim podnikom – ktoré chcú využiť niektorú z hospodárskych slobôd v inom členskom štáte.

4.2.2. Občania a podniky si často nie sú plne vedomí svojich práv a príležitostí na jednotnom trhu. Jednotná digitálna brána má zlepšiť a prepojiť existujúce nástroje a pomôcť podnikom s administratívnymi postupmi a formalitami, ktoré sa najviac využívajú online. Prostredníctvom brány by sa mal jednotný trh stať transparentnejším a zároveň bezpečnejším a spoľahlivejším.

4.2.3. Je dôležité, aby jednotná digitálna brána poskytovala všetky druhy informácií a pomoci, ktoré podniky potrebujú, aby mohli v zahraničí podnikat jednoduchšie. Sem patria aktuálne a kvalitné informácie o trhu, riešenie problémov a mechanizmov na urovnávanie sporov, ako aj elektronické postupy pre podniky, ktoré chcú vyvíjať cezhraničnú činnosť.

4.3. Pripomienky k návrhu nariadenia o informačnom nástroji jednotného trhu

4.3.1. Jednotlivé organizácie občianskej spoločnosti zastúpené v EHSV, predovšetkým podnikateľské organizácie, majú odlišné názory na návrh nariadenia, ktorým sa stanovujú podmienky a postup, na základe ktorých môže Komisia požiadať podniky a združenia podnikov o poskytnutie informácií týkajúcich sa vnútorného trhu.

4.3.2. Organizácie zastupujúce podniky majú o tomto návrhu pochybnosti vzhľadom na to, že je v značnej miere zameraný na podniky, avšak za pretrvávajúce prekážky jednotného trhu sú zodpovedné členské štáty.

a) Lepšie presadzovanie dohodnutých pravidiel je nevyhnutné na účinnejšie fungovanie jednotného trhu. Členským štátom najprv treba poskytnúť usmernenia a pomoc pri transpozícii a vykonávaní predpisov. Komisia by mala zohrávať významnejšiu úlohu v procese presadzovania a zaistiť, aby všetky hospodárske subjekty dodržiavali pravidlá, pričom nesmie váhať so spustením pilotných projektov alebo začatím konania o porušení povinnosti pre nedodržanie súladu.

b) Pokiaľ ide o informácie, ktoré má EK k dispozícii na odstránenie prekážok jednotného trhu, už existujú rozsiahle informačné kanály, ako je napríklad sieť Enterprise Europe Network, platforma na riešenie sporov online (RSO), TRIS, systém IMI a platforma REFIT. Tieto kanály by sa mohli využívať lepšie a systematickejšie na určenie prekážok a segmentácie na jednotnom trhu vrátane nesúladu s právnymi predpismi EÚ.

c) Podniky znepokojuje a spôsobuje im obavy otázka zvýšenia administratívnej záťaže v dôsledku novej povinnosti poskytovať – pod hrozbou peňažných pokút a sankcií – dôverné obchodné informácie a citlivé údaje spoločností (cenová politika, obchodná stratégia).

4.3.3. Organizácie zastupujúce subjekty občianskej spoločnosti na druhej strane vnímajú navrhované nariadenie pozitívne vzhľadom na to, že je dôležité:

- a) mať včasný prístup k spoľahlivým údajom, pretože okrem zvýšenia transparentnosti salepší fungovanie vnútorného trhu a Komisii sa umožní disponovať relevantnými, užitočnými, koherentnými a obzvlášť dôležitými informáciami na prijímanie určitých opatrení;
- b) včas získavať na základe predkladania úzko zameraných žiadostí komplexné a spoľahlivé kvantitatívne a kvalitatívne informácie od vybraných účastníkov trhu;
- c) pomôcť Komisii zabezpečiť dodržiavanie práv občanov a podnikov na jednotnom trhu a posilniť spoluprácu s členskými štátmi.

4.3.4. V prípade prijatia návrhu nariadenia v tomto znení preto EHSV požaduje, aby Komisia tento nástroj používala s maximálnym prihliadaním na zásadu proporcionality a vtedy, ak je to potrebné v prípadoch s veľkým cezhraničným rozmerom pri súčasnom dodržiavaní základných práv dotknutých osôb, a to najmä pokiaľ ide o ochranu dôverných informácií.

4.3.4.1. Okrem toho, návrh vykonať posúdenie uvedené v texte návrhu by sa mal začleniť do legislatívneho textu, aby sa stal záväzným pravidlom. Takéto posúdenie právnych predpisov sa uskutoční do piatich rokov od prijatia nariadenia, a to na účely analýzy fungovania týchto činností dohľadu.

5. Úloha EHSV v tomto procese

5.1. Dokončenie jednotného trhu EÚ a správne uplatňovanie jeho pravidiel predstavujú jednu z hlavných priorít EHSV.

5.2. Občania a podniky si často nie sú plne vedomí svojich práv a príležitostí, ktoré im ponúka vnútorný trh. Jednotná digitálna brána má zlepšiť a prepojiť existujúce nástroje a pomôcť podnikom s administratívnymi postupmi a formalitami, ktoré sa najčastejšie používajú online. Prostredníctvom brány by sa mal vnútorný trh stať transparentnejším a zároveň bezpečnejším a spoľahlivejším.

5.3. EHSV je pripravený zapojiť sa do tejto iniciatívy ako zástupca organizácií občianskej spoločnosti. Z tohto dôvodu chce prispieť k monitorovaniu a hodnoteniu vykonávania nariadenia o jednotnej digitálnej bráne.

5.4. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby s ním úzko spolupracovala a využívala poznatky a skúsenosti jeho členov zo všetkých 28 členských štátov.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o monitorovaní a nahlasovaní emisií CO₂ a spotreby paliva nových ťažkých úžitkových vozidiel

[COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]

(2018/C 081/13)

Spravodajca: **Dirk BERGRATH**

Pomocný spravodajca: **Mihai MANOLIU**

Konzultácia	Európsky parlament, 15. 6. 2017 Rada, 22. 6. 2017
Právny základ	článok 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 10. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	188/0/3

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že kľúčovými cieľmi politiky EÚ by malo byť vytváranie pracovných miest, ako aj investície zamerané na reindustrializáciu Európy, hospodársky rast, prechod na čistú energiu, nové obchodné modely, špičkové technológie, ochranu životného prostredia a zdravie obyvateľstva.

1.2. Podľa EHSV dopravcovia premárnili príležitosť znížiť svoje náklady na palivo, ktoré predstavujú štvrtinu ich prevádzkových nákladov. Palivová úspornosť je základným kritériom pri rozhodovaní o kúpe a znížení spotreby paliva by pomohlo znížiť náklady na dovoz palív. EÚ potrebuje normy pre osvedčovanie, posudzovanie spotreby paliva, ako aj pre oblasť emisií a spotreby, a to by malo byť hnacou silou inovácií. Politiky a plány týkajúce sa elektrických vozidiel viedli k tvrdej konkurencii medzi výrobcami vozidiel. Rovnako ako stavebníctvo, poľnohospodárstvo a odpadové hospodárstvo, aj odvetvie dopravy musí prispievať k znižovaniu emisií.

1.3. Opatrenia EÚ sa odôvodňujú cezhraničným vplyvom zmeny klímy a potrebou zachovať jednotné trhy s palivom, vozidlami a dopravnými službami. Rozdrobenie trhu v oblasti dopravy a strata jeho transparentnosti, rozdiely v právnych predpisoch a odlišné politické postupy v oblasti monitorovania, ako aj neexistencia spoločnej databázy údajov o monitorovaní majú významné sociálne a hospodárske následky.

1.4. EHSV víta skutočnosť, že návrhom nariadenia sa uľahčuje monitorovanie a šírenie záznamov o emisiách CO₂ novo evidovaných ťažkých úžitkových vozidiel v EÚ a zákazníkom – z ktorých väčšinu tvoria malé a stredné podniky (MSP) – sa poskytnú jasné informácie o spotrebe.

1.5. EHSV víta voľbu tretej možnosti kombinovaného nahlasovania, ktorá sa uvádza v návrhu nariadenia, keďže sa ňou zabezpečuje digitálny tok informácií, čo znamená, že údaje sa zbierajú na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ, a sú s ňou spojené len nízke administratívne náklady.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že na veľkých trhoch, ako sú Spojené štáty, Kanada, Japonsko a Čína, sa v posledných rokoch zaviedli opatrenia v oblasti osvedčovania a palivovej úspornosti v podobe noriem spotreby paliva a/alebo emisných noriem s cieľom podporiť inovácie a rýchlo zlepšiť účinnosť vozidiel. Konkurencieschopnosť európskych výrobcov ťažkých úžitkových vozidiel preto závisí od plnenia týchto noriem.

1.7. Hoci je pravda, že trh v zásade vyvíja na výrobcov tlak, aby naďalej znižovali spotrebu paliva nákladných automobilov v EÚ, dopravné spoločnosti – ide najmä o MSP – často čelia ťažkostiam pri financovaní vyššej obstarávacej ceny palivovo úspornejších ťažkých úžitkových vozidiel.

1.8. EHSV odporúča, aby sa Komisia pri stanovovaní potenciálnych limitov CO₂ pre ťažké úžitkové vozidlá zameriavala na vytvorenie rovnováhy medzi cieľmi, ktoré možno dosiahnuť v krátkodobom až strednodobom horizonte, a dlhodobým cieľom cestnej dopravy s nulovými emisiami. To znamená, že by sa mali podnecovať inovácie v rámci existujúcej technológie, no bez obmedzovania investícií do vozidiel s nulovými emisiami.

1.9. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že odporúčania, ktoré uviedol vo svojom stanovisku k záverečnej správe skupiny na vysokej úrovni CARS 21, by sa mohli vzťahovať aj na ťažké úžitkové vozidlá, predovšetkým pokiaľ ide o časový rámec na ich vykonanie.

1.10. EHSV vyzdvihuje úlohu verejných investícií a regulácie v rámci znižovania emisií z cestnej dopravy vrátane tých, ktoré produkujú ťažké nákladné automobily.

1.11. EHSV zdôrazňuje, že všetky regulačné opatrenia musia sprevádzať rozsiahlejšie politické opatrenia na zníženie dopytu po cestnej doprave vrátane dopravy ťažkých nákladov, a to zabezpečením prechodu na iné spôsoby dopravy (železnica, vnútrozemské vodné cesty atď.), ktoré produkujú menej emisií skleníkových plynov.

2. Úvod

2.1. Cieľom návrhu nariadenia je stanoviť požiadavky na monitorovanie a nahlasovanie emisií CO₂ a spotreby paliva nových ťažkých úžitkových vozidiel evidovaných v Európskej únii. Vzťahuje sa len na ťažké úžitkové vozidlá určené a konštruované na prepravu osôb alebo nákladov a prípojné vozidlá ⁽¹⁾.

2.2. Doprava a mobilita sú veľmi dôležité pre hospodárstvo a konkurencieschopnosť Európy. Tento ich význam sa odráža aj v širokej škále ostatných politických rámcov, ktoré majú výrazný vplyv na toto odvetvie. Plnenie priorit energetickej únie, jednotného digitálneho trhu a programu pre zamestnanosť, rast a investície v každom prípade prinesie úžitok aj odvetviu mobility a dopravy.

2.3. V októbri 2014 hlavy štátov a predsedovia vlád EÚ ⁽²⁾ stanovili záväzný cieľ znížiť do roku 2030 emisie produkované v celom hospodárstve EÚ minimálne o 40 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Tento cieľ vychádza z globálnych prognóz, ktoré sú v súlade so strednodobým harmonogramom Parížskej dohody o zmene klímy (COP 21) ⁽³⁾. Komisia oznámila, že zavedie normy palivovej úspornosti pre nové ťažké úžitkové vozidlá.

2.4. Podľa údajov priemyselného odvetvia vytvoril vývoz nákladných automobilov v roku 2015 prebytok obchodnej bilancie v objeme 5,1 miliardy EUR. Tento sektor je súčasťou automobilového priemyslu, ktorý v Európe vytvára 12,1 milióna priamych a nepriamych pracovných miest, čo predstavuje 5,6 % celkovej zamestnanosti EÚ.

⁽¹⁾ Kategórie vozidiel podľa definície v smernici 2007/46/ES naposledy zmenené nariadením (ES) č. 385/2009: M1, M2, N1 a N2 s referenčnou hmotnosťou viac než 2 610 kg, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 715/2007, všetky vozidlá kategórií M3 a N3 a vozidlá kategórií O3 a O4.

⁽²⁾ Závery Európskej rady z 24. októbra 2014, EUCO 169/14, bod 2.

⁽³⁾ FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

2.5. V stratégii odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy (z februára 2015) ⁽⁴⁾ bol za kľúčovú oblasť opatrení označený prechod na energeticky efektívnu dopravu bez emisií uhlíka. Na základe Parížskej dohody o zmene klímy sa teraz vykonávajú opatrenia stanovené v stratégii pre nízkoemisnú mobilitu (z júla 2016) ⁽⁵⁾. Investície do infraštruktúry v rámci Investičného plánu pre Európu by mali podnietiť vytvorenie budúcej čistej, konkurencieschopnej a prepojenej mobility v Európe.

2.6. V období 1990 – 2014 sa emisie CO₂ z úžitkových vozidiel zvyšovali v EÚ výrazne rýchlejšie než emisie z osobných automobilov. Emisie CO₂ z úžitkových vozidiel sa zvýšili o približne 25 %, zatiaľ čo emisie z osobných automobilov sa zvýšili len o približne 12 %. Nákladné automobily a autobusy v súčasnosti produkujú asi štvrtinu emisií CO₂ súvisiacich s cestnou dopravou v EÚ. Ich podiel na emisiách naďalej stúpa, keďže v dôsledku čoraz prísnejších limitov CO₂ sa znižujú emisie z osobných automobilov a dodávkových vozidiel.

2.7. Typická európska súprava s ťahačom s pohonom 4 × 2 s hmotnosťou 40 ton spotrebuje v súčasnosti v „skúšobnom cykle na dlhú vzdialenosť“ približne 33,1 l paliva na 100 km na cestách mimo obce a diaľniciach. Typický európsky dodávkový nákladný automobil s pohonom 4 × 2 s hmotnosťou 12 ton spotrebuje v „skúšobnom cykle dodávok v meste“ okolo 21,4 l paliva na 100 km ⁽⁶⁾.

2.8. Ťažké úžitkové vozidlá sa zvyčajne vyrábajú vo viacerých etapách, pričom vo všeobecnosti sú k dispozícii len individualizované produkty. Podvozok vyrába jeden výrobca a potom sa k nemu v ďalšej etape primontuje karoséria od iného výrobcu. To znamená, že na spotrebu paliva hotového vozidla, a tým aj na emisie CO₂, má vplyv viacero rôznych výrobcov.

2.9. Nákupcami ťažkých úžitkových vozidiel sú najmä nákladní dopravcovia. Náklady na palivo môžu tvoriť viac ako štvrtinu ich prevádzkových nákladov, a preto považujú palivovú úspornosť za najdôležitejšie kritérium pri nákupe. Hoci sa palivová úspornosť ťažkých úžitkových vozidiel za posledné desaťročia zlepšila, mnohé z vyše pol milióna dopravných spoločností, z ktorých väčšinu tvoria MSP, stále nemajú prístup k normalizovaným informáciám na vyhodnotenie palivovo úsporných technológií a porovnanie nákladných automobilov s cieľom prijímať čo najkvalifikovanejšie rozhodnutia a znižovať svoje náklady na palivo. Túto situáciu ešte viac sťažuje neexistencia spoločne dohodnutej metodiky týkajúcej sa merania spotreby paliva.

2.10. Nedostatočná transparentnosť trhu sa premieta do menšieho tlaku na výrobcov ťažkých úžitkových vozidiel v EÚ, aby sa ďalej snažili zlepšovať účinnosť vozidiel a investovali do inovácií na tomto konkurenčnom svetovom trhu. V dôsledku toho hrozí, že výrobné odvetvie EÚ by mohlo stratiť svoje súčasné vedúce postavenie v oblasti palivovej úspornosti vozidiel.

2.11. Transparentnosť v oblasti palivovej výkonnosti vozidiel a ich produkcie CO₂ by tiež podnietila hospodársku súťaž v rámci trhu EÚ, kde Komisia v roku 2016 odhalila kartel medzi výrobcami nákladných áut, ktorý existoval od roku 1997 do roku 2011.

3. Návrh nariadenia

3.1. Navrhované nariadenie je súčasťou balíka s názvom *Európa v pohybe*, ktorého cieľom je zlepšiť bezpečnosť cestnej premávky, podporiť spravodlivejší výber mýta, znížiť emisie CO₂, znečistenie ovzdušia, dopravné preťaženie a byrokráciu pre podniky, bojovať proti nelegálnemu zamestnávaniu a zabezpečiť dôstojné podmienky a čas odpočinku pre pracovníkov.

3.2. V dlhodobom horizonte budú mať tieto opatrenia priaznivý vplyv nielen na odvetvie dopravy, ale sa nimi podporí aj zamestnanosť, rast a investície, posilní sociálna spravodlivosť, rozšíri možnosť výberu pre spotrebiteľov a vydláždí Európe jasnú cestu smerom k znižovaniu emisií.

⁽⁴⁾ COM(2015) 80 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 501 final.

⁽⁶⁾ Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., *Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020–2030 timeframe*, Medzinárodná rada pre čistou dopravu (ICCT), Biela kniha ICCT, Berlín, júl 2017.

3.3. Počas nasledujúcich 12 mesiacov sa tento balík doplní o ďalšie návrhy, ktoré budú obsahovať emisné normy platné po roku 2020 pre osobné automobily a dodávkové vozidlá, ako aj – a to po prvý raz – pre ťažké úžitkové vozidlá. Vďaka týmto návrhom sa ešte viac podporia inovácie, posilní sa konkurencieschopnosť, znížia sa emisie CO₂ a zlepši sa kvalita ovzdušia, verejné zdravie a bezpečnosť cestnej premávky.

3.4. Nedostatok informácií sa zredukuje prostredníctvom simulačného softvéru, ktorý je účinným nástrojom na výpočet spotreby paliva a nákladov na palivo. Nové nariadenie o osvedčovaní (typového schválenia), pokiaľ ide o stanovovanie emisií CO₂, bude vychádzať z údajov o individuálnom výkone a osvedčeného procesu získavania a spravovania vstupných údajov.

3.5. Týmto návrhom nariadenia sa vykonáva oznámenie z roku 2014 o stratégii znižovania spotreby paliva a emisií CO₂ ťažkých úžitkových vozidiel. V stratégii pre ťažké úžitkové vozidlá sa oznámilo vykonávacie opatrenie, ktorým sa stanovuje postup osvedčovania emisií CO₂ z nových ťažkých úžitkových vozidiel uvádzaných na trh EÚ, vypočítaných simulačným nástrojom VECTO, ako aj legislatívny návrh týkajúci sa monitorovania a nahlasovania týchto emisií.

3.6. Keďže VECTO je len simulačný nástroj, druhý balík by mal zahŕňať testovanie spotreby paliva na ceste, tak ako to Komisia plánuje v prípade automobilov a ľahkých úžitkových vozidiel. Treba vypracovať metodiku na diferenciáciu poplatkov za používanie infraštruktúry pre nové ťažké úžitkové vozidlá na základe emisií CO₂ (preskúmanie smernice Eurovignette a smernice o energetickej účinnosti).

3.7. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty na dosiahnutie dohody na tom, že zaručia, aby tretie strany (výskumné inštitúty, dopravné spoločnosti, MVO) mali prístup k oficiálnym údajom z nástroja VECTO o spotrebe paliva, aby tak bolo možné podrobiť čísla krížovej kontrole prostredníctvom nezávislého testovania. Treba vykonávať kontrolu kvality a overovanie predložených údajov s cieľom odstrániť akékoľvek nedostatky alebo nezrovnalosti. Tieto kontroly by sa mali vykonávať v súlade so základnými právami.

3.8. Týmto návrhom sa vykonáva aj európska stratégia pre nízkoemisnú mobilitu z roku 2016, ku ktorej cieľom patrí zníženie emisií skleníkových plynov v cestnej doprave do roku 2050 v porovnaní s úrovňami v roku 1990 minimálne o 60 % a podstatné zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie. V stratégii sa tiež uvádza, že Komisia zrýchli analýzu možností návrhu noriem emisií CO₂, aby sa legislatívny návrh mohol vypracovať ešte počas tohto funkčného obdobia Komisie.

3.9. Na účely monitorovania musia od roku 2020 príslušné orgány členských štátov predkladať údaje o nových vozidlách, ktoré boli počas predchádzajúceho roka prvýkrát zaevidované v EÚ, a výrobcovia ťažkých úžitkových vozidiel musia predkladať údaje o vozidlách s dátumom výroby počas predchádzajúceho kalendárneho roka. Toto každoročné nahlasovanie sa musí zrealizovať vždy do 28. februára príslušného roka. Typ údajov, ktoré treba predložiť, je stanovený v častiach A a B prílohy I k návrhu nariadenia.

3.10. Centrálnu databázu predložených údajov, ktorá bude verejne prístupná (okrem niektorých citlivých údajov), bude v mene Komisie riadiť Európska environmentálna agentúra (EEA).

3.11. Príslušné orgány a výrobcovia budú zodpovedať za správnosť a kvalitu údajov, ktoré predkladajú. Komisia však môže vykonať svoje vlastné overenie kvality predložených údajov a v prípade potreby môže prijať potrebné opatrenia na opravu údajov zverejnených v centrálnom registri. Na MSP ani mikropodniky sa nevzťahuje povinnosť priameho nahlasovania.

3.12. Komisia vypracuje výročnú správu so svojou analýzou údajov predložených členskými štátmi a výrobcami za predchádzajúci kalendárny rok. V analýze sa musia uvádzať prinajmenšom číselné údaje o priemernej spotrebe paliva a emisiách CO₂ vozového parku ťažkých úžitkových vozidiel Únie ako celku, ako aj každého výrobcu. Musia sa v nej zohľadniť aj údaje o využívaní nových a pokročilých technológií na znižovanie emisií CO₂, ak sú takéto údaje k dispozícii.

3.13. Komisia je prostredníctvom delegovaných aktov splnomocnená upraviť požiadavky na údaje stanovené v prílohách k návrhu nariadenia a zmeniť proces monitorovania a nahlasovania.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV podobne ako v predchádzajúcich stanoviskách k legislatívnym návrhom Komisie týkajúcim sa znižovania emisií CO₂ potvrdzuje svoju podporu všetkým iniciatívam EÚ, ktoré sú zamerané na dosiahnutie konkrétnych cieľov v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov, čo je základným aspektom boja proti zmene klímy. Nemožno preto prehliadnúť žiadne rozumné opatrenie na zníženie emisií pochádzajúcich aj z úžitkových vozidiel, keďže tieto vozidlá tvoria 10 % vozového parku.

4.2. Zvolený nástroj, teda nariadenie EÚ, je navyše najvhodnejší na zabezpečenie okamžitého rešpektovania prijatých ustanovení a na zabránenie narušeniu hospodárskej súťaže, ktoré by mohlo mať dôsledky pre vnútorný trh.

4.3. Údaje o emisiách CO₂ a o spotrebe paliva sa získavajú pomocou simulačného softvéru nazývaného VECTO (Vehicle Energy Consumption Calculation Tool – nástroj na výpočet energetickej spotreby vozidiel).

4.3.1. K rozhodnutiu vyvinúť tento nástroj sa dospelo po zvážení iných možností skúšobných postupov vrátane testovania motora, testovania dynamometra podvozku a testov v kabíne v skutočnej dopravnej situácii pomocou prenosných systémov na meranie emisií (PEMS). Hlavné dôvody, prečo sa namiesto ostatných skúšobných postupov zvolila radšej simulácia, boli tieto:

1. porovnateľnosť: výsledky skúšok pre rôzne typy ťažkých úžitkových vozidiel sú priamo porovnateľné;
2. nákladová efektívnosť: vysoké náklady skúšobných zariadení oproti simulácii;
3. schopnosť vysporiadať sa s vysokou variabilitou: výrobné série ťažkých úžitkových vozidiel sú veľmi malé, keďže vozidlá sa do značnej miery prispôbujú požiadavkám koncových používateľov;
4. reprodukovateľnosť: simulácia ponúka najvyššie skóre z hľadiska reprodukovateľnosti skúšok;
5. presnosť: možno odhaliť malé úspory z optimalizácie jediného komponentu;
6. komplexnosť: simuláciu možno použiť na optimalizáciu celkovej konfigurácie vozidla s cieľom dosiahnuť nižšiu spotrebu paliva, keďže táto konfigurácia zahŕňa všetky komponenty (kabínu, pneumatiky, motor, prevodovky atď.). Tento prístup sa potvrdil aj v rámci stratégie pre ťažké úžitkové vozidlá z roku 2014.

4.3.2. Povinnosť spracovať a sprístupniť údaje získané prostredníctvom nástroja VECTO v prípade všetkých nových ťažkých úžitkových vozidiel umožňuje kupujúcim porovnať rôzne modely vozidiel, technológie v oblasti spotreby paliva a rôzne karosérie vozidiel – napr. žeriav, chladiarenský priestor – a porovnať rôzne kombinácie jednotlivých komponentov. Na rozdiel od automobilov sa rôzne modely ťažkých úžitkových vozidiel používajú veľmi rôznymi spôsobmi podľa ich karosérií, čo vedie k veľkým rozdielom v spotrebe paliva a v produkcii emisií CO₂. Možnosťou porovnania sa navyše zvyšuje hospodárska súťaž medzi výrobcami vozidiel aj medzi výrobcami karosérií vozidiel.

4.3.3. EHSV víta skutočnosť, že návrhom nariadenia sa uľahčuje monitorovanie a šírenie záznamov o emisiách CO₂ novo evidovaných ťažkých úžitkových vozidiel v EÚ a zákazníkom – z ktorých väčšinu tvoria malé a stredné podniky (MSP) – sa poskytnú jasné informácie o spotrebe.

4.3.4. EHSV si uvedomuje, že meranie emisií pri skutočnej jazde prostredníctvom prenosného systému na meranie emisií (PEMS) je vhodnejšie než meranie emisií pomocou dynamometra podvozku alebo, ako sa tu navrhuje, s použitím simulačného softvéru. Po úvodnom období a po zhodnotení skúseností so systémom VECTO by mala Komisia preskúmať, či sa dá uskutočniť testovanie emisií pri skutočnej jazde, a ak áno, akým spôsobom možno takéto testovanie vykonať.

4.4. Počas posúdenia vplyvu Komisia testovala tri možnosti zberu a nahlasovania údajov agentúre EEA: 1. nahlasovanie vnútroštátnymi orgánmi; 2. nahlasovanie výrobcami ťažkých úžitkových vozidiel; a 3. kombinované nahlasovanie vnútroštátnymi orgánmi a výrobcami.

4.4.1. EHSV víta voľbu tretej možnosti kombinovaného nahlasovania, ktorá sa uvádza v návrhu nariadenia, keďže sa ňou zabezpečuje digitálny tok informácií, čo znamená, že údaje sa zbierajú na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ, a sú s ňou spojené len nízke administratívne náklady.

4.4.2. EHSV s potešením konštatuje, že údaje, ktoré predkladajú Komisii príslušné vnútroštátne orgány a výrobcovia ťažkých úžitkových vozidiel, sú verejne prístupné. EHSV zároveň víta návrh, aby sa v záujme ochrany údajov a zabezpečenia hospodárskej súťaže nezverejňovalo identifikačné číslo vozidla (VIN), ani výrobné údaje týkajúce sa určitých dodávaných súčiastok (prevodovka, nápravy a pneumatiky).

4.5. Podľa názoru EHSV by stálo za zváženie zaviesť v prípade ťažkých úžitkových vozidiel poplatky za používanie ciest na základe emisií CO₂. Na to by bolo potrebné, aby sa údaje z centrálného registra (identifikačné číslo vozidla a záznamy o emisiách CO₂) prepojili s evidenčnými údajmi (tabuľka s číslom) a následne poskytli subjektom, ktoré spravujú poplatky za používanie ciest.

4.5.1. EHSV pri viacerých príležitostiach⁽⁷⁾ podporil zámer Komisie zaviesť na európskej úrovni jednotný systém poplatkov za používanie ciest, ktorý by sa zakladal na zásade „znečisťovateľ platí“. Verejne spravovaný jednotný systém poplatkov za používanie ciest by bol užitočný aj z hľadiska ochrany údajov.

4.6. Komisia považuje svoj návrh nariadenia za nevyhnutný krok smerom k vykonávaniu a presadzovaniu budúcich noriem v oblasti emisií CO₂ pre ťažké úžitkové vozidlá. Systém monitorovania a nahlasovania je dôležitý najmä na posudzovanie súladu s takýmito budúcimi normami, ako je to už v prípade osobných automobilov a dodávkových vozidiel.

4.6.1. V EÚ existujú záväzné limity CO₂ pre osobné automobily od roku 2009 a v prípade dodávkových vozidiel od roku 2011. Na rozdiel od nich ťažké úžitkové vozidlá zatiaľ porovnateľným limitom CO₂ nepodliehajú. V roku 2018 sa však očakáva legislatívny návrh Komisie, ktorým sa zavedú povinné limity CO₂ aj pre tieto vozidlá.

4.6.2. Na veľkých trhoch, ako sú USA, Kanada, Japonsko a Čína, sa v posledných rokoch zaviedli opatrenia v oblasti osvedčovania a palivovej úspornosti v podobe noriem spotreby paliva a/alebo emisných noriem s cieľom podporiť inovácie a rýchlo zlepšiť účinnosť vozidiel. Konkurencioschopnosť európskych výrobcov ťažkých úžitkových vozidiel preto závisí od plnenia týchto noriem.

4.7. Je pravda, že trh v zásade vyvíja na výrobcov tlak, aby naďalej znižovali spotrebu paliva nákladných automobilov v EÚ: náklady na palivo totiž predstavujú zďaleka najväčšiu výdavkovú položku (okolo 30 %) v rámci štruktúry nákladov diaľkovej nákladnej dopravy. Dopravné spoločnosti ako nákupcovia ťažkých úžitkových vozidiel preto majú záujem o nákladné autá s čo najnižšou možnou spotrebou paliva.

4.7.1. Na druhej strane zo skúseností vyplýva, že nezáväzné ciele a trhové sily samy osebe nestačia na významné zníženie spotreby paliva nových vozidiel a následne emisií CO₂.

4.7.2. V odvetví dopravy prevládajú MSP. Jedným z najväčších problémov, ktorým MSP čelia, sú ich ťažkosti s prístupom k financovaniu. Dopravné spoločnosti majú teda často problémy s financovaním vyššej kúpnej ceny palivovo úspornejších ťažkých úžitkových vozidiel.

4.7.3. EHSV odporúča, aby sa Komisia pri stanovovaní potenciálnych limitov CO₂ pre ťažké úžitkové vozidlá zameriavala na vytvorenie rovnováhy medzi cieľmi, ktoré možno dosiahnuť v krátkodobom až strednodobom horizonte, a dlhodobým cieľom cestnej dopravy s nulovými emisiami. To znamená, že by sa mali podnecovať inovácie v rámci existujúcej technológie, no bez obmedzovania investícií do vozidiel s nulovými emisiami.

4.7.4. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že odporúčania, ktoré uviedol vo svojom stanovisku k záverečnej správe skupiny na vysokej úrovni CARS 21⁽⁸⁾, by sa mohli vzťahovať aj na ťažké úžitkové vozidlá. Medzi tieto odporúčania patrilo aj to, aby sa priemyselným výrobcom poskytol čas na úplné vyvinutie technológií potrebných na plnenie prísnejších požiadaviek tak, aby sa to nepremietlo do výrazného zvýšenia cien výrobkov, a tým aj do spomalenia rýchlosti obnovy vozového parku.

⁽⁷⁾ EESC-2017-02887 (pozri stranu 181 tohto úradného vestníka), EESC-2017-02888 (pozri stranu 188 tohto úradného vestníka), EESC-2017-03231 (pozri stranu 195 tohto úradného vestníka).

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 15.

4.7.5. V tejto súvislosti možno za pozitívny príklad predbežného vykonávania považovať nariadenie Spojených štátov amerických o nových ťažkých úžitkových vozidlách, nákladných ťahačoch, prípojných vozidlách a motoroch. V tomto prípade sa druhá fáza uplatňovania právnych predpisov bude vzťahovať na modely s rokmi výroby 2018 až 2027, pričom bude nadväzovať na normy úvodnej fázy 1, ktoré sa vzťahujú na modely s rokmi výroby 2014 až 2018.

4.8. EHSV vyzdvihuje úlohu verejných investícií a regulácie v rámci znižovania emisií z cestnej dopravy vrátane tých, ktoré produkujú ťažké nákladné automobily.

4.8.1. Jednou z možností do budúcnosti by mohol byť systém „elektrických diaľnic“ (e-highway), v ktorom by hybridné nákladné automobily boli poháňané z trolejového vedenia umiestneného na hlavných ťahoch nákladnej dopravy podobným spôsobom ako v súčasnosti pri električkách, vlakoch a trolejbusoch. Po pripojení na trolejové vedenie by nákladné vozidlá mohli fungovať naplno na elektrický pohon. Po odchode z elektrifikovaného jazdného pruhu by vozidlo poháňal vznetový motor alebo elektromotor napájaný z akumulátorov vozidla.

4.8.2. Automatizované zoraďovanie nákladných vozidiel do konvoja má potenciál znížiť emisie CO₂ o približne 10 %. Nákladné vozidlá idú tesne za sebou v stanovenej vzdialenosti, pričom používajú najmodernejšiu technológiu konektivity a systémy na podporu riadenia vozidla. Prvé vozidlo vedie celý konvoj. Ak toto zabrzdí, zabrzdia aj ostatné nákladné vozidlá v kolóne. Reakčný čas je v podstate jedna k jednej pre všetky nákladné vozidlá. Automatizované zoraďovanie do konvoja vedie k nižšej spotrebe paliva a vyššej bezpečnosti, ale mohlo by si vyžadovať zmeny právnych predpisov.

4.8.3. Smernicou (EÚ) 2015/719⁽⁹⁾ sa napokon zaviedli nové zmeny právnych predpisov týkajúcich sa ťažkých úžitkových vozidiel, ktoré umožňujú, aby sa na európske cesty dostali vozidlá s aerodynamickejším dizajnom a s lepšou energetickou efektívnosťou a produkciou emisií. Tieto zmeny zahŕňajú odchýlky od celkovej maximálnej dĺžky ťažkých úžitkových vozidiel, ktoré umožňujú zdokonaľiť existujúce nákladné vozidlá prostredníctvom zadných aerodynamických klapiek a vybaviť nové vozidlá týmito doplnkovými aerodynamickými prvkami, ako aj zaoblenejší a predĺžený dizajn kabíny. Výrobcovia prípojných vozidiel však hlásia problémy, ktoré majú pri uplatňovaní týchto nových právnych predpisov s orgánmi pre evidenciu.

4.9. EHSV zdôrazňuje, že všetky regulačné opatrenia musia sprevádzať rozsiahlejšie politické opatrenia na zníženie dopytu po cestnej doprave vrátane dopravy ťažkých nákladov, a to zabezpečením prechodu na iné spôsoby dopravy (železnica, vnútrozemské vodné cesty atď.), ktoré produkujú menej emisií skleníkových plynov.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 115, 6.5.2015, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o preskúmaní vykonávania stratégie digitálneho jednotného trhu v polovici trvania – Prepojený digitálny jednotný trh pre všetkých

[COM(2017) 228 final]

(2018/C 081/14)

Spravodajca: **Antonio LONGO**

Konzultácia	Európska komisia, 5. 7. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 10. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	111/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje návrh preskúmať Stratégiu digitálneho jednotného trhu (ďalej len „stratégia“), pričom zároveň uznáva úsilie, ktoré Komisia vynaložila, pokiaľ ide o legislatívne iniciatívy na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti technologického, hospodárskeho a sociálneho rastu.

1.2. EHSV však vyjadruje obavy z oneskorenia pri prijatí a vykonávaní 35 predstavených činností a legislatívnych iniciatív, v dôsledku čoho vzniká nebezpečenstvo ďalšieho zväčšovania technologických rozdielov a zmenšovania konkurencieschopnosti v porovnaní so svetovými konkurentmi.

1.3. EHSV podporuje návrh Komisie prepojiť stratégiu s tromi novými legislatívnymi iniciatívami o online platformách, dátovom hospodárstve a kybernetickej bezpečnosti. V tejto súvislosti odporúča súhrnný prístup, ktorý bude zohľadňovať požiadavku zlepšenia konkurencieschopnosti a ochrany digitálnych práv, tak na vnútornom trhu, ako aj voči tretím krajinám.

1.4. Výbor pripomína, že je potrebné posilniť *sociálny rozmer* stratégie ⁽¹⁾. Iba prostredníctvom celoeurópskeho riadenia, do ktorého budú zapojené národné vlády, sociálni partneri a celá občianska spoločnosť, bude možné čeliť výzvam a rizikám súvisiacim s digitálnou revolúciou, chrániť znevýhodnené osoby a ponúknuť čo najväčšie príležitosti občanom a podnikom.

1.5. EHSV dúfa, že sa EÚ stane propagátorom významného plánu digitálneho vzdelávania a odbornej prípravy, ktorým sa všetkým občanom ponúknu nástroje poznávania na čo najlepšie zvládnutie prechodu a že pritom bude rešpektovať zodpovedajúce štátne právomoci. Plán by mal zahŕňať všetky druhy a stupne vzdelávania počnúc odbornou prípravou učiteľských zborov a revíziou učebných plánov a didaktiky a úzko súvisieť so sústavou neustálej odbornej prípravy slúžiacou na aktualizáciu alebo zmenu kvalifikácie pracovníkov. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj riadiacim pracovníkom, a to prostredníctvom odborných kurzov v spolupráci s vysokými školami.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10, body 3.8 a 3.9.

1.6. Digitálna revolúcia zmení všetky aspekty práce: organizáciu, miesto výkonu, úlohy, čas, podmienky a zmluvy. EHSV sa domnieva, že v tejto súvislosti by rozhodujúcu úlohu mohol zohrávať sociálny dialóg, a vyzýva Komisiu, aby spolu so sociálnymi partnermi začala skúmať strednodobé a dlhodobé perspektívy a prijala účinné opatrenia, ktorými sa zaručia dôstojné mzdy, kvalitné pracovné miesta, vyvážený pomer medzi pracovným a súkromným životom a všeobecná dostupnosť sociálneho zabezpečenia.

1.7. EHSV kladne vníma nedávne úspechy dosiahnuté v digitálnom odvetví, ale žiada európske a národné inštitúcie, aby dohliadli na riadne a úplné vykonávanie predpisov (napríklad *zrušenie maloobchodných roamingových poplatkov*) a pokračovali v práci na obmedzovaní fragmentácie a narušení. V tejto súvislosti EHSV odporúča, aby Komisia uverejnila čo najskôr nariadenie, ktoré bude umožňovať prenosnosť online obsahu.

1.8. Výbor zdôrazňuje, že je dôležité čo najskôr prekonať infraštruktúrnu, územnú a kultúrnu digitálnu priepasť, ktorá dnes predstavuje brzdu hospodárskeho a sociálneho rozvoja EÚ a je zdrojom rozdielov, pokiaľ ide o životné podmienky a príležitosti občanov a podnikov. Doteraz boli rozdelené značné finančné prostriedky, ktoré však nepostačujú na pokrytie všetkých potrieb rozvoja EÚ.

1.9. EHSV pripomína, že prístup na internet je základným právom každého občana a nevyhnutným nástrojom sociálneho začlenenia a hospodárskeho rastu, a preto nemožno otáľať s jeho zaradením medzi univerzálne služby.

1.10. EHSV vyzýva Komisiu, aby urýchlila čas realizácie stratégie elektronickej správy a elektronickeho zdravotníctva, pretože jednak sú nevyhnutným predpokladom digitálneho rozvoja EÚ, a jednak môžu mať kladný vplyv na kvalitu služieb a života občanov.

1.11. Výbor sa domnieva, že treba vo veľkej miere podporovať malé a stredné podniky (MSP), pretože využívanie digitálnych prostriedkov je už dnes nevyhnutným predpokladom zotrvania na trhu. Okrem toho sa pri podpore podnikov nesmie zabúdať na účelovú stratégiu podpory *začínajúcich podnikov (startupov)* založenú na troch hlavných cieľoch: zjednodušovanie predpisov, vytváranie sietí a zlepšenie dostupnosti financovania.

1.12. Výbor vyzýva Komisiu, aby v celej EÚ zlepšila ochranu práv spotrebiteľov v digitálnej oblasti a zabezpečila pritom, že harmonizácia rôznych právnych predpisov nebude znamenať zmenšenie ochrany tam, kde už je skonsolidovaná a uspokojivá.

1.13. Z hľadiska európskej nezávislosti a konkurencieschopnosti považuje EHSV kybernetickú bezpečnosť za prierezovú prioritu vo všetkých oblastiach využívania digitálnych prostriedkov. Výbor odporúča, aby sa v návrhu Komisie stanovilo výrazné zlepšenie noriem prevencie, odrádzania, reakcie, zvládania kríz a odolnosti v súlade so základnými právami EÚ, čím sa položia základy upevňovania spolupráce medzi členskými štátmi a s tretími krajinami.

2. Súčasný stav digitálneho jednotného trhu

2.1. Od mája 2015 Európska komisia navrhla 35 právnych predpisov, s ktorými sa počítalo v stratégii⁽²⁾ a z ktorých mnohé zatiaľ neboli implementované a sú predmetom rokovaní medzi Komisiou, Parlamentom a Radou alebo sa čaká na ich skutočnú implementáciu členskými štátmi. Oznámenie o preskúmaní stratégie v polovici trvania poskytuje prvé zhodnotenie uskutočnených iniciatív a dosiahnutých výsledkov.

2.2. Medzi najcitlivejšie iniciatívy, ktoré boli uskutočnené alebo ktorých uskutočnenie sa očakáva patrí:

— zrušenie *maloobchodných roamingových poplatkov* od 15. júna 2017⁽³⁾;

⁽²⁾ COM(2015) 192 final.

⁽³⁾ COM(2016) 399 final.

- cezhraničná prenosnosť online obsahových služieb od prvých mesiacov roku 2018 ⁽⁴⁾;
- odstránenie neodôvodneného geografického blokovania, ktoré poškodzuje spotrebiteľov ⁽⁵⁾.

2.3. Komisia sa domnieva, že je mimoriadne dôležité implementovať súbor opatrení v prospech konektivity ⁽⁶⁾, ktorým sa podporí realizácia digitálnych infraštruktúr vysokej kvality v celej Európe, aby prínosy digitálnej revolúcie pocítili všetky podniky a všetci občania.

2.4. Na stimuláciu cezhraničného elektronického obchodu bude dôležité prijať návrhy Komisie týkajúce sa harmonizácie pravidiel digitálnych zmlúv ⁽⁷⁾, posilniť spoluprácu národných orgánov ochrany spotrebiteľov ⁽⁸⁾, zabezpečiť cenovú dostupnosť cezhraničných zasielateľských služieb ⁽⁹⁾, zjednodušiť postupy vykazovania DPH ⁽¹⁰⁾, pôsobiť proti nekalým obchodným praktikám a chrániť práva duševného vlastníctva vrátane autorských práv ⁽¹¹⁾.

2.5. Na dosiahnutie vyššej úrovne ochrany údajov ⁽¹²⁾ a dôverylosti elektronických komunikácií ⁽¹³⁾ Komisia prijala dve účelové nariadenia, ktoré sa majú začať uplatňovať v roku 2018.

2.6. Právny rámec pre audiovizuálne odvetvie ⁽¹⁴⁾ sa po revízií predpisov o autorských právach ⁽¹⁵⁾ prispôbobi požiadavkám digitálnej éry tak, aby sa uľahčila cezhraničná dostupnosť materiálov a rozšírila možnosť využívať materiály chránené autorskými právami vo vzdelávaní, výskume a kultúre.

3. Zhrnutie nového návrhu Komisie

3.1. Vzhľadom na prirodzený vývoj digitálneho sveta, ktoré si bude vyžadovať neustále prispôbovanie infraštruktúry a predpisov, má zásadný význam, aby sa všetkým užívateľom zaručilo bezpečné, otvorené a rovnocenné digitálne prostredie. Takéto podmienky sú nevyhnutné na posilnenie dôvery, pretože chýbajúca dôvera ešte stále obmedzuje rozširovanie digitálneho jednotného trhu ⁽¹⁶⁾.

3.2. Komisia určila tri odvetvia, v ktorých je potrebné rozhodnejšie konanie EÚ a pre ktoré sa majú v krátkom čase predložiť legislatívne návrhy: 1) **online platformy**, 2) **európske dátové hospodárstvo**, 3) **kybernetická bezpečnosť**.

3.3. *Online platformy* ⁽¹⁷⁾ nanovo formujú digitálny jednotný trh v tom zmysle, že preberajú úlohu *strážcov internetu*, pretože kontrolujú prístup k informáciám a materiálom a všetky transakcie. Komisia preto v roku 2017 vypracuje iniciatívu na ich zapojenie do správy siete a preniesie na ne zodpovednosť za ňu. Iniciatíva bude venovaná problému nekalých zmluvných doložiek a obchodných praktík vo vzťahoch medzi platformami a podnikmi. Okrem toho sa zavedením formálneho systému *oznamovania a odstraňovania* dosiahne rýchlejšie a účinnejšie odstraňovanie nezákonných materiálov.

3.4. *Dátové hospodárstvo* bude pre podniky, občanov i verejné orgány stále dôležitejšie. V roku 2017 Komisia zverejní dve legislatívne iniciatívy: o *voľnom cezhraničnom toku neosobných údajov* a o dostupnosti a *opätovnom používaní verejných údajov* a údajov zbieraných s využitím verejných finančných prostriedkov. Nakoniec sa na prípravu digitálneho trhu na rozvoj *internetu vecí* stanovia zásady určovania zodpovednosti v prípade škôd spôsobených výrobkami intenzívne využívajúcimi dáta.

⁽⁴⁾ COM(2015) 627 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 289 final.

⁽⁶⁾ COM(2016) 587, 588, 589, 590, 591 final.

⁽⁷⁾ COM(2015) 634 a 635 final.

⁽⁸⁾ COM(2016) 283 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 285 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 757 final.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 593 final.

⁽¹²⁾ Nariadenie (EÚ) 2016/679.

⁽¹³⁾ COM(2017) 10 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2016) 287 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 593 a 594 final.

⁽¹⁶⁾ Špeciálny Eurobarometer 460.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 288 final.

3.5. V roku 2017 Komisia preskúma *stratégiu kybernetickej bezpečnosti EÚ* ⁽¹⁸⁾ a právomoci Európskej agentúry pre bezpečnosti sietí a informácií (ENISA), aby sa stratégia aj agentúra prispôbili novým výzvam a rizikám. Budú navrhnuté aj ďalšie opatrenia týkajúce sa pravidiel, certifikácie a označovania v súvislosti s kybernetickou bezpečnosťou, aby boli pripojené zariadenia účinnejšie chránené pred kybernetickými útokmi. Súčasťou tohto procesu bude posilnenie verejno-súkromného partnerstva.

3.6. Na zlepšenie digitálnych zručností a zamestnateľnosti Komisia požiadala o rýchlú realizáciu *Nového programu v oblasti zručností pre Európu* ⁽¹⁹⁾ a vytvorenie *koalície pre digitálne zručnosti a pracovné miesta* ⁽²⁰⁾. Okrem toho Komisia v roku 2018 spustí projekt *Digitálne príležitosti*, ktorý dá absolventom škôl možnosť absolvovať zahraničnú prax v digitálnom odvetví.

3.7. *Stratégia digitalizácie európskeho priemyslu* podporí spoluprácu a výmenu osvedčených postupov ⁽²¹⁾. Táto iniciatíva je podporená zo zdrojov programu Horizont 2020 (5,5 miliardy EUR) a súkromnými a štátnymi investíciami a využíva verejno-súkromné partnerstvo. Niektoré kľúčové odvetvia, ako je energetika, doprava a financie, sa budú značne transformovať podľa kritérií udržateľnosti a efektívnosti.

3.8. *Plán zavádzania elektronickej verejnej správy na roky 2016 – 2020* uľahčí digitálnu transformáciu štátnych a európskych verejných orgánov ⁽²²⁾. Komisia očakáva, že k najväčším zmenám dôjde v zdravotníctve tým, že bude jestvovať právo využívať liečebné výkony v ktorejkoľvek krajine EÚ (digitálne zdravotné záznamy a predpisy) a dôjde k zvýšenému využívaniu technológie na podporu práce lekárov (rozbory, operácie, liečebné postupy atď.).

3.9. Na upevnenie svojho postavenia na globálnej úrovni EÚ vyčlenila viac finančných prostriedkov na výskum a inovácie a spustila dve dôležité technologické iniciatívy: iniciatívu *cloud computing* na spoločné a opätovné využívanie získaných poznatkov a iniciatívu *kvantovej informatiky* na riešenie komplexnejších výpočtových problémov, ktoré sa v súčasnosti riešia superpočítačmi.

3.10. Komisia sa domnieva, že stratégia bude mať vo vzťahoch medzi EÚ a tretími krajinami stále väčšiu váhu. Jej súčasťou bude ochrana nových digitálnych práv, boj proti digitálnemu protekcionizmu a podpora iniciatív na prekonávanie globálnych digitálnych rozdielov.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV oceňuje úsilie Komisie, pokiaľ ide o legislatívnu iniciatívu na dosiahnutie cieľov technologického, hospodárskeho a sociálneho rastu prostredníctvom stratégie. Za osobitne dôležité výbor považuje toto preskúmanie v polovici uplatňovania na podporu vykonávania tejto stratégie zmenšením fragmentácie a narušení.

4.2. EHSV kladne víta nedávno dosiahnuté výsledky, ako je zrušenie maloobchodných roamingových poplatkov ⁽²³⁾, cezhraničná prenosnosť online produktov ⁽²⁴⁾ a odstránenie neodôvodneného geografického blokovania ⁽²⁵⁾. Takéto iniciatívy pomôžu zabezpečiť kladnejší imidž EÚ, avšak zostáva vyriešiť ešte veľa problémov na to, aby sa zaručili práva spotrebiteľov a spravodlivá hospodárska súťaž podnikov.

4.2.1. Výbor však upozorňuje, že v mnohých členských štátoch prebieha zrušenie roamingových sadziieb fragmentovane a nehomogénne a dokázateľne spôsobuje škody spotrebiteľom a poškodzuje aj imidž EÚ. Spotrebiteľské združenia v rôznych krajinách poukazujú na snahy oddialiť zrušenie roamingových poplatkov, hlavne obmedzovaním poskytovaného rozsahu dátového prenosu. EHSV preto žiada Komisiu, aby tento proces prísne sledovala a aby skrátila lehoty a posilnila spôsoby vykonávania.

⁽¹⁸⁾ JOIN (2013) 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2016) 381 final/2.

⁽²⁰⁾ 2016/C484/01.

⁽²¹⁾ COM(2016) 180 final.

⁽²²⁾ COM(2016) 179 final.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 131, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 162.

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 86.

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 93.

4.2.2. Pokiaľ ide o cezhraničnú prenosnosť online obsahu, EHSV dúfa, že sa čoskoro začne vykonávať predbežná dohoda medzi Radou a Komisiou, ktorú Európsky parlament schválil 18. mája tohto roku. V dohode sa stanovujú pravidlá zavedenia spoločného prístupu v EÚ k problematike prenosnosti online obsahu tak, aby sa predplatiteľom služieb umožnil prístup k obsahu a jeho využívanie v čase, keď sa dočasne nachádzajú v štáte EÚ, v ktorom nemajú bydlisko.

4.3. Vyslovuje obavy zo skutočnosti, že z legislatívnych návrhov, ktoré Komisia predstavila v rámci stratégie sa účinne implementovali iba niektoré. Predstavuje to vážne obmedzenie, pokiaľ ide o hodnotenie stratégie ako celku, aj pokiaľ ide o realistické vyhladky v oblasti rastu a konkurencieschopnosti EÚ. Výbor vyzýva všetky inštitúcie zainteresované do *spolurozhodovania*, aby skrátili trvanie rokovaní a verí, že členské štáty budú predpisy uplatňovať včas a koherentne.

4.4. EHSV sa domnieva, že digitálna revolúcia radikálne zmení život občanov aj spôsoby podnikania, výroby a marketingu, a to s dlhodobými účinkami na trh práce a zamestnanosť, ktoré je dnes ťažké predpovedať. Digitalizácia zmení organizáciu práce, miesto výkonu práce, úlohy, pracovný čas, pracovné podmienky a pracovné zmluvy. Výbor preto pripomína, že je potrebné posilniť *sociálny rozmer* stratégie⁽²⁶⁾. Iba tak bude možné pokryť všetky problémy a riziká digitálnej revolúcie tak, aby sa každému poskytla možnosť využívať jej výhody a príležitosti.

4.5. EHSV považuje za zásadné, aby sa čo najskôr začal uplatňovať rozsiahly európsky program vzdelávania a odbornej prípravy v digitálnej oblasti, aby sa všetkým občanom poskytli nástroje na čo najlepšie zvládnutie prechodu. EHSV, hoci si uvedomuje zvláštne právomoci členských štátov v tejto oblasti, hlavne dúfa, že tento program sa začne uplatňovať v školách zlepšením znalostí vyučujúcich, úpravou učebných plánov a didaktiky v súvislosti s digitálnymi technológiami (vrátane elektronického vzdelávania) a všetkým žiakom a študentom poskytne kvalitnú odbornú prípravu. Program sa prirodzene rozšíri do neustáleho ďalšieho vzdelávania, aby sa prispôbovala a aktualizovala kvalifikácia všetkých pracovníkov⁽²⁷⁾.

4.6. Výbor sa domnieva, že podnikateľská sféra by mala rýchlo prispôbiť vlastné digitálne spôsobilosti a osobitnú pozornosť venovať problematike kybernetickej bezpečnosti. EHSV sa domnieva, že EÚ by mala podporiť podniky v procese odbornej prípravy na vysokej úrovni určenej vedúcim pracovníkom, a to v spolupráci s akademickou obcou, aby sa rozšírili poznatky a informovanosť o rizikách spojených s krádežami údajov a kybernetickou kriminalitou. EHSV sa okrem toho domnieva, že je dôležité podporovať odborné vzdelávanie informatikov v oblasti bezpečnosti vo vhodnom výcvikovom prostredí so simuláciou kybernetických útokov a overovaním ich schopnosti reagovať na ne.

4.7. EHSV konštatuje, že napriek jeho odporúčaniam z roku 2015 sa ešte stále nedostatočne reaguje na hlavné výzvy vytvorenia digitálneho jednotného trhu⁽²⁸⁾. Šírenie digitálnych zručností, digitálna gramotnosť, digitalizácia podnikov a elektronická verejná správa zostávajú základným predpokladom rozsiahleho, spoločného a vyváženého rozvoja.

4.8. EÚ už investovala a bude ďalej investovať mnohé miliardy do výskumu a inovácií, ako aj do digitálneho odvetvia. Avšak v porovnaní s potrebami odhadovanými Komisiou (približne 155 miliárd EUR) sme veľmi ďaleko od úrovne investícií, ktorá by postačovala na zaručenie takého intenzívneho a vyváženého rozvoja v digitálnom odvetví, vďaka ktorému by sme držali krok s hlavnými svetovými konkurentmi. Preto Komisia už často oznámila svoj zámer využiť na pokrytie veľkého nedostatku investícií verejno-súkromné partnerstvá.

4.8.1. EHSV sa nazdáva, že tieto partnerstvá sú určite dôležitou hnacou silou rozvoja a inovácií, ale nemôžu sa považovať za všeliek. Preto vyzýva európske inštitúcie, aby sa viac angažovali tak v činnostiach a vo financovaní v *oblastiach, ktoré nie sú trhovo zaujímavé*, ako aj v iniciatívach určených na vytvorenie infraštruktúr s veľkou pridanou hodnotou, ktorých výsledky sa ukážu až pod dlhom období (Nástroj na prepájanie Európy– NPE).

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10, body 3.8 a 3.9.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 30.

⁽²⁸⁾ Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe, bod 1.1, 1.2, 1.3 a 1.8, Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 65.

4.9. Predmetom intenzívnych diskusií a angažovaných inštitucionálnych iniciatív je už dlhšiu dobu zdaňovanie nadnárodných digitálnych spoločností. Zdá sa, že hlavne v sústavách daní členských štátov sa nie vždy používajú spravodlivé sadzby na zdaňovanie ziskov dosahovaných takými podnikmi na území EÚ. Výbor vyzýva Komisiu, aby našla riešenia, ktorými bude v medziach zásady subsidiarity možné zabezpečiť rovnováhu medzi potrebou spravodlivého zdaňovania ziskov bez obmedzovania inovácií a rozvojom.

4.10. EHSV opakovane zdôrazňuje, že je dôležité zmenšiť digitálne rozdiely, pretože je nebezpečenstvo, že sa stanú jedným z hlavných činiteľov ekonomického, pracovného a sociálneho vylúčenia. V tejto súvislosti je potrebné čo najskôr uplatniť stratégie, ktoré EÚ plánuje, pokiaľ ide o vzdelávanie a odbornú prípravu v digitálnej oblasti (*Nový program v oblasti zručností pre Európu a Koalícia pre digitálne zručnosti a pracovné miesta*). EHSV preto odporúča Komisii, aby dohliadla na rýchlú a správnu realizáciu tohto procesu členskými štátmi.

4.11. Výbor pripomína zásadu, podľa ktorej je prístup k internetu základným právom každého občana ako aj nevyhnutným nástrojom sociálneho začlenenia a hospodárskeho rastu. Preto nemožno ďalej odkladať zahrnutie vysokorýchlostného internetového prístupu medzi univerzálne služby⁽²⁹⁾. EHSV sa tiež domnieva, že fenomén digitálnej revolúcie možno zvládnuť iba vtedy, ak budú aktívne zapájaní občania, ktorí si musia byť vedomí rizík internetu, aj príležitostí, ktoré ponúka.

4.12. Preto je dôležité, aby EÚ podporovala každoročné fórum pre správu internetu a aktívne sa na ňom zúčastňovala. Najbližšie zasadnutie fóra sa bude konať v decembri 2017 pod názvom *Sformujte si svoju digitálnu budúcnosť!* a bude sa na ňom rokovať o tom, ako sa dajú čo najlepšie využiť príležitosti, ktoré ponúka internet, a ako sa dá čeliť vznikajúcim rizikám a výzvam.

4.13. EHSV podporuje súbor opatrení v prospech konektivity⁽³⁰⁾ a víta najmä iniciatívy, ktoré majú zmenšiť územné rozdiely (WiFi4EU) a zaručiť kvalitu digitálnej komunikácie (5G). Výbor považuje hlavne iniciatívu WiFi4EU za nevyhnutnú na zabezpečenie digitálneho jednotného trhu „skutočne“ pre všetkých. Preto dúfa, že tento pilotný projekt, na ktorý je v súčasnosti vyčlenených 125 miliónov EUR, sa môže stať štrukturálnym projektom politiky EÚ s takým rozpočtom, aby sa všetkým občanom vrátane občanov obývajúcich oblasti, ktoré nie sú pre trh atraktívne (ostrovy, horské a najvzdialenejšie regióny...), mohol zabezpečiť kvalitný prístup na internet.

4.14. EHSV víta návrh zapojiť **online platformy** do rozsiahleho projektu, ktorým sa má na aktérov preniesť zodpovednosť za spravodlivé a transparentné internetové prostredie. Tento proces sa však nemôže oddeliť od potreby zmenšiť legislatívnu fragmentáciu, ak berieme do úvahy vplyv na podniky (nekalá konkurencia), zamestnancov (zmluvy) a spotrebiteľov (cezhraničné spory), a musí sa zaručiť zachovanie dosiahnutej úrovne noriem⁽³¹⁾.

4.15. EHSV sa domnieva, že **európske dátové hospodárstvo** je jedným z odvetví, v ktorom je najbadateľnejší rozdiel medzi EÚ a globálnymi lídrami v digitálnej inovácii. Výbor súhlasí s návrhom vytvoriť rámec pravidiel za predpokladu, že bude v súvislosti s *cloud computingom*⁽³²⁾, *umelou inteligenciou* a *internetom vecí* správne nasmerovaný, bude sa v ňom *zohľadňovať zmluvná voľnosť odstránením prekážok inovácie* a budú naň vyčlenené primerané finančné prostriedky EÚ.

4.16. EHSV považuje **kybernetickú bezpečnosť** za prioritu, keďže sa týka všetkých oblastí využívania digitálnych prostriedkov, a je nevyhnutná na zaručenie európskej nezávislosti, pri ktorej nemožno upustiť od *digitálnej autonómie* zberu a správy údajov, ani strojov na kontrolu a monitorovanie tohto procesu. Vzhľadom na rozsah príslušných oblastí sa EHSV domnieva, že prostriedky určené na kybernetickú bezpečnosť by sa mali podstatne zvýšiť a sumou presiahnuť prostriedky vyčlenené na výskum, pričom by mali byť zapájané citlivé odvetvia výrobnjej sféry (doprava, priemyselná výroba s vysokou pridanou hodnotou atď.) a členské štáty by sa mali podporovať v posilňovaní digitálnej ochrany.

⁽²⁹⁾ Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 8.

⁽³⁰⁾ EHSV vypracoval stanoviská k všetkým návrhom, avšak v jednotnej réžii, aby sa zaručil ich súlad, pokiaľ ide o víziu aj o ich obsah: Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 51, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 56, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 65, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 69, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 74.

⁽³¹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 119.

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 86.

4.17. Kybernetický terorizmus a kybernetická kriminalita predstavujú skutočné nebezpečenstvo pre všetky ekonomiky a vlády. Výbor odporúča, aby sa v návrhu Komisie na preskúmanie stratégie kybernetickej bezpečnosti stanovilo výrazné zlepšenie noriem prevencie, odrádzania, reakcie, zvládania kríz a odolnosti v súlade so základnými právami EÚ, čím sa položia základy upevňovania spolupráce medzi členskými štátmi a s tretími krajinami.

4.17.1. EHSV súhlasí s prístupom Komisie, ale pripomína, že všetky digitálne produkty a súvisiace systémy musia byť bezpečné už pri uvedení na trh a očakáva rýchle prijatie ohlásených opatrení.

4.17.2. Výbor podporuje návrh Komisie rozšíriť právomoci ENISA a prispôbiť ich novým globálnym hrozbám⁽³³⁾. EHSV sa predovšetkým nazdáva, že revízia európskej stratégie pre oblasť kybernetickej bezpečnosti by bola vhodná aj na dosiahnutie väčšej otvorenosti, dialógu a transparentnosti ENISA vo vzťahu k občanom a organizovanej občianskej spoločnosti, vďaka čomu by mohli lepšie zhodnotiť iniciatívy a činnosti.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Hoci 90 % európskych podnikov vyžaduje digitálne zručnosti, v roku 2016 malo iba 44 % európskych občanov a 37 % zamestnancov aspoň dostatočnú úroveň týchto zručností. Okrem toho takmer polovica európskych spoločností nerekvifikuje zamestnancov, čo ide na úkor zamestnancov alebo konkurencieschopnosti podniku⁽³⁴⁾. EHSV preto opakuje, aké naliehavé je financovať z účelovo vyčlenených zdrojov veľkú stratégiu podpory digitálneho vzdelávania a odbornej prípravy⁽³⁵⁾, pričom sa osobitná pozornosť musí venovať veľkým rozdielom medzi osobami narodenými v digitálnej ére a staršími osobami⁽³⁶⁾, a všeobecnejšie podporovať a sprevádzať všetky „nezdigitalizované“ osoby každého veku a v akejkoľvek situácii.

5.2. Pokiaľ ide o vplyv na zamestnanosť, existuje reálna možnosť, že robotizácia prinesie celkové zníženie počtu pracovných miest a postupne absorbuje všetky opakujúce sa pracovné úkony a menej tvorivú prácu⁽³⁷⁾. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby prostredníctvom nástroja európskeho sociálneho dialógu zaviedla postup, ktorým sa zaručia dôstojné mzdy, kvalitné pracovné miesta, vyrovnaný pomer medzi pracovným a voľným časom a všeobecná dostupnosť sociálneho zabezpečenia⁽³⁸⁾.

5.2.1. S cieľom čeliť výzve digitalizácie bude nevyhnutné vykonať opatrenia vo vzdelávaní a odbornej príprave a vymyslieť *ad hoc* spôsoby ako premiestniť pracovníkov, ktorých úlohy prevezmú stroje alebo ktorých úlohy sa robotizáciou stanú zbytočnými, pričom sa musia vytvoriť primerané sociálne záchranné siete, aby sa zaručil dôstojný život týchto pracovníkov počas zmeny ich odborného zamerania. V zásade bude tieto opatrenia potrebné začleniť do širšej flexibilnej a robustnej stratégie, ktorá bude vhodná na rýchlu a účinnú reakciu na zmeny vyvolané digitálnou revolúciou tak, aby sa tieto zvládali a nemali nepriaznivé účinky.

5.3. EHSV pripomína svoju podporu akčnému plánu pre elektronickú verejnú správu, aby sa mohli ponúkať jednoducho využiteľné, personalizované a cezhraničné digitálne služby. Napriek tomu sa však domnieva, že zatiaľ tieto ciele nemožno dosiahnuť vzhľadom na oneskorenú implementáciu stratégie na úrovni členských štátov a chýbajúcu digitálnu infraštruktúru, ktorá by bola rozšírená skutočne v celej Európe a *prepojená* do jedného celku. Výbor konštatuje, že pretrvávajú v zásade „výnimočné“ problémy a oneskorilo sa vytvorenie *jednotnej digitálnej brány*. EHSV tiež zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť *aktualizáciu* v súlade s najnovšími technológiami a väčšiu otvorenosť voči užívateľom, pokiaľ ide o možnosť zmeniť alebo vymazať vlastné údaje (*právo na zabudnutie*)⁽³⁹⁾.

⁽³³⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 124.

⁽³⁴⁾ Prehľad digitálnej transformácie, Európska komisia, 2017.

⁽³⁵⁾ Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 1, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45.

⁽³⁶⁾ Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 28.

⁽³⁷⁾ *The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis*, OECD, 2016. Má ísť o prístupnú diskusiu o vplyve digitálnej revolúcie na úroveň zamestnanosti. OECD odhaduje 9 % pokles počtu pracovných miest (s najviac sa opakujúcimi pracovnými úkonmi), ale v iných štúdiách, napríklad v štúdií Svetovej banky alebo iných inštitúcií, sa počíta so zvýšením počtu pracovných miest, alebo s kompenzáciou zrušených pracovných miest novo vzniknutými. V každom prípade sa vo všetkých štúdiách uvádza podstatná vec, že svet práce prejde významnými zmenami a že je potrebné prijať včasné a robustné opatrenia.

⁽³⁸⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161.

⁽³⁹⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 99.

5.4. Výbor konštatuje, že v elektronickom zdravotníctve sú podobné problémy ako v elektronickej verejnej správe. Preto navrhuje podporiť vytváranie moderných digitálnych infraštruktúr, zlepšiť spoluprácu s výskumnými a inovačnými odvetviami a aktívnejšie zapojiť užívateľov a zdravotnícky personál⁽⁴⁰⁾.

5.5. EHSV súhlasí s oznámením na tému *Digitalizácia európskeho priemyslu*, pričom zdôrazňuje, že žiaden členský štát nie je schopný sám využívať všetky príležitosti, ktoré ponúka digitalizácia. Zato EÚ môže čeliť svojim hlavným svetovým konkurentom za predpokladu, že sa vypracuje spoločná stratégia na posilnenie európskej priemyselnej základne (*Priemysel 4.0*), čo je samostatný činiteľ konkurencieschopnosti, ktorým sa prilákajú investície, zvýši zamestnanosť a zachová sústredenie na cieľ mať do roku 2020 20 % podiel priemyselnej výroby na európskom HDP⁽⁴¹⁾.

5.6. Výbor vyzýva Komisiu, aby podporila digitálne inovácie vo všetkých podnikoch s osobitným dôrazom na MSP, ktoré by z digitalizácie mohli mať veľký úžitok (zjednodušenie a odbyrokratizovanie), ale ktoré sú bez zodpovedajúcej podpory vystavené nebezpečenstvu vylúčenia z trhu. Digitalizácia každého podniku je už dnes nevyhnutným, ale nie postačujúcim predpokladom zotrvania na trhu a MSP, ktoré majú menej nástrojov a zdrojov, by mohli mať veľké ťažkosti prispôsobiť sa zmenám.

5.7. EHSV sa domnieva, že začínajúce podniky (*startupy*) je potrebné podporovať ako privilegované subjekty digitálnej inovácie, hospodárskeho rastu a zamestnanosti, a tak podporovať ich rozvoj a konsolidáciu (*scale-up*). Osobitne sa odporúča prierezový prístup k rôznym druhom podnikov založený na troch kľúčových cieľoch: zjednodušenie predpisov, vytváranie sietí a zlepšenie dostupnosti financovania⁽⁴²⁾.

5.8. EHSV považuje cezhraničný elektronický obchod za jednu z hlavných oblastí rozvoja digitálneho jednotného trhu. Výbor opakuje svoju požiadavku rozhodnejšie konať na to, aby boli náklady na zasielanie balíkov prijateľné pre všetkých⁽⁴³⁾. Okrem toho odporúča väčšiu harmonizáciu predpisov o digitálnych zmluvách, pretože pri zvolenom legislatívnom nástroji (dve smernice) je nebezpečenstvo, že bude vznikať zmätok a nedôjde k zjednodušeniu normatívneho rámca⁽⁴⁴⁾.

5.9. EHSV víta informácie, ktoré poskytla Komisia o výsledkoch dosiahnutých v oblasti ochrany spotrebiteľov vďaka platforme na riešenie sporov online⁽⁴⁵⁾, domnieva sa však, že treba ešte veľa urobiť na rozsiahlejšie spropagovanie platformy a na zvýšenie dôvery spotrebiteľov v obchod online. Výbor predovšetkým požaduje posilniť mimosúdne nástroje riešenia sporov, najmä cezhraničného. Okrem toho žiada intervenciu v prospech ochrany údajov⁽⁴⁶⁾, audiovizuálnych mediálnych služieb⁽⁴⁷⁾, boja proti podvodom a ochrany autorských práv⁽⁴⁸⁾, pričom je potrebné venovať pozornosť ochrane užívateľov, najmä tých najzraniteľnejších, pred kybernetickým šikanovaním, falošnými správami a všetkými formami podnecovania k násiliu.

5.10. EHSV takisto kladne prijíma postup, ktorý Komisia iniciovala na zharmonizovanie ochrany spotrebiteľov na európskej úrovni, za predpokladu, že umožní zachovať nezmenenú úroveň ochrany spotrebiteľov tam, kde je prísnejšia, a bude zameraný na celkové zlepšenie ochrany digitálnych spotrebiteľov v EÚ.

5.11. EHSV vyzýva Komisiu, aby stratégiu urobila prierezovejšou a v širšom rámci cieľov udržateľného rozvoja požadovaných OSN ju doplnila aj o iné odvetvia rozhodujúce pre rozvoj Európy, ako je energetika, obehové hospodárstvo⁽⁴⁹⁾ a doprava⁽⁵⁰⁾, a o zodpovedajúce stratégie. Toto by mohlo rozhodujúcou mierou prispieť k dosiahnutiu cieľov udržateľnosti, zjednodušovania a zefektívňovania.

⁽⁴⁰⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 14.

⁽⁴¹⁾ Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 50.

⁽⁴²⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 20.

⁽⁴³⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 106.

⁽⁴⁴⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 57.

⁽⁴⁵⁾ Členka Komisie Jourová oznámila, že v prvom roku bolo vyriešených viac ako 24 000 prípadov. http://europa.eu/rapid/press-release-IP-17-727_sk.htm.

⁽⁴⁶⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 107.

⁽⁴⁷⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 157.

⁽⁴⁸⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 27.

⁽⁴⁹⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98.

⁽⁵⁰⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 85; Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52.

5.12. EHSV považuje za nevyhnutné, aby EÚ zvýšila investície do výskumu a inovácií a mohla tak konkurovať lídrom v oblasti digitálnych inovácií. Iniciatívy na posilnenie infraštruktúrnej základne sú dôležité, nie však rozhodujúce. Európa by mala hlavne čo najskôr zrealizovať *cloud computing* ⁽⁵¹⁾ v súlade so stratégiou otvorených inovácií, otvorenej vedy a otvorenosti svetu. Výbor takisto považuje za správne pokračovať v neustálom vývoji v oblasti kvantovej informatiky a umelej inteligencie ⁽⁵²⁾.

5.13. EHSV súhlasí s prístupom Komisie k posilneniu externej projekcie stratégie, domnieva sa však, že doteraz sa v tejto oblasti urobilo veľmi málo. Konkrétne by výbor privítal dve úrovne činnosti:

- *vymedzenie nových vzťahov s konkurentmi v digitálnej oblasti*. EÚ by mala chrániť digitálne práva, bojovať proti digitálnemu protekcionizmu a byť propagátorom celosvetovej aliancie za kybernetickú bezpečnosť. Tento proces bude zohrávať kľúčovú úlohu pri vymedzení nového globálneho riadenia;
- *podpora digitálneho rozvoja*. Digitalizácia môže byť významnou hnacou silou rastu schopnou pôsobiť proti príčinám vojen, chudoby a migrácie. EHSV sa takisto domnieva, že na splnenie väčšiny cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja je nevyhnutné obsiahle a rozsiahle využívanie digitálnych technológií, do ktorého budú aktívne zapojené všetky krajiny, nielen najrozvinutejšie a najbohatšie, a všetci občania. Zmenšenie technologických rozdielov by preto malo predstavovať prioritu EÚ celosvetovo, a nie len v cezhraničnej spolupráci.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁵¹⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 86.

⁽⁵²⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2016

[COM(2017) 285 final]

(2018/C 081/15)

Spravodajca: **Paulo BARROS VALE**

Konzultácia	Európska komisia, 5. 7. 2017
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 10. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	177/1/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV pozitívne hodnotí obsah správy o politike hospodárskej súťaže z roku 2016⁽¹⁾ a vo všeobecnosti ho podporuje. Vyjadruje však určité obavy v súvislosti so súčasnou situáciou a s tým, aká by podľa neho mohla byť európska politika hospodárskej súťaže.

1.2. EHSV víta úsilie Komisie, pokiaľ ide o dodržiavanie pravidiel, ktoré prispieva k vytvoreniu prostredia spravodlivej a slobodnej hospodárskej súťaže, ako aj o rozvinutú medzinárodnú spoluprácu.

1.3. EHSV sa domnieva, že politika hospodárskej súťaže by mala byť lepšie vymedzená a v mnohých prípadoch sa dostáva do rozporu s ostatnými politikami Únie, ktoré ju ovplyvňujú. Podniky a spotrebiteľia sa stretávajú s rôznymi problémami, ktoré presahujú rámec tém, ktorými sa zaoberá Komisia v rámci politiky hospodárskej súťaže a vplývajú na vnútorný trh, ako napríklad problémy vyplývajúce zo zdaňovania.

1.4. Právomoci Komisie sú obmedzené, ale má právo iniciatívy a môže byť ambicióznejšia, či už pokiaľ ide o zosúladenie problematiky hospodárskej súťaže s rôznymi európskymi politikami alebo koordináciu s činnosťou vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže. Európske a vnútroštátne politiky hospodárskej súťaže by mali byť v plnej miere zosúladené, aby Komisia a vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže mohli pracovať efektívnejšie.

1.5. Každý deň sme svedkami toho, že hospodárska súťaž negatívne vplýva na určité skupiny, najmä MSP a spotrebiteľov: obchodné praktiky veľkých distribučných skupín, ktoré prostredníctvom agresívneho vyjednávania ničia menšie podniky a obmedzujú výber pre spotrebiteľov; nejasné postupy určovania cien, napríklad pokiaľ ide o energiu a palivá, ktoré majú vplyv na podniky a spotrebiteľov; dumping, ktorý možno pozorovať najmä v sektore distribúcie a dopravy – sú témy, ktorými by sa mali neustále zaoberať a mali by ich riešiť vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže, ako aj Komisia.

1.6. Hoci prevláda názor, že sila veľkých skupín môže viesť k narušeniu hospodárskej súťaže, Komisia podporila fúzie a koncentrácie, ktorými v sektoroch vznikajú skutoční giganti. EHSV vyzýva Komisiu, aby v týchto postupoch zaviedla skutočne účinné opravné prostriedky a zachovala dôsledné monitorovanie veľkých skupín s cieľom zabezpečiť dodržiavanie pravidiel a rešpektovanie záujmov spotrebiteľov a MSP.

⁽¹⁾ COM(2017) 285 final.

1.7. Zjednotenie daňových politík nie je vzhľadom na zmluvu možné. Rozdiely v priamom a nepriamom zdaňovaní vplyvajú tak na podniky, ako aj na spotrebiteľov a prehľbujú nerovnosti. EHSV opakovane zdôrazňuje, že politika hospodárskej súťaže musí zabezpečiť zmiernenie narušení vyplývajúcich zo zdaňovania, kým si Európa bude zachovávať zdaňovanie ako vnútroštátnu právomoc.

1.8. Medzinárodná spolupráca sa rozvíja prostredníctvom rokovaní o rôznych dohodách. EHSV podporuje, aby sa nadväzovali skutočné partnerstvá a aby sa v uzavretých dohodách zohľadnili hĺbkové úvahy, ktoré sa už v súvislosti s obsahom obchodných dohôd rozvinuli.

2. Obsah správy o politike hospodárskej súťaže za rok 2016

2.1. Stanovisko predstavuje hlavne opatrenia, ktoré prijala Komisia v oblasti hospodárskej súťaže. Je syntézou rozsiahlejšieho pracovného dokumentu o práci vykonanej v roku 2016 ⁽²⁾.

2.2. Predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker vo svojom prejave o stave Únie pripomenul význam politiky hospodárskej súťaže a uviedol, že „rovnaké podmienky tiež znamenajú, že v Európe sú spotrebiteľia chránení pred kartelmi a zneužívaním zo strany silných spoločností. [...] Komisia dohliada na túto spravodlivosť. Ide tu o sociálny aspekt právnych predpisov o hospodárskej súťaži.“

2.3. Správu tvorí šesť častí: úvod, zabezpečenie skutočne rovnakých podmienok pre všetkých: ako kontrola štátnej pomoci pomáha riešiť túto výzvu; posilňovanie hospodárskej súťaže a inovácií na celom jednotnom digitálnom trhu; vytvorenie jednotného trhu, ktorý posilňuje postavenie občanov a podnikov EÚ; uvoľnenie potenciálu európskej energetickej únie a obehové hospodárstvo; formovanie európskej a globálnej kultúry hospodárskej súťaže.

2.4. EHSV vo všeobecnosti podporuje obsah tejto správy. Kriticky sa však vyjadruje k zachovaniu plodného dialógu medzi inštitúciami: v pravidlách štátnej pomoci sa tiež zachovávajú rovnaké podmienky medzi bankami, ktoré štátnu pomoc dostávajú, a bankami, ktoré ju nedostávajú. Boli zavedené určité podmienky pre banky, ktoré dostávajú štátnu pomoc, no nemožno potvrdiť, že by sa zachovali rovnaké podmienky medzi bankami, ktoré štátnu pomoc dostávajú, a bankami, ktoré ju nedostávajú. Narušenie hospodárskej súťaže existuje a zavedené opravné prostriedky ho takmer neriešia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV hodnotí pozitívne Správu o politike hospodárskej súťaže za rok 2016, ktorá sa zaoberá otázkami veľkého významu pre existenciu podnikov a život občanov.

3.2. Európsku priemyselnú základňu tvoria prevažne malé a stredné podniky. Tieto podniky sú pilierom európskeho hospodárstva. Vzhľadom na svoju veľkosť sú však najzraniteľnejšie voči nekalej konkurencii.

3.3. V sektore veľkoobchodných reťazcov malé a stredné podniky zvlášť doplácajú na zneužívanie dominantného postavenia veľkých distribučných skupín, ktoré využívajúc svoju výraznú vyjednávaciu silu a proti všetkým pravidlám hospodárskej súťaže uplatňujú pri vyjednávaní nekalé praktiky a naďalej ničia malých producentov a malých obchodníkov tým, že ovplyvňujú rozhodnutia a záujem spotrebiteľov. EHSV odporúča, aby Komisia do budúcich správ o politike hospodárskej súťaže začlenila analýzu fungovania potravinového distribučného reťazca.

3.4. Činnosť vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže má veľký význam pre odstraňovanie zneužívania dominantného postavenia a iných praktík, ktoré obmedzujú hospodársku súťaž. Komisia vykonala analýzu kapacít orgánov na ochranu hospodárskej súťaže z pohľadu zdrojov, právomocí a nezávislosti činnosti. Prijať by sa mali opatrenia, ktoré by boli reakciou na zistenie, že ich efektívnosť je možné zvýšiť. EHSV opäť pripomína, že orgány na ochranu hospodárskej súťaže môžu a musia namiesto reaktívneho postoja na základe oznámení zo strany prevádzkovateľov alebo spotrebiteľov zaujať preventívnejší postoj, a to predovšetkým, pokiaľ ide o praktiky zneužívania dominantného postavenia, ktoré sa neustále uplatňujú pri vyjednávaní. Monitorovanie vyjednávaní by mohlo podporiť prevenciu určitého zneužívania dominantného postavenia a tým chrániť malých prevádzkovateľov a spotrebiteľov.

3.5. Práve v tejto oblasti treba zaručiť účinné uplatňovanie práva na odškodnenie obetí praktík narúšajúcich hospodársku súťaž, keďže smernica 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 ani odporúčanie o spoločných zásadách pre

⁽²⁾ SWD(2017) 175 final.

mechanizmy kolektívneho riešenia sporov v súvislosti s porušením práva hospodárskej súťaže zjavne nie sú vhodné na to, aby potrebným spôsobom umožnili kolektívne uplatnenie práv obetí ovplyvnených týmto porušovaním.

3.6. Došlo k niekoľkým fúziám a koncentraciám v rôznych sektoroch, na základe ktorých vznikli „giganti“, ktorí môžu ovplyvňovať fungovanie trhu a narušovať pravidlá hospodárskej súťaže. Komisia bola vyzvaná, aby sa k niektorým z týchto postupov vyjadrila. V praxi ich však bolo zablokovaných len málo a zavedenie nápravných opatrení ako protiváhy k schvaľovaniu nespĺnilo očakávania. Komisia na jednej strane stíha kartely, no na druhej strane povoľuje fúzie a akvizície bez kompenzačných opatrení. EHSV vyjadruje znepokojenie vzhľadom na potenciálne nebezpečenstvo vzniku veľkých skupín v niektorých sektoroch, čo môže viesť k vážnemu narušeniu hospodárskej súťaže, zániku mnohých MSP a ovplyvniť výber spotrebiteľov, a vyzýva Komisiu, aby postupovala opatrne.

3.7. Narušenia hospodárskej súťaže plynúce z vonkajších vzťahov Únie sa dotýkajú jej dovozu aj vývozu. Sme svedkami toho, že na európsky trh sa dostávajú výrobky z krajín, kde pretrváva sociálny dumping, poškodzuje sa životné prostredie a poskytuje sa štátna pomoc, ktorá je z hľadiska európskych pravidiel považovaná za nelegálnu. Európske podniky, ktoré dodržiavajú príslušné predpisy, majú sťažený prístup na iné trhy, pretože zjavne nedokážu konkurovať cenám, ktoré uplatňujú konkurenti z krajín, v ktorých sú predpisy menej prísne alebo kontrola dodržiavania týchto predpisov je neúčinná.

3.8. Narušenie hospodárskej súťaže však môže plynúť aj zo samotných pravidiel Únie. Tak je to napríklad v prípade nariadenia REACH (o registrácii, posudzovaní a povoľovaní chemických látok), ktoré sa bude uplatňovať od 31. mája 2018 na podniky, vyrábajúce alebo prinášajúce na trh chemické látky ako také alebo obsiahnuté v zmesiach alebo výrobkoch, keď ich množstvo presiahne v rámci jedného roka jednu tonu. Na základe tohto nariadenia sú podniky povinné predložiť Európskej chemickej agentúre (ECHA) zoznam chemických látok ako takých alebo látok v zmesiach alebo výrobkoch, v množstvách vyšších ako jedna tona v rámci jedného roka, a zaplatiť príslušný poplatok. Registrujúci je považovaný za legitímneho vlastníka správy, teda za subjekt, ktorý môže informácie v nej obsiahnuté pretvoriť na tovar predávaný na trhu prvými registrujúcimi, vo všeobecnosti podnikmi značnej veľkosti a hospodárskej sily. V praxi to znamená, že ak sa podnik pokúsi o registráciu v ECHA, je mu oznámené, že sa musí skontaktovať s hlavným registrujúcim, ktorý mu následne oznámi, aká je cena za povolenie prístupu k uloženým informáciám. Táto cena môže dosiahnuť desiatky, dokonca aj stovky tisíc EUR za jednu látku. Je stanovené, že registrácie, ktoré boli na základe tohto nariadenia vykonané minimálne pred 12 rokmi, môžu iní výrobcovia alebo dovozcovia použiť na účely registrácie. V praxi to je však tak, že s blížiacim sa dátumom nadobudnutia plnej platnosti nariadenia REACH pre všetky chemické látky vyrábané alebo predávané v množstvách vyšších ako jedna tona za rok, prví registrujúci za písomné povolenie na prístup k informáciám, ktoré poskytli agentúre ECHA, požadujú od mikropodnikov alebo malých a stredných podnikov tohto odvetvia platbu vysokých čiastok či dokonca percentuálny podiel na predaji. Tieto informácie by mali byť verejné a bezplatne prístupné pre všetkých občanov a podniky Európskej únie, aby sa dosiahol cieľ, ktorý bol dôvodom ich vytvorenia, teda ochrana ľudského zdravia a životného prostredia. V tomto prípade právne predpisy, pripravené s cieľom zlepšiť ochranu zdravia obyvateľstva a životného prostredia pred rizikami, ktoré môžu vyplývať z používania chemických produktov, majú vytvoriť prekážky vstupu nových podnikov na trh a voľného pohybu chemických látok, čím sa má vytvoriť situácia, kde bude hospodárska súťaž obmedzená a veľké podniky nebudú zneužívať svoje dominantné postavenie. EHSV upozorňuje na potrebu preskúmania a revízie nariadenia REACH, aby sa odstránili prípadné prekážky hospodárskej súťaže spôsobené uplatňovaním tohto nariadenia.

3.9. Naďalej je aktuálna téma spájania bánk a štátnej pomoci bankám. Vzhľadom na nedávnu finančnú krízu a jej účinky na reálnu ekonomiku a dôveru vo finančné trhy sú praktiky v tomto sektore pod trvalým dohľadom, ktorý je odôvodnený oprávneným strachom z toho, aby sa znovu nevykytli vážne problémy. Dočasná štátna pomoc zachránila finančný sektor pred zrútením. Banky utrpeli počas finančnej krízy veľké straty a ich marže sa znížili v dôsledku úrovne súčasných úrokových sadzieb. Pri reštrukturalizácii sektoru sme boli svedkami zániku niektorých inštitúcií, ale aj fúzií, ktoré môžu byť dôvodom na znepokojenie, a to nielen, pokiaľ ide o stabilitu finančného sektora v prípade novej budúcej krízy, ale aj hlavne preto, lebo vzhľadom na veľkosť týchto nových skupín môže dôjsť k narušeniu hospodárskej súťaže. EHSV vyzýva Komisiu, aby bola pozorná a ostražitá, pokiaľ ide o prípadné zneužívanie dominantného postavenia, ktoré môže poškodiť záujmy spotrebiteľov a ohroziť financovanie podnikov, najmä malých a stredných podnikov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Štátna pomoc

4.1.1. Štátna pomoc je dôležitým nástrojom rozvoja, pretože umožňuje konvergenciu znevýhodnených regiónov, ako aj podporu zamestnanosti a hospodárstva. Jej limitované prostriedky musia byť dobre použité tak, aby to nebolo v rozpore s osvedčenými postupmi v oblasti hospodárskej súťaže.

4.1.2. EHSV opakovane vyjadruje svoje presvedčenie, že prebiehajúca modernizácia štátnej pomoci musí byť v súlade s cieľmi stratégie Európa 2020, politiky súdržnosti a politiky hospodárskej súťaže, pričom sa musí zachovať významná úloha štátnej pomoci v odvetviach podporujúcich rozvoj Európy a verejných služieb reagujúcich na spoločenské potreby.

4.1.3. EHSV už vyjadril svoju podporu modernizácii štátnej pomoci v minulosti. Výbor teraz hodnotí pozitívne povinnosť orgánov poverených poskytovaním štátnej pomoci poskytovať informácie o pomoci presahujúcej 500 000 EUR⁽³⁾.

4.1.4. Tieto informácie sú aj reakciou na obavy občanov EÚ, ktorí sa domnievajú, že nie sú dostatočne informovaní o udeľovanej štátnej pomoci⁽⁴⁾. V súčasnosti treba šíriť informácie o tejto možnosti konzultácií, ale aj informácie o pravidlách poskytovania a vymáhania takejto pomoci, ktoré zvyšujú transparentnosť pri využívaní verejných zdrojov.

4.1.5. EHSV podporuje činnosť Komisie v oblasti boja proti štátnej pomoci udeľovanej prostredníctvom daňových rozhodnutí, ktoré poskytujú nelegálne daňové výhody, ako aj prijatie balíka opatrení proti daňovým únikom, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby podniky platili dane tam, kde dosiahnu zisk, a zabrániť agresívnemu daňovému plánovaniu⁽⁵⁾.

4.2. Jednotný digitálny trh

4.2.1. Rozšírením širokopásmového pripojenia sa zvyšuje význam trhu s digitálnymi službami v živote európskych podnikov a občanov. Elektronický obchod je stále rozšírenejší a politika hospodárskej súťaže sa využíva na zabezpečenie fungovania tohto trhu, ochranu spotrebiteľov a dohľad nad tým, aby najsilnejšie podniky neobchádzali príslušné pravidlá.

4.2.2. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pokračovala v boji proti geografickému blokovaniu, ktoré natoľko brzdí elektronický obchod, že môže byť prekážkou vytvoreniu skutočného elektronického obchodu. Na svetovom trhu nemôže byť žiaden rozdiel v zaobchádzaní medzi zákazníkmi na základe toho, kde sa nachádzajú.

4.2.3. Digitálny trh ovláda niekoľko technologických gigantov. Zabezpečiť spotrebiteľom prístup k najlepším výrobkom za najlepšie ceny, ako aj prístup nových výrobkov a nových konkurenčných podnikov na trh je veľkou výzvou.

4.2.4. Niektoré online rezervačné platformy v súčasnosti vyvolávajú u prevádzkovateľov hotelov veľké znepokojenie, pretože zneužívajú dominantné postavenie v oblasti rezervácie pobytov. Tieto platformy vyberajú omnoho vyššie poplatky ako cestovné kancelárie a dokonca nútia hotely, aby na všetkých kanáloch predaja ponúkali rovnaké ceny za rovnaký typ izby. EHSV vyzýva Komisiu, aby preskúmala doložky o parite a vyberané poplatky, ktoré ohrozujú voľnú hospodársku súťaž v tomto odvetví.

4.2.5. Komisia pokračovala vo vyšetrovaní praktík spoločností Google (fungovanie vyhľadávača, obmedzenia vnútené niektorým tretím internetovým stránkam pri zobrazovaní inzerátov spoločností konkurujúcich spoločnosti Google, reštriktívne podmienky vnútené výrobcom zariadení so systémom Android a operátorom mobilných sietí) a Amazon (dohody s vydavateľmi), ktoré môžu byť porušením protitrustových pravidiel. Nedávno bola spoločnosti Google vymeraná rekordná pokuta vo výške 2,4 miliardy EUR za zneužitie dominantného postavenia na trhu na svojom vyhľadávači, kde bol nelegálne zvýhodnený iný produkt Google, vlastný servis porovnávania cien.

⁽³⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=sk>.

⁽⁴⁾ Perception and awareness about Transparency of State aid (Vnímanie a povedomie, pokiaľ ide o transparentnosť štátnej pomoci), Eurobarometer, júl 2016.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en.

4.2.6. Vyhľadávač Google má dominantné postavenie a Komisia musí zabezpečiť, aby výsledkom vyšetrovania neboli čiastkové údaje, ktoré by mohli obmedziť možnosti používateľov informácií. Pozornosť Komisie by sa mala zamerať aj na praktiky spoločnosti Booking, ktorá zneužíva svoje dominantné postavenie a podmieňuje výsledky vyhľadávania ponuky európskeho cestovného ruchu, čo má negatívny vplyv najmä na menšie trhy a podniky.

4.2.7. Odvetvie telekomunikácií má v živote spotrebiteľov a podnikov osobitne dôležité postavenie. EHSV upozorňuje Komisiu na skutočnosť, že v tejto oblasti ešte neexistuje otvorený ani konkurenčný trh. Telekomunikační operátori aj naďalej prijímajú praktiky, ktoré sú v rozpore s voľnou hospodárskou súťažou, a zvyšujú ceny počas trvania zmluvy bez toho, aby bola spotrebiteľovi vopred poskytnutá akákoľvek informácia, ktorá by mu umožnila od zmluvy odstúpiť, ako to stanovujú predpisy. Toto zvýšenie cien bolo obzvlášť citelné potom, ako došlo k ukončeniu roamingových služieb, čo v praxi viedlo k zvýšeniu celkových sadzieb, a to negatívne ovplyvňuje všetkých, ktorí necestujú.

4.3. Trh s energiou a obehové hospodárstvo

4.3.1. Jednotný trh s energiou stále nie je skutočnosťou, a to aj napriek úsiliu, ktoré bolo vyvinuté v priebehu posledných rokov. Vysoká cena energie, najmä v niektorých krajinách, výrazne zaťažuje rozpočet domácností a podnikov, pretože liberalizácia trhov nepriniesla skutočné zníženie cien. Tieto ceny udržiavajú Európu vzhľadom na ostatných svetových konkurentov v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o ceny energie.

4.3.2. Zlepšenie energetickej účinnosti a investície do energie z obnoviteľných zdrojov musia zostať hlavnými oblasťami úsilia vyvinutého na ceste ku konkurencieschopnejšej a udržateľnejšej Európe, a to aj napriek environmentálnym obavám, ktoré vznikajú v súvislosti so spracovaním odpadu z používania týchto technológií (ako sú napríklad batérie a fotovoltaické články). Energia z obnoviteľných zdrojov nie je ešte ani napriek technologickému pokroku na takom stupni vývoja, ktorý by jej umožnil konkurovať energii z fosílnych zdrojov a jadrovej energii, a preto si aj naďalej zaslúži podporu, aby bola konkurencieschopnou na spravodlivejšom trhu.

4.3.3. Energia z obnoviteľných zdrojov nie je len zdrojom čistej energie. Mala by sa rovnako považovať za príležitosť pre rozvoj miestnych spoločenstiev a umožniť im, aby sa mohli stať spotrebiteľmi a zároveň aj výrobcami energie v rámci decentralizovaného modelu výroby energie, ktorý je prospešný pre miestne spoločenstvá.

4.3.4. Technológia pokročila a výroba solárnej fotovoltaickej energie je už dostupnejšou pre podniky a rodiny, ktoré si chcú nainštalovať tieto zariadenia na výrobu elektrickej energie, aby ňou pokryli vlastnú spotrebu, udeľovanie licencií na inštalovanie týchto zariadení je obmedzené na určitý výkon, čo znižuje atraktivnosť tejto investície pre podniky určitej veľkosti, ktoré by počas najslnečnejších mesiacov mohli svoje náklady na energiu výrazne znížiť či dokonca úplne pokryť.

4.3.5. Európa si okrem toho musí aj naďalej zachovať svoju energetickú nezávislosť posilnením prepojení tak, aby znížila svoju zraniteľnosť a zvýšila konkurencieschopnosť.

4.3.6. EHSV pripomína, že osobitne veľký dôraz treba klásť na veľké výzvy, ktorým čelí EÚ:

- zníženie cien energie pre domácnosti a podniky, čo by prinieslo zjavné výhody v spoločenskej a hospodárskej oblasti, ako aj v oblasti vonkajšej konkurencieschopnosti európskych podnikov,
- podpora vytvorenia skutočnej európskej energetickej politiky,
- zlepšenie integrácie trhov s energiou prostredníctvom podpory európskych prepojení,
- vedúca úloha pri realizácii Parížskej dohody, aby sa znížili emisie skleníkových plynov v kontexte udržateľného rozvoja.

4.4. Medzinárodná spolupráca

4.4.1. Na svetovom trhu je Európa aj naďalej vystavená nekalej konkurencii krajín, ktoré uplatňujú škodlivé praktiky v sociálnej a environmentálnej oblasti. Okrem významného sociálneho aspektu je aj narušenie hospodárskej súťaže plyniace z vonkajších vzťahov Únie dôvodom na silnú mobilizáciu v rámci medzinárodnej diplomacie s cieľom chrániť podniky a spotrebiteľov pred týmito praktikami pri dovoze aj vývoze.

4.4.2. EHSV víta záväzok Komisie aktívne sa zúčastňovať na práci medzinárodných orgánov v oblasti hospodárskej súťaže, ako je napríklad Výbor OECD pre hospodársku súťaž, Svetová banka, Konferencia Organizácie Spojených národov pre obchod a rozvoj a Medzinárodná sieť pre hospodársku súťaž.

4.4.3. EHSV víta rovnako úsilie, ktoré Komisia vyvíja na rokovaníach o dohodách o voľnom obchode s Arménskom, Mexikom, Indonéziou, Filipínami a Japonskom, ako aj v oblasti technickej spolupráce s rozvíjajúcimi sa krajinami. Upozorňuje však na to, že tieto dohody by mali nielen zabezpečiť rovnováhu v oblasti hospodárskej súťaže, ochranu podnikov a spotrebiteľov, ale zároveň by mali prispieť k hospodárskej a sociálnej súdržnosti v Európe.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o preskúmaní akčného plánu únie kapitálových trhov v polovici trvania

[COM(2017) 292 final]

(2018/C 081/16)

Spravodajca: **Daniel MAREELS**

Konzultácia	Európska komisia, 5. 7. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2017
Dátum schválenia v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania	136/0/3
(za/proti/zdržalo sa)	

Úvod

Toto stanovisko je súčasťou rozsiahlejšieho balíka štyroch stanovísk EHSV týkajúcich sa budúcnosti európskeho hospodárstva (t. j. prehĺbenia hospodárskej a menovej únie, hospodárskej politiky v eurozóne, únie kapitálových trhov a budúcnosti financií EÚ) ⁽¹⁾. Balík prichádza v rámci prípravy bielej knihy o budúcnosti Európy, ktorú nedávno začala Európska komisia a zohľadňuje príhovor predsedu Komisie Junckera o stave Únie v roku 2017. V súlade s uznesením EHSV o budúcnosti Európy ⁽²⁾ a predchádzajúcimi stanoviskami o dokončení HMÚ ⁽³⁾ tento balík stanovísk vyzdvihuje potrebu spoločnej vízie v riadení Únie, ktorá prekračuje rámec technických prístupov a opatrení a je predovšetkým otázkou politickej vôle a spoločnej perspektívy.

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV je silným zástancom únie kapitálových trhov a má veľké ambície, čo týka jej realizácie, pretože únia má kľúčový význam tak pre ďalšiu a hlbšiu európsku integráciu a pokrok, ako aj pre každý členský štát, a je nevyhnutné zohľadniť meniaci sa medzinárodný kontext. Výbor považuje za dôležité vyvinúť maximálne úsilie na zabezpečenie úspechu tohto projektu. Je dôležité rýchlo dosiahnuť pokrok a výsledky, aby hospodárstvo EÚ dostalo v krátkodobom horizonte nové impulzy a dynamiku.

1.2. Výbor sa vždy intenzívne zasadzoval o ďalšie prehĺbenie a dobudovanie HMÚ a výslovne ich žiadal. Dnes to výbor dôrazne opakuje a jednoznačne sa vyjadruje v prospech únie kapitálových trhov. Banková únia a únia kapitálových trhov musia spolu zabezpečiť finančnú úniu a jej realizácia musí byť jednou zo záruk vytvorenia HMÚ, pretože je jedným z jej základných prvkov. Zrealizovali sa prvé opatrenia na vybudovanie HMÚ a aj v bankovej únii už bolo vykonaných niekoľko krokov v oblasti rozvoja prvého a druhého piliera a návrhov na tretí pilier. Teraz je dôležité pokračovať v práci v oboch

⁽¹⁾ Súčasťou balíka sú stanoviská EHSV Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017 (doplňujúce stanovisko) (pozri stranu 216 tohto úradného vestníka), Únia kapitálových trhov: preskúmanie v polovici trvania, Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie do roku 2025 (pozri stranu 124 tohto úradného vestníka) a Budúcnosť financií EÚ do roku 2025 (pozri stranu 131 tohto úradného vestníka).

⁽²⁾ Uznesenie EHSV Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia, 6. júla 2017. Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 11.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10 a Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

oblastiach a čo najrýchlejšie skutočne dosiahnuť konečné ciele.

1.3. Okrem toho môže únia kapitálových trhov poskytnúť významný príspevok k upevneniu hospodárskeho oživenia, a tým tiež pomôcť zabezpečiť rast, investície a zamestnanosť, čo by bolo v prospech jednotlivých členských štátov, ako aj EÚ ako celku. Zo štrukturálneho hľadiska majú s tým súvisiace rozšírenie a diverzifikácia zdrojov financovania zabezpečiť väčšiu integráciu. To má zase prispieť k želanému zvýšeniu stability, bezpečnosti a odolnosti voči otrasom tak hospodárskeho, ako aj finančného systému. Ďalšie nejednotné vystupovanie neprichádza do úvahy, pretože nám kvôli nemu unikajú mnohé príležitosti.

1.4. Keďže medzinárodne a celosvetovo práve dochádza k určitému presúvaniu síl a právomocí a v blízkej budúcnosti budeme čeliť vystúpeniu Spojeného kráľovstva z Európskej únie, je nevyhnutné, aby EÚ vystupovala odhodlane a aby posilnila svoju hospodársku pozíciu. Európa by pritom mohla nasledovať príklad hospodárstva USA, ktoré po kríze preukázalo svoju odolnosť a dynamiku.

1.5. EHSV chápe, že únia kapitálových trhov nie je nezáväzným opatrením v prospech niektorých jednotlivcov, ale že sa musí vo všetkých členských štátoch EÚ stať realitou. To je absolútne nevyhnutné. Na európskej úrovni aj v členských štátoch musí existovať politická vôľa vyvinúť na tento účel všetko potrebné úsilie a vytvoriť všetky vhodné a nevyhnutné podmienky. Výsledkom musí byť únia kapitálových trhov, ktorá symbolizuje integráciu v celej Únii, ale zároveň zohľadňuje súčasné požiadavky, potreby a ambície, okrem iného určitých regiónov a oblastí. Je potrebná súdržná a dôsledná politika na všetkých úrovniach a musia sa odmietnuť iniciatívy, ktoré nie sú v súlade so stanovenými cieľmi.

1.6. Pre EHSV je mimoriadne dôležité maximalizovať šance únie kapitálových trhov na úspech. Preto sa výslovne navrhuje zabezpečiť potrebné nástroje, ktoré môžu určiť a merať účinné úsilie o vytvorenie únie kapitálových trhov a dosiahnutý pokrok vo všetkých členských štátoch. Výbor teda dôrazne podporuje vytvorenie systému pravidelného hodnotenia pokroku v oblasti budovania únie kapitálových trhov a jej implementácie v členských štátoch, tak pomocou kvalitatívnych, ako aj kvantitatívnych opatrení, ktorých výsledky sa zverejnia a na ktoré budú nadväzovať vhodné opatrenia a kroky v prípade nedostatkov.

1.7. Konečný úspech únie kapitálových trhov bude závisieť od miery, v akej budú poskytnuté základné piliere premenené na realitu, a od spôsobu, ako sa bude v skutočnosti realizovať jednotný trh a ako ho budú využívať jednotlivé zúčastnené strany, a to v prvom rade poskytovatelia finančných služieb, podniky, investori a sporitelia. Výbor preto víta toto rýchle hodnotenie v polovici trvania a odporúča, aby sa v budúcnosti takéto hodnotenia konali pravidelne. Aktívne a úzko sa do nich zapoja aj uvedené zúčastnené strany.

1.8. Ďalšie kroky pre polozenie základných pilierov únie kapitálových trhov si vyžadujú prijatie konkrétnych rozhodnutí. Podľa názoru výboru je potrebné dať prednosť opatreniam a krokom, ktoré povedú k čo najväčšiemu zblíženiu a ktoré ponechajú členským štátom čo najmenší priestor zájsť ďalej, ako je nevyhnutne potrebné, a to aj so zreteľom na prístup podľa programu REFIT, ktorého cieľom je zjednodušenie bez zbytočnej administratívnej záťaže a s nižšími nákladmi.

1.9. V dokumente Komisie je uvedených 38 základných pilierov únie kapitálových trhov, ktoré je potrebné položiť do roku 2019. Hoci tento vysoký počet opatrení, ktoré je potrebné v krátkom čase vypracovať, môže vyvolávať pochybnosti o prístupe, výbor považuje za dôležité, aby boli čo najrýchlejšie neodvolateľne a nezvratne položené základy únie kapitálových trhov.

1.10. V tejto súvislosti EHSV nalieha osobitne na to, aby sa potrebná pozornosť venovala financovaniu MSP. Pre tieto podniky je financovanie bankami naďalej mimoriadne dôležité. Popri uskutočnených opatreniach v ich prospech, ktoré boli stanovené v pôvodnom akčnom pláne (napr. sekuritizácie STS, smernica o prospekte), treba v tomto oznámení pracovať na všetkých iniciatívach, ktoré môžu podmienky pre tieto podniky ďalej zlepšovať. Okrem toho je pre MSP potrebné rozvíjať a podporovať ďalšie možnosti, ako je alternatívne financovanie a podpora iných politických nástrojov.

1.11. EHSV tiež víta dôraz, ktorý sa kladie na posilňovanie udržateľných investícií a vedúcu úlohu, ktorú by EÚ mala zohrávať v tejto oblasti. Je zástancom názoru, že aspekty udržateľnosti by sa mali zohľadniť pri nadchádzajúcej legislatívnej revízii finančných právnych predpisov (prioritné opatrenie 6).

1.12. Výbor s potešením víta skutočnosť, že pri úsilí o vytvorenie únie kapitálových trhov bude v centre pozornosti dohľad. Dohľad na európskej úrovni zohráva kľúčovú úlohu, a to tak pokiaľ ide o bezpečnosť a stabilitu, ako aj pokiaľ ide o uskutočnenie želanej integrácie trhu a odstránenie nerovností a iných prekážok na jednotnom trhu.

2. Súvislosti

2.1. Komisia pod vedením Jeana-Clauda Junckera pri nástupe do funkcie označila za jednu zo svojich absolútnych priorít podporu rastu, investícií a zamestnanosti. So zreteľom na jej realizáciu sa od začiatku pracovalo na vytvorení Investičného plánu pre Európu, ktorý zahŕňa viacero oblastí.

2.2. Súčasťou plánu je okrem iného úsilie o vybudovanie jednotnej únie kapitálových trhov. Jeho uskutočňovanie sa začalo koncom septembra 2015, keď Komisia uverejnila Akčný plán na vybudovanie únie kapitálových trhov⁽⁴⁾. Týmto akčným plánom sa stanovujú základné piliere na zriadenie dobre fungujúcej a integrovanej únie kapitálových trhov zahŕňajúcej všetky členské štáty, a to do roku 2019.

2.3. O necelý rok neskôr už Európska rada vyzývala na „rýchly a rozhodný pokrok“ pri plnení plánu „s cieľom zabezpečiť ľahší prístup podnikov k finančným prostriedkom a podporovať investície do reálnej ekonomiky prostredníctvom napredovania v cieľoch únie kapitálových trhov“⁽⁵⁾. Krátko potom prijala Komisia oznámenie, v ktorom sa (takisto) presadzovalo urýchlenie reforiem⁽⁶⁾.

2.4. Okrem toho sa nedávno objavilo niekoľko nových výziev na finančnú integráciu, ako je blížiaci sa odchod najväčšieho finančného centra z EÚ (v súvislosti s vystúpením Spojeného kráľovstva z Európskej únie).

2.5. To všetko nedávno⁽⁷⁾ viedlo k zverejneniu oznámenia Komisie o preskúmaní akčného plánu únie kapitálových trhov v polovici trvania⁽⁸⁾. V tomto preskúmaní v polovici trvania sa okrem a) stavu vykonávania pôvodného akčného plánu a b) oznámenia niekoľkých nových legislatívnych iniciatív, ktoré vyplývajú z ešte neuskutočnených opatrení, uvádza predovšetkým c) niekoľko nových prioritných opatrení.

2.5.1. Cieľom tohto hodnotenia v polovici trvania je cielenejšie reagovať na meniace sa výzvy, ktoré sa objavili, ako aj zohľadniť výsledky verejnej konzultácie, ktorá sa konala na jar 2017.

2.5.2. Z opatrení uvedených v pôvodnom pláne⁽⁹⁾ (33) bola na úrovni Komisie vykonaná viac ako polovica (20) podľa pôvodného časového harmonogramu. Predložené návrhy sa týkajú okrem iného rozvoja trhov s rizikovým kapitálom, jednoduchšieho a lacnejšieho prístupu spoločností na verejné trhy tým, že sa prepracujú pravidlá týkajúce sa prospektov, odstránenia preferenčného daňového zaobchádzania s dlhovými nástrojmi v neprospech kapitálových nástrojov, podpory bezpečného a likvidného trhu v oblasti sekuritizácie a ponuka možnosti reorganizácie alebo druhej šance v prípade konkurzu pre poptivých podnikateľov.

2.5.3. V súvislosti s doposiaľ nerealizovaným programom⁽¹⁰⁾ chce Komisia predložiť okrem iného 3 legislatívne návrhy, ktoré sa považujú za ťažisko realizácie únie kapitálových trhov. Týka sa to najmä návrhu celoeurópskeho osobného dôchodkového produktu (PEPP) (uverejnený 29. júna 2017), návrhu kolíznych noriem, pokiaľ ide o dôsledky transakcií s cennými papiermi a pohľadávkami pre tretie strany (4. štvrtrok 2017), a návrhu rámca EÚ pre kryté dlhopisy (1. štvrtrok 2018).

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/06/28-euco-conclusions/>.

⁽⁶⁾ COM(2016) 601 final.

⁽⁷⁾ 8. júna 2017.

⁽⁸⁾ COM(2017) 292 final.

⁽⁹⁾ COM(2017) 292 final, bod 2.

⁽¹⁰⁾ Tamže, poznámka pod čiarou č. 9.

2.5.4. S cieľom ponúknuť odpovede na nové výzvy bolo prijatých 9 nových prioritných opatrení ⁽¹¹⁾ na posilnenie únie kapitálových trhov:

- viac právomocí pre Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA), aby sa podporila účinnosť jednotného dohľadu v celej EÚ a mimo nej,
- primeranejší regulačný rámec na kótovanie MSP na verejných trhoch,
- preskúmanie prudenciálneho zaobchádzania s investičnými podnikmi,
- výskum možného európskeho rámca licencií a pasov pre činnosti v oblasti finančných technológií,
- opatrenia na podporu sekundárnych trhov pre nesplácané úvery a skúmanie prípadných legislatívnych iniciatív, aby prednostní veritelia mohli jednoduchšie získať späť hodnotu krytých úverov podnikom a podnikateľom,
- nadväzné opatrenia na základe odporúčaní skupiny odborníkov na vysokej úrovni týkajúce sa udržateľného financovania,
- podpora cezhraničného šírenia alternatívnych investičných fondov a subjektov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov a dohľad nad nimi,
- usmernenia týkajúce sa pravidiel EÚ v oblasti zaobchádzania s cezhraničnými investíciami v EÚ a príslušný rámec pre zmierlivé riešenie investičných sporov,
- komplexné stratégie EÚ pre preskúmanie opatrení na podporu rozvoja miestnych a regionálnych kapitálových trhov.

2.6. Cieľom zostáva poskytnúť rozhodujúci a trvalý príspevok k tomu, aby boli do roku 2019 položené základné piliere realizácie únie kapitálových trhov. To sa premietne do pracovného programu Komisie na rok 2018.

3. Poznámky a pripomienky

3.1. Výbor najprv opätovne potvrdzuje ⁽¹²⁾ svoju zásadnú podporu a svoje predchádzajúce stanovisko v prospech únie kapitálových trhov, ktorej realizácia je nevyhnutná so zreteľom na ďalšiu finančnú a hospodársku integráciu v rámci Únie. Súčasný impulz sa musí využiť, a platí to najmä teraz, keď celosvetovo dochádza k určitému presunu sily a právomocí medzi východom a západom. EÚ musí vystupovať rozhodne.

3.2. Únia kapitálových trhov tvorí základnú súčasť širšieho programu, ktorý musí prispieť k väčšiemu rastu, investíciám a zamestnanosti. Trvalá a zdravá hospodárska obnova musí zostať na popredných miestach zoznamu úloh a je potrebné sa o ňu naďalej bezodkladne usilovať. Naozaj záleží na tom, aby hospodárske oživenie pokračovalo a aby viac ľudí získalo prácu a udržalo si ju.

3.3. Ďalej musí únia kapitálových trhov umožniť veľkú mobilizáciu kapitálu v Európe a jeho pohyb smerom k všetkým podnikom, infraštruktúrnym a udržateľným dlhodobým projektom v jednotnejšom prostredí. Rozšírenie a diverzifikácia zdrojov financovania, ktoré sú ich cieľom a pri ktorých môže svoju úlohu plne zohrávať tak bankové, ako aj trhové financovanie, musia viesť k väčšej dynamike a razancii ekonomiky. Ako inšpirácia môže v súčasnosti poslúžiť americký model, ktorý po kríze ukázal, že je odolnejší, a to popri ďalších novinkách, pri ktorých majú dôležitejšiu úlohu okrem iného poskytovatelia nebankových úverov.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 292 final, bod 4.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 17.

3.4. Zároveň ide o to, aby sa vyvíjalo úsilie o hospodársku a sociálnu konvergenciu, a tým sa posilnila finančná a ekonomická stabilita v rámci EÚ. Na poprednom mieste musí byť kvalitatívny prístup, ktorý je charakterizovaný zdravým a udržateľným rastom a blahobytom. Aj podniky, investori a sporitelia musia mať možnosť získať prostredníctvom únie kapitálových trhov určité výhody, ale zároveň nesmú byť kvôli tomu nútení podstupovať príliš veľké riziko.

3.5. Únia kapitálových trhov má zásadný význam aj pre ďalšie prehĺbenie a dokončenie HMÚ a jej realizácia je nevyhnutná⁽¹³⁾. Výbor znovu potvrdzuje svoj tradičný postoj v tejto súvislosti⁽¹⁴⁾. Spolu s plnohodnotnou bankovou úniou musí únia kapitálových trhov viesť k skutočnej finančnej únii, jednému zo štyroch základných pilierov HMÚ⁽¹⁵⁾⁽¹⁶⁾. Ďalšie kroky v týchto oblastiach už boli podniknuté a je dôležité, aby úsilie pokračovalo na nezmenenej úrovni aj naďalej.

3.6. Na únii kapitálových trhov majú napokon záujem všetky členské štáty. Ako bolo nedávno uvedené, má ešte inú dôležitú výhodu, to jej príspevok ku konvergentnému rastu medzi členskými štátmi, ktorý vyplýva z lepšej cirkulácie a alokácie úspor naprieč Úniou. Slabšie hospodárstva musia byť preto schopné rýchlejšie vyrovnáť náskok a dobehnúť výkonnejšie hospodárstva⁽¹⁷⁾. Ďalej sa uvádza, že z tohto hľadiska má z dôvodu vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ dokonca zásadnejší význam, aby sa únia kapitálových trhov skutočne implementovala a aby európsky rast mohol využívať služby integrovaného finančného systému⁽¹⁸⁾.

3.7. To všetko spôsobuje, že výbor považuje za maximálne žiaduce rýchle dosiahnutie pokroku. Podporuje vyhlásenie Európskej rady z júna 2016⁽¹⁹⁾ a iné vyhlásenia⁽²⁰⁾ v rovnakom zmysle.

3.8. Týmto rýchlym⁽²¹⁾ hodnotením akčného plánu v polovici trvania sa zabezpečuje dohľad a včasná reakcia. Výbor to víta vzhľadom na to, že to umožní ponúknuť dôraznejšiu a cielenejšiu odpoveď na rôzne výzvy zamerané na budúcnosť, ktoré sa objavujú v neustále sa meniacich politických a hospodárskych podmienkach. Napokon je žiaduce pravidelné zabezpečovanie takýchto hodnotení v polovici trvania aj v budúcnosti. Výbor sa domnieva, že je vhodné do tohto procesu aktívne a užšie zapojiť rôzne zúčastnené strany. Je to o to dôležitejšie vzhľadom na to, že konečný úspech únie kapitálových trhov bude závisieť od miery, v akej sa poskytnuté základné piliere premenia na „ozajstnú“ realitu, v akej sa jednotný trh bude v skutočnosti realizovať a v akej ho bude účinne využívať čo najväčší počet poskytovateľov finančných služieb, podnikov, investorov a sporiteľov.

3.9. Pre realizáciu únie kapitálových trhov je potrebné uprednostňovať opatrenia, ktoré maximálne prispievajú ku konvergencii⁽²²⁾ a ktoré ponechávajú členským štátom čo najmenší priestor zájsť ďalej, ako je nevyhnutné. Je potrebné vyhnúť sa rozdielom pri transpozícii európskych právnych predpisov do vnútroštátneho práva, rovnako ako rozdielom v konkrétnom uplatňovaní. Navyše je nutné čo najviac podporovať prístup programu REFIT.

3.10. Výbor sa domnieva, že únia kapitálových trhov nesmie byť nezáväzným opatrením, ktoré je prínosom len pre niektoré krajiny, ale naopak musí sa stať realitou vo všetkých členských štátoch EÚ. To je absolútne nevyhnutné. Preto je mimoriadne dôležité, aby bola prítomná (politická) vôľa na európskej úrovni a aby sa v každom z členských štátov vytvorili vhodné podmienky a potrebné iniciatívy, ktoré tento úspech umožnia a premenia ho na realitu.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10, časť I.

⁽¹⁴⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV na tému Prehĺbenie HMÚ do roku 2025 (pozri stranu 124 tohto úradného vestníka).

⁽¹⁵⁾ Popri opatreniach zameraných na realizáciu finančnej únie je tiež nevyhnutné vytvoriť skutočnú hospodársku úniu, fiškálnu úniu a politickú úniu. Správa piatich predsedov Dobudovanie hospodárskej a menovej únie v Európe, jún 2015.

⁽¹⁶⁾ Pozri aj Dobudovanie hospodárskej a menovej únie v Európe, správa piatich predsedov, jún 2015.

⁽¹⁷⁾ Takto sa zároveň lepšie absorbujú asymetrické účinky hospodárskych šokov.

⁽¹⁸⁾ Pozri okrem iného Vítor Constâncio, viceprezident Európskej centrálnej banky, *Effectiveness of Monetary Union and the Capital Markets Union*, Malta, 6. apríla 2017. <http://malta2017.eurofi.net/highlights-eurofi-high-level-seminar-2017/vitor-constancio-vice-president-european-central-bank/>

⁽¹⁹⁾ Pozri bod 2.3 tohto stanoviska.

⁽²⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 13.

⁽²¹⁾ Menej ako 2 roky po uverejnení akčného plánu.

⁽²²⁾ Takto by sa napríklad v prípadoch, keď je to možné, mohli uprednostniť nariadenia pred smernicami.

3.11. Skutočnosť, že realizácia únie kapitálových trhov vo všetkých členských štátoch je absolútne nevyhnutná, nemožno spochybniť (pozri bod 3.10). Preto je potrebné zabezpečiť nástroje, ktoré umožnia určiť účinné úsilie o dosiahnutie stanovených cieľov a reálny pokrok vo všetkých členských štátoch. Výbor je preto veľkým zástancam vytvorenia systému pravidelného hodnotenia pokroku v oblasti budovania únie kapitálových trhov a jej implementácie v členských štátoch, a to tak pomocou kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych kritérií. Výsledky tohto hodnotenia sa musia zverejňovať. V prípade nedostatkov je potrebné zabezpečiť vhodné kroky a opatrenia.

3.12. Výsledkom musí byť únia kapitálových trhov, ktorá zaručuje integráciu v celej Únii, ale zároveň zohľadňuje súčasné potreby a ambície jednotlivých členských štátov bez toho, aby to zároveň viedlo k novej roztrieštenosti alebo fragmentácii. V tomto kontexte je jasné, že je veľmi dôležité vytvárať regionálne kapitálové trhy pre určité oblasti a podnikateľov, ktorí tam majú sídlo (prioritné opatrenie č. 9). To môže tiež pomôcť stimulovať cezhraničný obchod a poskytovanie služieb, čo je teraz často ešte nákladnejšie a náročnejšie ako miestny trh.

3.13. Ďalšia úspešná realizácia únie kapitálových trhov si navyše vyžaduje súdržnú a dôslednú politiku na všetkých úrovniach. Je tiež potrebné zabrániť iniciatívam, ktoré nie sú v súlade s úniou kapitálových trhov a/alebo vytvárajú fragmentáciu alebo prekážky.

3.14. Celý prehľad základných pilierov únie kapitálových trhov v dokumente Komisie ⁽²³⁾, ktoré sa musia do roku 2019 (ešte) zabezpečiť, v súčasnosti obsahuje nie menej ako 38 opatrení a úloh. Aby sa v čo najväčšej miere zachovali uvedené šance na úspech, je otázne, či sa toho nemusí stať príliš veľa vo veľmi krátkom čase a či by teda nebolo lepšie zamerať sa na obmedzený počet priorít ⁽²⁴⁾. Bez ohľadu na odpoveď v každom prípade záleží na tom, aby bola práca v stanovenom časovom harmonograme čo najviac zameraná na výsledok a aby sa nezvratne vytvorili základy kapitálovej únie.

3.15. Ako výbor už uviedol vo svojom pôvodnom stanovisku k akčnému plánu, považuje za veľmi dôležité financovanie MSP, ktoré tvoria aktívne jadro európskej ekonomiky a sú veľmi dôležité pre zamestnanosť. Aj po tomto hodnotení v polovici trvania má výbor ešte stále pochybnosti ⁽²⁵⁾, pokiaľ ide o relevantnosť a účinnosť únie kapitálových trhov pre MSP.

3.16. Najmä v prípade MSP (a predovšetkým malých podnikov) je potrebné urobiť všetko pre to, aby sa bankové financovanie, tak miestne, ako aj cezhraničné, stalo ľahko prístupným a atraktívnym a takým aj ostalo ⁽²⁶⁾. Aj možnosti alternatívneho financovania pre malé a stredné podniky by sa mali povzbudzovať a podporovať. Návrhy týkajúce sa sekuritizácie (STS), o ktorých sa EHSV v minulosti vyjadril pozitívne ⁽²⁷⁾, znamenajú nepochybne krok správnym smerom, ale nemôže zostať len pri tom. Vedúcu úlohu v tom môže zohrať i vývoj sekundárneho trhu s nesplácanými úvermi (prioritné opatrenie č. 4) a režim pre kryté dlhopisy, rovnako ako propagácia nástrojov, ktoré majú MSP k dispozícii.

4. Konkrétne pripomienky a poznámky

4.1. Hoci nejde o vyčerpávajúci prehľad, nasleduje niekoľko poznámok a pripomienok týkajúcich sa niektorých prioritných opatrení ⁽²⁸⁾ oznámených v dokumente Komisie, ktoré výbor zaujali.

⁽²³⁾ Pozri prílohu dokumentu Komisie COM(2017) 292 final.

⁽²⁴⁾ V priebehu seminára na vysokej úrovni EUROFI 2017, ktorý sa konal na Malte v dňoch 5., 6. a 7. apríla 2017, sa medzi účastníkmi konali rôzne prieskumy. Jednou z otázok bolo: Ako možno zásadným spôsobom urýchliť vybudovanie únie kapitálových trhov? Z respondentov 37 % odpovedalo „zameraním pozornosti na niekoľko kľúčových priorít“, 29 % uviedlo „vytvořením politického impulzu na odstránenie domácich prekážok“. Dvanásť percent respondentov odpovedalo „vytvořením jedného finančného centra v EU-27“ a rovnaké percento zaškrtilo odpoveď „nie je možné zásadným spôsobom urýchliť vytvorenie únie kapitálových trhov“. Na štvrtom a piatom mieste sa umiestnili odpovede „väčším zblížením dohľadu“ (8 %) a „ďalším prispôbením bankovej regulácie osobitostiam finančných trhov EÚ“ (3 %).

Ďalšia otázka znela: „Aké sú dve kľúčové priority EU-27 pre dosiahnutie cieľov únie kapitálových trhov?“. Medzi 3 najčastejšie odpovede patrí: „lepšia súdržnosť konkurzného práva a práva v oblasti cenných papierov“ (21 %), „rozvoj kapitáloveho financovania“ (16 %) a „dosiahnutie úspechov pomocou krátkodobých cieľov (sekuritizácia, prospekt...)“ (15 %).

Viac informácií o seminári na vysokej úrovni EUROFI (vrátane výsledkov prieskumu) je dostupných na stránke https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170406_2_en.html.

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 17, bod 1.6.

⁽²⁶⁾ Situácia je odlišná v jednotlivých členských štátoch.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 82, 3.3.2016, s. 1.

⁽²⁸⁾ Pokiaľ sa na ne neodkazuje už na inom mieste v tomto stanovisku.

4.2. Výbor s potešením víta, že pri úsilí o vytvorenie únie kapitálových trhov (prioritné opatrenie č. 1) bude v centre pozornosti dohľad, a dúfa, že sa tejto téme bude venovať prednostná pozornosť. Zásadnú úlohu musí zohrávať dohľad na európskej úrovni, a to tak pokiaľ ide o bezpečnosť a stabilitu finančného a ekonomického systému, ako aj pokiaľ ide o realizáciu potrebnej integrácie trhu a odstránenie nerovností a iných prekážok na jednotnom trhu bez ohľadu na ich druh.

4.3. Dosahovanie väčšej proporcionality pravidiel na podporu primárnych verejných ponúk akcií a investičných podnikov (prioritné opatrenie č. 2) stojí za to zvážiť a určite si zasluhuje pozornosť, ale zároveň sa musí ďalej venovať pozornosť záujmom a ochrane malého sporiteľa a investora.

4.4. Celkom oprávnený je záujem o posilnenie vedúceho postavenia EÚ, pokiaľ ide o udržateľné investície (prioritné opatrenie č. 6). Je totiž dôležité, aby Európa zohrávala vedúcu úlohu, pokiaľ ide o „dobrý“ a udržateľný rast. V popredí pritom musí byť kvalitatívny prístup. Je tiež dôležité, aby sporitelia a investori získali relevantné informácie, napríklad za dostatočne dlhé obdobie. Napríklad pokiaľ ide o vplyv investície, údaje sa neuchovávajú dlhšie ako 3 roky. Malo by sa preskúmať, či by toto obdobie nebolo možné predĺžiť.

4.5. EHSV sa navyše zhoduje s Európskou komisiou ⁽²⁹⁾ v názore, že je potrebné účinne kombinovať súkromný kapitál a financovanie z EFSI a iných fondov EÚ, aby sa investície presunuli smerom k MSP, ktoré vykazujú pozitívne sociálne a environmentálne externality, čím sa tiež prispeje k dosiahnutiu cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, a predovšetkým cieľov nedávno vytvoreného európskeho piliera sociálnych práv.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁹⁾ COM(2017) 292 final, bod 4.5.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Diskusný dokument o prehĺbení hospodárskej a menovej únie

[COM(2017) 291 final]

(2018/C 081/17)

Spravodajca: **David CROUGHAN**

Konzultácia	Európska komisia, 5. 7. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	138/3/8

Preambula

Toto stanovisko je súčasťou rozsiahlejšieho balíka štyroch stanovísk EHSV, ktoré sa týkajú budúcnosti európskeho hospodárstva (Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie, Hospodárska politika v eurozóne, Únia kapitálových trhov a Budúcnosť financií EÚ) ⁽¹⁾. Tento balík bol vypracovaný v súvislosti s procesom, ktorý nedávno začala Európska komisia zverejnením bielej knihy o budúcnosti Európy, pričom zohľadňuje príhovor predsedu Komisie Junckera o stave Únie v roku 2017. V súlade s uznesením EHSV o budúcnosti Európy ⁽²⁾ a predchádzajúcimi stanoviskami o dokončení HMÚ ⁽³⁾ tento balík stanovísk vyzdvihuje potrebu spoločnej vízie v riadení Únie, ktorá prekračuje rámec technických prístupov a opatrení a je predovšetkým otázkou politickej vôle a spoločnej perspektívy.

1. Závěry a odporúčania

1.1. Spoločná mena a s ňou spojené inštitúcie pôsobili počas celosvetovej finančnej krízy ako stabilizačný prvok, pričom pred krízou prinášali podnikom a občanom výhody v podobe nízkej inflácie a nízkych úrokových sadzieb a takisto uľahčovali cezhraničný obchod a cestovný ruch.

1.2. Z diskusného dokumentu však jasne vyplýva, že HMÚ ešte nie je dokončená a že „hospodárska“ zložka zaostáva v miere integrácie na úrovni EÚ za „menovým“ pilierom, čo brzdí jej schopnosť podporovať menovú politiku a hospodárske politiky jednotlivých členských štátov. Rozhodnutia o náprave inštitucionálnych nedostatkov a nedostatkov v oblasti riadenia, ktoré čiastočne spôsobujú pokračujúcu nestabilitu eurozóny, nemožno odkladať na neurčito. Je potrebné zvýšiť politickú podporu pre upevnenie tzv. prvku Únie v rámci HMÚ.

1.3. Posun smerom k protekcionizmu a postupné ukončenie obdobia mimoriadne nízkych úrokových sadzieb a kvantitatívneho uvoľňovania vyvoláva čoraz väčšiu neistotu, a tak na dosiahnutie pokroku zostáva len málo času. EHSV opätovne pripomína politickým predstaviteľom, že v súčasnosti je ešte dôležitejšie, aby sa Európania zasadzovali za

⁽¹⁾ Súčasťou balíka sú stanoviská EHSV Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017 (doplňujúce stanovisko) (EESC-2017-02837-00-00-AC-TRA) (pozri stranu 216 tohto úradného vestníka), Únia kapitálových trhov: preskúmanie v polovici trvania (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (pozri stranu 117 tohto úradného vestníka), Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie do roku 2025 (EESC-2017-02879-00-00-AC-TRA) (pozri stranu 131 tohto úradného vestníka) a Budúcnosť financií EÚ do roku 2025 (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA).

⁽²⁾ Uznesenie EHSV Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia, 6. júla 2017

⁽³⁾ Pozri napríklad stanoviská EHSV na tému Dobudovanie HMÚ – nadchádzajúca európska legislatúra, Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10 a Dokončenie HMÚ: politický pilier, Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

spoločnú víziu a zvyšovali svoj vplyv a silu prostredníctvom ďalšej integrácie. Výbor vyzýva Komisiu a Európsku radu, aby ešte pred koncom tohto funkčného obdobia prijali odvážne rozhodnutia s cieľom urýchliť zavedenie prvkov potrebných pre riadenie na úrovni celej EÚ.

1.4. Medzi najdôležitejšie prvky stability patrí vzostupná konvergencia rozdielných ekonomík. Bude potrebné, aby národní politici a sociálni partneri prispôsobili európsky rozmer vnútroštátnym diskusiám o hospodárskej a fiškálnej politike. EHSV sa zasadzuje za silnejšiu „parlamentarizáciu“ eurozóny, ktorá bude zahŕňať veľký výbor Európskeho parlamentu so všetkými poslancami z eurozóny a krajín uchádzajúcich sa o vstup do nej, a to spolu s užšou koordináciou medzi poslancami z krajín eurozóny v otázkach spojených s HMÚ.

1.5. V snahe o účinnosť, rovnováhu a spravodlivosť by národné politiky zamerané na hospodársky rast a blahobyt mali byť koncipované a koordinované aj so zreteľom na všeobecné záujmy eurozóny. Do procesu európskeho semestra by mal byť v záujme demokratickej zodpovednosti a zaistenia väčšej podpory zapojený Európsky parlament, národné parlamenty, sociálni partneri a občianska spoločnosť. Sociálny rozmer musí byť zahrnutý rovnocenne s hospodárskym rozmerom.

1.6. EHSV si uvedomuje nedostatky v riadení finančného sektora a plne podporuje opatrenia na dokončenie finančnej únie vrátane bankovej únie a únie kapitálových trhov.

1.7. Je potrebné bezprostredne nájsť spôsob, ako riešiť problematiku nesplácaných úverov, ktoré sú prekážkou pre finančné a ľudské zdroje bánk pri poskytovaní finančných prostriedkov na investície a odrádzajú investorov, ktorí sa obávajú, že výnosy z nových investícií budú presmerované na splácanie nesplácaných úverov.

1.8. Výbor podporuje návrh uvedený v diskusnom dokumente, aby sa do roku 2018 vytvoril rámec umožňujúci zavedenie cenných papierov zabezpečených štátnymi dlhopismi (*sovereign bond-backed securities* –SBBS). V strednodobom horizonte bude nevyhnutné zaviesť európske bezpečné aktívum, aby sa znížila volatilita na finančných trhoch a zabezpečila stabilita ekonomiky členských štátov v prípade asymetrického šoku.

1.9. Je potrebné vytvoriť rozpočet financovaný z vlastných zdrojov, ktorý by bol vyšší než 1 % HDP podľa VFR. Z neho by sa financoval posilnený Európsky mechanizmus pre stabilitu, ktorý by sa mal zmeniť na Európsky menový fond schopný poskytnúť členským štátom v krízových situáciách finančné prostriedky a bol by takisto zabezpečovacím mechanizmom pre bankový sektor. Väčší rozpočet by mal byť aj zdrojom na udržanie základných úrovní investícií v eurozóne do výrobnjej infraštruktúry s celoeurópskym prínosom. Prístup k týmto prostriedkom by mal byť podmienený dosiahnutím dohodnutého pokroku v oblasti hospodárskych a sociálnych noriem.

1.10. Je potrebná fiškálna politika, ktorá by bola schopná stimulovať hospodárstvo eurozóny v čase poklesu. Fiškálne pravidlá a odporúčania pre jednotlivé krajiny fungujú vo svojej súčasnej podobe procyklicky, čo ešte viac oslabuje slabé ekonomiky. Postup pri makroekonomickej nerovnováhe je dôležitou súčasťou procesu semestra, ktorá by mala byť v popredí predchádzania makroekonomickej nerovnováhe v celej EÚ. Väčší dôraz by sa mal klásť na nepriaznivý vplyv, ktorý majú na eurozónu členské štáty s chronickými prebytkami platobnej bilancie.

1.11. Výbor sa zasadzuje za preskúmanie nástrojov na zlepšenie správy hospodárskych záležitostí v HMÚ, napríklad tým, že sa vytvorí funkcia stáleho ministra financií eurozóny a zároveň sa zabezpečí plná demokratická zodpovednosť. Zlúčenie kompetencií by posilnilo súdržnosť politik HMÚ, ktoré sú vzhľadom na množstvo rôznych inštitúcií v súčasnosti roztrieštené.

2. Súvislosti

2.1. Európska komisia predstavila 1. marca 2017 Bielu knihu o budúcnosti Európy, po ktorej nasledovalo niekoľko diskusných dokumentov zameraných na rôzne oblasti tvorby európskej politiky. Toto stanovisko sa týka tretieho diskusného dokumentu s názvom **Diskusný dokument o prehĺbení hospodárskej a menovej únie**.

2.2. Spoločná mena a s ňou spojené inštitúcie pôsobili počas celosvetovej finančnej krízy ako stabilizačný prvok, pričom pred krízou prinášali podnikom a občanom výhody v podobe nízkej inflácie a nízkych úrokových sadzieb a takisto uľahčovali cezhraničný obchod a cestovný ruch.

2.3. Z uvedeného dokumentu však jasne vyplýva, že HMÚ ešte nie je dokončená a že „hospodárska“ zložka zaostáva v miere integrácie na úrovni EÚ za „menovým“ pilierom, čo brzdí jej schopnosť v plnej miere podporovať menovú politiku a hospodárske politiky jednotlivých členských štátov. V dokumente sa nekritizujú žiadne realizované politiky, ani prijaté či zablokované rozhodnutia. Je potrebné zvýšiť politickú podporu pre upevnenie tzv. prvku Únie v rámci HMÚ.

2.4. Európska únia sa musí zaoberať skutočne dôležitou systémovou otázkou: ako môžeme vytvoriť jednotnú menu a uplatňovať jednotnú menovú politiku, a pritom naďalej prijímať **politické** rozhodnutia, ktorými sa hospodárska a fiškálna politika ponecháva na úrovni jednotlivých štátov.

2.5. Kríza jasne ukázala, že to tak nemôže fungovať. To, že sa nepodarilo spojiť potrebné prvky zvrchovanosti a vytvoriť vzájomnú dôveru medzi členskými štátmi, viedlo k nedostatku solidarity. Nesúrodé ekonomiky eurozóny sa pri slabej a zúfalo neúplnej koordinácii hospodárskej a fiškálnej politiky od seba navzájom vzdialili, čo si vyžiadalo zavedenie krízových opatrení prostredníctvom medzivládneho procesu. Nie je prekvapením, že eurozóna sa rozdelila, pričom veriteľské štáty diktovali podmienky dlžným štátom, no zriadenie funkcie ministra financií eurozóny sa nečrtalo.

3. Argumenty za prehĺbenie HMÚ

3.1. EHSV žiadal za posledné roky o prehĺbenie HMÚ v mnohých stanoviskách⁽⁴⁾. Výbor preto víta a podporuje argumenty, ktoré Komisia zhromaždila v prospech dokončenia hospodárskej a menovej únie, a poznamenáva, že hospodárska realita sa v jednotlivých štátoch líši, čo vedie k úplne odlišnému vnímaniu výziev, ktorým eurozóna čelí. Silnejšia HMÚ si vyžaduje silnejšiu konvergenciu.

3.2. EHSV si uvedomuje, že jednotlivé členské štáty majú o budúcnosti Európy rôznu mienku, ktorá odráža ich históriu a rozmanitosť. Rozhodnutia o náprave inštitucionálnych nedostatkov a nedostatkov v oblasti riadenia, ktoré čiastočne spôsobujú pokračujúcu nestabilitu eurozóny, pretrvávajúcu nerovnováhu a veľmi rozdielne hospodárske a sociálne výsledky pre členské štáty, nemožno odkladať na neurčito⁽⁵⁾.

3.3. Nepodarilo sa nám dosiahnuť vzostupnú konvergenciu členských štátov, o ktorej sa niektorí domnievali, že ju prinesie jednotná menová politika. Skutočnosť, že sme sa nezaoberali všetkými aspektmi konkurencieschopnosti v reálnej ekonomike, viedla k rozdielom, v dôsledku ktorých sa jednotná menová politika stala pre mnohé členské štáty nevhodnou, čo vystihuje výraz „univerzálny prístup, ktorý nevyhovuje nikomu“. EHSV už vyjadril svoje obavy, že nadviazaním bielej knihy na správu piatich predsedov sa oslabí dynamika a naliehavosť.

3.4. V súčasnosti je potrebné napredovať na všetkých hospodárskych a sociálnych, finančných, fiškálnych a politických frontoch, aby sme vytvorili potrebné podmienky pre spojenie základných prvkov zvrchovanosti, bez obáv z morálneho hazardu, s cieľom zabezpečiť, aby EÚ fungovala v záujme blaha pre všetkých. Tým sa nahradia nevhodné štruktúry súčasného riadenia, aby mohla EÚ, a najmä eurozóna, znovu získať dôveru občanov a investorov a plne zohrávať svoju úlohu v globálnych záležitostiach.

3.5. Výbor je znepokojený tým, že od krízy a zverejnenia správy štyroch predsedov z roku 2012 a správy piatich predsedov z roku 2015 sa nedosiahol dostatočný pokrok v skutočnom prehĺbení HMÚ. Veľkým problémom je nedostatočná naliehavosť pri realizácii kľúčových inštitucionálnych reforiem na zabezpečenie demokratickej legitímnosti pri prijímaní rozhodnutí výkonných orgánov a pri presadzovaní ich vykonávania a dodržiavania. Tieto nedostatky v riadení vedú v niektorých členských štátoch k populizmu a vnútroštátnym a protekcionistickým riešeniam.

3.6. Globalizovaný svet, v ktorom pôsobíme, je čoraz neistejší a niektoré krajiny sa odvracajú od voľného obchodu a uprednostňujú protekcionizmus. Mimoriadne nízke úrokové sadzby a kvantitatívne uvoľňovanie, ktoré v mnohých vyspelých krajinách podporili oživenie hospodárstva, sa čoskoro určite skončia, čo bude mať nepredvídateľné a pravdepodobne nepriaznivé dôsledky. V súčasnosti existuje len malá možnosť dosiahnuť pokrok.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Dobudovanie hospodárskej a menovej únie – návrhy pre nadchádzajúcu európsku legislatúru, Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10; stanovisko EHSV na tému Metóda Spoločenstva v záujme zabezpečenia demokratickej a sociálnej HMÚ, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 33; stanovisko EHSV na tému Dokončenie HMÚ: politický pilier, Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8; stanovisko EHSV na tému Na ceste k dobudovaniu hospodárskej a menovej únie, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 28.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV s názvom Dokončenie HMÚ: politický pilier, Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

3.7. Vytvorenie úplnej fiškálnej a politickej únie síce môže byť strednodobým až dlhodobým cieľom, no v krátkodobom horizonte treba prijať v tomto smere isté zásadné opatrenia na posilnenie HMÚ a zabezpečenie väčšej stability. EHSV opätovne pripomína politickým predstaviteľom, že v súčasnosti je ešte dôležitejšie, aby sa Európania zasadzovali za spoločnú víziu a zvyšovali svoj vplyv a silu prostredníctvom ďalšej integrácie.

3.8. Výbor naliehavo vyzýva Komisiu a Európsku radu, aby ešte pred ukončením tohto funkčného obdobia prijali odvážne rozhodnutia – s nevyhnutným a plným zapojením Európskeho parlamentu – s cieľom urýchliť zavedenie prvkov potrebných pre riadenie na úrovni celej EÚ. Odloženie riešenia problému zásadnej reformy na neskoršie funkčné obdobie vedie k nečinnosti, na ktorú trhy ani občania nemajú trpezlivosť.

4. Finančná únia: znižovanie rizika a rozdelenie rizika

4.1. EHSV si uvedomuje nedostatky v riadení finančného sektora a plne podporuje opatrenia na dokončenie finančnej únie vrátane bankovej únie a únie kapitálových trhov.

4.2. Dokončenie bankovej únie má pre prehlbovanie HMÚ zásadný význam. Roztrieštený trh a predpisy boli významnými faktormi v boji proti vyriešeniu finančnej krízy. EHSV uznáva, že na koordináciu tohto odvetvia sa urobilo veľa, ale vyzýva všetkých aktérov, aby čo najrýchlejšie dokončili bankovú úniu.

4.3. Predovšetkým je dôležité dokončiť prácu na bankovej únii s cieľom posilniť finančnú integráciu a rozdelenie rizika prostredníctvom finančných trhov. Je naliehavo potrebné, aby sa do roku 2019 prostredníctvom Európskeho mechanizmu pre stabilitu vytvoril spoločný bezpečnostný mechanizmus pre jednotný fond na riešenie krízových situácií, aby sa zabezpečila primeraná, rýchla a účinná prevádzka. Odstránila by sa tým aj možná politická predpojatosť. EHSV podporuje myšlienku, aby Európsky mechanizmus pre stabilitu prevzal aj úlohu Európskeho menového fondu a mal prístup k rozpočtovému nástroju založenému na vlastných zdrojoch po tom, ako bude tento nástroj zahrnutý do práva EÚ.

4.4. Bezodkladne by mal byť zavedený európsky systém ochrany vkladov (EDIS)⁽⁶⁾, v ktorom by boli zohľadnené existujúce národné systémy a ktorý by zabezpečil, aby boli úspory na vkladových účtoch lepšie a v rovnakej miere chránené v celej Európskej únii.

4.5. Na zabezpečenie pokroku na týchto frontoch je potrebné komplexne riešiť nesplácané úvery⁽⁷⁾, ktoré sa počas krízy výrazne zvýšili. Nesplácané úvery brzdia finančné a ľudské zdroje bánk na financovanie nových investícií, ktoré sú kľúčové pre rast. ECB, Komisia a vlády by sa mali spojiť, aby vyriešili túto úlohu so zreteľom na hlavnú zásadu, že udržateľný dlh sa bude splácať a neudržateľný dlh sa urýchlene vyrieši. Absencia rýchleho riešenia krízových situácií odrádza potenciálnych investorov od nových investícií pre obavy, že nárast nových príjmov by bol použitý na vyplatenie starých úverov.

4.6. Lepší rámec pre reštrukturalizáciu a platobnú neschopnosť na celoeurópskom základe je nevyhnutnou súčasťou ozivenia z krízy, čo si vyžaduje využitie sekundárnych trhov s osobitnými znalosťami. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa vyvodili ponaučenia z príkladov zriaďovania subjektov pre správu aktív (tzv. zlé banky). HMÚ potrebuje inteligentné a udržateľné riešenia problému nesplácaných úverov, ktoré v súčasnosti stále vzbudzujú obavy.

4.7. EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby sa naďalej usilovala o zriadenie únie kapitálových trhov, ktorá by bola významným zdrojom ďalších finančných prostriedkov pre väčšie podniky a zohrávala by dôležitú úlohu pri rozdelení rizika. Výbor uznáva, že to nepredstavuje dodatočný zdroj financovania pre MSP, najmä malé podniky a mikropodniky. Bankovníctvo bude preto naďalej zohrávať kľúčovú úlohu, pričom sa bude vyžadovať, aby sa banky opätovne zameriavali na plnenie potrieb reálnej ekonomiky, čo si vyžaduje spravodlivý prístup a udržateľné financovanie bánk vo všetkých členských štátoch⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Európsky systém ochrany vkladov, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 21, najmä body 1.1 až 1.3.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Akčný plán na vybudovanie únie kapitálových trhov, Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 17, a najmä bod 3.3.1..

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému Akčný plán na vybudovanie únie kapitálových trhov, Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 17, a stanovisko EHSV na tému Únia kapitálových trhov: preskúmanie v polovici trvania (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (pozri stranu 117 tohto úradného vestníka).

4.8. Výbor podporuje skutočnosť, že v krátkodobom horizonte (do roku 2018) sa vytvorí rámec umožňujúci zavedenie cenných papierov zabezpečených štátnymi dlhopismi (*sovereign bond-backed securities* –SBBS), ako sa navrhuje v diskusnom dokumente a v návrhu pracovného programu Komisie na rok 2018. Cenné papiere zabezpečené štátnymi dlhopismi by mohli prerušiť vzájomné prepojenie medzi štátom a bankami tým, že by štátnym dlhopisom odobrili privilegované postavenie a diverzifikovali by súvahy bánk, pričom by sa zároveň zabránilo mutualizácii dlhu. Je potrebné konzultovať s poskytovateľmi finančných služieb, aby sa zabezpečila náležitá regulácia a podporilo zdieľanie rizika súkromnými osobami.

4.9. V strednodobom horizonte (do roku 2025) bude nevyhnutné zaviesť európske bezpečné aktívum porovnateľné so štátnymi dlhopismi USA, aby sa znížila volatilita na finančných trhoch a zabezpečila stabilita ekonomiky členských štátov v prípade asymetrického šoku. EHSV už dlhšie odporúča využívať dlhopisy EÚ a eurobondy⁽⁹⁾. Predmetom diskusie boli takisto ďalšie podobné návrhy, ako napríklad fond na splatenie dlhu a fond Eurobond. Komisia by teraz v nadväznosti na závery expertnej skupiny zriadenej na analýzu prínosov a rizík jednotlivých možností spoločnej emisie dlhopisov mala predložiť konkrétne návrhy, ktorý nástroj využiť a v akom časovom rámci⁽¹⁰⁾. Na to, aby sa zabránilo morálnemu hazardu, by členské štáty mali mať možnosť využívať tento nástroj za predpokladu, že sa budú riadiť odporúčaniami pre jednotlivé krajiny.

5. Dosiahnutie opätovnej konvergenie v integrovanejšej hospodárskej a fiškálnej únii

5.1. Výbor oceňuje, že sa v dokumente výslovne uznáva, že vzostupná konvergencia smerom k odolnejším hospodárskym a sociálnym štruktúram je základným prvkom silnejšej HMÚ. Vzhľadom na rôznorodú povahu členských štátov nemôžu existovať politiky vhodné pre všetkých, ktoré si vyžadujú všeobecnú harmonizáciu, ale je potrebný spoločný prístup zameraný na dosiahnutie určitých výsledkov.

5.2. Slabou stránkou hospodárskej a fiškálnej politiky v HMÚ je v zásade nedostatok celoeurópskej politickej vôle, ktorá by umožnila zapojenie EÚ do národných hospodárskych a fiškálnych politík. EHSV už zdôraznil, že je potrebné zlepšiť a posilniť makroekonomický dialóg, najmä s krajinami eurozóny, čo by mohlo prispieť k väčšiemu zohľadneniu rozmeru eurozóny na národnej úrovni. Musí existovať demokratickejší systém rozhodovania v oblasti exekutívy, než je Rada ministrov, ktorej jednotliví členovia sa zodpovedajú iba svojim národným parlamentom a nie eurozóne ako celku.

5.3. EHSV víta návrhy Komisie na ďalšie posilnenie európskeho semestra. V snahe o účinnosť, rovnováhu a spravodlivosť by národné politiky zamerané na hospodársky rast a blahobyt mali byť koncipované a koordinované aj so zreteľom na všeobecné záujmy eurozóny. Z dôvodu demokratickej zodpovednosti a zaistenia väčšej podpory by do procesov európskeho semestra, ktoré zahŕňajú vnútroštátne a európske politiky, mala byť zapojená Komisia, Európska rada, Európsky parlament, národné parlamenty, sociálni partneri a občianska spoločnosť. Tento proces sa už vo veľmi obmedzenej miere začal, no vyžaduje si väčšiu účasť na vnútroštátnej úrovni a súhlas všetkých zúčastnených strán. Posilnilo by sa tým euro a keby sa európsky semester zjednodušil a stal transparentnejším, podnietil by veľmi potrebné zlepšenie uskutočňovania reforiem.

5.4. Pre stabilizáciu Európy má rozhodujúci význam zníženie makroekonomickej nerovnováhy. Takáto nerovnováha bola predtým dočasne uvoľnená prostredníctvom devalvácie meny. Bez tohto nástroja v súčasnosti dochádza k mimoriadne bolestivej vnútornej devalvácií, ktorá spôsobuje vážne ťažkosti v podobe vysokej nezamestnanosti a negatívneho rastu. V záujme stability eurozóny a predchádzania takýmto vážnym úpravám treba zabrániť vytváraniu makroekonomickej nerovnováhy.

5.5. V makroekonomickom dialógu na vnútroštátnej úrovni sa preto musí zohľadňovať tento európsky rozmer. Jedným z kľúčových cieľov procesu semestra je včas odhaliť makroekonomickú nerovnováhu, ktorá odráža široko definované rozdielne úrovne konkurencieschopnosti (pozri bod 5.6), a vyhýbanie sa jej. Vnútroštátna politika by mala mať dobré informácie o vplyve navrhovaných politík na ich konkurencieschopnosť v eurozóne, pričom by sa mal vziať do úvahy aj vývoj v eurozóne, ktorý si môže vyžadovať reakciu na konkurencieschopnosť. Príspevok miestnych úradníkov Komisie v oblasti eurosemestra a nezávislých národných rád pre produktivitu, ktoré sú prepojené so sieťou eurozóny, by mohol pomôcť tým, že bude odzrkadľovať hospodársku a sociálnu politiku⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Kam speje euro?, Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 8; stanovisko EHSV na tému Rast a štátny dlh v EÚ: dva inovatívne návrhy, Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Dobudovanie HMÚ – nadchádzajúca európska legislatúra, Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Zriadenie rád pre konkurencieschopnosť v členských štátoch eurozóny, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 35.

5.6. Dôležitým prvkom v týchto diskusiách je sociálny rozmer, ktorý sa v procese semestra doposiaľ zanedbával. V dôsledku toho sa zvýšil sociálny deficit EÚ, čo malo negatívny dosah na život miliónov občanov EÚ. Takisto sa tým podnecujú populistické tendencie namierené proti EÚ a všeobecná nespokojnosť s EÚ. Revidovaná definícia konkurencieschopnosti („konkurencieschopnosť 2.0“) ⁽¹²⁾, ktorá by zahŕňala „schopnosť krajiny splniť ciele, ktoré sú nad rámec HDP“ a zohľadňovala tri piliere: príjem, sociálne faktory a udržateľnosť, by mohla viesť ku komplexnejšiemu procesu semestra.

5.7. EHSV súhlasí s tým, že realizácia vnútroštátnych politík, ktoré zostávajú v pôsobnosti členských štátov, by sa mohla koordinovať prostredníctvom procesu európskeho semestra ⁽¹³⁾.

5.8. Výbor podporuje podmienenie prístupu k fondom EÚ a prípadnému stabilizačnému nástroju dosiahnutím dohodnutého pokroku v oblasti hospodárskych a sociálnych noriem, ako aj nevyhnutných zmien v dôsledku digitalizácie, a to všetko pre blaho občanov. To by sa monitorovalo prostredníctvom európskeho semestra ⁽¹⁴⁾. Vážne zaostávajúce hospodárstva, ktoré sa usilujú o splnenie svojich povinností v rámci odporúčaní pre jednotlivé krajiny, by mali mať nárok na podporu z prostriedkov kohézneho fondu na produktívne investície, ktoré by im pomohli dobehnúť ostatných alebo zabezpečili základnú infraštruktúru prospešnú pre celú Európu.

5.9. EHSV súhlasí s tým, že súčasný rozpočet EÚ iba vo výške 1 % HDP je príliš obmedzený a nie je určený na zabezpečenie stabilizačnej funkcie, pričom po brexite bude postačovať ešte menej. Výbor podporuje názor, že eurozóna by v prípade vážnych asymetrických otrasov výrazne profitovala zo silnej stabilizačnej kapacity ⁽¹⁵⁾. Výbor uznáva, že takáto funkcia by nemala viesť k trvalým presunom ani k morálnemu hazardu.

5.10. EHSV podporuje návrh na preskúmanie možností na vybudovanie fiškálnej kapacity pre eurozónu, ktorej cieľom by bolo zachovanie základných úrovni investícií v eurozóne do výrobnjej infraštruktúry, ako je doprava, obnova miest, vzdelávanie, výskum a ekologická transformácia ⁽¹⁶⁾. Táto fiškálna kapacita by mohla byť aj zdrojom financovania Európskeho mechanizmu pre stabilitu, ktorý by sa mal časom transformovať na EMF na financovanie fondov krízového riadenia.

5.11. Na to, aby sa v Európe dosiahla hospodárska integrácia a prosperita a aby sa predišlo zväčšovaniu sociálnych nerovností, je nevyhnutný efektívny investičný plán na vytváranie príjmov prostredníctvom rastu, sociálnej súdržnosti a solidarity. EHSV podporil úplné zohľadnenie zlatého pravidla pre produktívne verejné investície, ktoré by sa malo začleniť do meniacich sa fiškálnych pravidiel.

5.12. Prístup založený na fiškálnych pravidlách sa musí pred ďalším mandátom zlepšiť a rozvinúť, aby sa zabránilo procyklickým politikám. Treba vziať do úvahy prevládajúce miestne podmienky. Štrukturálne saldo sa ukázalo ako nespoľahlivá, nezistiteľná premenná na to, aby na nej mohli byť prostredníctvom procesu odporúčaní pre jednotlivé krajiny založené vykonateľné politické zmeny.

5.13. Príliš veľký dôraz sa kladie na znižovanie dlhu, občas aj prostredníctvom sebaznižujúcej fiškálnej konsolidácie namiesto užitočnejších opatrení zameraných na zvýšenie rastu HDP. V procese semestra sa znižovaniu ročného štátneho deficitu ako prostriedku na nápravu vysokého pomeru dlhu voči HDP prikladá omnoho väčšia váha ako produktívnejším opatreniam na zvyšovanie rastu HDP ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému Zriadenie rád pre konkurencieschopnosť v členských štátoch eurozóny, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 35.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému Dobudovanie hospodárskej a menovej únie – návrhy pre nadchádzajúcu európsku legislatúru, Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10; stanovisko EHSV na tému Metóda Spoločenstva v záujme zabezpečenia demokratickej a sociálnej HMÚ, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 33; stanovisko EHSV na tému Na ceste k dobudovaniu hospodárskej a menovej únie, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 28; stanovisko EHSV na tému Európsky pilier sociálnych práv, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Preskúmanie správy hospodárskych záležitostí, Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 33; stanovisko EHSV na tému Dokončenie HMÚ – Úloha daňovej politiky, Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 24.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV Financie EÚ do roku 2025 (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA) (pozri stranu 131 tohto úradného vestníka).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Preskúmanie správy hospodárskych záležitostí, Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 33; stanovisko EHSV na tému Hospodárska politika v eurozóne, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 41; stanovisko EHSV na tému Program na podporu štrukturálnych reforiem, Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 47; stanovisko EHSV na tému Strednodobé preskúmanie/revízia viacročného finančného rámca na roky 2014 – 2020, Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 63.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Preskúmanie správy hospodárskych záležitostí, Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 33.

5.14. EHSV je presvedčený, že do roku 2019 by sa mali prijať zmeny s cieľom napraviť „terajšiu situáciu, ktorá maskuje v súčasnosti jednoznačne suboptimálne rozdelenie fiškálnej úpravy medzi krajiny“⁽¹⁸⁾.

5.15. Postup pri makroekonomickej nerovnováhe je dôležitou súčasťou procesu semestra, ktorá by mala byť v popredí predchádzania makroekonomickej nerovnováhe v celej EÚ. Je potrebné odstrániť vnútornú asymetriu, pri ktorej sa pretrvávajúce pozitívne nerovnováhy vnímajú nekriticky a negatívne nerovnováhy podliehajú sankciám⁽¹⁹⁾. Finančná sankcia nielenže zhoršuje už aj tak zlú situáciu, ale chronické prebytky v niektorých členských štátoch môžu ešte viac zhoršiť stav deficitu v susednom štáte.

6. Posilnenie štruktúry HMÚ a zakotvenie demokratickej zodpovednosti

6.1. HMÚ nie je samoúčelná. Ide o nástroj na optimalizáciu možností, ako dosiahnuť udržateľný rast, kvalitné pracovné miesta, vzostupnú hospodársku a sociálnu konvergenciu; stabilitu a prosperitu pre **všetky** členské štáty prostredníctvom spolupráce; hospodársku zodpovednosť, ktorá ide ruka v ruku so solidaritou; a zníženie rizika, ktoré ide ruka v ruku s rozdelením rizika. Zatiaľ čo eurozóna musí dosiahnuť tento nevyhnutný pokrok, mala by byť otvorená aj ostatným členským štátom. EHSV súhlasí s tým, že je potrebná väčšia transparentnosť, dobrá komunikácia a väčšie zapojenie sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti a že by to – spolu s posilnenou úlohou národných parlamentov v rozhodovacom procese – prispelo k demokratickej zodpovednosti.

6.2. EHSV sa zasadzuje za silnejšiu „parlamentarizáciu“ eurozóny, ktorá bude zahŕňať veľký výbor Európskeho parlamentu so všetkými poslancami eurozóny a krajín uchádzajúcich sa o vstup do nej a v ktorej bude vládnuť užšia spolupráca medzi poslancami eurozóny v oblasti otázok HMÚ (COSAC +)⁽²⁰⁾. Ako je uvedené v bodoch 5.2 a 5.3, najmä Európsky parlament, ako aj národné parlamenty, sociálni partneri a široká občianska spoločnosť by mali zohrávať významnú úlohu pri demokratizácii procesu semestra.

6.3. Výbor sa zasadzuje za preskúmanie nástrojov na zlepšenie správy hospodárskych záležitostí v HMÚ, napríklad tým, že sa vytvorí funkcia stáleho ministra financií eurozóny a zároveň sa zabezpečí plná demokratická zodpovednosť. Zlúčenie kompetencií by posilnilo súdržnosť politík HMÚ, ktoré sú vzhľadom na množstvo rôznych inštitúcií v súčasnosti roztrieštené. Od začiatku by sa mali stanoviť zámery fiškálnej politiky eurozóny, pričom minister financií by mal definovať, akým spôsobom by sa mali dosiahnuť. Súčasný zámery fiškálnej politiky predstavujú súhrn všetkých rozpočtových sald členských štátov, pričom smerovanie zámerov fiškálnej politiky pre eurozónu je náhodné.

6.4. EHSV víta navrhované posilnenie Európskeho mechanizmu pre stabilitu s cieľom rozvinúť ho na plne funkčný nástroj krízového riadenia. Jeho pretvorením na Európsky menový fond (EMF) v rámci európskych zmlúv, pričom by zásadnú úlohu zohrával Európsky parlament, by sa zlepšila demokratická legitimita a urýchlilo by sa rozhodovanie.

6.5. Malo by sa upustiť od používania medzivládneho prístupu ako metódy riadenia Európskej únie a fiškálne pravidlá by sa mali prehodnotiť predtým, ako sa začlenia do právnych predpisov EÚ.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ COM(2016) 727 final.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Preskúmanie správy hospodárskych záležitostí, Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 33.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Metóda Spoločenstva v záujme zabezpečenia demokratickej a sociálnej HMÚ, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 33.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Diskusný dokument o budúcnosti financií EÚ

[COM(2017) 358 final]

(2018/C 081/18)

Spravodajca: **Stefano PALMIERI**Pomocný spravodajca: **Petr ZAHRADNÍK**

Konzultácia	Európska komisia, 4. 8. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	138/8/14

Preambula

Toto stanovisko je súčasťou rozsiahlejšieho balíka štyroch stanovísk EHSV týkajúcich sa budúcnosti európskeho hospodárstva (t. j. prehĺbenia hospodárskej a menovej únie, hospodárskej politiky v eurozóne, únie kapitálových trhov a budúcnosti financií EÚ) ⁽¹⁾. Balík prichádza v rámci prípravy bielej knihy o budúcnosti Európy, ktorú nedávno začala Európska komisia a zohľadňuje príhovor predsedu Komisie Junckera o stave Únie v roku 2017. V súlade s uznesením EHSV o budúcnosti Európy ⁽²⁾ a predchádzajúcimi stanoviskami o dokončení HMÚ ⁽³⁾ tento balík stanovísk vyzdvihuje potrebu spoločnej vízie v riadení Únie, ktorá prekračuje rámec technických prístupov a opatrení a je predovšetkým otázkou politickej vôle a spoločnej perspektívy.

1. Závety a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že *Diskusný dokument o budúcnosti financií EÚ* síce na jednej strane umožňuje načrtnúť niektoré výzvy, ktorým bude musieť EÚ čeliť v nasledujúcich rokoch, na druhej strane však presadzuje možné rozpočtové riešenia na základe piatich odlišných scenárov, ktoré Európska komisia uvádza v *Bielej knihe o budúcnosti Európy*.

1.2. EHSV opakuje, že na to, aby EÚ prekonala politickú krízu vyplývajúcu z toho, že jej chýba strategická vízia do budúcnosti a že nedokáže primerane reagovať na hospodársku a finančnú krízu, potrebujú európski občania viac (a lepšej) Európy, a nie menej. Prehľbuje sa priepasť medzi obavami a očakávaniami európskych občanov, ktorí chcú vidieť konkrétny prínos vo svojom každodennom živote, a obmedzenými právomocami a finančnými prostriedkami, ktorými v súčasnosti EÚ disponuje. Európsky projekt a samotná EÚ strácajú dôveryhodnosť a sú spochybňované, čo nahráva súčasným nacionalistickým a populistickým tendenciám.

⁽¹⁾ Súčasťou balíka sú stanoviská EHSV *Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017* (doplňujúce stanovisko) (pozri stranu 216 tohto úradného vestníka), *Únia kapitálových trhov: preskúmanie v polovici trvania* (pozri stranu 117 tohto úradného vestníka), *Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie do roku 2025* (pozri stranu 124 tohto úradného vestníka) a *Budúcnosť financií EÚ do roku 2025* (pozri stranu ... tohto úradného vestníka).

⁽²⁾ Uznesenie EHSV *Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia*, 6. júla 2017. Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 11.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10 a Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

1.3. EHSV súhlasí s prístupom predostretým v diskusnom dokumente, podľa ktorého by hlavnou zásadou rozpočtu EÚ mala byť snaha zaručiť európsku pridanú hodnotu, ktorá umožní dosiahnuť lepšie výsledky než nekoordinované rozpočty jednotlivých štátov. Vyžaduje si to prestať uvažovať v intencióch spravodlivej návratnosti, rozdelenia členských štátov na čistých prispievateľov a čistých príjemcov a korekcií ad hoc v prospech jednotlivých členských štátov.

1.4. EÚ by mala najprv stanoviť politické priority s vysokou európskou pridanou hodnotou a až potom vymedziť prostriedky potrebné na ich realizáciu a na uskutočnenie reformy európskeho rozpočtu. V súčasnej situácii považuje EHSV za nerealistické, aby rozpočet EÚ naďalej predstavoval menej ako 1 % príjmov a len 2 % verejných výdavkov 28 krajín, čo je nepostačujúca úroveň vzhľadom na výzvy, otrasy a krízy, ktorým treba čeliť.

1.5. Reforma rozpočtu EÚ musí nevyhnutne priniesť kvalitatívne zlepšenie a nanovo vymedziť jeho štruktúru, či už z hľadiska výdavkových kapitol, alebo z hľadiska vlastných zdrojov, pričom treba uplatniť vhodné kritériá racionalizácie, účelnosti a efektívnosti a priamo a transparentne komunikovať s občanmi.

1.6. Kvantitatívna a kvalitatívna úprava rozpočtu si vyžaduje serióznu a podrobnú konzultáciu s občianskou spoločnosťou, tak, ako je zastúpená v rámci EHSV, aby sa zohľadnili skutočné potreby jednotlivých území a zabezpečil pozitívny prínos pre všetkých občanov, vo verejnom záujme.

1.7. Pokiaľ ide o výdavky, EHSV sa domnieva, že medzi programy s vysokou európskou pridanou hodnotou patria: strednodobé a dlhodobé investície na podporu hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja, zamestnanosti, inovácie a konkurencieschopnosti; ochrana najviac znevýhodnených regiónov a najzraniteľnejších sociálnych skupín; pružná a včasná reakcia na asymetrické otrasy a nečakané krízy, a to aj prostredníctvom samostatného rozpočtu pre eurozónu.

1.8. Obzvlášť dôležitá je podľa EHSV funkcia makroekonomickej stabilizácie v eurozóne, keďže negatívny dosah na sociálne vrstvy a výrobné odvetvia, ktoré sú „obeťami“ globalizácie a technologickej revolúcie, je jednou z príčin strategickej krízy EÚ a nárastu populizmu.

1.9. Pokiaľ ide o príjmy, EHSV súhlasí s analýzou uvedenou v správe o budúcom financovaní EÚ *Future financing of the EU*, ktorú vypracovala skupina na vysokej úrovni pre vlastné zdroje, v snahe navrhnúť nový rozpočet s prevahou nezávislých, transparentných a spravodlivých vlastných zdrojov bez toho, aby sa zvýšila záťaž pre najviac znevýhodnených občanov a malé a stredné podniky.

1.9.1. EHSV opakuje, že podporuje myšlienku vymedziť spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) a zaviesť dane z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého, ktoré keby sa vybrali na európskej úrovni, mohli by zachytiť cezhraničný základ dane a tiež zmierniť globálne účinky na životné prostredie.

1.10. EHSV zastáva názor, že dôsledky brexitu pre viacročný finančný rámec (VFR) na obdobie po roku 2020 môžu byť síce na jednej strane hrozbou pre európsku integráciu (ak sa budú členské štáty pri rokovaní riadiť zásadou spravodlivej návratnosti), na druhej strane to však môže byť veľká príležitosť, pretože presadením zásady európskej pridanej hodnoty sa môže dosiahnuť kvalitatívne a kvantitatívne zlepšenie rozpočtu EÚ.

1.10.1. EHSV sa preto domnieva, že by bolo vhodné čo najskôr uskutočniť tieto kroky:

— Európska komisia by mala vyčísliť dosah brexitu – podľa rôznych scenárov „hard“ alebo „soft“ brexitu – na systém príjmov a výdavkov EÚ a jeho dôsledky pre VFR na obdobie po roku 2020,

— o VFR po roku 2020 by sa mala rozprúdiť transparentná verejná diskusia so všetkými inštitucionálnymi, hospodárskymi a sociálnymi aktérmi, zástupcami občianskej spoločnosti a občanmi EÚ,

— malo by sa zaručiť, že prostriedky určené na politiku súdržnosti a sociálne ciele sa v žiadnom prípade neznížia.

Len tak bude možné spojiť odlišné a protichodné záujmy jednotlivých strán a nájsť pre VFR na obdobie po roku 2020 spoločné riešenie.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. V *Diskusnom dokumente o budúcnosti financií EÚ* sa možné riešenia z hľadiska rozpočtu spájajú s výzvami, ktorým EÚ čelí v súvislosti s piatimi odlišnými scenármi, ktoré uviedla Európska komisia v *Bielej knihe o budúcnosti Európy*. EHSV vo svojom nedávnom uznesení k bielej knihe⁽⁴⁾ tento prístup kritizoval, pričom päť scenárov Komisie označil za „neprirodzené“, keďže sú adresované výlučne členským štátom a nemajú priamy význam pre európskych občanov, ktorí očakávajú jasnú a spoločnú stratégiu.

2.1.1. To znamená, že by sme mohli premeškať veľkú príležitosť, keďže s veľkou časťou dokumentu – pokiaľ ide o pridanú hodnotu európskych financií, určenie trendov a výziev, rôzne možnosti pre budúcnosť financií EÚ – možno z hľadiska analýzy vo všeobecnosti súhlasiť, chýba však spoločný, účelný a účinný politický návrh.

2.2. EHSV v priebehu uplynulých rokov vyzdvihol⁽⁵⁾ problémy, ktoré bude musieť európska ekonomika a spoločnosť vyriešiť, základné zásady, ktoré treba rešpektovať, a cesty, ktorými sa treba uberať v snahe posilniť a zefektívniť činnosť európskych inštitúcií. EHSV opakovane vyjadril názor, že práve preto, lebo politická kríza EÚ je dôsledkom toho, že jej chýba strategická vízia do budúcnosti a že nedokáže primerane reagovať na hospodársku a finančnú krízu, potrebujú európski občania viac (a lepšej) Európy, a nie menej⁽⁶⁾.

2.3. V roku 2016 v súvislosti so strednodobým preskúmaním VFR na roky 2014 – 2020⁽⁷⁾ EHSV uviedol, že uznáva úsilie, ktoré vyvinula Komisia, a oceňuje najmä ustanovenia o flexibilitě zavedené s cieľom čeliť nepredvídaným krízam posledných rokov, ako aj prístup zameraný na výsledky a výkonnosť. Avšak konkrétne návrhy a vyčlenené prostriedky sa už vtedy zdali byť nepostačujúce na riešenie problémov a naplnenie priorít EÚ, keďže VFR je výsledkom málo ambiciózneho kompromisu členských štátov, ktoré zaujímali skôr ich „čistý zostatok“ a výhody pre konkrétne záujmové skupiny než nástroj na realizáciu cieľov celej EÚ.

2.4. V tomto kontexte možno len súhlasiť s prístupom predostretým v diskusnom dokumente, podľa ktorého „pravá podstata modernizovaného rozpočtu EÚ“ spočíva v tom, že „pridaná hodnota, ktorá vyplýva zo združenia prostriedkov a dosahovania výsledkov, ktoré by sa pri nekoordinovanom vynakladaní výdavkov členskými štátmi nedali dosiahnuť“⁽⁸⁾.

2.5. Na to, aby sme mali viac a lepšej Európy, musíme najprv stanoviť politické priority s vysokou európskou pridanou hodnotou a potom vymedziť prostriedky potrebné na ich realizáciu a na uskutočnenie reformy európskeho rozpočtu. V tomto scenári by už nebolo realistické, aby Európa vynakladala na svoj rozpočet menej ako 1 % svojich príjmov a len 2 % verejných výdavkov 28 krajín, navyše možno pozorovať neustále klesajúcu tendenciu⁽⁹⁾. Táto úroveň je absolútne nepostačujúca vzhľadom na nové výzvy, ktorým musí EÚ čeliť, a vzhľadom na otrasy a krízy, ktoré musí prekonať.

2.5.1. Kvantitatívne zvýšenie rozpočtu EÚ by malo sprevádzať aj jeho výrazné kvalitatívne zlepšenie a nové vymedzenie jeho štruktúry, či už z hľadiska výdavkových kapitol, alebo z hľadiska vlastných zdrojov. Na tento účel treba uplatniť vhodné kritériá racionalizácie, účelnosti a efektívnosti rozpočtu a používať priame a transparentné formy komunikácie s občanmi.

2.5.2. Na kvantitatívne a kvalitatívne zlepšenie rozpočtu EÚ je nevyhnutná seriózná a podrobná konzultácia s občianskou spoločnosťou, tak, ako je zastúpená v rámci EHSV, aby sa zabezpečilo, že výdavkové kapitoly budú skutočne odrážať reálne potreby jednotlivých území a vo verejnom záujme budú pozitívnym prínosom pre blaho občanov.

⁽⁴⁾ Uznesenie EHSV zo 6. júla 2017 *Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia: „EHSV si nemyslí, že výber spomedzi jednotlivých scenárov je dobrou metódou na presadzovanie spoločnej vízie alebo určenie budúceho smerovania“*. Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 11.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 75, Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 32, Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10 a Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 62.

⁽⁶⁾ „...ak sa subsidiarita bude zameriavať na viac a lepšej Európy...“, Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 36.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 63, bod 1.1.

⁽⁸⁾ COM(2017) 358 final, s. 6 (slovenské znenie).

⁽⁹⁾ Maximálna výška rozpočtu je podľa rozhodnutia Rady (2014/335/EÚ, Euratom) o systéme vlastných zdrojov Európskej únie stanovená na 1,2 % hrubého národného dôchodku (HND), ale v súlade s logikou naznačenou v tomto stanovisku (najprv treba stanoviť politické priority a potom vymedziť prostriedky potrebné na ich dosiahnutie) by rozpočet EÚ nemal byť obmedzený na vopred určenú maximálnu výšku.

2.6. Vzhľadom na nové výzvy spojené so zmenami geopolitickej situácie a nevyhnutnosťou prispôbiť sa dôsledkom hospodárskej a finančnej krízy nie je náhoda, že sa ukázalo, že EÚ má absolútne nepostačujúci rozpočet a že sa ocitla v kríze, najprv v hospodárskej a finančnej, ktorá sa neskôr stala sociálnou a napokon politickou.

2.6.1. Táto politická kríza vyplynula z priepasti medzi rastúcimi obavami a s nimi spojenými očakávaniami voči Únii zo strany európskych občanov, ktorí chcú vidieť konkrétny prínos vo svojom každodennom živote, a obmedzenými právomocami a finančnými prostriedkami, ktorými v súčasnosti EÚ disponuje. Táto situácia vyvoláva čoraz väčšiu nevôľu a nahráva nacionalistickým a populistickým skupinám, ktoré spochybňujú európsky projekt aj samotnú Úniu.

2.7. Diskusia o budúcnosti EÚ prichádza teda v historicky dôležitom období, keď európski občania pociťujú veľké obavy a neistotu hospodárskej, sociálnej, politickej a inštitucionálnej povahy⁽¹⁰⁾. Po prvé, ešte stále pretrvávajú výrazné dôsledky finančnej a hospodárskej krízy, predovšetkým v členských štátoch, ktoré kríza zasiahla najviac, v niektorých zemepisných oblastiach, a najmä v prípade osôb s nižším a stredným príjmom. Po druhé, v dôsledku toho sa šíria pochybnosti o tom, či politika, členské štáty a EÚ dokážu vo veku globalizácie a medzinárodnej konkurencie udržať hospodársky blahobyť a sociálnu súdržnosť⁽¹¹⁾. Po tretie, narastá prílev migrantov a utečencov, ktorí utekajú pred vojnou a chudobou v Afrike a na Blízkom východe. Po štvrté, pomerne nedávno sa Spojené kráľovstvo rozhodlo pre odchod z EÚ, ktorý jasne ukázal, že Európska únia nie je samozrejmom a nezvratnou voľbou, a ktorý by si mohli zvoliť aj ďalšie členské štáty.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Pokiaľ ide o výdavky, kľúčovým prvkom je zásada európskej pridanej hodnoty, ktorá sa môže zdať paradoxná v čase, keď jednak silnejú hlasy požadujúce viac priestoru pre národné vlády, až po extrémnu možnosť odchodu z EÚ, jednak sa už dá ťažko obhájiť logika spravodlivej návratnosti, rozdelenia členských štátov na čistých prispievateľov a čistých príjemcov a korekcií ad hoc v prospech jednotlivých členských štátov.

3.1.1. Komisia však správne zdôraznila túto zásadu, pretože široká politická zhoda, pokiaľ ide o podporu činnosti EÚ, by mohla umožniť zamerať jej rozpočet na to, aby sa na úrovni Únie dosiahol skutočný prínos pre európskych občanov, ktorý jednotlivé členské štáty nedokážu dosiahnuť samy.

3.1.2. Z toho dôvodu EHSV súhlasí s Komisiou, že zásada európskej pridanej hodnoty musí byť stredobodom diskusie o budúcnosti európskych financií a musí spočívať⁽¹²⁾:

- na plnení cieľov stanovených podľa základných zásad práva EÚ, najmä podľa článku 3 Zmluvy o EÚ, ktorého cieľom je zaručiť občanom dôstojné životné podmienky so zreteľom na ich blahobyť⁽¹³⁾,
- na zostavení takeého rozpočtu, ktorý zabezpečí vytváranie európskych verejných statkov a bude môcť pomáhať brániť európske základné slobody, jednotný trh a hospodársku a menovú úniu⁽¹⁴⁾.

3.1.3. V tomto kontexte je nevyhnutné, aby sa plne uplatňoval článok 311 ZFEÚ, podľa ktorého si Únia „zabezpečí prostriedky potrebné na dosiahnutie svojich cieľov a uskutočňovanie svojich politík“.

3.2. V diskusnom dokumente sa poukazuje na to, že výzvy a krízy celosvetového charakteru si nevyhnutne vyžadujú európsku reakciu, pri ktorej by sa prostriedky z rozpočtu EÚ mali vhodne zoskupiť a s využitím súčinnosti s národnými rozpočtami nasmerovať na programy s vysokou európskou pridanou hodnotou, s cieľom:

- pomocou strednodobých a dlhodobých investícií podporiť hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj, zamestnanosť, inováciu a konkurencieschopnosť vzhľadom na stagnáciu produktivity a investícií, starnutie obyvateľstva a klimatické zmeny,

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 63, bod 2.3.

⁽¹¹⁾ Iba tretina európskych občanov dôveruje EÚ a jej inštitúciám. Európska komisia, Verejná mienka v Európskej únii – Štandardný Eurobarometer 85, máj 2016.

⁽¹²⁾ COM(2017) 358 final, s. 9 (slovenské znenie).

⁽¹³⁾ „Cieľom Únie je presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich národov.“

⁽¹⁴⁾ „Únia vytvára vnútorný trh. Usiluje sa o trvalo udržateľný rozvoj Európy založený na vyváženom hospodárskom raste a cenovej stabilite, o sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku“ (článok 3 ods. 3 ZFEÚ).

- chrániť najviac znevýhodnené regióny a najzraniteľnejšie sociálne skupiny, ktoré musia znášať dôsledky pretrvávajúcej hospodárskej krízy, ako aj negatívny vplyv globalizácie⁽¹⁵⁾,
- včas a pružne reagovať – tak v prípade príjmov, ako aj v prípade výdavkov – na asymetrické otrasy, ktoré zasahujú niektoré členské štáty, na migračnú a utečeneckú krízu, obavy o vnútornú bezpečnosť, vonkajšie núdzové situácie a spoločnú obranu.

3.3. Medzi prvkami s vysokou európskou pridanou hodnotou sú aj opatrenia, na ktoré už EHSV poukázal v súvislosti s VFR a ku ktorým vo svojom uznesení k bielej knihe⁽¹⁶⁾ doplnil ďalšie aspekty:

- koordinovaná európska priemyselná politika na zvýšenie zamestnanosti a na podporu konkurencieschopnosti v sociálnom trhovom hospodárstve uľahčujúca dialóg medzi všetkými zainteresovanými stranami, investície a podporu pre malé a stredné podniky (MSP),
- sociálna konvergencia smerom nahor súbežne s hospodárskou konvergenciou, pokiaľ ide o výsledky z hľadiska zamestnanosti a v sociálnej oblasti, a to prostredníctvom implementácie európskeho piliera práv a rozšírenia Európskeho sociálneho fondu (ESF),
- migračná politika, ktorá zaručí utečencom ochranu v súlade s medzinárodným právom a integráciu v EÚ, spoločný azylový systém, boj proti nelegálnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi a podporu legálnych možností vstupu do EÚ,
- boj proti zmene klímy na základe Parížskej dohody a ekologická transformácia, so začlenením podpory programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 do všetkých oblastí politiky EÚ,
- reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) v snahe naplniť ciele v oblasti kvality životného prostredia, rozvoja vidieka, bezpečnosti potravín a zabezpečiť poľnohospodárom podporu príjmu,
- reforma politiky súdržnosti s presným zisťovaním výsledkov, ich systematickým overovaním v priebehu realizácie a posudzovaním vplyvu ex post a tiež s dôrazom na transparentnosť a vytváranie partnerstiev,
- financovanie veľkých investícií do infraštruktúry, transeurópskych sietí, výskumu a inovácie počnúc Európskym fondom pre strategické investície (EFSI) a programom Horizont 2020,
- samostatný rozpočet pre eurozónu, ktorý by umožňoval dočasný, ale dôležitý, presun finančných prostriedkov v prípade regionálnych otrasov, pomáhal bojovať proti ťažkým hospodárskym poklesom v celej oblasti a zabezpečoval potrebnú finančnú stabilitu⁽¹⁷⁾, pričom by zaručoval aj makroekonomickú stabilizáciu na ochranu investícií a ochranu v prípade nezamestnanosti a neistého zamestnania.

3.3.1. Funkcia makroekonomickej stabilizácie je obzvlášť dôležitá, keďže jednou z príčin strategickej krízy EÚ a nárastu populizmu je negatívny dosah na sociálne vrstvy a výrobné odvetvia, ktoré sú „obeťami“ globalizácie a vývoja technológií a informatiky. Členské štáty majú na jednej strane menšiu schopnosť postupovať nezávisle a vplývať na trh práce a systém sociálneho zabezpečenia, na druhej strane však neboli ešte vytvorené siete sociálnej ochrany na úrovni EÚ, ktoré by všetkým občanom umožnili profitovať z globálneho rastu a hospodárskej súťaže⁽¹⁸⁾.

3.4. Rozpočet EÚ musí byť teda schopný zabezpečiť prostriedky nevyhnutné na splnenie strategických priorít, pričom jeho štruktúra a spôsob hodnotenia a aktualizácie musia byť založené na vhodných kritériách racionalizácie, účinnosti a účelnosti⁽¹⁹⁾:

- väčší dôraz na výkonnosť a výsledky,

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 240 final; *Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries*, OECD, 2008; *Divided we stand: why inequality keeps rising*, OECD, 2011; *In it together. Why less inequality benefits all*, OECD, 2015.

⁽¹⁶⁾ Uznesenie EHSV zo 6. júla 2017 *Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia*, bod 13. Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 11.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 41, bod 3.5.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 63, bod 4. Pozri tiež P. De Grauwe, *What Future for the EU After Brexit?* (Aká budúcnosť čaká EÚ po brexite?), CEPS, október 2016.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 63.

- vyhodnotenie kvality regulačného rámca pre výdavky z rozpočtu EÚ,
- analýza vývoja výdavkov ako kontinuálny strednodobý proces, v ktorom jednotlivé roky predstavujú vývojovú stopu potrebnú na zaistenie zodpovedajúcich výsledkov;
- nevyhnutnosť prihliadať na úzku prepojenosť rozpočtu EÚ s riadením hospodárskej politiky a aktuálnym vývojom európskeho hospodárstva,
- potreba zabezpečiť kontinuitu rozpočtovej politiky EÚ a realizovať a vyhodnocovať jej ciele.

3.4.1. Najmä pravidlo vyrovnaného rozpočtu by sa malo doplniť o ďalšie ukazovatele, ktoré by merali efektívnosť výdavkov a účinky na blahobyt občanov a ktoré by sa mali po dohode s Európskym parlamentom a národnými parlamentmi vhodným spôsobom a vo vhodnej podobe vymedziť v rámci európskeho semestra.

3.5. Okrem toho široké spektrum zdrojov dostupných na úrovni EÚ je už teraz veľmi zložitá a málo transparentná. Okrem tradičných príspevkov a grantov zahŕňa aj finančné nástroje na získanie súkromných zdrojov vďaka stimulačnému účinku – či už prostredníctvom EFSI, alebo prostredníctvom štrukturálnych fondov – a rôzne nástroje ako Európsky mechanizmus pre stabilitu (EMS), ktoré na účel finančnej stabilizácie zriadili krajiny eurozóny, ale za ktoré EÚ nezodpovedá⁽²⁰⁾.

3.6. Pokiaľ ide o príjmy, EHSV súhlasí s analýzou uvedenou v správe o budúcom financovaní EÚ *Future financing of the EU*, ktorú vypracovala skupina na vysokej úrovni pre vlastné zdroje pod vedením Maria Montiho⁽²¹⁾. Je mimoriadne dôležité dohodnúť sa na novom rozpočte s prevahou nezávislých, transparentných a spravodlivých vlastných zdrojov. Tieto by prichádzali do rozpočtu EÚ priamo, bez toho, aby museli prejsť cez členské štáty, pričom by sa nemalo zvýšiť daňové zaťaženie, ktoré pre najviac znevýhodnených občanov a malé a stredné podniky nesmie byť vyššie než v súčasnosti.

3.6.1. Najmä niektoré navrhované nové zdroje by v tejto súvislosti mali európsku pridanú hodnotu z hľadiska príjmov, keďže by sa vyberali na tej najvhodnejšej úrovni, aby sa zachytil pohyblivý základ dane mimo hraníc jednotlivých štátov a tiež aby sa zmiernili globálne účinky na životné prostredie: daň z príjmov právnických osôb (CCCTB)⁽²²⁾, najmä nadnárodných spoločností, daň z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého.

3.6.2. EHSV v tejto súvislosti takisto pripomína, že je dôležité bojovať proti daňovým únikom, a to aj vďaka väčšej transparentnosti⁽²³⁾, a proti všetkým formám nekalej daňovej súťaže medzi členskými štátmi.

3.7. Brexit bude mať nevyhnutné dôsledky na zostavovanie rozpočtu EÚ po roku 2020. Odhliadnuc od vyčísliteľných dôsledkov, ktoré ešte žiadna inštitúcia EÚ⁽²⁴⁾ oficiálne neurčila, by ďalšími možnými dôsledkami v snahe vyrovnať deficit rozpočtu spôsobený brexitom mohlo byť: i) zvýšenie príspevkov zo strany členských štátov EÚ; ii) zníženie výdavkov EÚ a iii) kombinácia týchto dvoch možností. V tomto smere predstavuje brexit pre rozpočet EÚ zatiaľ hrozbu aj príležitosti.

⁽²⁰⁾ *Future financing of the EU. Final report and recommendations of the High Level Group on Own Resources*, december 2016, s. 82 – 84.

⁽²¹⁾ *Future financing of the EU. Final report and recommendations of the High Level Group on Own Resources*, december 2016.

⁽²²⁾ EHSV sa v tejto súvislosti vyjadril pozitívne už v roku 2011 v stanovisku o spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmov právnických osôb, Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 63, a v roku 2017 v stanovisku *Spoločný (konsolidovaný) základ dane z príjmov právnických osôb*. Zatiaľ neuvverejnené.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 62.

⁽²⁴⁾ Priemerný ročný príspevok Spojeného kráľovstva do rozpočtu EÚ bol podľa odhadov viacerých výskumných inštitútov vyčíslený rôzne, od 8 miliárd EUR (Inštitút pre fiškálne štúdie, Centrum pre európske politické štúdie), cez 10 miliárd EUR (J. Delors Institute Berlin – Bertelsman Stiftung) až po 20 – 27 miliárd EUR (Centrum pre európsku politiku). Pozri Institute for Fiscal Studies, *The Budget of the EU: a guide*, 2016. IFS Briefing Note BN 181. J. Browne, P. Johnson, D. Phillips; CEPS, 2016, *The impact of Brexit on the EU Budget: A non-catastrophic event*. J. Nunez Ferrer; D. Rinaldi, Policy Brief 347; J. Delors Institute Berlin – Bertelsmans Stiftung, 2017, *Brexit and the EU Budget: Threat or Opportunity?* J. Haas – E. Rubio; EPC, 2017, *EU Budget post-Brexit – Confronting reality, exploring viable solutions*. E. Chonicz. Diskusný dokument.

3.7.1. Brexit je hrozbou preto, lebo ak sa budúce rokovania o VFR na obdobie po roku 2020 ponesú v duchu zásady spravodlivej návratnosti, mohli by viesť k prehĺbeniu rozdielov medzi členskými štátmi, ktoré sú čistými prispievateľmi, a tými, ktoré sú čistými príjemcami, a k odklonu od zásady pridanej hodnoty EÚ, čím by sa neistá situácia európskeho projektu ešte viac zhoršila.

3.7.2. Na druhej strane predstavuje brexit veľkú príležitosť na reformu rozpočtu EÚ, ktorou by sa dosiahlo jeho kvantitatívne i kvalitatívne zlepšenie, vykonala zásadná revízia jeho výdavkových mechanizmov a, s prihliadnutím na Montiho správu, zaviedol dôležitý systém vlastných zdrojov Únie. Takto bude možné zostaviť rozpočet EÚ, ktorý bude príkladný, efektívny, účinný a transparentný, aby si získal dôveru európskych občanov a zároveň jasne poukázal na výhody Európy a náklady v prípade neexistencie EÚ.

3.7.3. Preto by bolo vhodné:

- a) čo najskôr vyčíslieť (mala by to urobiť Európska komisia na základe rôznych scenárov „hard“ alebo „soft“ brexitu) dosah brexitu na príjmy a výdavky rozpočtu EÚ, čo malo byť už uvedené v Diskusnom dokumente, a to aj so zreteľom na návrh VFR na obdobie po roku 2020;
- b) rozprúdiť serióznú a transparentnú verejnú diskusiu o rozpočte EÚ so všetkými inštitucionálnymi, politickými a sociálnymi aktérmi, občianskou spoločnosťou a európskymi občanmi;
- c) zaručiť, že prostriedky určené na politiku súdržnosti a sociálne ciele sa v žiadnom prípade neznížia, keďže ide o kľúčové nástroje rozvoja EÚ.

Takto bude pri zostavovaní rozpočtu EÚ v prípade odlišných a protichodných záujmov jednotlivých strán možné transparentným a demokratickým postupom prijať také rozhodnutia, ktoré tieto záujmy spoja, a nájsť riešenia, ktoré budú všetky strany akceptovať.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Príloha

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy boli v rozprave zamietnuté, ale získali viac ako štvrtinu hlasov.

Bod 1.9.1.

Vypustiť:

~~„EHSV opakuje, že podporuje myšlienku vymedziť spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) a zaviesť dane z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého, ktoré keby sa vyberali na európskej úrovni, mohli by zachytiť cezhraničný základ dane a tiež zmierniť globálne účinky na životné prostredie.“~~

Zdôvodnenie

Táto časť sa týka možných vlastných zdrojov EÚ. Uvedenie dane z príjmov právnických osôb je v tejto súvislosti nesprávne, pretože spadá pod právomoc členských štátov a nepatrí do právomoci EÚ. Pokiaľ ide o zdaňovanie palív a emisií oxidu uhličitého, je predčasné nastoliť túto otázku na tomto mieste. V rámci výboru sa totiž doposiaľ o spoločnom európskom základe dane pre palivá a emisie oxidu uhličitého, prípadne o ich zdaňovaní, nerokovalo.

Pozmeňovací návrh bol zamietnutý, pričom 76 členov hlasovalo proti, 62 členov hlasovalo za a 16 členov sa hlasovania zdržalo.

Bod 3.6.1.

Zmeniť

~~„Najmä niektoré navrhované nové zdroje by v tejto súvislosti mali európsku pridanú hodnotu z hľadiska príjmov, keďže by sa vyberali na tej najvhodnejšej úrovni, aby sa zachytil pohyblivý základ dane mimo hraníc jednotlivých štátov a tiež aby sa zmiernili globálne účinky na životné prostredie: daň z príjmov právnických osôb (CCCTB), najmä nadnárodných spoločností, daň z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého.“~~

Zdôvodnenie

S cieľom vyhnúť sa nedorozumeniam by sa formulácia mala obmedziť na všeobecné tvrdenie. V rámci výboru sa doposiaľ nerokovalo ani o zdaňovaní nadnárodných spoločností ako vlastnom zdroji EÚ, ani o spoločnom európskom základe dane pre palivá a emisie oxidu uhličitého, prípadne o ich zdaňovaní.

Pozmeňovací návrh bol zamietnutý, pričom 76 členov hlasovalo proti, 62 členov hlasovalo za a 16 členov sa hlasovania zdržalo.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o celoeurópskom osobnom dôchodkovom produkte (PEPP)

[COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]

(2018/C 081/19)

Spravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Konzultácia	Rada Európskej únie, 4. 9. 2017 Európsky parlament, 11. 9. 2017
Právny základ	články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	132/4/4

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s navrhovaným nariadením a jeho cieľom oživiť investície v celej EÚ, ale nie je mu jasné, či investície vyplývajúce z tejto iniciatívy zostanú v EÚ.

1.2. EHSV víta akékoľvek pokusy, ktorých cieľom je povzbudiť občanov EÚ, aby sa primerane pripravili na svoj dôchodkový vek. Výboru však nie je jasné ani to, aký vplyv na mobilitu pracovnej sily v rámci EÚ bude mať poskytovanie celoeurópskych osobných dôchodkových produktov (PEPP).

1.3. EHSV uznáva, že PEPP oslovia s najväčšou pravdepodobnosťou obmedzený počet skupín, najmä mobilných pracovníkov, ktorí počas svojho pracovného života pracujú vo viacerých členských štátoch, a samostatne zárobkovo činné osoby. Malo by sa vyvinúť všetko úsilie s cieľom povzbudiť členské štáty, aby zaviedli spravodlivé zdaňovanie tohto druhu produktu. Okrem toho zdôrazňuje, že táto iniciatíva by sa v žiadnom prípade nemala chápať ako snaha znižovať význam štátnych resp. zamestnaneckých dôchodkov.

1.4. EHSV zdôrazňuje potrebu ochrany spotrebiteľa a zmiernenia rizika pre sporiteľov v priebehu ich pracovného života a dôchodku. Tiež sa dôrazne odporúča lepšie objasnenie toho, čo je zaručené v rámci štandardnej možnosti. Tejto problematike by sa Komisia mala venovať čo najskôr.

1.5. EHSV tiež zdôrazňuje úlohu EIOPA⁽¹⁾ pri monitorovaní trhu a štátnych systémov dohľadu s cieľom dosiahnuť konvergenciu a konzistentnosť v celej EÚ, a to najmä pokiaľ ide o štruktúru riadenia PEPP v prípade akéhokoľvek poskytovateľa.

1.6. Vzhľadom na to, že vzájomné pôsobenie medzi zákonnými, zamestnaneckými a osobnými dôchodkami je v každom členskom štáte jedinečné, EHSV odporúča, aby poskytovatelia mohli prispôsobiť svoje PEPP na vnútroštátne trhy a zároveň rešpektovali uvedenú potrebu konvergencie a konzistentnosti. Zároveň by sa mala brať do úvahy štruktúra národných dôchodkových systémov, aby sa predišlo narúšaniu a ovplyvňovaniu hospodárskej súťaže.

⁽¹⁾ Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov.

1.7. EHSV si nie je istý, či PEPP prinesie nejaké výsledky v členských štátoch, ktoré sa výrazne spoliehajú na zákonné dôchodky a kde sú tradície súkromného dôchodkového sporenia slabé. Úlohu členských štátov pri propagovaní PEPP preto považuje za nevyhnutnú na podporu tejto iniciatívy.

1.8. EHSV dospel k záveru, že PEPP by nemali byť len rozšírením toho, čo je v súčasnosti dostupné tým, ktorí si zvolia dobrovoľné, súkromné plány sporenia.

1.9. Z hľadiska zvýšenia príťažlivosti osobných dôchodkových produktov EHSV podčiarkuje význam ochrany spotrebiteľa. V tejto súvislosti EHSV žiada objasniť, či sa navrhovaných 1,5 % bude uplatňovať ako paušálna percentuálna hodnota alebo bude podliehať ohrozeniu z hľadiska absolútnych hodnôt. Komisia by v záujme zvýšenia sporiteľov a zlepšenia budúcich vyhládok PEPP mala preskúmať aj upustenie od poplatku za zmenu poskytovateľa po určitom stanovenom časovom období. V nariadení by sa okrem toho mali stanoviť pravidlá upravujúce prístup dedičov sporiteľa k nahromadeným finančným prostriedkom v prípade smrti sporiteľa.

2. Text navrhnutý Európskou komisiou

2.1. Odhaduje sa, že len približne 27 % z 243 miliónov občanov EÚ vo veku od 25 do 59 rokov si v súčasnosti sporí na dôchodok. Európska komisia sa domnieva, že ponukou celoeurópskeho osobného dôchodkového produktu by sa podnietilo ďalšie sporenie. Na dosiahnutie tohto cieľa Európska komisia 29. júna 2017 uverejnila návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje rámec na vytvorenie nového celoeurópskeho osobného dôchodkového produktu (PEPP). Tento návrh je plne v súlade s akčným plánom EÚ na rok 2015 vybudovať úniu kapitálových trhov (CMU) a je zameraný na rozšírenie trhu osobného dôchodkového poistenia na 2,1 bilióna EUR do roku 2030.

2.2. Keď sa nariadenie prijme, celoeurópske osobné dôchodkové produkty bude možné ponúkať vo všetkých členských štátoch. Navrhovaným nariadením sa stanovuje rámec pre celoeurópsky dobrovoľný dôchodkový systém súbežne s existujúcimi dôchodkovými systémami. PEPP nenahradia žiadne z existujúcich štátnych dôchodkových štruktúr. Namiesto toho doplnia existujúce osobné dôchodkové systémy. PEPP však budú ponúkať rôzne kategórie poskytovateľov, konkrétne poisťovne, správcovia aktív a banky. Bolo by možné ich distribuovať a nakupovať online vo všetkých členských štátoch.

2.3. Ako kľúčový prvok únie kapitálových trhov by PEPP ponúkali príležitosť na dlhodobé investície a rast na kapitálovom trhu celej EÚ s tokmi kapitálu v celej EÚ. To by výrazne podporilo investície podnikov a poskytlo kapitál na projekty v oblasti infraštruktúry. Nárast súkromných aj verejných investícií by pomohol zvýšiť tvorbu pracovných miest v celej EÚ.

2.4. Návrh Komisie by uľahčil združovanie dôchodkových aktív poskytovateľmi, čo by viedlo k väčším úsporám z rozsahu a nižším nákladom poskytovateľov, a okrem toho k zvýšenej hospodárskej súťaži, pretože na trh s osobnými dôchodkami vstúpia noví poskytovatelia. S viacerými poskytovateľmi než v súčasnosti by sporitelia využívali nižšie ceny v dôsledku zvýšenej hospodárskej súťaže medzi poskytovateľmi, a prípadne by dosahovali lepšie výnosy z úspor. Je však mimoriadne dôležité, aby boli sporitelia dokonale oboznámení s rizikami, ktoré budú znášať, a s podmienkami súvisiacimi s ich PEPP.

2.5. Kombinácia väčšieho výberu, zjednodušenia, nižších cien a prípadne vyšších výnosov sporiteľov by mohla podnietiť viac jednotlivcov nakupovať takéto produkty buď na doplnenie nárokov na dôchodok, ak očakávajú nedostatočný dôchodkový príjem, alebo na zaistenie dôchodkového príjmu v prípade jednotlivcov, ktorí nie sú krytí povinným dôchodkovým poistením alebo zamestnaneckým dôchodkovým systémom.

2.6. Komisia sa domnieva, že PEPP budú pravdepodobne obzvlášť lákavé pre mobilných pracovníkov, ktorí počas celého svojho pracovného života pracujú v rôznych krajinách, a samostatne zárobkovo činné osoby. Mohli by tiež vytvoriť možnosti dodatočného dôchodkového príjmu v tých členských štátoch, v ktorých je využívanie osobných dôchodkových produktov v súčasnosti obmedzené.

2.7. Kým v navrhovanom nariadení sa stanovujú štandardizované vlastnosti produktov, ktorými sa má zabezpečiť ochrana spotrebiteľov, navrhovaný rámec by umožnil väčšiu flexibilitu pri tvorbe dôchodkových produktov.

2.8. Hlavné prvky navrhovaného nariadenia stanovujú, že:

- poskytovatelia musia byť schválení Európskym orgánom pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA) a evidovaní v centrálnom registri, zatiaľ čo štátne orgány budú aj naďalej nad nimi vykonávať dohľad. Orgán EIOPA bude monitorovať trh a národné systémy dohľadu s cieľom dosiahnuť konvergenciu; Tým budú národné orgány povinné dohliadať na poskytovateľov pôsobiacich podľa rôznych národných rámcov (t. j. jednotlivé časti systému) Nie je však jasné, ako by to fungovalo v praxi, hlavne keď zoberieme do úvahy, že osobné dôchodkové produkty sa vymedzujú prevažne na úrovni členských štátov a na primerané vykonávanie dohľadu by boli potrebné špecifické poznatky o každom národnom trhu,
- poskytovatelia musia dodržiavať transparentnosť nákladov a poplatkov a splňať ďalšie požiadavky na zverejňovanie informácií v podobe dokumentu s kľúčovými informáciami (pred uzatvorením zmluvy) a poskytovať štandardizované pravidelné výkazy výnosov,
- PEPP ponúknu až päť možností úspor so štandardnou opciou nízkorizikového investovania s obmedzenou zárukou odškodnenia kapitálových investícií. Spotrebiteľia sa môžu vzdať požiadavky na poradenstvo v tejto oblasti, ak sa poskytovatelia uistia o znalostiach a skúsenostiach sporiteľa,
- jednotlivci budú mať právo každých päť rokov zmeniť poskytovateľa doma a v zahraničí, a to pri obmedzených nákladoch,
- poskytovatelia môžu investovať do celej škály možností, pri dodržaní zásady „obozretnej osoby“ a najlepšieho dlhodobého záujmu sporiteľov,
- PEPP umožnia kontinuálne príspevky v prípade, keď sa členovia pohybujú medzi členskými štátmi, a umožnia prenos akumulovaných aktív bez likvidácie,
- k dispozícii budú rôzne možnosti vyplácania; Pri PEPP by sa mali uprednostňovať pravidelné výplaty dôchodku poistníkovi s pevne stanovenou a zaručenou výškou,
- budú sa musieť poskytnúť jednoduché postupy riešenia sťažností a sporov.

2.9. Komisia sa napokon domnieva, že daňové prostredie priaznivé pre PEPP má zásadný význam pre konkurencieschopnosť a prítťaživosť tohto nového produktu, a odporúča, aby členské štáty PEPP daňovo posudzovali rovnako ako porovnateľné domáce produkty. Alternatívne by ich mali najvýhodnejšie posudzovať vtedy, keď sú rôzne osobné dôchodkové sporenia zdaňované rozdielne⁽²⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Osobné dôchodkové produkty nie sú plne rozvinuté v celej EÚ. Ich úloha by však mohla byť podstatnou pri zabezpečení primeraných dôchodkových príjmov zamestnancov tam, kde sú zákonné a zamestnanecké dôchodky slabé alebo málo rozvinuté. Okrem toho sa všeobecne uznáva, že viacpilierové dôchodkové systémy sú najúčinnjším spôsobom, ako zabezpečiť udržateľnosť a primeranosť dôchodkových príjmov.

3.2. EHSV preto víta akékoľvek pokusy povzbudiť občanov EÚ, aby sa primerane pripravili na svoj dôchodkový vek. Spojenie starnutia obyvateľstva a poklesu pôrodnosti by mohlo spôsobiť, že celú ťarchu budú niesť budúce generácie, pokiaľ ľudia nebudú pracovať dlhšie. Vo všetkých členských štátoch, no najmä v tých, v ktorých nie je plne rozvinutý viacpilierový dôchodkový systém a kde hlavným poskytovateľom je systém zákonných dôchodkov, je zmysluplné ľudí povzbudzovať k tomu, aby si na dôchodok individuálne sporiť.

3.3. EHSV tiež víta cieľ zaviesť PEPP ako potenciálny spôsob zvýšenia krytia zo súkromných dôchodkových systémov aj vyčleňovania finančných prostriedkov na dlhodobé investície. Zvýšenie dlhodobého sporenia by mohlo mať taktiež pozitívny vplyv na ekonomiky jednotlivých štátov.

3.4. EHSV si je vedomý toho, že európske dôchodkové prostredie je v súčasnosti roztrieštené. V niektorých krajinách majú občania viacero osobných dôchodkových produktov, z ktorých si môžu vybrať. V iných ich je veľmi málo. Zmes celoeurópskych a štátnych pravidiel a rozdielne daňové posudzovanie viedlo k malému prenosu finančných aktív v celej EÚ, a to čiastočne v dôsledku nedostatočnej prenosnosti dôchodkových produktov v celej EÚ počas pracovného života

⁽²⁾ C(2017) 4393 final.

jednotlivca. Za predpokladu, že prognózy Komisie sú správne, PEPP spolu s ostatnými opatreniami, ktoré tvoria súčasť širšieho balíka reforiem, by do roku 2030 podporili zvýšenie úspor zo 700 miliárd EUR na viac ako 2 bilióny EUR. Bol by to významný investičný impulz v celej EÚ.

3.5. EHSV tiež konštatuje, že návrh Komisie sa zameriava na zvýšenie počtu poskytovateľov. Zvýšená hospodárska súťaž v celej EÚ by mala pomôcť znížiť ceny a zároveň poskytnúť určitú istotu, pokiaľ ide o kvalitu dôchodkových produktov, ktoré ponúkajú poisťovne, dôchodkové fondy, investičné spoločnosti, správcovia aktív a banky v celej EÚ. Zvýšená cezhraničná hospodárska súťaž je mimoriadne dôležitá a mala by priniesť zjavné výhody občanom v podobe znížených nákladov, výberu produktov a prenosnosti dôchodkov.

3.6. Takisto dôležitý je aj význam záruk, ako aj dohľadu, ktorý bude vykonávať celoeurópsky orgán dohľadu. EHSV očakáva, že EIOPA bude zohrávať kľúčovú úlohu pri dohľade nad poskytovateľmi a monitorovaní trhu.

3.7. EHSV taktiež zdôrazňuje význam ochrany spotrebiteľov prostredníctvom poskytovania jasných informácií pre sporiteľov, ako aj ochrany kapitálu v rámci možnosti s nízkym rizikom zlyhania, zjednodušených administratívnych postupov a užívateľsky prístupných postupov podávania sťažností a mimosúdnej nápravy v prípade sporov medzi sporiteľmi a poskytovateľmi, primeraných nákladov v prípade prechodu od jedného poskytovateľa k druhému, a ochrany vkladateľov v prípade odstúpenia od zmluvy, napríklad z dôvodu zdravotného postihnutia alebo zlého zdravotného stavu.

3.8. Keďže PEPP by boli prenosné, EHSV sa domnieva, že možnosť zmeniť poskytovateľov aj za hranicami by mohlo prispieť k zvýšeniu mobility pracovnej sily, hoci nie je jasné, do akej miery by sa tým mobilita na trhu práce zvýšila.

3.9. EHSV súhlasí s tým, že tento návrh by mohol byť dôležitý, pokiaľ ide o vytvorenie nových zdrojov kapitálu. Únia kapitálových trhov (CMU) s iniciatívami, ako je napríklad liberalizácia pravidiel pre fondy rizikového kapitálu a uľahčenie kótovania malých podnikov na burze, boli doteraz úspešné len čiastočne. EHSV sa domnieva, že PEPP by postupne mohli vytvoriť nový zdroj finančných prostriedkov, ktoré by mohli byť nasmerované na investície.

3.10. EHSV tiež konštatuje, že táto iniciatíva je dôležitá aj v rámci pobrexitového scenára. Únia kapitálových trhov bola vytvorená, teda aspoň sčasti, aby viazala trhy kontinentálnej Európy bližšie k britskému trhu. Keďže odchod Veľkej Británie sa blíži, potreba vytvoriť paneurópsky kapitálový trh je aktuálnejšia než kedykoľvek predtým. Zavedenie PEPP sa uskutoční vo veľmi príhodnom čase, keď významné finančné inštitúcie prekladajú svoje podniky z Veľkej Británie do iných členských štátov. Toto všetko by mohlo pomôcť uľahčiť tok kapitálu v celej EÚ a znížiť závislosť na bankovom financovaní.

3.11. EHSV uznáva, že PEPP oslovia s najväčšou pravdepodobnosťou osobitne obmedzený počet skupín, najmä mobilných pracovníkov, ktorí počas svojho pracovného života pracujú vo viacerých členských štátoch, samostatne zárobkovo činné osoby a osoby, ktoré žijú a pracujú v krajinách, kde osobné dôchodkové produkty nie sú rozvinuté. EHSV však berie na vedomie, že Komisia považuje zamestnanecké dôchodky za rovnako dôležité, ako je zdôraznené v revidovanej smernici o inštitúciách zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia, ktorá stanovuje základné požiadavky týkajúce sa správy zamestnaneckých dôchodkových fondov. Tak ako v prípade revidovanej smernice, aj cieľom tohto navrhovaného nariadenia je zlepšiť správu vecí verejných a transparentnosť, podporiť cezhraničnú činnosť a ďalej rozvíjať poskytovateľov PEPP ako dlhodobých investorov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV sa domnieva, že PEPP by nemali byť len rozšírením toho, čo je dostupné tým, ktorí si zvolia dobrovoľné, súkromné plány sporenia. Preto úloha, ktorú členské štáty zohrávajú pri propagovaní PEPP, a výhody, ktoré vyplývajú zo sporenia v niektorom z nich, sú rozhodujúce. Komisia môže na základe zásady národného zaobchádzania žiadať, aby členské štáty daňovo posudzovali PEPP rovnako výhodne ako posudzujú svoje porovnateľné domáce produkty. V prípadoch, keď základné vlastnosti PEPP nespĺňajú všetky potrebné kritériá na poskytnutie daňovej úľavy na existujúce dôchodkové produkty, Komisia požiada členský štát o poskytnutie rovnakej daňovej úľavy ako tej, ktorú udelil týmto domácim dôchodkovým produktom.

4.2. EHSV si nie je istý, či PEPP prinesie nejaké výsledky v členských štátoch, ktoré sa výrazne spoliehajú na zákonné dôchodky a kde sú tradície súkromného dôchodkového sporenia slabé. Ako už bolo uvedené, je pravdepodobné, že PEPP oslovia skôr samostatne zárobkovo činné osoby, zatiaľ čo u mobilných pracovníkov a pracovníkov s nízkymi príjmami, ako aj pracovníkov s nestálymi a prerušovanými pracovnými zmluvami alebo sezónnych pracovníkov je nepravdepodobné, že si dovoľia osobný dôchodkový produkt.

4.3. Z tohto dôvodu EHSV zdôrazňuje, že je dôležité občanov nabádať, aby začali sporiť skoro už počas svojho pracovného života tým, že využijú daňové úľavy poskytované členskými štátmi. EHSV tiež odporúča, aby sa občanom poskytlo odborné usmernenie týkajúce sa stanovenia minimálnych investičných období, ktoré by im umožnili využívať výhody plynúce z dlhodobých investícií.

4.4. EHSV súhlasí s návrhom Komisie poskytnúť sporiteľom až päť investičných možností, pričom všetky by obsahovali zmiernovanie rizika. Hlavnou výzvou v tejto oblasti je nesúlady medzi jednotlivými členskými štátmi. Štátne orgány budú aj naďalej vykonávať dohľad nad poskytovateľmi pôsobiacimi v ich jurisdikciách. Úloha EIOPA pri monitorovaní trhu a štátnych systémov dohľadu s cieľom dosiahnuť ich zblíženie sa preto považuje za veľmi dôležitú pre dosiahnutie určitého stupňa súladu medzi členskými štátmi.

4.5. EHSV takisto súhlasí s názorom Komisie, že poskytovateľov PEPP treba podriadiť primeranej regulácii, ktorá by zahŕňala dlhodobý charakter výrobkov a ich príslušné špecifikácie. EHSV pripomína, že smernica Solventnosť II (2009/138/ES), teda regulačný režim poistenia pre celú EÚ, sa zameriava na zjednotenie poisťovacieho trhu EÚ a posilnenie ochrany spotrebiteľa vytvorením „pasu EÚ“ (jednotného povolenia), na základe ktorého by poisťovatelia mohli pôsobiť fungovať vo všetkých členských štátoch, ak splnia podmienky EÚ. Solventnosť II bola osobitne zameraná na ochranu zákazníkov, pričom poisťovatelia boli hlavnými poskytovateľmi osobných dôchodkov. EHSV zastáva názor, že na ďalšie finančné inštitúcie by sa mali vzťahovať rovnako prísne požiadavky poskytovať rovnakú úroveň ochrany.

4.6. EHSV zastáva názor, že je potrebné venovať viac pozornosti vyplácaniu. Sporitelia, ktorí kupujú PEPP, budú potrebovať významnú podporu pri odpovedi na otázky týkajúce sa výšky kapitálu potrebného na bezstarostný dôchodok a optimálneho čerpania dôchodku. Treba sa poučiť zo skúseností s prístupom k vyplácaniu dôchodkov pri zamestnaneckom dôchodkovom poistení, aby bolo možné poskytnúť poradenstvo o najlepších spôsoboch vyplácania. EHSV sa domnieva, že takéto stratégie sú vlastné dôchodkovým produktom. Osoby, ktoré sa chystajú odísť do dôchodku, by mali byť upovedomené o postupoch a pravidlách vyplácania a ochranných mechanizmoch.

4.7. Finančná gramotnosť je viac než dôležitá⁽³⁾. EHSV zastáva názor, že úspešné zavedenie PEPP bude do značnej miery závisieť od toho, či poskytované informácie budú dostatočne jasné na to, aby sporitelia mohli produkty porovnať, vyhodnotiť a nakoniec si vybrať ten, ktorý bude najviac vyhovovať ich potrebám. Okrem toho je potrebné, aby sa standardizovali v celej EÚ vzhľadom na význam prenosnosti.

4.8. Predzmluvné informácie o fáze vyplácania a príslušný daňový režim považuje za veľmi dôležité. Aj keď EHSV súhlasí s názorom, že priamu zodpovednosť za poskytovanie vysokokvalitných informácií nesú poskytovatelia, úloha štátnych orgánov zostáva veľmi dôležitá. Dôchodkové produkty sú neoddeliteľne spojené so sociálnymi politikami členských štátov a daňovým režimom. Toto si vyžaduje prístup k informáciám špecifický pre príslušný členský štát, a teda úlohu štátnych orgánov pri zabezpečovaní toho, aby informácie, ktoré sa dostanú k potenciálnemu zákazníkovi, boli vecné, použiteľné a konkrétne.

4.9. EHSV zastáva názor, že ustanovenia o zmene poskytovateľa by mali byť pre spotrebiteľov atraktívnejšie a mali by im poskytnúť lepšiu ochranu. Držiteľ PEPP by mal mať právo kedykoľvek zmeniť poskytovateľa. S tým súvisí otázka poplatku, ktorý je v tejto situácii účtovaný. EESC preto žiada o objasnenie toho, ako sa bude uplatňovať navrhované ohraničenie poplatku na 1,5 % z kladného zostatku. Ohraničenie 1,5 % vyzerá síce na papieri ako rozumné riešenie, ale ak zároveň neexistuje aj ohraničenie v absolútnom vyjadrení, výsledkom paušálne stanovenej percentuálnej hodnoty by bolo účtovanie poplatku sporiteľovi z absolútnej hodnoty úspor. EHSV to považuje za nespravodlivé a pre sporiteľa by to znamenalo len obmedzenie možností zmeniť poskytovateľa. Komisia by v záujme zvýhodnenia sporiteľov a zlepšenia budúcich vyhládok PEPP mala preskúmať aj upustenie od poplatku za zmenu poskytovateľa po určitom stanovenom časovom období.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 24.

4.10. EHSV sa nazdáva, že je potrebné stanoviť jasné pravidlá upravujúce prístup k nahromadeným finančným prostriedkom v prípade smrti sporiteľa. Osoby, ktoré majú oprávnenie disponovať týmito finančnými prostriedkami, by ich mali dostať najneskôr dva mesiace po predložení potrebných dokumentov a poskytovateľ produktu by v tejto súvislosti nemal účtovať žiadny poplatok.

4.11. Ako už bolo uvedené, daňové stimuly zohrávajú významnú úlohu v rozhodnutí jednotlivca odložiť spotrebu a šetriť na dôchodok. EHSV súhlasí s Komisiou, pokiaľ ide o úlohu, ktorú môžu zohrať daňové stimuly pri tom, či PEPP budú alebo nebudú úspešné. EHSV však konštatuje, že je úlohou členských štátov, aby svojim občanom poskytli prístup k všetkým možným daňovým stimulom.

4.12. Keďže PEPP sú väčšinou zamerané na mobilných pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré si môžu dovoliť prispievať do PEPP, EHSV zastáva názor, že poskytovanie daňových stimulov členskými štátmi diskriminuje ľudí s nižším príjmom, ktorí nemajú možnosť uzavrieť dohodu o PEPP. V tejto súvislosti by členské štáty preto mali starostlivo zvážiť, či poskytnú takéto daňové stimuly.

4.13. EHSV uznáva, že dôchodkové produkty nesú určité riziko vzhľadom na svoj dlhodobý charakter. Avšak určitý stupeň vyššej miery prepracovanosti výrobku by pomohol znížiť riziká a neistoty, pričom by sa zohľadnili potreby a preferencie sporiteľov. Zníženie rizika v prípade osôb bez predchádzajúcich skúseností s dôchodkovými produktmi sa považuje za mimoriadne dôležité a EHSV súhlasí s tým, že rozsah možností, ktoré by sa mohli sprístupniť sporiteľom s jednou povinnou štandardnou investičnou možnosťou, kde je sporiteľovi aspoň umožnené získať späť svoj nominálny investovaný kapitál.

4.14. Malo by sa tiež zabrániť tomu, aby sa úroveň ochrany spotrebiteľov menila v závislosti od poskytovateľa PEPP. EHSV zastáva názor, že všetky finančné inštitúcie, ktoré ponúkajú dlhodobé dôchodkové produkty, by mali podliehať zásade „rovnaké riziká, rovnaké pravidlá“.

4.15. EHSV taktiež zdôrazňuje, že, ako je uvedené v tlačovej správe Better Finance (Európska federácia sporiteľov a používateľov finančných služieb)⁽⁴⁾ z 9. októbra 2017, dlhodobé osobné dôchodkové produkty „nie sú schopné poskytnúť primeraný náhradný príjem, pretože ich dlhodobé výnosy môžu byť nedostatočné alebo dokonca negatívne (po odpočítaní inflácie)“. Pre úspešné zavádzanie PEPP má zásadný význam zodpovednosť poskytovateľov pri zabezpečovaní akejkoľvek potrebnej ochrany sporiteľov a lepších výnosov. Keďže však väčšina dôchodkových fondov EÚ v súčasnosti investuje do dlhopisov, vyhlíadky na zlepšenie výnosov, teda aspoň v krátkodobom a strednodobom horizonte, sa nejavia ako veľmi dobré.

4.16. Nakoniec EHSV konštatuje, že úlohy a vzájomné pôsobenie medzi zákonnými, zamestnaneckými a osobných dôchodkami sú špecifické v každom členskom štáte. Členské štáty už desaťročia formujú svoje dôchodkové trhy a neprekvapuje, že v celej EÚ nachádzame také rôznorodé dôchodkové produkty. V tejto súvislosti je potrebné, aby poskytovatelia svoje PEPP mohli prispôsobiť štátnym trhom.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ Pension Savings: The Real Return, A Research Report by BETTER FINANCE, 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru**Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy**

[COM(2017) 206]

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vytvorenie európskeho piliera sociálnych práv

[COM(2017) 250 final]

Návrh medziinštitucionálneho vyhlásenia Európskeho piliera sociálnych práv

[COM(2017) 251 final]

(2018/C 081/20)

Spravodajkyňa: **Gabriele BISCHOFF**Pomocný spravodajca: **Jukka AHTELA**

Konzultácia	Európska komisia, 5. 7. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	27. 9. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania	229/4/2
(za/proti/zdržalo sa)	

1. Závery

1.1. Vzhľadom na výzvy, ktorým musia občania čeliť, ako je budúcnosť práce, narastajúce nerovnosti a chudoba, globalizácia a migrácia, čoraz častejšie spochybňujú EÚ, a spolu s ňou aj členské štáty, ktoré nie sú schopné zaistiť bezpečnosť, dosiahnuť sociálny a hospodársky pokrok a zabezpečiť kvalitné pracovné miesta, alebo ktoré oslabujú vnútroštátnu ochranu v členských štátoch. Diskusia o sociálnom rozmere Európy a o Európskom pilieri sociálnych práv (EPSP) by mohla byť nástrojom na dosiahnutie nového konsenzu o týchto naliehavých otázkach a mohla by pomôcť odblokovať EÚ.

1.2. EHSV dôrazne upozorňuje, že rozhodnutie o tom, akým smerom sa vydať alebo aký scenár zvoliť, nie je čisto akademické rozhodnutie, ale že zásadne ovplyvní životy ľudí. EHSV sa domnieva, že realistická budúcnosť pre Európu sa dá dosiahnuť len spojením zdravého hospodárskeho základu so silným sociálnym rozmerom. Najmä moderné sociálne služby a spravodlivé šance v živote podporujú posilnenie postavenia občanov, sociálny zmier a hospodársky rozvoj. EHSV zdôrazňuje, že dosiahnutie cieľov stanovených v zmluvách, teda vyváženého hospodárskeho rastu a sociálneho pokroku, ktoré vedú k zlepšeniu životných a pracovných podmienok, by malo byť hlavnou zásadou pri stanovovaní budúceho smerovania sociálneho rozmeru EÚ.

1.3. Výbor si uvedomuje, že EPSP je myslený ako politické vyhlásenie o zámere a sám osebe nevytvára nové vykonateľné právne nároky. Výbor sa preto domnieva, že keby Rada na göteborgskom summite v novembri 2017 toto vyhlásenie podporila, bol by to dôležitý signál. EHSV je presvedčený, že jasný plán na uplatňovanie EPSP by pomohol podporiť konvergenciu a dosiahnuť ciele.

1.4. Výbor však zároveň uznáva, že v súčasnom politickom kontexte panujú rôzne názory na to, akým smerom by mala EÚ napredovať. EHSV je pevne presvedčený, že prehĺbenie sociálneho rozmeru sa dá lepšie dosiahnuť so všetkými 27 krajinami spoločne a so zameraním na hlavné projekty, ktoré prinesú sociálny a hospodársky pokrok. Ak to však nie je možné, mali by sa zvážiť alternatívne možnosti, pri ktorých by napríklad niekoľko krajín išlo popredu a ostatní by ich mohli nasledovať. Výbor tiež zdôrazňuje, že je potrebné lepšie objasniť, ktoré opatrenia sa majú uplatňovať v EÚ-27 a ktoré sa týkajú len eurozóny.

1.5. Všetci aktéri na všetkých úrovniach by mali bojovať proti narastajúcej nerovnosti, chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa EHSV domnieva, že je potrebné ďalšie úsilie s cieľom stanoviť spoločné zásady, normy, politiky a stratégie na vhodnej úrovni, pokiaľ ide o väčšie zblížovanie miezd a stanovenie či zvýšenie minimálnej mzdy na primeranú úroveň pri plnom rešpektovaní autonómie sociálnych partnerov. EHSV už vo svojom prvotnom stanovisku k EPSP⁽¹⁾ zdôraznil, že štúdia MOP⁽²⁾ môže poslúžiť ako užitočná referencia. Zdôrazňuje sa v nej, že je možné použiť rad ukazovateľov na porovnanie minimálnej úrovne miezd, ktoré berú do úvahy podmienky konkrétneho štátu, ale v súčasnosti je najpopulárnejší pomer minimálnej mzdy k mediánu mzdy alebo k priemernej mzde. Okrem toho treba zabezpečiť, aby mali všetci občania minimálny príjem. EHSV zdôrazňuje, že finančné prostriedky vyčlenené na sociálnu súdržnosť a sociálne investície by sa mali navýšiť, aby bolo možné čeliť budúcim výzvam.

1.6. Sociálna politika je v právnom rámci EÚ spoločnou kompetenciou. Bude dôležité dosiahnuť konsenzus o tom, kto by mal čo robiť v oblasti sociálnej politiky, a predovšetkým v akých oblastiach by EÚ mala konať a akým spôsobom, čo je spojené s väčšou transparentnosťou a zodpovednosťou za podniknuté kroky či, práve naopak, za to, že sa nič nepodniklo. V tejto súvislosti je potrebné pokračovať v reformách a politických iniciatívach, ktorých cieľom je riešiť viaceré výzvy a pripraviť spoločnosť a hospodárstvo na budúcnosť. Ak sa po primeranej lehote ukáže, že politický záväzok na uplatňovanie spoločných zásad nie je dostatočný, malo by sa zvážiť zavedenie nových, primeraných opatrení, vrátane legislatívnych aj nelegislatívnych iniciatív.

1.7. Všetci príslušní zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti musia byť riadne zapojení do prípravy a zavádzania príslušných politík, pričom sa zároveň musí uznať špecifická úloha sociálnych partnerov a rešpektovať ich autonómia. Podpora kolektívneho vyjednávania a sociálneho dialógu na všetkých úrovniach bude takisto dôležitá v snahe zabezpečiť dobre fungujúce trhy práce, spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých, zvýšenie produktivity a udržateľné sociálne zabezpečenie.

1.8. Ťažiskom tohto politického projektu sú spoločné hodnoty EÚ, ukotvené v základných právach. EHSV aj naďalej veľmi znepokojuje nedostatočné presadzovanie existujúcich sociálnych práv a rôzne spôsoby uplatňovania právnych predpisov EÚ. Komisia je ako „strážkyňa zmlúv“ zodpovedá za presadzovanie práva, avšak členské štáty majú povinnosť právne predpisy EÚ riadne uplatňovať a dodržiavať. EHSV sa domnieva, že by mohol zohrávať aktívnejšiu úlohu pri podpore, osвете a monitorovaní aktuálneho stavu tým, že by vytvoril stále fórum pre základné práva a právny štát.

1.9. Diskusia o sociálnom rozmere Európy sa nedá viesť oddelene a musí byť prepojená s diskusiami o prehĺbení HMÚ, o tom, ako využiť globalizáciu a zároveň riešiť výzvy, ktoré sú s ňou spojené, a o tom, ako zabezpečiť primerané zdroje na účinné financovanie týchto cieľov.

1.10. Na zlepšenie sociálneho rozmeru je potrebné konať najmä v dvoch hlavných oblastiach: HMÚ a jednotný trh. Sociálna politika sa musí stať súčasťou inej hospodárskej politiky EÚ s dobrou skladbou makroekonomickej politiky a pokroku smerom k prehĺbeniu HMÚ. Pokiaľ ide o HMÚ, pri dosahovaní rovnováhy medzi hospodárskou a sociálnou politikou, ako aj pri uľahčovaní dobre navrhnutých reforiem v príslušných členských štátoch, bude kľúčovú úlohu zohrávať európsky semester. Výbor zdôrazňuje, že je potrebný hospodársky a sociálny európsky semester. EPSP má mať vplyv aj na európske hospodárske riadenie. Hodnotiaci tabuľka sociálnej situácie pre EPSP musí byť vylepšená a doplnená o primeranejšie a vhodnejšie ukazovatele.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

⁽²⁾ *Building a Social Pillar for European Convergence* (Budovanie sociálneho piliera pre európsku konvergenciu), Medzinárodná organizácia práce, 18. júla 2016.

1.11. Výbor je aj naďalej presvedčený, že dobrá budúcnosť je možná a že silnejšia EÚ môže pomôcť lepšie usmerňovať globalizáciu a digitalizáciu, aby sa zabezpečili dobré vyhliadky pre všetkých občanov. Všetci si však musia uvedomiť, čo je v stávke, teda čo by sme mohli stratiť krokom vzad a čo môžeme získať, ak budeme napredovať.

2. Úvod (kontext, výzvy a súvislosti)

2.1. Desať rokov po vypuknutí finančnej krízy sú jej hospodárske, sociálne a politické dôsledky aj naďalej zjavné a majú značný vplyv na EÚ a jej občanov. EÚ potrebuje víziu do budúcnosti a musí nájsť nové smerovanie, ktoré jej umožní vyriešiť hlavné výzvy, ako sú budúcnosť práce, globalizácia, migrácia, narastajúce nerovnosti a chudoba.

2.2. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že realistická budúcnosť pre Európu sa dá dosiahnuť len spojením zdravého hospodárskeho základu so silným sociálnym rozmerom. Je presvedčený, že Európska únia potrebuje obnovený konsenzus v otázke udržateľnej hospodárskej a sociálnej stratégie, ak má splniť svoj sľub, že sa bude usilovať o vyvážený hospodársky rast a sociálny pokrok, ktorý povedie k väčšiemu blahobytu občanov. Víta preto diskusiu o sociálnom rozmere Európy, ukotvenú v širšej diskusii o budúcnosti Európy, ako aj návrh Komisie týkajúci sa medziinštitucionálneho vyhlásenia Európskeho piliera sociálnych práv (EPSP).

2.3. Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy uverejnený 26. apríla 2017 je jedným z piatich takýchto dokumentov vypracovaných na oživenie širokej diskusie medzi vedúcimi predstaviteľmi 27 členských štátov, inštitúciami EÚ, sociálnymi partnermi a občanmi, ktorú odštartovala biela kniha Komisie o budúcnosti Európy⁽³⁾. Dokument o sociálnom rozmere Európy je príspevkom Komisie k diskusii o tom, ako prispôbiť európske sociálne modely súčasným a budúcim výzvam, a tiež o tom, akým spôsobom a do akej miery by sa na tom mala podieľať Európska únia.

2.4. Diskusný dokument sa zaoberá otázkou, či je vzhľadom na rôzne scenáre predstreté v bielej knihe možné podporiť sociálny rozmer a ak áno, ako. Zatiaľ čo v bielej knihe sa uvádza päť stručných a nezáväzných scenárov, v diskusnom dokumente sa pre sociálny rozmer Európy načrtávajú len tri možné smerovania. Okrem toho sa v ňom posudzujú štyri hlavné nástroje, ktoré má EÚ momentálne k dispozícii na to, aby pomohla dosiahnuť cieľ inkluzívneho rastu: legislatíva, usmernenia, financovanie a spolupráca.

2.5. EHSV v plnej miere podporuje iniciatívu bielej knihy Komisie: je načase, aby sa Európska únia pustila do dôkladných úvah o tom, ktorým smerom má napredovať Európska únia, ktorá bude už čoskoro možno zredukovaná na 27 členských štátov. Sociálny rozmer je neoddeliteľnou súčasťou tejto diskusie.

2.6. Súčasne s diskusným dokumentom o sociálnom rozmere Komisia predstavila aj odporúčanie a návrh Medziinštitucionálneho vyhlásenia Európskeho piliera sociálnych práv (EPSP)⁽⁴⁾, a to v nadväznosti na rozsiahle konzultácie k predbežnému návrhu EPSP v priebehu roka 2016. EHSV vyjadril svoje prvotné názory, pokiaľ ide o európsky pilier sociálnych práv v stanovisku⁽⁵⁾ prijatom v januári 2017, pričom vychádzal z hlavných výsledkov diskusií organizovaných v 28 členských štátoch.

2.7. Týmto stanoviskom EHSV odpovedá na žiadosť Európskej komisie, aby vypracoval stanovisko k diskusnému dokumentu o sociálnom rozmere Európy. Výbor pritom tiež prepojuje túto iniciatívu s odporúčaním a navrhovaným vyhlásením Európskeho piliera sociálnych práv.

2.8. „Sociálna Európa“ je veľmi široký pojem a, ako sa uvádza aj v diskusnom dokumente, jeho chápanie môže byť odlišné. Niektorí možno dokonca spochybňujú samotnú potrebu sociálneho rozmeru EÚ, keďže sociálnu politiku EÚ vnímajú ako hrozbu pre globálnu konkurencieschopnosť Európy. Iní však považujú „sociálnu Európu“ za hlavný prvok, ktorým EÚ prispieva k demokratickým, súdržným, kultúrne rozmanitým a prosperujúcim spoločnostiam.

2.9. Sociálny rozmer bol vždy ústredným prvkom Európskej únie a hoci máme dosť rozsiahle sociálne *aquis* EÚ, vybudované paralelne s jednotným trhom, hospodárskou a menovou úniou, základnými právami pracovníkov a občanov, občas sa zdá byť neviditeľný a neexistujúci v porovnaní s národnými politikami členských štátov. Sociálna realita sa však v rámci Európy značne líši. Existuje riziko ešte väčších rozdielov, najmä ak sa naplní scenár, v ktorom by sa EÚ aktívne

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_sk

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_sk

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

rozhodla urobiť krok späť, pokiaľ ide o integráciu. V diskusnom dokumente sa uvádzajú aj viaceré faktory zmien, ktoré majú vplyv na sociálne modely členských štátov, napríklad demografické zmeny smerujúce k starnutiu obyvateľstva, rozmanitejšej a komplexnejšej spoločnosti a zmenám životného štýlu, ako aj zmena povahy práce, ktorá vedie k čoraz rozmanitejším a nepravidelným pracovným modelom a pracovným podmienkam.

2.10. EHSV sa domnieva, že realistická budúcnosť pre Európu sa dá dosiahnuť len spojením zdravého hospodárskeho základu so silným sociálnym rozmerom. EÚ sa delí o právomoci v oblasti sociálnej politiky s členskými štátmi, hoci zodpovednosť nesie predovšetkým národná úroveň, teda vlády, sociálni partneri a aktéri občianskej spoločnosti. V ďalšom priebehu, ako aj v celkovom kontexte konsenzu dosiahnutého v otázke budúcnosti Európy, bude dôležité aby sa dospelo k vzájomnej dohode o tom, kto by mal robiť čo v oblasti sociálnej politiky, a predovšetkým v akých oblastiach by EÚ mala konať a akým spôsobom.

2.11. EHSV zdôraznil aj problém nedostatočného presadzovania existujúcich sociálnych práv. Komisii, ktorá je „strážkyňou zmlúv“, pripadá pri presadzovaní kľúčová úloha. Je však zodpovednosťou jednotlivých členských štátov, aby riadne uplatňovali právne predpisy EÚ a riadili sa nimi. V členských štátoch existujú rôzne spôsoby uplatňovania právnych predpisov EÚ⁽⁶⁾ a Komisia akosi nemá chuť poriadne sa touto otázkou zaoberať. To je tiež jednou z prekážok väčšej konvergencie, ktoré treba odstrániť. Výbor už zdôraznil, že je potrebné podporovať a posilniť existujúce sociálne a základné práva a monitorovať ich porušovanie⁽⁷⁾. EHSV musí v tejto oblasti zohrávať aktívnejšiu úlohu a môže vytvoriť stále fórum pre základné práva a právny štát, prostredníctvom ktorého by monitoroval aktuálnu situáciu. Transparentnosť a jasná predstava o tom, kto robí čo, sú základným predpokladom, aby občania pochopili, aké sú povinnosti a kto by mal niesť zodpovednosť.

2.12. EHSV v mnohých stanoviskách⁽⁸⁾ zdôraznil, že je potrebná taká skladba makroekonomickej politiky, ktorá by podporila ciele sociálnej politiky, namiesto aby s nimi bola v rozpore. Jedenáste odôvodnenie 11 odporúčania EPSP, v ktorom sa uvádza, že „hospodársky a sociálny pokrok sú vzájomne prepojené a zriadenie Európskeho piliera sociálnych práv by malo byť súčasťou širšieho úsilia o vybudovanie inkluzívnejšieho a udržateľnejšieho modelu rastu založeného na tom, že zlepšíme konkurencieschopnosť Európy a zvýšime jej atraktivnosť na investovanie, vytváranie pracovných miest a posilnenie sociálneho začlenenia“ je preto vítané. Diskusia o sociálnom rozmere teda musí byť preukázateľne spojená s diskusiou o budúcej architektúre HMÚ, ktorá je predmetom osobitného diskusného dokumentu o budúcnosti Európy.

2.13. Kľúčovou otázkou je, aký vplyv bude mať EPSP. Vynára sa tu mnoho očakávaní a otázok, ako napríklad či umožní vyriešiť sociálny deficit na spoločnom trhu alebo či pomôže skončiť s nerovnováhou medzi hospodárskymi slobodami a sociálnymi právami?⁽⁹⁾ Pravdou je, že vysoké očakávania by mohli priniesť ešte väčšie sklamanie. EHSV preto odporúča zvoliť realistický, ale ambiciózný prístup.

2.14. EHSV už predtým v kontexte diskusií o EPSP zdôraznil, že EÚ musí ponúknuť pozitívny projekt pre všetkých, aby tak bojovala proti nárastu populizmu, nacionalizmu a skepticizmu medzi európskymi občanmi a ukázala, že je schopná splniť sľub a vytvoriť hospodársky rast a pracovné miesta a zlepšiť život a pracovné podmienky občanov. Zdôrazňuje, že práve toto by malo byť hlavnou zásadou pri určovaní budúceho smerovania sociálneho rozmeru Európy.

3. Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy

3.1. Vo svojom uznesení k Bielej knihe o budúcnosti Európy už EHSV zdôraznil, že cieľom plánovanej diskusie s vládami a občianskou spoločnosťou v členských štátoch by nemalo byť vybrať spomedzi piatich rôznych scenárov predostretých v bielej knihe, ale mala by sa využiť na objasnenie možných dôsledkov rôznych rozhodnutí a smerovaní.

⁽⁶⁾ *Complying with Europe: EU Harmonisation and Soft Law in the Member States*, Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp, 2007.

⁽⁷⁾ Napr. Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 74.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 1.

Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10.

Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 33.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 23.

Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 1.

Smerovania v rámci opísaných scenárov sa teda nechápu ako jediné možnosti alebo ako „modely“, ktoré opisujú jednotlivé odlišné smerovania. Tento istý prístup by sa mal uplatňovať aj na diskusný dokument o sociálnom rozmere.

3.2. Diskusný dokument poukazuje na rôznorodú sociálnu realitu v rámci EÚ, pričom sa v ňom uvádzajú možné hnacie sily zmeny a navrhujú tri možné smerovania.

- obmedziť sociálny rozmer na voľný pohyb (len voľný pohyb),
- štáty, ktoré chcú v sociálnej oblasti konať viac, konajú viac (rozšírená spolupráca),
- umožniť EÚ-27 spoločne prehlbiť sociálny rozmer (prehlbiť sociálny rozmer s 27 štátmi).

3.3. Pre lepšie pochopenie možných dôsledkov EHSV zväzil tieto tri smerovania z pohľadu výziev a hnacích síl zmien, ktoré sú opísané v diskusnom dokumente, ako aj výziev, ktorými sa EHSV zaoberal vo svojom prvotnom stanovisku o EPSP. Tie sú ako názorné príklady uvedené v dodatku len na ilustráciu.

3.4. Prvé smerovanie, „len voľný pohyb“, by bolo najväčšou zmenou v porovnaní s aktuálnym stavom a dalo by sa vnímať ako krok späť. Malo by za následok ešte väčšie prehlbenie rozdielov v EÚ, čo by malo citeľný vplyv na život občanov EÚ a mohlo viesť k odstredivým silám, ktoré by v konečnom dôsledku spôsobili rozpad EÚ. Na druhej strane by voľný pohyb a nariadenie o mobilite vo vnútri EÚ mohli priniesť vyššiu kvalitu a väčší rozsah a zároveň uľahčiť presadzovanie a monitorovanie zo strany Komisie (t. j. menej, ale lepšie).

3.5. „Rozšírená spolupráca“, teda druhé smerovanie, by mohla aspoň podnietiť väčšiu konvergenciu medzi niektorými členskými štátmi, ale zároveň by vytvorila väčšie rozdiely medzi inými (čiastočná konvergencia). To by bolo krokom vpred v porovnaní so súčasnou situáciou a umožnilo by to vyhnúť sa aktuálnemu problému hľadania najmenšieho spoločného menovateľa alebo zavádzania príliš veľkého počtu výnimiek (opt-out), ktoré značne komplikujú presadzovanie týchto pravidiel. Viedlo by to však k tomu, že občania by mali rôzne práva, v závislosti od členského štátu, v ktorom žijú. Vznikli by tým aj nové výzvy a neistota pre podniky, ktoré pôsobia v celej EÚ a potrebujú rovnaké podmienky a ktoré by boli konfrontované aj s rôznymi spôsobmi uplatňovania predpisov. Zároveň by to mohlo viesť k zníženiu podpory pre spoločný trh, ak budú mať občania v krajinách, ktoré nie sú zapojené, čoraz väčší pocit, že sa na nich zabúda.

3.6. Tretia možnosť, „prehlbiť sociálny rozmer s 27“, by významne zmenila súčasnú situáciu a bola by hlavnou hnacou silou konvergenencie v rámci celej EÚ. Mohla by zahŕňať záväzné opatrenia a referenčné hodnoty pre EÚ-27 a financovanie zo strany EÚ viazané na dosiahnuté výsledky, pokiaľ ide o referenčné hodnoty a spoločné ciele. Hoci je EHSV presvedčený, že prehlbenie sociálneho rozmeru sa dá najlepšie uskutočniť so všetkými 27 členskými štátmi, vzhľadom na už aj tak zložité rokovania o vágnej koncepcii EPSP sa nezdá byť realistické očakávať, že by toto smerovanie malo podporu, a to najmä zo strany tých členských štátov, ktoré si chcú udržať svoju hlavnú konkurenčnú výhodu nižších miezd a sociálnych noriem, či zo strany krajín, ktoré sa boja, že by to malo negatívny vplyv na ich vnútroštátny model a vysoké normy.

3.7. EHSV zastáva názor, že prístup založený na „prehlbení sociálneho rozmeru tam, kde je to možné, a zameriavaní sa vo väčšej miere na výsledky“ by tiež podporil hnaciu silu väčšej konvergenencie. Podporuje preto závažnejšie opatrenia na základe európskeho semestra⁽¹⁰⁾ s referenčnými hodnotami v oblasti zamestnanosti, vzdelávania a sociálneho zabezpečenia aspoň pre eurozónu, ale najlepšie pre EÚ-27 (napríklad spoločný referenčný rámec na podporu príjmu pre osoby v núdzi). Sprievodným opatrením by mal byť plán stanovujúci spoločné iniciatívy v hlavných oblastiach, kde je činnosť EÚ jasným prínosom, a ktoré by sa všade, kde je to možné, mali zameriavať na výsledky. Finančné prostriedky vyčlenené na sociálnu súdržnosť a sociálne investície by sa mali navýšiť, aby bolo možné čeliť výzvam v oblasti zručností a kompetencií, digitalizácie a demografických zmien v Európskej únii.

⁽¹⁰⁾ To je návrh Komisie, pokiaľ ide o „Prehlbenie HMÚ“.

4. Vyhlásenie Európskeho piliera sociálnych práv

4.1. EHSV už konštatoval, že EPSP by mal prispieť k spravodlivej rovnováhe medzi hospodárskym a sociálnym rozmerom Európskej únie. Otázka rovnováhy medzi hospodárskymi a sociálnymi cieľmi presahuje vytvorenie jedného piliera a dotýka sa horizontálnych základov Európskej únie.

4.2. Uvádzané ciele EPSP, teda prispieť k „spravodlivejšiemu a skutočne celoeurópskemu pracovnému trhu“ a „slúžiť ako usmernenie obnoveného procesu konvergenie v eurozóne“, presahujú kompetencie v oblasti sociálnej politiky (hlava X ZFEÚ). Dotýkajú sa priamo jadra hospodárskej a menovej politiky, ako aj stratégie zamestnanosti podľa hlavy VIII a hlavy IX ZFEÚ.

4.3. Pilier obsahuje 20 zásad a práv, ktoré Komisia považuje za nevyhnutné pre dosiahnutie spravodlivých a dobre fungujúcich trhov práce a systémov sociálneho zabezpečenia v 21. storočí. Rozdelené sú do týchto troch kategórií: 1) rovnaké príležitosti a prístup na trh práce, 2) spravodlivé pracovné podmienky, a 3) sociálna ochrana a začlenenie.

4.4. Zriadenie EPSP má tak retrospektívny, ako aj výhľadový charakter. Sumarizuje existujúce právne predpisy EÚ v oblasti sociálnych práv a naznačuje, či a ako by sa dali, v prípade potreby, doplniť, aby zohľadňovali hlavné zmeny v pracovnom svete a v spoločnosti, a pomohli tak dosiahnuť dobre fungujúce trhy práce a systémy sociálneho zabezpečenia v Európe 21. storočia.

4.5. Je nevyhnutné lepšie objasniť právnu povahu piliera, ktorý je predložený formou dvoch samostatných, hoci takmer identických, nástrojov: odporúčania Komisie⁽¹¹⁾ a návrhu na Medziinštitucionálne vyhlásenie⁽¹²⁾. Podľa sprievodného oznámenia výber nástrojov zohľadňuje širšie politické úvahy a právne obmedzenia, najmä obmedzené právomoci EÚ v oblasti sociálnej politiky.

4.6. Odporúčanie je v rámci uplatnenia právomoci Komisie podľa článku 292 ZFEÚ účinné okamžite. Neuvádza sa v ňom výslovne, komu je adresované, ale odôvodnenia 17 – 20 objasňujú, že uplatňovanie Európskeho piliera sociálnych práv je spoločným záväzkom a zodpovednosťou Únie, jej členských štátov a sociálnych partnerov a malo by sa realizovať na úrovni Únie aj členských štátov, a to v súlade s ich príslušnými kompetenciami a so zásadou subsidiarity. V tejto súvislosti chce EHSV zdôrazniť aj to, že by sa mala rešpektovať nezávislosť sociálnych partnerov.

4.7. Európska komisia paralelne tiež navrhuje, že EPSP by mal byť „spoločne slávnostne vyhlásený inštitúciami EÚ“. V zmluvách EÚ neexistuje žiadny právny základ pre vyhlásenie, hoci tento nástroj bol už raz predtým použitý, a to pri Charte základných práv Európskej únie, ktorá bola po prvý raz vyhlásená 7. decembra 2000 na zasadnutí Európskej rady v Nice. Treba rozlišovať medzi vyhlásením a medziinštitucionálnou dohodou v zmysle článku 295 ZFEÚ, pričom podľa právneho posúdenia Rady predstavuje vyhlásenie „atypický akt, ktorý nie je právne záväzný a nezakladajú sa ním priamo vykonateľné práva“.

4.8. Proces vyhlásenia EPSP je tiež odlišný od Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva, ktorá bola prijatá 9. decembra 1989. Aj tá má len charakter vyhlásenia, ale podpísali ju všetky členské štáty s výnimkou Spojeného kráľovstva. Nebolo to spoločné vyhlásenie prijaté spoločne s inými európskymi inštitúciami, hoci Európska komisia predložila sociálny akčný program na uplatňovanie Charty [COM(89) 568 final]. Okrem toho obsahuje ustanovenia týkajúce jej presadzovania.

4.9. Keďže uplatňovanie Európskeho sociálneho piliera je spoločným záväzkom a zodpovednosťou Únie, jej členských štátov a sociálnych partnerov, je logické, aby sa Rada a Európsky parlament pripojili ku Komisii pri slávnostnom vyhlásení piliera. EPSP má tiež mať vplyv na hospodárske riadenie EÚ (európsky semester, hodnotiaci tabuľka sociálnej situácie), a preto by bolo významným signálom, keby Rada dosiahla konsenzus a podporila toto vyhlásenie. Napriek tomu, že sa uznáva, že sociálni partneri majú kompetencie v mnohých oblastiach, výbor si všimol, že neboli formálne zapojení do procesu vyhlásenia⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ L 113, 29.4.2017, s. 56.

⁽¹²⁾ Odporúčanie a vyhlásenie dopĺňalo aj hlavné oznámenie a viacero ďalších sprievodných nelegislatívnych iniciatív vrátane hodnotiacej tabuľky sociálnej situácie na monitorovanie dosiahnutého pokroku, ako aj dve konzultácie so sociálnymi partnermi a legislatívny návrh smernice o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom, ktorým sa EHSV zaoberá v osobitnom stanovisku.

⁽¹³⁾ Pozri oznámenie Európskej komisie o vytvorení európskeho piliera sociálnych práv, s. 6, COM(2017) 250 final.

4.10. Výbor si uvedomuje, že pilier je myslený ako politické vyhlásenie o zámere a sám osebe nevytvára nové vykonateľné právne nároky. Komisia rozlišuje medzi právami a zásadami: prvé majú posilniť niektoré práva, ktoré už sú súčasťou *acquis* Únie, zatiaľ čo zásady sú nové a zameriavajú sa na riešenie výziev vyplývajúcich zo spoločenského, technologického a hospodárskeho vývoja. A skutočne podľa oznámenia nie sú ani zásady, ani práva priamo vykonateľné.

4.11. Napriek tomu, že mu chýba akýkoľvek záväzný charakter, takéto vyhlásenie by si vyžadovalo politický záväzok zo strany inštitúcií EÚ, ako aj Rady a členských štátov, že budú uplatňovať EPSP a zároveň rešpektovať rozdelenie právomocí a zásadu subsidiarity.

4.12. Charta základných práv EÚ má na rozdiel od EPSP rovnaké postavenie ako zmluva a je teda súčasťou primárneho práva, hoci nevytvára nové právomoci na úrovni EÚ. Je však pre inštitúcie EÚ právne záväzná, hoci európski občania ju nemôžu priamo vymáhať. Má širší prístup k podobným hospodárskym a sociálnym právam. Ak sa po primeranej lehote ukáže, že už spomínaný politický záväzok nevedol vo všetkých členských štátoch ku konkrétnym iniciatívam na zavedenie piliera, malo by sa zväziť zavedenie nových, primeraných opatrení, vrátane legislatívnych aj nelegislatívnych iniciatív. EHSV už žiadal prijatie rámcovej smernice o minimálnom príjme⁽¹⁴⁾. Nové právne stanoviská, napríklad zadané ministerstvom práce v Nemecku, sa zaoberajú tým, ako by sa to dalo zrealizovať⁽¹⁵⁾.

4.13. EHSV už v stanovisku v roku 2011⁽¹⁶⁾ zdôraznil, že základné sociálne práva sú neoddeliteľné od občianskych a politických práv, a preto si vyžadujú osobitnú strategickú pozornosť. Navrhuje ďalšie opatrenia a propagačné činnosti s cieľom zvýšiť účinnosť vykonávacej stratégie základných práv. Komisia sa nevenuje dostatočne problému nedostatočnej vymáhateľnosti existujúcich sociálnych práv a EHSV sa domnieva, že existuje určité riziko, že EPSP naruší špecifickú úlohu, ktorú má Komisia zohrávať ako „strážkyňa zmlúv“.

5. Spojitosť medzi diskusným dokumentom o sociálnom rozmere a Európskym pilierom sociálnych práv

5.1. Treba zohľadniť aj spojitosť EPSP s diskusným dokumentom o sociálnom rozmere, ako aj s ostatnými diskusnými dokumentmi v širšej diskusii o budúcnosti Európy. Analýza EPSP ukázala, že viaceré scenáre z bielej knihy/diskusného dokumentu o sociálnom rozmere sa totiž pri uplatňovaní piliera dajú skombinovať.

5.2. EPSP je primárne zameraný na členské štáty v eurozóne. V tejto súvislosti sa filozofia, na ktorej je EPSP postavený, približuje k scenáru, v ktorom „tí, ktorí chcú robiť viac, robia viac“. Monitorovanie uplatňovania piliera prostredníctvom hodnotiacej tabuľky sociálnej situácie s primeranejšími a vhodnejšími ukazovateľmi, ktorá by mala byť integrovaná do európskeho semestra, by mohlo v tomto smere priniesť určitý pokrok. Občianska spoločnosť a sociálni partneri by mali byť konzultovaní, pokiaľ ide o tieto ukazovatele, keďže súčasný návrh nie je postačujúci.

5.3. Niektoré z navrhovaných nadväzujúcich opatrení uvedených v oznámení o EPSP sa zhodujú so scenárom EÚ-27, zatiaľ čo iné sa zdajú byť v prvom rade zamerané na „tých, ktorí chcú robiť viac“. Opatrenia ako iniciatíva na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pracujúcich rodičov a opatrovateľov, ktorá je prezentovaná ako súčasť balíka sociálneho piliera, sa majú uplatňovať v EÚ-27. V rovnakom duchu boli aj opatrenia týkajúce sa presadzovania platných právnych predpisov a sociálneho dialógu myslené tak, aby sa uplatňovali v EÚ-27. Potreba pracovať na geograficky obmedzenejšej úrovni by mohla tiež predstavovať novú výzvu pre sociálnych partnerov, ktorí sú zastúpení na úrovni EÚ.

5.4. Ďalšie opatrenia navrhnuté v odporúčaní, ako napríklad opatrenia týkajúce sa európskeho semestra a dobudovania európskej hospodárskej a menovej únie, sa majú uplatňovať len v eurozóne a sú určené len pre ňu. Tieto opatrenia sa viac hodia do scenára „tí, ktorí chcú robiť viac“. V diskusnom dokumente sa ako príklad takéhoto scenára uvádza silnejšia konvergencia smerom k integrovanejším trhom práce a k najúčinnejším systémom sociálneho zabezpečenia a najlepším systémom vzdelávania a zdravotnej starostlivosti.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 23 (skupina Zamestnávateľia toto stanovisko nepodporila, pozri <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/statement-minimum-income.pdf>).

⁽¹⁵⁾ „Ein verbindlicher EU-Rechtsrahmen für soziale Sicherungssysteme in den Mitgliedstaaten“, právne stanovisko, ktoré vypracoval prof. Dr. Thorsten Kingreen, september 2017.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 74.

5.5. Finančná podpora z prostriedkov EÚ prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu je viac v súlade s prístupom EÚ-27. Myšlienka sprístupniť viac finančných prostriedkov sa vlastne uvádza v diskusnom dokumente ako príklad EÚ-27, ktorá prehlbuje sociálny rozmer.

6. Spojitosť s inými diskusnými dokumentmi o budúcnosti Európy

6.1. Diskusia o sociálnom rozmere Európy sa nedá viesť oddelene, a preto je dôležité zväziť aj spojitosť s inými diskusnými dokumentmi o budúcnosti Európy a ich hlavnými myšlienkami v oblasti sociálneho rozmeru a napredovania, hoci EHSV vypracuje k viacerým z týchto dokumentov osobitné stanoviská⁽¹⁷⁾.

6.2. V diskusnom dokumente na tému **Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie** sa ako súčasť hlavných zásad prehľbovania HMÚ uvádzajú pracovné miesta, rast, sociálna spravodlivosť, hospodárske zblížovanie a finančná stabilita. To sa zdá byť dosť obmedzená koncepcia sociálneho rozmeru HMÚ. V prvom rade to nedáva zmysel, pokiaľ ide o hospodárske a sociálne zblížovanie, alebo najmä vzostupnú konvergenciu, a po druhé sa tu odkazuje na „sociálnu spravodlivosť“ (*social fairness*). Táto koncepcia a jej chápanie nie sú vysvetlené a otázkou je, prečo sa namiesto toho neodkazuje na sociálnu spravodlivosť (*social justice*) v súlade s článkom 3 ZEÚ.

6.3. V diskusnom dokumente o HMÚ sa ako hlavný nástroj uvádza posilnenie koordinácie hospodárskych politík v rámci európskeho semestra. V rámci semestra by EPSP fungoval pre mnohé z týchto politík ako obnovený kompas smerom k lepším pracovným a životným podmienkam. To by znamenalo, že bude nutné posilniť ďalšiu spoluprácu a dialóg s členskými štátmi, zapojiť národné parlamenty, sociálnych partnerov, národné rady pre produktivitu a ostatné zainteresované strany, aby sa zabezpečila silnejšia domáca podpora a podnietilo lepšie zavádzanie reforiem. V diskusnom dokumente Komisia zdôrazňuje aj prepojenie medzi národnými reformami a dostupným financovaním z prostriedkov EÚ. Diskusie o tom, že je potrebná väčšia zodpovednosť, zapojenie sociálnych partnerov a podmienenosť pre financovanie z prostriedkov EÚ, nie sú v zásade nič nové a zdôrazňujú len skutočnosť, že by sa malo zlepšiť riadenie a realizácia európskeho semestra.

6.4. Návrhy týkajúce sa obnoveného procesu konvergenzie v diskusnom dokumente o HMÚ sa zameriavajú na využívanie rámca na úrovni EÚ na zblížovanie, posilnenie koordinácie hospodárskych politík a posilnenie prepojenia medzi národnými reformami a dostupným financovaním z prostriedkov EÚ. Názory na to, aby bolo financovanie z prostriedkov EÚ podmienené reformami, sa rôznia a EHSV odporúča, aby sa to dalo zaviesť len s plným zapojením Európskeho parlamentu do tohto procesu, za rovnakých podmienok a tiež s jasnou úlohou národných parlamentov. Väčšia konvergencia a stabilita by sa dala očakávať v prípade **realizácie správnych štrukturálnych reforiem**. Hoci EHSV súhlasí s názorom, že dobre navrhnuté reformy v príslušných členských štátoch môžu výrazne pomôcť dosiahnuť lepšiu vzostupnú konvergenciu a zlepšiť primeranosť a odolnosť sociálnych systémov, zdôrazňuje tiež, že je potrebné zlepšiť skladbu makroekonomického politiky a lepšie zapojiť sociálnych partnerov do makroekonomického dialógu, navrhovania procesu európskeho semestra a do reforiem, ktoré s tým súvisia.

6.5. V rámci súboru nástrojov HMÚ sa hodnotiaci tabuľka sociálnej situácie v rámci EPSP vníma ako jeden z prvkov hospodárskej únie, spolu s národnými radami, s cieľom monitorovať vývoj produktivity. To poukazuje na súvis medzi prehĺbením HMÚ a EPSP. EPSP má byť akýmsi **kompassom na dosiahnutie určitých štrukturálnych reforiem** v oblastiach opísaných v 20 zásadách.

6.6. V prílohe 2 dokumentu o HMÚ sa spomína význam nového začiatku pre sociálny dialóg a snaha Európskej komisie zriadiť EPSP sa opisuje ako „dôležitý krok“ (strany 32 – 33). V tejto súvislosti je dôležité chápať sociálny dialóg v širokom kontexte a neobmedzovať ho len na rámec stanovený v hlave o sociálnej politike. Hoci záväzok Európskej únie podporovať úlohu sociálnych partnerov sa v hlave Sociálna politika uvádza, tento záväzok sa musí v prípade potreby prejaviť aj v iných oblastiach politiky, nielen v tejto jednej.

6.7. V diskusnom dokumente o využívaní globalizácie sa Európska komisia snažila venovať problematike narastajúcich obáv a kritiky, pokiaľ ide o súčasnú politiku globalizácie a jej výsledky. Komisia preto zdôrazňuje, že globalizácia môže byť prínosom, ak sa správne využije, aby nemalo veľa ľudí pocit, že sa na nich zabudlo.

⁽¹⁷⁾ Prehĺbenie hospodárskej a menovej únie do roku 2025 (ECO/438) (pozri stranu 124 tohto úradného vestníka), Financie EÚ do roku 2025 (ECO/439) (pozri stranu 131 tohto úradného vestníka).

6.8. Podľa Komisie zohrávajú účinné sociálne politiky dôležitú úlohu pri ochrane a posilňovaní postavenia občanov v tomto procese. Považuje sa to za nevyhnutný predpoklad pre posilnenie dôvery a viery občanov, pokiaľ ide o výzvy a prínosy globalizácie.

6.9. V diskusnom dokumente o **využívaní globalizácie** sa výslovne odkazuje na dokument o sociálnom rozmere. EHSV podporuje názor, že „lepšie rozdelenie prínosov globalizácie spojené s účinnou sociálnou ochranou pomôže ľuďom nájsť si dobré zamestnanie a prispôbiť sa zmenám. Spravodlivé a vyrovnané prerozdelenie bohatstva, ako aj ciele investície zamerané na podporu sociálneho začlenenia zraniteľnejších kategórií ľudí vrátane migrantov vo všeobecnosti posilnia sociálnu súdržnosť.“ To je vo veľkej miere v súlade s dôrazom, ktorý EHSV kladie na to, že v kontexte digitalizácie a globalizácie je potrebný spravodlivý prechod. Komisia takisto zdôrazňuje, že „EÚ by zároveň mala byť inovatívnym a konkurencieschopným hospodárstvom s podnikmi patriacimi do svetovej špičky a s občanmi, ktorí sa dokážu prispôbiť zmenám a sú schopní vytvoriť bohatstvo potrebné na zachovanie nášho sociálneho modelu“.

6.10. EHSV tiež súhlasí s názorom, že je nevyhnutné zlepšiť celosvetové sociálne a pracovnoprávne normy a postupy, a to v úzkej spolupráci s MOP, sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sú osobitne zapojené do tohto programu, ako napríklad organizácie pôsobiace v oblasti sociálneho hospodárstva.

6.11. EHSV taktiež súhlasí s tým, že EÚ môže formovať celosvetové pravidlá nielen preto, že je celosvetovo najväčším jednotným trhom a obchodníkom a investorom, ale aj preto, že verí, že celosvetové výzvy si vyžadujú globálne riešenia. Európsky sociálny model, naše základné hodnoty a základné práva by mali byť našim kompasom a referenčným modelom pre spravodlivú globalizáciu.

6.12. Hoci diskusný dokument o **budúcnosti financií EÚ** bol uverejnený ako posledný, rozpočet EÚ bude zásadným faktorom, bude však samozrejme ovplyvnený rozhodnutiami týkajúcimi sa budúcnosti Európy. V diskusnom dokumente o financiách EÚ sa hodnotia dôsledky pre výdavky EÚ podľa piatich scenárov načrtnutých v bielej knihe, ktoré budú mať značný vplyv na občanov, regióny a skupiny ľudí, ktorí najviac potrebujú pomoc. Len v piatom scenári, podľa ktorého sa členské štáty dohodnú, že budú robiť oveľa viac a spoločne, sa viac prostriedkov vynaloží na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.

6.13. Odchod Spojeného kráľovstva z EÚ bude mať významný vplyv na rozpočet EÚ. EHSV si uvedomuje riziko, že by to mohlo viesť k zníženiu prostriedkov sociálnych fondov. EHSV zdôrazňuje, že Európsky sociálny fond je významnou hnacou silou väčšej konvergencie a jeho prostriedky by sa nemali znižovať, ak sa majú vyriešiť budúce výzvy.

7. Oblasti priorit pre EHSV a činnosť príslušných aktérov na rôznych úrovniach

7.1. Vo svojom prvotnom stanovisku k EPSP už EHSV vymedzil nasledujúce hlavné oblasti, kde sa podľa neho má vyvíjať činnosť na úrovni EÚ a/alebo na vnútroštátnej úrovni (v súlade s príslušnými kompetenciami):

- investície a inovácia,
- zamestnanosť a tvorba kvalitných pracovných miest,
- opatrenia na boj proti chudobe, vrátane minimálneho príjmu,
- spravodlivý a hladký prechod podporovaný aktívnymi politikami trhu práce,
- rámcové podmienky na trhoch práce, ktoré podporujú nové a rozmanitejšie pracovné kariéry a spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých,
- sociálna ochrana pre všetkých (nové formy práce, t. j. práca prostredníctvom platforiem atď.),
- sociálne investície (zručnosti, prechod atď.),

— sociálne služby vo verejnom záujme.

7.2. Po dosiahnutí konsenzu o tom, ako ďalej postupovať, by sa mali stanoviť hlavné priority v týchto oblastiach. EÚ by mala začať projektmi, ktoré majú priamy pozitívny vplyv a ktoré budú mať všeobecnú podporu.

8. Nasledujúce kroky od sociálneho summitu v Göteborgu (2017) a ďalej: cesta od zásad k právam ⁽¹⁸⁾?

8.1. Predseda Juncker pred tromi rokmi prvý raz uviedol, že chce, aby EÚ dosiahla hodnotenie AAA v sociálnej oblasti ⁽¹⁹⁾. Junckerova Komisia začala so svojimi iniciatívami dosť neskoro a potrebovala veľa času na konzultácie o EPSP (1 rok). Ďalší čas sa stratil začatím diskusie o budúcnosti Európy, bez akýchkoľvek praktických odporúčaní zo strany Komisie o tom, ako postupovať. V roku 2019 sa uskutočnia voľby do Európskeho parlamentu a bude sa voliť aj nová Komisia. Mnohí sa nazdávajú, že tento časový paradox – na jednej strane sa kráti čas na stabilizáciu HMÚ a európskeho sociálneho modelu (modelov) do roku 2019 a na strane druhej badať snahu získať čas pred dôležitými voľbami, ktoré sa uskutočnia na jeseň 2017 – bohužiaľ bráni EÚ dostať sa späť na správnu cestu.

8.2. Návrh Komisie z apríla 2017 o spoločnom medziinštitucionálnom vyhlásení Európskeho piliera sociálnych práv sa stretol so zmiešaným ohlasom. Niektorí ľudia si myslia, že je to dôležitý pokrok, iní to vnímajú najmä ako symbolický akt, ktorý nie je dosť hmatateľný na to, aby riešil sociálnu krízu, a nájdu sa dokonca aj takí, ktorí sa obávajú, že to môže zásť prídalko. EHSV nabáda všetky tri inštitúcie EÚ, aby po sociálnom summite v Göteborgu (november 2017) na základe vyhlásenia Európskeho piliera sociálnych práv a diskusií na báze diskusného dokumentu o sociálnom rozmere Európy vytvorili pozitívnu agendu pre občanov EÚ s cieľom posilniť európsky hospodársky a sociálny model tak, aby bol pripravený na budúcnosť, a to podporovaním hospodárskeho rastu, zamestnanosti, blahobytu občanov a vzostupnej konvergencie v otázkach zamestnanosti a sociálnych výsledkov.

8.3. Pilier je ešte stále obklopený hrbou neistoty, a to napríklad aj v otázke, či ho vyhlásia všetky členské štáty. Ak sa tak stane, pre EHSV bude hlavnou otázkou určiť, aké kroky treba podniknúť na to, aby sa zaručilo, že bude skutočne efektívnym nástrojom. EHSV sa domnieva, že bude potrebné podniknúť ďalšie kroky na najvhodnejšej úrovni, vrátane spoločných iniciatív v hlavných oblastiach, kde je činnosť EÚ zjavným prínosom a mala by sa, tam, kde je to možné, zameriavať na výsledky. EHSV je presvedčený, že jasný plán uplatňovania EPSP by pomohol podporiť konvergenciu a dosiahnuť vytýčené ciele.

8.4. EHSV tiež navrhuje, aby súčasťou posúdenia vplyvu bolo aj hodnotenie zlučiteľnosti s EPSP. V rámci programu lepšej právnej regulácie sa musí oveľa viac pozornosti venovať otázke, či a akým spôsobom daná iniciatíva prináša sociálny pokrok pre občanov a či sa dá sa ľahko uplatniť a presadzovať?

8.5. EHSV vidí svoju úlohu v monitorovaní tohto procesu, jeho podpore prostredníctvom diskusií na národnej úrovni a v zdôrazňovaní potreby väčšej transparentnosti a účasti občianskej spoločnosti. Varuje tiež pred novými komplexnými postupmi či pred tým, aby sa k budúcnosti EÚ pristupovalo najmä z inštitucionálnej perspektívy.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ Poznámka: Toto je dôležitá kapitola venovaná otázkam v súvislosti s riadením a implementáciou, ako napríklad európsky semester a úloha sociálnych partnerov, ako aj úloha, ktorú môže zohrávať EHSV. Treba ju v plnej miere rozvinúť. Nasledujúci text prináša prehľad (politických) krokov, ktoré boli v súvislosti s EPSP podniknuté.

⁽¹⁹⁾ 22. októbra 2014, Európsky parlament.

Dodatok

Zhrnutie sociálneho rozmeru

Výzvy	Scenár 1 „Len voľný pohyb“	Scenár 2 „Rozšírená spolupráca“	Scenár 3 „Prelhbit' sociálny rozmer so všetkými“	Scenár ESHV 4 „Prelhbit' sociálny rozmer, kde je to možné, a zamerat' sa viac na výsledky“
Demografický vývoj a nové rodinné modely	Mohli by sa vytvoriť nové motivačné faktory najmä pre kvalifikovaných občanov, aby opustili krajinu a hľadali lepšiu mzdu. 27 riešení/menej konvergencie k novým rodinným modelom/rodovým úlohám v spoločnosti	Mohli by sa vytvoriť aj nové motivačné faktory najmä pre kvalifikovaných občanov, aby sa presťahovali do pokrokových členských štátov. Inovatívne riešenia na vyváženie pracovného a súkromného života, rodová rovnosť/lepšie zapojenie žien do trhu práce a pod. v pokrokových krajinách.	Lepšie využívanie a štruktúra trhu práce EÚ prostredníctvom spoločných noriem, väčšia konvergencia. Rovnaký vek odchodu do dôchodku v EÚ, prepojený so strednou dĺžkou života (veľké protesty v mnohých krajinách).	— Silné referenčné hodnoty pre výsledky trhu práce (účasť žien/zraniteľné skupiny/starší ľudia, dôstojná práca) — Referenčné hodnoty v oblasti sociálnej ochrany (dávky a služby) — Legislatívne a nelegislatívne opatrenia na zlepšenie možnosti zosúladiť pracovný a súkromný život v snahe zlepšiť životné a pracovné podmienky

Výzvy Digitalizácia/ Zmena povahy práce	Scenár 1 „Len voľný pohyb“ Namiesto 1 nariadenia EÚ bude 27 riešení týkajúcich sa práce prostredníctvom platforiem, pracovného času, posúdenia vplyvu a pod., ale vnútroštátne možnosti budú obmedzené.	Scenár 2 „Rozšírená spolupráca“ Mohli by sa nájsť nové riešenia, ako poskytnúť občanom lepšiu ochranu a umožniť im pripraviť sa na zmeny, avšak zároveň obmedziť riziká. Ostatné členské štáty možno budú nasledovať. Prostredníctvom spoločných noriem a jednotného čísla sociálneho poistenia bude jednoduchšie nájsť kvalifikovaných pracovníkov.	Scenár 3 „Prehĺbiť sociálny rozmer so všetkými“ 1 norma/pravidlá zamestnávania platformových pracovníkov, nové inovatívne riešenia a projekty Systémy IT EÚ	Scenár ESHV 4 „Prehĺbiť sociálny rozmer, kde je to možné, a zamerať sa viac na výsledky“ — Budúcnosť práce ako pozitívny projekt — Referenčné efektívne a ciele ak-tívne opatrenia na trhu práce s cieľom dosiahnuť dobré výsledky v oblasti zamestnanosti — Prechod na program Práca 4.0 musí sprevádzať súbežný prechod na Sociálny systém 4.0. — Rámcovými podmienkami na trhoch práce sa musia podporovať nové a rozmanitejšie pracovné kariéry. — Potrebný rámec pre spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých — Umožniť občanom zvládnuť nevyhnutnú transformáciu (zručnosti, nové pracovné miesta)
Globalizácia	Sociálny model EÚ nie je referenčným modelom pre spravodlivú globalizáciu, ťažšie stanoviť normy celosvetovo	Pokroková skupina obmedzený referenčný model pre globalizáciu. Pokroková skupina ponúka prostredníctvom spoločných nástrojov a finančných prostriedkov lepší prechod/poskytuje lepšie zručnosti	Sociálny model EÚ môže byť silnejším referenčným modelom pre spravodlivú globalizáciu, pomáha stanoviť normy celosvetovo tým, že stanovuje normy pre najväčší spoločný celosvetový trh.	— Hospodársky a sociálny model EÚ založený na zvyšovaní zamestnanosti, sociálneho pokroku a produktivity — Uplatňovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja, najmä cieľa 1 (Žiadna chudoba), cieľa 3 (Kvalita zdravia a života), cieľa 5 (Rodová rovnosť) a cieľa 8 (Dôstojná práca a hospodársky rast)

Výzvy Rozdiely medzi členskými štátmi a v rámci členských štátov	Scenár 1 „Len voľný pohyb“ Prehĺbenie rozdielov, už žiadne financie zo strany EÚ na dosiahnutie lepšej konvergencie. Členské štáty musia vytvoriť svoje vlastné zdroje, čo ďalej prehĺbi rozdiely	Scenár 2 „Rozšírená spolupráca“ Prehĺbenie rozdielov medzi pokrokovými členskými štátmi a ostatnými členskými štátmi. Môže to viesť k rôznym „obchodným modelom“ a môžu sa vytvoriť nové motivačné faktory pre spoločnosti	Scenár 3 „Prehĺbiť sociálny rozmer so všetkými“ Značne by sa znížili zvýšením konvergencie. Osobitné monitorovanie/činnosti prostredníctvom referenčných hodnôt a finančných stimulov	Scenár ESHV 4 „Prehĺbiť sociálny rozmer, kde je to možné, a zamerať sa viac na výsledky“ Referenčné hodnoty v oblasti sociálnej ochrany (podmienky oprávnenosti, dĺžka trvania a výška vyplácania dávok) — Európsky fond pre strategické investície a európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) na vytváranie pracovných miest a podporu sociálnej a územnej súdržnosti
Nárast nerovnosti/chudoby	Budú v niektorých členských štátoch napredovať ešte rýchlejšie, iné budú schopné lepšie chrániť svojich občanov obmedzením zásahov vyplývajúcich z rozsudkov Súdneho dvora a pod. Nerovnosť vzrastie zvýšením sociálneho/mzdrového dumpingu	Zníženie nerovnosti vďaka lepšej kompenzácii prostredníctvom sociálnej politiky v pokrokových krajinách, pravdepodobne viac nerovnosti v iných krajinách	Dalo by sa to znížiť prostredníctvom spoločných noriem a politík.	— Na pracovníkov sa budú vzťahovať základné pracovné normy a primeraná sociálna ochrana — Ďalšie úsilie smerom ku konvergencii miezd a stanoveniu minimálnej mzdy v členských štátoch — Preskúmať myšlienku európskeho minimálneho príjmu — Prostredníctvom iniciatív na úrovni EÚ a jednotlivých štátov zlepšiť sociálnu ochranu (sociálne zabezpečenie, sociálna pomoc, sociálne služby, zdravotná starostlivosť, bývanie)

Výzvy Konkurencieschopnosť podnikov	Scenár 1 „Len voľný pohyb“ Menej regulácie na úrovni EÚ ale nákladnejšie dosiahnuť súlad s 27 rôznymi právnymi úpravami v oblasti zdravia a bezpečnosti, pracovného času a pod.	Scenár 2 „Rozšírená spolupráca“ Všobecne väčšia komplexnosť pri monitorovaní/presadzovaní pravidiel. Konkurencieschopnosť by sa mohla zlepšiť aj zvýšením konvergenčie a vďaka novým inovačným riešeniam v pokrokových krajinách, ale pri niektorých podnikateľských modeloch vďaka menšej regulácii aj v krajinách, ktoré sa nezapojili	Scenár 3 „Prehĺbit sociálny rozmer so všetkými“ Rovnaké podmienky pre všetkých, menej byrokracie vďaka jednej norme a najlepšie využívanie politiky pracovného trhu EÚ a zručností (napríklad zlepšený Erasmus+ atď.) Zníženie nákladov vďaka spoločným IT riešeniam a prostredníctvom jednoduchejšieho uznávania diplomov atď.)	Scenár ESHV 4 „Prehĺbit sociálny rozmer, kde je to možné, a zamerať sa viac na výsledky“ — Premyslené makroekonomické politické opatrenia podporujúce priaznivé podnikateľské prostredie s cieľom zvýšiť zamestnanosť — Založiť program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta na koncepcii vyváženej flexiistoty — Sociálny dialóg zameraný na riešenia, ktorý podporuje konkurencieschopnosť
Akceptovanie integrácie EÚ zo strany občanov	Sociálne právne predpisy sa dajú prijímať bližšie k občanom, ale akceptovanie integrácie by sa mohlo zmenšiť, ak zosilnie posun smerom k znižovaniu noriem	Akceptovanie v členských štátoch, ktoré sa nezapojili, pravdepodobne poklesne, ak sa sociálna realita zhorší v dôsledku toho, že členské štáty prípadne znížia sociálne normy, aby prilákali podniky. V pokrokových členských štátoch môže vzrásť.		— EPSP ako pozitívny projekt pre všetkých s cieľom pomôcť obnoviť dôveru v schopnosť EÚ zlepšiť životné vyhliadky, vytvoríť dostatočné príležitosti zamestnať sa a spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých — Účinnnejšia a demokratickejšia správa hospodárskych záležitostí, najmä v eurozóne, s cieľom riešiť nerovnováhu

Scenár 1 „Len voľný pohyb“	Scenár 2 „Rozšírená spolupráca“	Scenár 3 „Prehlíbiť sociálny rozmer so všetkými“	Scenár ESHV 4 „Prehlíbiť sociálny rozmer, kde je to možné, a zamerať sa viac na výsledky“
Výzvy — Hnacia sila rozdielov — Veľká zmena/krok späť — Značný vplyv na život občanov — Určitý druh „mäkkého brexitu“ pre všetkých — Riziko takzvaných „pretekov ku dnu“ (znižovanie noriem a pod.) — Regulácia mobility v rámci voľného pohybu by mohla byť kvalitnejšia (menej, ale lepšie) a mohla by sa tiež lepšie vykonávať/kontrolovať zo strany Komisie	— Väčšia konvergencia medzi niektorými členskými štátmi, ale väčšie rozdiely medzi inými (zvýšenie čiastočnej divergencie) — Nie politika najmenšieho spoločného menovateľa — Rôzne práva občanov v rôznych členských štátoch — Riziko narušenia jednotného trhu	— Hnacia sila konvergencie, veľká zmena — Posilnenie spoločných hodnôt/práv — Závazné opatrenia, referenčné hodnoty pre 27 členských štátov (zamestnanosť, vzdelávanie, systémy sociálneho zabezpečenia) — Financovanie z prostriedkov EÚ viazané na výkonnosť referenčné hodnoty (podmienené)	— Hnacia sila konvergencie, veľká zmena — Posilnenie a propagácia spoločných hodnôt/práv — Spoločný referenčný rámec na podporu príjmu pre osoby v núdzi — Závazné opatrenia v rámci európskeho semestra, referenčné hodnoty pre 27 členských štátov (zamestnanosť, vzdelávanie, systémy sociálneho zabezpečenia) — Zvýšenie finančných prostriedkov EÚ na sociálnu súdržnosť a investície (rešpektovanie Paktu stability a rastu, žiadna podmienenosť)
Záver			

Nástroje na dosiahnutie cieľov scenára 1 – 4

- Európsky semester
- Hodnotiaca tabuľka sociálnej situácie ako súčasť európskeho semestra
- Finančné stimuly prostredníctvom VFR
- EPSP, hlavné práva a zásady
- Program na uplatňovanie EPSP (vrátane legislatívnych a nelegislatívnych opatrení)
- Sociálny dialóg

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje právny rámec Európskeho zboru solidarity a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1288/2013, (EÚ) č. 1293/2013, (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) č. 1305/2013, (EÚ) č. 1306/2013 a rozhodnutie (EÚ) č. 1313/2013/EÚ

[COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)]

(2018/C 081/21)

Spravodajca: **Pavel TRANTINA** (CZ – III)

Pomocný spravodajca: **Antonello PEZZINI** (IT – I)

Konzultácia	Európsky parlament, 20.6.2017 Rada Európskej únie, 20.6.2017
Právny základ	článok 165 ods. 4 a článok 166 ods. 4 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	27.9.2017
Prijaté v pléne	19.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	124/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh Komisie a považuje ho za dobrý začiatok pre širšiu diskusiu, ale s mnohými prvkami, ktoré treba objasniť a zlepšiť. Víta, že niektoré priority, ktoré zdôraznili organizácie občianskej spoločnosti v rôznych konzultáciách so zainteresovanými stranami organizovaných Komisiou, boli zahrnuté do právneho základu (napr. viac finančných prostriedkov, miestne dobrovoľníctvo, zameranie na zlepšenie prístupu mladých ľudí zo znevýhodnených prostredí alebo mladých ľudí s osobitnými potrebami, zameranie na zabezpečovanie kvality umiestnení, zjednodušenie administratívnych postupov).

1.2. EHSV sa domnieva, že pridaná hodnota projektov financovaných Európskym zborom solidarity (ESC) spočíva v ich poslanstve európskej solidarity. V porovnaní s predchádzajúcimi iniciatívami je cieľom týchto projektov dosiahnuť úplné povedomie o európskom občianstve a pociťe príslušnosti k jednej Únii medzi účastníkmi a komunitami, ktoré sú ich hosťami. Podľa názoru výboru má kľúčový význam inovatívny charakter Európskeho zboru solidarity, ktorý spočíva v tom, že tento zbor je založený na hodnotách spojených s európskou identitou a že sa tieto hodnoty pretavia do návrhu projektu a praktických výsledkov. Tieto hodnoty sú jasne stanovené v Zmluve o EÚ: sú to hodnoty mieru, úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, ľudských práv – vrátane práv osôb patriacich k menšinám –, tolerancie, nediskriminácie, rovnosti medzi ženami a mužmi, právneho štátu a rešpektovanie a uplatňovanie zásad sociálneho trhového hospodárstva.

1.3. EHSV víta oznámenie tejto novej investície do mladých ľudí, ale obáva sa, že bola dosiahnutá predovšetkým prostredníctvom prerozdelenia rozpočtu Európskej dobrovoľníckej služby z programu Erasmus+ od roku 2018. Je presvedčený, že investície do rozpočtu Európskeho zboru solidarity nesmú byť na úkor úspešných programov, ktoré už ponúkajú neoceniteľné príležitosti pre mladých ľudí, najmä Erasmus+, ktorý už je nedostatočne financovaný. Žiadame preto o investovanie väčšieho množstva „čerstvých financií“ do programu.

1.4. EHSV je však veľmi znepokojený zlúčením cieľov Európskeho zboru solidarity s politikami v oblasti zamestnanosti mladých ľudí. Preto navrhuje, aby sa začlenenie pracovných a stážových umiestnení v rámci programu prehodnotilo. EHSV navrhuje, aby sa časť týkajúca sa pracovných a stážových umiestnení ponúkala prostredníctvom iných, už existujúcich programov EÚ zameraných na zamestnanie a stáže, ktorých aspekt solidarity by sa mal posilniť. Zameranie Európskeho zboru solidarity iba na dobrovoľnú „líniu“ by umožnilo väčšiu jasnosť a sústredenie a pomohlo by vyhnúť sa zámene s ostatnými programami EÚ, ktoré sú k dispozícii mladým ľuďom.

1.5. Po rozsiahlych konzultáciách s kľúčovými zainteresovanými stranami EHSV predložil tieto návrhy na zlepšenie návrhu právneho základu, ktoré sú bližšie špecifikované v bode 4:

- Je potrebné zmeniť vymedzenie dobrovoľníckej činnosti a činnosti v oblasti solidarity.
- Miesta by mali môcť poskytovať len neziskové organizácie, nadácie a podniky sociálneho hospodárstva.
- Internetový registračný portál sa musí stať skutočne účinným interaktívnym a riadiacim nástrojom.
- Mladým ľuďom vrátane znevýhodnených skupín by sa malo poskytnúť viac podpory a prípravy pred ich umiestnením a mládežnícke organizácie by sa mali pri poskytovaní takejto prípravy podporovať.
- Mládežnícke organizácie a sociálni partneri sa musia zapojiť do spoločného riadenia Európskeho zboru solidarity.
- Na rozdiel od súčasného prístupu programu Erasmus+ sa musí zvýšiť prístupnosť, znížiť administratívne zaťaženie a zmeniť prístup národných agentúr tak, aby boli používateľsky ústretovejšie.

Podrobnosti o návrhoch EHSV, ako aj ďalšie návrhy sú uvedené ďalej.

2. Zhrnutie iniciatívy Komisie

2.1. Zriadenie iniciatívy, ktorá sa v súčasnosti nazýva Európsky zbor solidarity, oznámil predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker vo svojom prejave „správa o stave Únie“ v septembri 2016. Identifikoval solidaritu ako jeden zo základných pilierov Európskej únie a vyjadril svoju ochotu zapájať viac mladých ľudí do činností v oblasti solidarity a dobrovoľníckych činností.

2.2. ESC oficiálne začal činnosť 7. decembra 2016 s cieľom prijať do roku 2020 prvých 100 000 účastníkov. Hlavným cieľom Európskeho zboru solidarity je posilniť súdržnosť a podporovať solidaritu v európskej spoločnosti tým, že sa mladým ľuďom umožní podieľať sa na širokom spektre aktivít založených na solidarite, napr. pomáhať riešiť mimoriadne situácie, ako je utečenecká kríza, ale aj keď sú potrebné ad hoc opatrenia (napríklad v prípade prírodných katastrof).

2.3. Ak bude ESC schválený, (znovu) začne činnosť 1. januára 2018 s rozpočtom 341 miliónov EUR, ktoré sa rozdelia medzi tri hlavné činnosti:

- Umiestnenia v oblasti solidarity, ktoré budú podporovať mladých ľudí, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť, a to až počas 12 mesiacov, stážové umiestnenia v priemernej dĺžke 2 – 6 mesiacov a pracovné umiestnenia v súlade s príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi na obdobie 2 – 12 mesiacov. Budú sa podporovať aj umiestnenia dobrovoľníckych tímov v skupinách 10 – 40 mladých dobrovoľníkov z rôznych krajín na obdobie od dvoch týždňov do dvoch mesiacov.
- Projekty v oblasti solidarity umožnia malým skupinám najmenej piatich zaregistrovaných účastníkov vytvoriť a realizovať projekty v oblasti solidarity na miestnej úrovni z ich vlastnej iniciatívy, a to počas 2 – 12 mesiacov.
- Činnosti v oblasti vytvárania sietí umožnia výmenu osvedčených postupov medzi zaregistrovanými účastníkmi a zúčastnenými organizáciami, poskytnú podporu po umiestnení a vytvoria siete absolventov.

Tieto umiestnenia budú k dispozícii mladým ľuďom vo veku od 18 do 30 rokov. V súčasnosti je program obmedzený len na EÚ28.

2.4. Program bude trvať tri roky, od roku 2018 do roku 2020. 80 % rozpočtu ESC bude pridelených na dobrovoľnícke umiestnenia a 20 % na pracovné umiestnenia (t. j. pracovné miesta a stáže). Zo sumy 341 miliónov EUR pridelených na program bude takmer 58 % (približne 197,7 milióna EUR) pochádzať z programu Erasmus+. Prevažná väčšina týchto peňazí bude pochádzať z Európskej dobrovoľníckej služby (EDS) (191 miliónov EUR).

2.5. Zaregistrovaní účastníci sú požiadaní, aby si vytvorili profil na internetovom portáli, kde uvedú svoje preferencie týkajúce sa pracovných oblastí/typu umiestnenia, a budú dostávať ponuky na umiestnenia od verejných alebo súkromných subjektov alebo medzinárodných organizácií, ktorým bola udelená značka kvality Európskeho zboru solidarity. Na získanie značky ESC a prístupu do databázy bude musieť organizácia prejsť postupom akreditácie (podobným ako postup EDS), v rámci ktorého preukáže súlad s požiadavkami charty ESC⁽¹⁾ (t. j. zabezpečenie okrem iného rozvoja zručností, bezpečných a dôstojných pracovných podmienok a primeranej odbornej prípravy).

2.6. Európska komisia a Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA) budú dohliadať na realizáciu ESC na úrovni EÚ a národné agentúry programu Erasmus+ budú monitorovať jeho realizáciu na vnútroštátnej úrovni.

2.7. V prípade umiestnení v rámci dobrovoľníckej činnosti sa všetkým účastníkom poskytnú životné náklady (strava, ubytovanie), cestovné náklady, poistenie a približne 155 EUR mesačne. V prípade pracovných a stážových umiestnení sa pracovná zmluva, mzdy, písomné dohody o sťaži a odmena stanovujú podľa vnútroštátneho práva. V súvislosti s týmito umiestneniami sa predpokladá finančná podpora na cestovanie.

2.8. Plánuje sa zvýšenie finančných prostriedkov pre znevýhodnených mladých ľudí a možno sa budú hradiť aj niektoré náklady hostiteľských organizácií (napr. náklady na administratívu, riadenie, podporu). Podpora pred umiestnením (t. j. jazykové vzdelávanie) sa bude väčšinou poskytovať online, ale organizácie ju môžu slobodne dopĺňať svojimi vlastnými podpornými systémami. V národných agentúrach Erasmus+ sa zriadia informačné centrá Európskeho zboru solidarity cieľom poskytnúť podporu zúčastneným organizáciám.

3. Všeobecné pripomienky k Európskemu zboru solidarity

3.1. EHSV víta vytvorenie nového programu zameraného na mladých ľudí, najmä na dobrovoľnícku činnosť mladých ľudí, ktorá v súčasnej štruktúre EÚ chýba. Takisto víta rozmanitosť typov umiestnení, ktoré Európsky zbor solidarity ponúka, napríklad „projekty v oblasti solidarity“ na miestnej úrovni, ktoré oživujú prvok bývalých iniciatív mládeže, ktoré boli veľmi úspešné.

3.2. EHSV dúfa, že prostredníctvom tohto programu možno rozvinúť širšiu stratégiu dobrovoľníctva na úrovni EÚ nielen pre 100 000 mladých ľudí zapojených do programu, ale aj pre približne 100 miliónov mladých a dospelých občanov EÚ, ktorí sa v súčasnosti angažujú v oblasti dobrovoľníctva v celej Európe. Ako EHSV už zdôraznil vo svojom stanovisku k politikám EÚ a dobrovoľníctvu⁽²⁾, zo strany inštitúcií EÚ je potrebný koordinovanejší prístup k politike v oblasti dobrovoľníctva. Mala by byť akceptovaná ako prierezová politická téma, koordinovaná osobitným útvarom v rámci Európskej komisie a posilnená potrebnými politickými štruktúrami v iných inštitúciách EÚ. Na tento účel ponúka politický program dobrovoľníctva v Európe (PAVE) množstvo inšpiratívnych návrhov na ďalší rozvoj dobrovoľníctva na úrovni EÚ a členských štátov, ako aj pre sociálnych partnerov a mimovládne organizácie. ESC by takisto mohol posilniť a podporovať vytváranie vnútroštátnych štruktúr dobrovoľníctva a odstrániť mnohé prekážky, ktoré stále existujú pri cezhraničnom dobrovoľníctve.

3.3. Európsky zbor solidarity by mal prispievať k európskym sociálnym hodnotám. EHSV je však veľmi znepokojený zlúčením cieľov Európskeho zboru solidarity s politikami v oblasti zamestnanosti mladých ľudí. Pri takomto prístupe sa riskuje, že platená práca pre mladých Európanov sa nahradí neplatenou prácou. V tejto súvislosti je EHSV znepokojený tým, že vymedzenie „dobrovoľníckej činnosti“, ktoré sa predkladá v dokumente zahŕňajúcom právny základ Európskeho zboru solidarity (neplatená dobrovoľná služba na plný úväzok vykonávaná priebežne päť dní v týždni sedem hodín denne), má veľmi blízko k opisu pracovného umiestnenia. Dobrovoľníctvo však zvyčajne nie je zamestnanie na plný úväzok, ale skôr sa uskutočňuje vo voľnom čase dobrovoľníka.

⁽¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity/charter_sk

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Oznámenie o politikách EÚ a dobrovoľníctve: uznávanie a podpora cezhraničných dobrovoľných aktivít v EÚ*, Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 150.

3.4. EHSV navrhuje, aby sa časť týkajúca sa zamestnania a stáží ponúkala prostredníctvom iných, už existujúcich programov EÚ zameraných na zamestnanie a stáže, ktorých aspekt solidarity by sa mal posilniť. Zameranie Európskeho zboru solidarity iba na dobrovoľnú „líniu“ by umožnilo väčšiu jasnosť a sústredenie a pomohlo by vyhnúť sa zámene s ostatnými programami EÚ, ktoré sú k dispozícii mladým ľuďom.

3.5. V prípade, že sa pracovné a stážové umiestnenia v rámci Európskeho zboru solidarity zachovajú, EHSV si želá, aby sa dodržiavali normy kvality (Európska charta stáží a učňovskej prípravy, pripravovaný rámec činností v oblasti učňovskej prípravy, spoločne dohodnutý medzi európskymi sociálnymi partnermi) a aby sa odmeňovanie plne zosúladiť s vnútroštátnymi právnymi predpismi o mzdách a/alebo platnými kolektívnymi zmluvami. Zároveň by miesta mali môcť poskytovať len neziskové organizácie, nadácie a podniky sociálneho hospodárstva. Rovnako by bolo nutné zabezpečiť odborné poradenstvo pre učňov a stážistov, zmluvy pokrývajúce zdravotné a sociálne poistenie a jasne stanovené ciele v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy.

3.6. Realizácia Európskeho zboru solidarity by sa mala monitorovať s účasťou organizácií mládeže a sociálnych partnerov, pričom oba druhy organizácií by mali zohrávať osobitnú úlohu pri zabezpečovaní jasného rozlišovania medzi dobrovoľníckymi činnosťami a prípadnými pracovnými umiestneniami.

3.7. EHSV je presvedčený, že Európsky zbor solidarity by sa mal plne realizovať v rámci programu Erasmus+, pričom by bol riadený štruktúrami programu Erasmus+, a nie vytvorením úplne nového programu. To by mohlo takisto pomôcť úplne zosúladiť podmienky pre zvyšnú časť EDS s ESC. Okrem toho by to znamenalo, že program nebude po roku 2020 ohrozený. V každom prípade sú však potrebné dodatočné financie a podpora.

3.8. Vzhľadom na skúsenosti získané v minulosti EHSV považuje za dôležité:

- zabezpečiť, aby všetky iniciatívy na podporu neziskových činností v oblasti solidarity zodpovedali skutočným a jasne určeným potrebám cieľovej komunity;
- zabrániť duplicitě, byrokracii a prekážkam v rámci dobre fungujúcich systémov, ako je Európska dobrovoľnícka služba;
- uprednostňovať iniciatívy zdola, ktoré sú v súlade s potrebami miestnych komunít, a nie nadnárodné iniciatívy, ktoré si vyžadujú väčšiu prípravu a odbornú prípravu a dlhšie obdobie na zvyknutie si;
- zväziť pri týchto iniciatívach, ale aj ďalších aktivitách, zníženie minimálneho veku účastníkov už na 16 rokov;
- schvaľovať dobrovoľnícke činnosti len vtedy, ak spĺňajú kritériá kvality stanovené v programe PAVE a v Európskej charte práv a zodpovedností dobrovoľníkov;
- vydávať certifikáty po ukončení vykonávaných činností, ako sa uvádza v odporúčaní z 20. decembra 2012 o potvrdzovaní neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa na podporu zamestnateľnosti;
- poskytovať organizáciám a jednotlivcom podporné opatrenia, aby mohli rozvíjať svoju kapacitu z hľadiska organizácie dobrovoľníckych činností;
- zachovať flexibilitu prostredníctvom ESC tým, že sa budú ponúkať pracovné činnosti na čiastočný úväzok, ktoré dobrovoľníkom so zdravotným postihnutím alebo osobám s obmedzenými príležitosťami umožnia cestovať, aby sa zapojili do miestnych projektov;
- určiť možné synergie medzi projektmi ESC a miestnymi/vnútroštátnymi programami;
- zapojiť kľúčové zainteresované strany do prípravy, priebehu a hodnotenia programu;
- uľahčovať prístup do programu zdravotne a sociálne znevýhodneným osobám (vrátane mladých ľudí vychádzajúcich z detských domovov, žijúcich v odľahlých oblastiach atď.);
- obzvlášť dbať na normy bezpečnosti pri programoch, ktorých súčasťou je práca priamo s deťmi;

— rozsiahle a účinne podporovať program, aby sa o ňom dozvedeli aj tí, ktorí by ho inak nevyhľadávali.

4. Konkrétne pripomienky k Európskemu zboru solidarity

4.1. Vymedzenie dobrovoľníckej činnosti a činnosti v oblasti solidarity

Vymedzenie dobrovoľníctva v tomto dokumente je reštriktívne a neodráža rozmanitosť dobrovoľníctva v Európe. V súčasnosti sa dobrovoľnícka činnosť vymedzuje ako „práca vykonávaná na plný pracovný čas [t. j. činnosť vykonávaná priebežne päť dní v týždni, sedem hodín denne] v trvaní najviac 12 mesiacov“. Jedným zo spôsobov riešenia tohto problému by mohlo byť použitie výrazu „dobrovoľnícka činnosť“ na opis všetkých činností, pri ktorých mladí ľudia pôsobia ako dobrovoľníci (napríklad dobrovoľnícke umiestnenia, skupinová dobrovoľnícka činnosť alebo dobrovoľnícke iniciatívy vo voľnom čase).

Vymedzenie činností v oblasti solidarity je rovnako vágne a veľmi široké a vyvoláva otázky týkajúce sa typov projektov, účasť na ktorých sa bude ponúkať v rámci ESC.

4.2. Poskytovanie miest

V súčasnom návrhu sa formálne nerozlišuje medzi dobrovoľníckymi a pracovnými umiestneniami alebo stážami, čím sa vytvára zbytočný zmätok medzi dvomi odlišnými skutočnosťami, t. j. dobrovoľníctvom a prácou. Rovnaké kritériá kvality, ktoré sa uplatňujú na všetky činnosti a na všetky zúčastnené organizácie, vyvolávajú aj otázky týkajúce sa zabezpečenia kvality ponúk, keďže rovnaké kritériá sa budú používať na akreditáciu spoločností zameraných na zisk, organizácií občianskej spoločnosti a iných verejných a súkromných organizácií. EHSV je preto presvedčený, že miesta by mali môcť poskytovať len neziskové organizácie, nadácie a podniky sociálneho hospodárstva.

4.3. Vplyv ESC na program Erasmus+

EHSV víta oznámenie tejto novej investície do mladých ľudí, ale obáva sa, že bola dosiahnutá predovšetkým prostredníctvom prerozdelenia rozpočtu Európskej dobrovoľníckej služby (EDS) z programu Erasmus+ od roku 2018. To nás vedie k otázke, kde sú priority Komisie v čase, keď sa miery úspešnosti žiadateľov v iných častiach súčasnej kapitoly programu Erasmus+ pre mladých ľudí rýchlo znižujú a mnohé kvalitné projekty sa stále nefinancujú (ako sa zistilo aj v informačnej správe EHSV o programe Erasmus+ ⁽³⁾). EHSV je presvedčený, že investície do rozpočtu Európskeho zboru solidarity (ESC) nesmú byť na úkor programov, ktoré už ponúkajú neoceniteľné príležitosti pre mladých ľudí, najmä Erasmus+, ktorý už je nedostatočne financovaný. Okrem toho by mohla byť v ohrození budúcnosť programu Erasmus+ s jeho rozsiahlou dimenziou celoživotného vzdelávania, v ktorej sa spája formálne vzdelávanie a neformálne učenie.

4.4. Internetový registračný portál ako skutočne účinný interaktívny a riadiaci nástroj

EHSV sa domnieva, že internetový registračný portál môže skutočne zjednodušiť postupy a uľahčiť prístup k Európskemu zboru solidarity väčšiemu počtu mladých ľudí. Napriek tomu nadmerné spoliehanie sa na portál v súvislosti s registráciou, výberom účastníkov a podporou pred umiestnením nestačí na zabezpečenie kvality a spravodlivosti výberových a monitorovacích postupov. Pasívna povaha výberového postupu (t. j. účastníci musia čakať, kým sa s nimi spoja akreditované organizácie) zbavuje účastníkov vplyvu, vytvára nevyvážený vzťah medzi účastníkmi a hostiteľskými organizáciami a je potenciálnym zdrojom frustrácie z programu ESC.

EHSV preto navrhuje, aby sa portál výrazne zmenil takým spôsobom, aby bol pre obe strany interaktívny a mohol podporiť zjednodušenie administratívy počas celého životného cyklu projektu – od úvodnej registrácie záujmu cez aktívne vyhľadávanie hostiteľských organizácií, prihlášku, výber, prípravu až po výkon a hodnotenie, dokonca aj vytváranie sietí pre absolventov. Žiadne údaje by sa nemali vkladať dvakrát.

Treba zabezpečiť rovnaké príležitosti pre všetkých, teda aj pre tých, ktorí nemajú jednoduchý prístup na internet. Pre tých musí existovať podpora off-line.

⁽³⁾ SOC/552: Hodnotenie programu Erasmus+ v polovici jeho trvania, prijaté 31. mája 2017.

4.5. Príprava pred umiestnením vrátane podpory mladých ľudí zo znevýhodneného prostredia

Jednoduché poskytovanie online odbornej prípravy pred umiestnením nie je dostatočné na zaručenie pozitívnej skúsenosti. EHSV sa domnieva, že by sa malo mladým ľuďom, vrátane znevýhodnených mladých ľudí, pred ich umiestnením poskytnúť viac podpory a prípravy a že mládežnícke organizácie so svojimi odbornými znalosťami môžu pôsobiť ako podporné organizácie vo všetkých fázach programu a mali by na to dostať primerané stimuly.

4.6. Zapojenie mládežníckych organizácií a sociálnych partnerov do spoločného riadenia ESC

Aby bol program úspešný, kľúčové zainteresované strany musia byť už od začiatku zapojené do jeho návrhu. V súčasnosti návrh nezahŕňa zapojenie mládežníckych organizácií a iných dobrovoľníckych organizácií či sociálnych partnerov do realizácie, spoločného riadenia a monitorovania ESC. V návrhu sa uprednostňujú národné agentúry Erasmus+ pri riadení programu so štruktúrou veľmi podobnou štruktúre programu EDS. O pridelovaní rozpočtu podľa kľúčových činností sa bude takisto rozhodovať v súlade s ročnými pracovnými programami Komisie podľa ich vlastného súboru kritérií. EHSV je naďalej presvedčený, že s mládežníckymi organizáciami a inými organizáciami občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov by sa malo pravidelne konzultovať pri plánovaní, realizácii a monitorovaní iniciatívy prostredníctvom poradných skupín a iných formálnych a neformálnych prostriedkov. Mladí ľudia by sa mali tiež zapojiť do postupu monitorovania a hodnotenia, napríklad pomocou nástroja na hodnotenie ich skúseností, a to na všetkých úrovniach (európskej, národnej aj miestnej).

4.7. Dostupnosť, administratívna záťaž a národné agentúry

Ako EHSV zdôraznil vo svojej informačnej správe o hodnotení programu Erasmus+ v polovici jeho trvania ⁽⁴⁾, „prihláška do programu a účasť na programe Erasmus+ sú pre organizácie na báze dobrovoľníctva, ktoré nie sú plne profesionalizované, stále výzvou. Absolútne množstvo práce nemusí byť vždy nadmerné, ale obmedzené ľudské a finančné zdroje znamenajú, že tieto organizácie sa nesnažia alebo hľadajú alternatívne prístupy, ktoré sú menej náročné.“ Preto je nanajvýš dôležité, aby národné agentúry zmenili svoj prístup tak, aby boli čo najviac používateľsky ústretové, s cieľom prilákať a podporiť potenciálnych uchádzačov o ESC a ich potenciálne hostiteľské organizácie v ich úsilí. Menej formálne kontroly a neformálnejšie vedenie by vo veľkej miere prispelo k úspešnosti programu. Národné agentúry musia v tomto zmysle dostať náležitú podporu a dodatočné finančné zdroje na personálnu podporu žiadateľov.

4.8. Ďalšie otázky na posúdenie

- a) Ako môžeme zaručiť, že informácie o iniciatíve sa dostanú ku všetkým mladým ľuďom, do všetkých regiónov a ku všetkým organizáciám pre nových pracovníkov, najmä tých, ktorí sú v zraniteľnejších situáciách? Alebo to bude akási „exkluzívna možnosť“ pre zopár šťastných?
- b) Ako môžeme zabezpečiť, aby mladí ľudia s obmedzenými príležitosťami skutočne mali prístup k programu? Je mimoriadne dôležité poskytovať finančnú podporu na osvetové činnosti zamerané na organizácie zapojené do programu. Úloha podporných organizácií by bola kľúčom k udržaniu osvetových činností a podporovaniu následnej angažovanosti. Program by mal posilniť zapojenie mladých ľudí do služby spoločnosti aj mimo rámec činnosti Európskeho zboru solidarity.
- c) Musí sa zabezpečiť kvalita pre účastníkov, ale ako budeme hodnotiť kvalitu solidarity (výsledky jednotlivých projektov)?
- d) Mali by sme začleniť ESC do iných európskych programov? Rozmer miestnej dobrovoľníckej činnosti by mohol byť zahrnutý aj do programov mobility študentov Erasmus+ a mohol by byť prepojený s ESC.
- e) Aké objektívne kritériá použije Komisia na každoročné prispôsobenie rozpočtu dostupného na každú konkrétnu činnosť? Úpravy založené na úrovni dopytu po každej činnosti by pomohli vyhnúť sa tlaku na niektoré činnosti na jednej strane a pomôcť pri predchádzaní straty angažovanosti mladých ľudí a zúčastnených organizácií na strane druhej.

⁽⁴⁾ SOC/552: Hodnotenie programu Erasmus+ v polovici jeho trvania: posledný odsek časti „Došlo vo Vašej oblasti činnosti k zníženiu administratívnej záťaže pri riadení projektov Erasmus+?“ v technickom dodatku.

- f) Ako môžeme zabezpečiť, aby boli žiadosti o financovanie dostatočne flexibilné pre dobrovoľnícke organizácie a mládežnícke organizácie? Zjednodušený postup by pomohol zabezpečiť, aby sa mikrogranty (do 5 000 EUR) mohli predložiť kedykoľvek bez pevne stanovených termínov a so zjednodušeným formulárom žiadosti.

Brusel 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o novom programe EÚ pre vysokoškolské vzdelávanie

[COM(2017) 247 final]

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Rozvoj škôl a excelentná výučba: kľúč pre výborný štart do života

[COM(2017) 248 final]

(2018/C 081/22)

Spravodajca: **Pavel TRANTINA (CZ – III)**

Pomocný spravodajca: **Antonello PEZZINI (IT – I)**

Konzultácia	Európska komisia, 5.7.2017
Právny základ	článok 165 ods. 4 a článok 166 ods. 4 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	27.9.2017
Prijaté v pléne	19.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	148/1/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Hoci EHSV víta tieto iniciatívy a súhlasí s ich zásadami, chcel by využiť túto príležitosť na vyjadrenie svojho názoru na význam zaistenia prostriedkov potrebných na podporu zlepšovania systémov vzdelávania v Európe v snahe dosiahnuť vysokú kvalitu vzdelávania pre všetkých, ako aj na význam zlepšenia schopnosti vzdelávania s cieľom reagovať na spoločenské výzvy a efektívne pripraviť študentov na kvalitný život a zamestnanie. Uplatňovaním vlastných hodnôt Európa môže a musí zohrávať vedúcu inovačnú úlohu pri budovaní udržateľného a inkluzívneho hospodárstva. Takéto hospodárstvo by malo byť schopné posilniť konkurencieschopnosť a zabezpečiť budúcnosť svojho osobitného sociálneho modelu. Spolupráca v oblasti vzdelávania dáva skutočný zmysel samotnému konceptu EÚ a podporuje imidž „spoločenstva“, t. j. EÚ ako niečo konštruktívne.

1.2. Vzhľadom na súčasnú politickú situáciu v Európe EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby začlenili potrebu ceniť si kultúrnu rozmanitosť a toleranciu do politik týkajúcich sa vzdelávania ako ďalšiu oblasť na posilňovanie aktívneho občianstva v rámci cieľov EÚ zameraných na podporu základných hodnôt EÚ. Všetci sme zodpovední za vzdelávanie ľudí a za dosiahnutie toho, aby naozaj poznali spoločnú európsku históriu a hodnoty, ako aj význam tolerancie a ľudských práv.

1.3. EHSV sa domnieva, že na to, aby sme boli schopní reagovať na čoraz väčšie výzvy súčasnosti, potrebujeme ambicioznejšiu iniciatívu, ktorá by viedla k holistickejšej stratégii meniacej súčasnú paradigmu s cieľom podporiť naše deti a mládež a poskytnúť rýchle riešenia pre existujúce výzvy.

1.4. Zásadný význam pre skvalitnenie vzdelávania má zlepšenie postavenia učiteľov a riaditeľov škôl a ich podpora. Treba poskytovať ďalšie vzdelávanie nielen učiteľom a riaditeľom škôl, ale aj osobám, ktoré vychovávajú deti a mladých ľudí v skutočnom živote mimo vzdelávacieho prostredia, t. j. rodičom, komunitu a poskytovateľom neformálneho vzdelávania. Je dôležité, aby sa vybuďovali spojenectvá s týmito skupinami.

1.5. Mali by sa vydávať konkrétnejšie návrhy pre členské štáty, pokiaľ ide o vzdelávanie a podporu učiteľov, aj pokiaľ ide o zlepšenie školského prostredia ako súčasť ich pracovných podmienok a podmienok vzdelávania žiakov. Niektoré návrhy by sa mohli sformulovať v rámci európskeho semestra v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny.

1.6. Vzhľadom na nadchádzajúci samit na vysokej úrovni o vzdelávaní plánovaný na začiatok roka 2018, ktorý organizuje Komisia, EHSV dôrazne nabáda členské štáty, aby urobili významný krok vpred a vytvorili – a to aj prostredníctvom účinného sociálneho a občianskeho dialógu – systémy vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania, ktoré ponúknu študentom sľubnú budúcnosť v Európe.

1.7. EHSV považuje za základný kameň zlepšovania a modernizácie vzdelávacích systémov tieto dva prvky: dostupnosť spravodlivého pridelovania dostatočného objemu finančných prostriedkov a koordinované riadenie v rámci kvalitného a účinného sociálneho dialógu. V budúcich diskusiách by sa tomu malo dostať väčšie uznanie. Zdroje v oblasti vzdelávania by sa nemali zameriavať len na výkon, ale aj na inkluzívnosť v záujme študentov zo znevýhodneného prostredia a utečencov.

1.8. EÚ musí investovať viac do odbornej prípravy, výskumu a inovácií tým, že zvýši objem finančných prostriedkov vyčlenených na programy Erasmus+ a Horizont 2020 a ich plánované nadväzujúce programy. Mohlo by to viesť k zvýšeniu počtu pracovných miest v budúcnosti a otvorení nových príležitostí.

1.9. Okrem toho by EHSV chcel poukázať na význam efektívneho zapojenia sociálnych partnerov a ostatných organizácií občianskej spoločnosti do tohto procesu.

1.10. Hoci je oznámenie zamerané na školy a vysokoškolské vzdelávanie, treba sa venovať aj spolupráci a prepojeniu medzi formálnym, neformálnym a informálnym vzdelávaním a uznaniu ich výsledkov.

1.11. EHSV vyzdvihuje význam prijatia komplexného prístupu k podnikaniu. Je potrebné stanoviť výsledky vzdelávania v oblasti podnikania pre všetkých pedagógov s cieľom zaviesť do škôl účinné metodiky nadobúdania podnikateľského vzdelávania. Rozvíjanie sociálnych projektov na školách alebo mimo nich je ideálnou príležitosťou na získanie týchto zručností a nevyhnutného zmysľania, pričom zároveň prispieva k lepšiemu prepojeniu s inými druhmi vzdelávacieho prostredia.

1.12. EHSV sa domnieva, že účel vzdelávania v širšom kontexte spočíva v rovnováhe a úzkej spolupráci medzi predmetmi v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) a spoločenskými a humanitnými vedami. EHSV preto žiada interdisciplinárnejší prístup k vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu, ktorý by sa sústreďoval na partnerstvá a flexibilné formy presahujúce jedinú úroveň vzdelávania a konkrétny študijný odbor.

2. Zhrnutie iniciatív Komisie

2.1. V nadväznosti na svoje oznámenie o zlepšení a zmodernizovaní vzdelávania (7. decembra 2016) Európska komisia 30. mája 2017 spustila novú iniciatívu pre mladých ľudí zameranú na školy a vysokoškolské vzdelávanie s názvom Stratégia pre vysokokvalitné a inkluzívne vzdelávanie orientované na budúcnosť. Balík pozostáva z dvoch obnovených programov EÚ zameraných na modernizáciu vzdelávania – jeden na školách a druhý v oblasti vysokoškolského vzdelávania.

2.2. Pokiaľ ide o školy, na základe údajov od členských štátov sa určili tri oblasti, v ktorých je potrebné prijať opatrenia a v ktorých podpora EÚ môže pomôcť pri riešení dôležitých výziev:

- zvyšovanie kvality a inkluzívnosti škôl;
- podpora excelentných učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl;
- zlepšenie riadenia systémov školského vzdelávania.

2.3. Komisia navrhuje doplniť opatrenia prijímané členskými štátmi v týchto troch oblastiach podporovaním vzájomného učenia, posilňovaním dôkazov o tom, čo v rámci vzdelávania funguje, a poskytovaním pomoci s vnútroštátnymi reformami v tých členských štátoch, ktoré si to prajú. Medzi príklady takejto podpory patrí: povzbudzovanie rozvoja kompetencií a medzikultúrneho vzdelávania prostredníctvom partnerstiev škôl, projektov mobility a eTwinningu v rámci programu Erasmus+, posilňovanie partnerského učenia v kariérnom a profesionálnom rozvoji učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl a vytváranie nových podporných mechanizmov na pomoc členským štátom, ktoré žiadajú o pomoc pri navrhovaní a uskutočňovaní reforiem v oblasti vzdelávania.

2.4. Obnovená stratégia v oblasti vysokoškolského vzdelávania vychádza z programu modernizácie z roku 2011. V oznámení Komisia stanovuje svoje plány v štyroch kľúčových oblastiach:

- zabezpečenie toho, aby absolventi ukončili vysokoškolské vzdelanie so súborni zručnosťami, ktoré potrebujú oni, ako aj moderné hospodárstvo;
- budovanie inkluzívnych systémov vysokoškolského vzdelávania;
- zabezpečenie toho, aby inštitúcie vysokoškolského vzdelávania prispievali k inováciám v ostatných oblastiach hospodárstva;
- podpora inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a vlád v čo najlepšom využívaní dostupných ľudských a finančných zdrojov.

2.5. Napokon, s cieľom zabezpečiť, aby vysokoškolské vzdelávanie pomáhalo podporovať rast a vytváranie pracovných miest, musia univerzity prispôsobiť učebné plány súčasným a očakávaným potrebám hospodárstva a spoločnosti, pričom potenciálni študenti potrebujú aktuálne a spoľahlivé informácie, ktoré im pomôžu rozhodnúť sa, aké kurzy si vybrať. Komisia preto v rámci nového programu v oblasti zručností pre Európu zároveň predložila paralelný návrh k odporúčaniam Rady týkajúcemu sa sledovania uplatnenia absolventov, ktorý sa okrem absolventov vysokoškolského vzdelávania bude vzťahovať aj na absolventov programov odborného vzdelávania a odbornej prípravy. To by malo povzbudiť a podporiť orgány členských štátov pri zlepšovaní kvality a dostupnosti informácií o tom, ako absolventi po ukončení štúdia napredujú vo svojej kariére alebo ďalšom vzdelávaní.

3. Všeobecné pripomienky k novej stratégii EÚ v oblasti vzdelávania

3.1. EHSV víta tieto iniciatívy a chce by využiť túto príležitosť na vyjadrenie svojho názoru na význam poskytnutia prostriedkov potrebných na podporu zlepšovania systémov vzdelávania v Európe v snahe dosiahnuť vysokú kvalitu vzdelávania pre všetkých, ako aj na význam zlepšenia schopnosti vzdelávania s cieľom reagovať na spoločenské výzvy a efektívne pripraviť študentov na kvalitný život a zamestnanie. Schvaľuje dôraz, ktorý sa kladie na vzdelávanie v ranom detstve, investície do vzdelávania učiteľov, podporu spolupráce medzi rôznymi zainteresovanými stranami, zlepšovanie riadenia škôl a synergie s výskumom, a celkový dôraz na sociálne začlenenie.

3.2. Hoci sa všeobecne zdôrazňuje, že vzdelávanie je kľúčovým nástrojom na znižovanie sociálno-ekonomických nerovností a podporovanie sociálneho začlenenia⁽¹⁾, v nedávnom odporúčaní Komisie pre európsky pilier sociálnych práv a Parížsku deklaráciu z roku 2015⁽²⁾ sa konštatovalo, že nerovnosti sa vo väčšine krajín EÚ naďalej zväčšujú. Zmeny, ku ktorým dochádza po celom svete a ktoré majú vplyv na prácu, dopyt po zručnostiach a spoločnosti, neboli nikdy také rýchle. EÚ by preto mala nabádať členské štáty, aby svoje vzdelávacie systémy prispôsobili tejto novej realite. V tomto kontexte by malo pomôcť priebežné hodnotenie nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na trhu práce. Na vybudovanie spoločnosti, v ktorej existujú skutočne rovnaké príležitosti, je tiež potrebné zabezpečiť, aby boli učebné plány a vyučovacie postupy flexibilnejšie, inovatívnejšie a holistickejšie, a to zohľadňovaním mnohých príkladov najlepších postupov, ktoré boli vyzdvihované v posledných rokoch.

⁽¹⁾ Vzdelávanie je kľúčovou súčasťou nedávnych vyhlásení EÚ: Sociálny pilier EÚ (apríl 2017); Nový program v oblasti zručností pre Európu (jún 2016); Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy (apríl 2017); Rímska deklarácia (marec 2017).

⁽²⁾ Na neformálnom stretnutí ministrov školstva v marci 2015 v Paríži bolo prijaté Vyhlásenie o podpore občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerancie a nediskriminácie v oblasti vzdelávania.

3.3. EHSV by však veľmi chcel poznamenať, že vzdelávanie predstavuje spoločné blaho a malo by zostať kľúčovým nástrojom na podporu verejného záujmu prostredníctvom cieleného používania investícií na znižovanie súkromných a verejných nákladov na nedostatočné vzdelanie v mnohých oblastiach, ako sú prevencia násillia, zlepšovanie zdravia prostredníctvom športu a podpory dobrých životných podmienok, zvyšovanie povedomia o zmene klímy a zabezpečovanie sociálneho zmiernu v čoraz rozmanitejších spoločnostiach. V tomto kontexte by sa reformy v oblasti vzdelávania nemali zameriavať len na šírenie súborov zručností, kompetencií a vedomostí budúcnosti, ktoré mladí ľudia potrebujú na prístup na trh práce, ale aj na zvyšovanie schopnosti študentov reagovať na naliehavé spoločenské otázky, ktoré majú vplyv na každodenný život európskych občanov.

3.4. Prechod z jednej úrovne vzdelávania na druhú a spolupráca medzi rôznymi poskytovateľmi vzdelávania vo formálnom aj neformálnom prostredí si vyžadujú, aby sa im v plánovanej stratégii Komisie venovala osobitná pozornosť. Hoci EHSV víta dôraz, ktorý sa kladie na budovanie inkluzívnych a prepojených systémov vysokoškolského vzdelávania a na povzbudzovanie škôl k tomu, aby rozvíjali lepšie prepojenia a spoluprácu s vysokoškolským vzdelávaním v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM), je presvedčený, že účel vzdelávania v širšom kontexte spočíva v rovnováhe a úzkej spolupráci medzi STEM a spoločenskými a humanitnými vedami. EHSV preto žiada interdisciplinárnejší prístup k vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu, ktorý by sa sústreďoval na partnerstvá a flexibilné formy presahujúce jedinu úroveň vzdelávania a konkrétny študijný odbor. Takýto prístup by tiež prispel k boju proti rôznym nerovnostiam, napríklad rodovej nerovnosti v rámci STEM a vo vede vo všeobecnosti, pretože by sa ním odstránili stereotypné názory na to, čo je vhodnejšie a/alebo spoločné na základe pohlavia, rasy a iných osobných vlastností.

3.5. Výbor preto opätovne⁽³⁾ vyzýva Komisiu, aby zohrávala aktívnu úlohu pri zavádzaní inovatívnejších riešení v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj v oblasti monitorovania a podpory postupov a inovatívnych prístupov, ktoré sa už využívajú v jednotlivých členských štátoch. EHSV je pevne presvedčený, že teraz je vhodný čas na zásadnú zmenu v cieľoch a fungovaní sektoru vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj v oblasti chápania jeho miesta a úlohy v spoločnosti, či na uznanie skutočnosti, že samotné vzdelávanie predstavuje rozhodujúci faktor pre produktivitu. Proaktívny prístup na úrovni EÚ je kľúčovým prvkom pri vytváraní lepšieho vzdelávania pre budúcnosť.

3.6. Ako už EHSV uviedol v jednom zo svojich predchádzajúcich stanovísk, „mobilizácia všetkých zainteresovaných strán a podpora tvorby ‚partnerstiev v oblasti vzdelávania‘ v spoločnosti, ako aj zapojenie škôl, podnikov, mestských zastupiteľstiev, sociálnych partnerov, organizácií občianskej spoločnosti, mimovládnych mládežníckych organizácií, pracovníkov s mládežou a iných sociálnych pracovníkov, rodičov a žiakov do prípravy a vykonávania učebných osnov, sú kľúčové [...] pre zásadnú zmenu vo vzdelávaní“⁽⁴⁾.

3.7. Už od prvých rokov školskej dochádzky treba mladým ľuďom pomáhať pri rozvoji portfólia ich zručností, ktoré sa nemá týkať len ich vedomostí, ale aj ich schopností, inovatívnosti a tvorivosti, kritického ducha a povedomia o spoločných európskych dejinách. Tieto kompetenčné profily by takisto mali venovať dostatok priestoru ich rôznym digitálnym zručnostiam, schopnostiam v oblasti medziľudských vzťahov a schopnosti pracovať v tíme, ako aj schopnosti uznať rôzne kultúry. To možno dosiahnuť podporou ich vzdelávacích pracovníkov a pracovníkov s mládežou.

3.8. Pôvodný názov iniciatívy (iniciatíva pre mládež) vysielať zlý signál, pretože vzbudzoval dojem, že iniciatíva sa zameriava len na mladých ľudí, pričom do formálnych systémov vzdelávania sa v čoraz väčšom počte zapájajú dospelé vzdelávajúce sa osoby. Je poľutovaniahodné, že „dospelí“ sa sotva spomínajú v oznámení o vysokoškolskom vzdelávaní, pričom toto vzdelávanie môže zohrávať kľúčovú úlohu v rámci celoživotného vzdelávania vo všetkých vekových skupinách a tiež aktualizovať zručnosti, schopnosti a vedomosti zamestnaných a nezamestnaných osôb.

3.9. Kľúčom k zlepšeniu a modernizácii vzdelávacích systémov je zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov, ktoré sú spravodlivo pridelované, a koordinované riadenie v rámci vysoko kvalitného a účinného sociálneho dialógu. Komisia to vo svojich pracovných dokumentoch dostatočne neuznáva a nekladie dostatočný dôraz na skutočnosť, že zdroje v oblasti vzdelávania by sa nemali zameriavať len na výkon, ale aj na začlenenie individuálnych študentov zo znevýhodneného prostredia a na integráciu utečencov. Okrem toho len minimálne uznáva význam konzultácií a zapájania rôznych zainteresovaných strán do tohto procesu, najmä organizácií občianskej spoločnosti.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 214, 8.7.2014, s. 31.

4. Osobitné pripomienky k novej stratégii EÚ v oblasti vzdelávania

V reakcii na dve iniciatívy Európskej komisie a všeobecnejšie na politiky EÚ a členských štátov sa EHSV zameria na tieto tri prierezové priority pre školy a vysokoškolské vzdelávanie.

4.1. Základné odborné zručnosti sú potrebné, ale to platí aj pre mäkké a prierezové zručnosti, kompetencie a vedomosti.

4.1.1. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby Komisia zabezpečila, aby členské štáty prijali holistické vymedzenie potrieb študentov, t. j. vrátane odborných a mäkkých zručností, ako aj kompetencií a interdisciplinárnych vedomostí. Tieto tri aspekty by nemali pokrývať len schopnosti potrebné na prácu, ale mali by zahŕňať aj širší účel sledovania osobného rozvoja všetkých jednotlivcov počas ich života. Zlepšenia v oblasti vzdelávania, najmä v systémoch vysokoškolského vzdelávania, sa preto musia zamerať aj na to, ako lepšie podporovať aktívne občianstvo, posilňovanie postavenia mládeže, celoživotné vzdelávanie a vedomosti o fungovaní EÚ a výhodách, ktoré poskytuje. Stojí za to pripomenúť si, že vzdelávanie nemôže samo osebe vyriešiť sociálno-ekonomické rozdiely, keďže predpokladom udržateľnejšieho riešenia sú synergie s doplnkovými sociálnymi politikami a politikami zamestnanosti.

4.1.2. Osobitná pozornosť by sa mala venovať rozvoju takzvaných mäkkých zručností, keďže zamestnávateľi si ich čoraz viac cenia a sú užitočné aj mimo pracovného prostredia. EHSV preto podporuje také opatrenia, aké sa uvádzajú v oznámení Komisie: projekty na posudzovanie tvorivosti, riešenia problémov, spolupráce⁽⁵⁾, tímovej práce a kritického myslenia. Tvorcovia politiky musia dostávať primeranú podporu a odbornú prípravu, aby pochopili celkový rozmer týchto zručností.

4.1.3. Hoci EHSV víta podporu spolupráce medzi univerzitami a svetom práce, nemala by sa obmedzovať len na podnikateľský sektor. Budovanie partnerstiev medzi podnikmi a vzdelávacími inštitúciami by nemalo byť odôvodnené len kritériom, či sú mladí ľudia „priamo zamestnateľní“, alebo nie. Podniky musia byť schopné plne využívať ľudský potenciál, a to mobilizovaním tých správnych zručností a sprístupňovaním nových príležitostí, ktoré priniesla digitálna revolúcia, všetkým vekovým skupinám. Podniky by navyše mali mladých ľudí podporovať v absolvovaní odbornej prípravy, keď vstúpia do sveta práce: vzdelávanie je nepretržitý proces, ktorý nemôže za obmedzený počet rokov formálneho vzdelávania uspokojiť každú potrebu.

4.1.4. Ako však už EHSV zdôraznil, je potrebné, aby [európske inštitúcie] „podporili v školách zavádzanie duálnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré sú zložené z výučby v učebniach a na pracovisku, a informovali vzdelávacie inštitúcie a podniky o význame týchto iniciatív“⁽⁶⁾. Na vytvorenie kvalifikovanej a udržateľnej zamestnanosti mladých ľudí sú kľúčové pracovné skúsenosti študentov škôl a užšie vzťahy medzi školami, priemyslom, univerzitami a výskumom.

4.1.5. Napriek potrebe „tvrdých zručností“ ekonomika nemôže diktovať smer, akým sa má uberať (vysokoškolské) vzdelávanie. Inými slovami, iniciatívy ako sledovanie absolventov by mali zaistiť, že programy a plány vysokoškolského vzdelávania nebudú založené na inštrumentalizovaných výsledkoch vzdelávania, ako sú mzdy alebo úrovne zamestnanosti absolventov. Niektoré členské štáty už majú vlastný systém sledovania, takže prípadný nový systém na úrovni EÚ by ich mal zjednotiť a v každom prípade treba zabrániť tomu, aby slúžil na odôvodnenie úsporných opatrení v humanitných a spoločenskovedných študijných programoch.

4.2. Podpora kvalitných učiteľov a celoživotného vzdelávania

4.2.1. V „digitálnom veku vzdelávania“ musí byť používanie technológie prínosom pre vzdelávací proces: napríklad hoci naučiť sa programovať nie je samotným cieľom, študenti musia chápať logiku programovania a nadobudnúť súbor zručností potrebných na používanie rozvíjajúcich sa technologických prostriedkov vo vzdelávacom prostredí a v živote.

⁽⁵⁾ Zlepšenie kvality výučby a vzdelávania v európskych inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, správa skupiny na vysokej úrovni pre modernizáciu vysokoškolského vzdelávania, Európska komisia, jún 2013.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 327, 12.11. 2013, s. 58.

4.2.2. Hoci IKT ponúkajú príležitosti v mnohých oblastiach, otvárajú dvere skutočnému nebezpečenstvu, akým je počítačová kriminalita, škodlivý a nebezpečný obsah, rastúca komercializácia služieb, ako aj možnosť technologického monitorovania a zneužitia osobných údajov. Treba preto posilniť digitálnu gramotnosť a poskytnúť tým každej osobe správne nástroje umožňujúce integráciu do budúceho pracovného sveta. IKT sa dostali na všetky úrovne priemyslu a služieb, a preto musia byť neoddeliteľnou súčasťou celoživotného vzdelávania.

4.2.3. Zlepšenie digitálneho vzdelávania by malo mladým ľuďom tiež pomôcť jasnejšie rozlišovať medzi informáciami a vedomosťami, rozvíjať kritické myslenie a primeranú mediálnu gramotnosť, pričom by mali byť schopní napríklad rozpoznať falošné správy alebo chrániť si súkromie na internete.

4.2.4. Hoci sa oznámenie sústreďuje na školy a vysokoškolské vzdelávanie, nevenuje sa v ňom dostatočná pozornosť spolupráci a prepojeniam medzi formálnym, neformálnym a informálnym vzdelávaním a uznaniu jeho výsledkov, ako sa zdôrazňuje v záveroch Rady z roku 2012 ⁽⁷⁾ o „partnerstve a flexibilných formách celoživotného rozvíjania zručností“. Dokonca aj v súčasnosti má komplexnú stratégiu v oblasti celoživotného vzdelávania zavedenú len polovica členských štátov EÚ ⁽⁸⁾. V tomto smere môžu byť technológie prínosné aj z hľadiska diverzifikácie prístupov k vzdelávaniu.

4.2.5. Komisia sa už niekoľko rokov sústreďuje na rozvíjanie sietí v EÚ a podporu spolupráce v oblasti výmeny osvedčených postupov a partnerského učenia. Bolo by však takisto zaujímavé zhodnotiť, do akej miery pedagógovia skutočne podporujú tieto nástroje a mechanizmy. Je veľmi pravdepodobné, že mnohí učitelia a pedagógovia stále nevedia o všetkých podporných, finančných a školiacich zdrojoch, ktoré majú k dispozícii na úrovni EÚ. Zlepšenie budovania kapacít a pracovných podmienok vrátane plátov pre učiteľov by malo byť pre členské štáty prioritou.

4.2.6. Na základe odporúčaní Komisie musia členské štáty uľahčovať celoživotné vzdelávanie pre pedagógov a učiteľov a tiež zvyšovať ich mobilitu napríklad prostredníctvom programov Erasmus+. Osobitnú pozornosť treba venovať zlepšovaniu participatívnych aspektov výučby, keďže sa ukázalo, že ide o veľmi dobrú pedagogickú prax, ktorá umožňuje študentom získať vedomosti a rozvíjať určité prierezové zručnosti, ako napríklad komunikačné zručnosti. To by predstavovalo pozoruhodný posun od vzdelávania zameraného na učiteľov k výučbe zameranej na študentov, pričom učiteľ by sa stal skôr sprostredkovateľom výučby.

4.3. Podnikateľské vzdelávanie prostredníctvom sociálnych projektov

4.3.1. Vzdelávanie musí posilňovať kľúčové kompetencie, zručnosti a postoje, ktoré sú potrebné na to, aby sa človeku darilo v reálnom živote aj po ukončení formálneho vzdelávania, ako sú napríklad tímová práca a riadenie projektov. Tento nový súbor zručností by nielenže pomohol zvýšiť zamestnateľnosť, ale zároveň by zlepšil schopnosť budúcich dospelých vytvárať si vlastné pracovné miesta individuálne aj kolektívne. Akčné vzdelávanie a vzdelávanie založené na skúsenostiach sú alternatívne prístupy k vzdelávaniu, ktoré môžu zvýšiť schopnosť uchovávať si vedomosti a oproti odborným znalostiam v konkrétnej problematike sú užitočnejšie pri rozvíjaní praktických zručností.

4.3.2. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité prijať komplexný prístup k podnikaniu a využívať pritom nový rámec podnikateľských schopností EntreComp ⁽⁹⁾. Rozvíjanie sociálnych projektov na školách alebo mimo nich je ideálnou príležitosťou na získanie týchto zručností a nevyhnutného zmysľania, pričom zároveň prispieva k lepšiemu prepojeniu s inými druhmi vzdelávacieho prostredia. Z tohto pohľadu musí byť podpora iniciatívy Európskych zborov solidarity pre mladých ľudí na školách a v rámci vysokoškolského vzdelávania kľúčovým opatrením členských štátov. Okrem toho sa zvyšuje záujem o sociálne podnikanie, ktorý je jedným zo spôsobov ako splniť očakávania mladých ľudí v súvislosti so zmysluplnejšími pracovnými miestami.

⁽⁷⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie s názvom „Partnerstvá a flexibilné formy celoživotného rozvíjania zručností“, sprievodný dokument k oznámeniu Komisie s názvom „Prehľadnotenie vzdelávania: investície do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov“, november 2012.

⁽⁸⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k [...] návrhu spoločnej správy Rady a Komisie na rok 2015 o vykonávaní strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020) – Nové priority pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, august 2015.

⁽⁹⁾ Európsky rámec spôsobilosti na podnikanie.
<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>.

4.3.3. Podnikateľský duch je silným motorom hospodárskeho rastu a tvorby pracovných miest. Je potrebné zamerať pozornosť najmä na rozvíjanie podnikateľských zručností. Ako už EHSV zdôraznil, vzdelávanie v oblasti podnikania v celej Európe, v rámci učebných plánov a ako súčasť celoživotného vzdelávania si stále vyžaduje skutočný záväzok zo strany rozhodujúcich činiteľov. Ambície, tvorivosť a podnikanie sa musia ceniť same osebe a mali by sa podporovať, pričom by sa nemali zamieňať s obchodnou činnosťou alebo vytváraním zisku. Tvorivosť sa rozvíja učením vo formálnych i neformálnych systémoch. Pedagógovia musia byť plne zapojení, aby sa zabezpečilo odovzdanie toho správneho posolstva. Učitelia nemusia mať priaznivý postoj k úzkemu vymedzeniu podnikania, ak to má znamenať zakladanie podnikov, ale môžu byť prístupnejší širokému pojmu, ktorý predstavuje kľúčovú kompetenciu pre život. Tzv. podnikateľský rebríček na rozvoj činností a výučby sa môže používať na to, aby vniesol do triedy podnikateľského „ducha“⁽¹⁰⁾.

4.3.4. U mladých ľudí, ktorí mali možnosť podnikateľského vzdelávania, sa – bez ohľadu na to, či si neskôr založia vlastné podniky alebo sociálne podniky – rozvinú podnikateľské znalosti a prístupy vrátane tvorivosti, iniciatívy, vytrvalosti, tímovej práce, chápania rizika a zmyslu pre zodpovednosť. To je práve to podnikateľské zmýšľanie, ktoré pomáha pretaviť nápady na skutky a výrazne zvyšuje zamestnateľnosť. Je potrebné stanoviť výsledky vzdelávania v oblasti podnikania pre všetkých pedagógov s cieľom zaviesť do škôl účinné metodiky nadobúdania podnikateľských skúseností. Členské štáty by preto mali podporovať podnikateľské zručnosti novými a kreatívnymi spôsobmi vyučovania a štúdiá od základných škôl a zároveň sa od sekundárneho po vysokoškolské vzdelávanie zameriavať na možnosti zakladania podnikov ako profesionálnej dráhy. Do všetkých disciplín by mali byť zaradené praktické pracovné skúsenosti pomocou učenia založeného na riešení problémov a na prepojení s podnikateľským prostredím, ktoré by sa mali prispôsobiť každému stupňu vzdelávania.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 45.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1380/2013 o spoločnej rybárskej politike

[COM(2017) 0424 final – 2017/0190(COD)]

(2018/C 081/23)

Spravodajca: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Konzultácia	Rada, 14/09/2017 Európsky parlament, 11/09/2017
Právny základ	Článok 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	19.9.2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3.10.2017
Prijaté v pléne	18.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	179/2/2

1. Postoj EHSV

1.1. EHSV, v súlade so svojim predchádzajúcim stanoviskom na tému Povinná vykládka ⁽¹⁾, v ktorom požaduje flexibilné opatrenia na uľahčenie postupného zavádzania povinnej vykládky, vyjadruje podporu návrhu na rozšírenie právomoci Európskej komisie prijímať plány pre odhadzovanie úlovkov prostredníctvom delegovaných aktov na obdobie ďalších troch rokov.

1.2. Možno sa však obávať, že navrhované tri roky nebudú postačovať na prijatie všetkých regionálnych viacročných plánov a že na konci roka 2020 budeme čeliť podobnej situácii ako v súčasnosti. EHSV by bol uprednostnil neskorší termín.

2. Pripomienky

2.1. Postupné zavedenie povinnosti vylodiť úlovky (prvé delegované nariadenia Komisie, ktorými sa stanovili plány pre odhadzovanie úlovkov, nadobudli účinnosť 1. januára 2015) so sebou prinieslo množstvo problémov.

2.1.1. Najzávažnejší z nich sa týka a bude sa čoraz viac týkať tzv. blokačných druhov (tzv. *choke species*), t. j. druhov, na ktoré má prevádzkovateľ nízke alebo žiadne kvóty, no ktoré sa však napriek tomu zachytávajú do sietí alebo iných druhov rybárskeho výstroja. Mechanizmy flexibility zahrnuté do nariadenia sú úplne nepostačujúce na riešenie tejto skutočnosti. Po tom, ako v roku 2019 vstúpi v plnom rozsahu do platnosti povinnosť vylodiť úlovky, bude musieť zostať v prístavoch mnoho rybárskych plavidiel, ktoré aj napriek tomu, že nevyčerpali kvótu pre svoje cieľové druhy, nebudú smieť loviť, pretože vyčerpali svoju nízku kvótu pre vedľajšie úlovky.

2.1.2. Ďalšou nevyriešenou otázkou je prispôbenie rybárskych prístavov a ich predajných sál predaju druhov, ktoré sa tradične vyhadzovali a ktoré sa teraz musia vylodovať. Podobne aj obmedzenie predaja malých rýb neurčených na ľudskú spotrebu spôsobuje dodatočné problémy, pretože v mnohých prístavoch EÚ neexistuje infraštruktúra ani podniky, ktoré by sa venovali predaju tohto druhu surovín.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 311, 12.9. 2014, s. 68.

2.1.3. A napokon sa zvyšuje potreba skladovacích priestorov na palube, a najmä pracovné vyťaženie personálu, ktorý musí triediť viac druhov a veľkostí, v dôsledku čoho dochádza k väčšiemu stresu a rizikám.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky rámec interoperability – stratégia vykonávania

[COM(2017) 134 final]

(2018/C 081/24)

Spravodajca: **Brian CURTIS**

Žiadosť	Európska komisia, 31.5.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	2.10.2017
Prijaté v pléne	18.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	180/2/0

1. Závěry a odporúčania

Závěry

1.1. Digitálne hospodárstvo, a najmä jeho súvisiaci a podporný rámec pre verejné služby, má kľúčový význam pre bezproblémové a účinné fungovanie občianskej spoločnosti v EÚ. Výbor víta stály pokrok a podporu, ktorú Európska komisia poskytuje v súvislosti s týmto ďalším rozvojom európskeho rámca interoperability.

1.2. V oznámení sa uvádza, že sa dosiahol ďalší pokrok, pokiaľ ide o poradenskú a súdržnú úlohu, ktorú zohráva GR DIGIT v súvislosti s povzbudzovaním členských štátov a ich orgánov verejnej správy na všetkých úrovniach, aby ich prepojenie bolo plynulé.

1.3. Konštatuje však, že medzi členskými štátmi a v rámci nich existujú výrazné rozdiely v kapacite interoperability. V súčasnosti platí konsenzus, že postupy v oblasti regulácie alebo povinného riadenia sú naďalej nedotknuteľné, čo však kladie väčšiu zodpovednosť na členské štáty, aby sa všetkými možnými spôsobmi dobrovoľne zasadzovali za naplnenie ducha a podstaty európskeho rámca interoperability a jeho vykonávacích programov. Bezpečnosť a ochrana súkromia je naďalej jednou z dvanástich zásad európskeho rámca interoperability a EHSV s potešením konštatuje, že tieto zásady sú rozpracované podrobnejšie a sú predmetom dvoch jasných odporúčaní vo vykonávaní plánu pre interoperabilitu. Európsky rámec pre interoperabilitu vzhľadom na svoju povahu ponúka široký rámec, v ktorom môžu členské štáty uplatňovať svoje práva na subsidiaritu, je však nepochybné, že verejnosť je vo veľkej miere znepokojená, pokiaľ ide o vlastníctvo osobných údajov, ich využívanie a bezpečnosť, a tieto obavy sú spoločné v celej Európe. Tieto otázky sa spájajú so základnými právami zakotvenými v zmluvách EÚ.

Odporúčania

1.4. EHSV by privítal plné zapojenie členských štátov a inštitúcií Európskej únie, pokiaľ ide o realizáciu európskeho rámca interoperability.

1.5. Hoci kybernetická bezpečnosť nepatrí do pôsobnosti tohto oznámenia, je zjavné, že jej význam treba opakovane vyzdvihnúť v ostatných nástrojoch EÚ s cieľom zabezpečiť, aby väčšia interoperabilita a verejný prístup neznamenali väčšiu zraniteľnosť z dôvodu narastajúcej hrozby kybernetického útoku.

1.6. Ďalšou spoločnou obavou je spôsob, ako podporiť tých, ktorí z rozdielnych dôvodov nie sú schopní držať krok s rýchlo sa rozširujúcim a prevládajúcim svetom digitálnych služieb. EHSV naliehavo žiada členské štáty, aby prijali odporúčania súvisiace s európskym rámcom interoperability, pokiaľ ide o zameranie na užívateľa, a najmä odporúčanie, ktoré vyzýva na poskytovanie digitálnych verejných služieb viacerými prostriedkami, či už fyzickými alebo digitálnymi.

1.7. EHSV má určité obavy v súvislosti s tým, že v akčných bodoch nie sú vymedzené ciele a zdá sa, že ide o spoločnú zodpovednosť členských štátov a Komisie. Jasnejšie vymedzené zodpovednosti a uvedenie priorít by pomohlo pri rozdeľovaní zdrojov.

1.8. Treba spresniť, ako možno splniť požiadavku týkajúcu sa zamerania na potreby podnikov a občanov (služby zamerané na užívateľa).

1.9. Výbor odporúča, aby sa pri meraní úrovne vykonávania európskeho rámca interoperability uprednostňovali občianske a obchodné podujatia a súvisiace postupy obsiahnuté v prílohe II k návrhu COM(2017) 256, ktorý prijala Komisia.

1.10. Výbor konštatuje, že Pozorovateľňa vnútroštátneho rámca interoperability (NIFO) prostredníctvom svojej aktívnej činnosti poskytuje pevný základ pre budúce odporúčania. Táto činnosť by mohla v horizonte dvoch až troch rokov poskytnúť základ pre prípadné vytvorenie štatutárneho nástroja, ktorý by mohol riešiť doposiaľ nevyriešené otázky.

2. Úvod

2.1. Dobudovanie jednotného digitálneho trhu je jednou z 10 politických priorít Európskej komisie a európskej ekonomike by ročne mohlo priniesť 415 miliárd EUR, vytvárať pracovné miesta a transformovať verejné služby. Kľúčovým bodom jednotného digitálneho trhu je potreba digitálnej spolupráce orgánov verejnej správy. Verejný sektor zabezpečuje viac ako 25 % celkovej zamestnanosti a prostredníctvom verejného obstarávania predstavuje pätinu HDP EÚ. Nárast počtu študentských výmen, objemu cestovného ruchu, migrácie, rozvoja cezhraničného obchodu a nakupovania online zvyšuje potrebu interoperability v mnohých oblastiach.

2.2. Európsky rámec interoperability bol prvýkrát prijatý v roku 2010. Prostredníctvom odporúčaní založených na základných zásadách interoperability a koncepčných modeloch poskytol konkrétne usmernenia pre orgány verejnej správy o tom, ako vytvoriť interoperabilné verejné služby.

2.3. Program pre riešenia interoperability pre orgány európskej verejnej správy (ISA) (2010 – 2015) a nadväzujúci program ISA² (2016 – 2020) sú hlavnými nástrojmi, prostredníctvom ktorých sa realizoval európsky rámec interoperability z roku 2010.

2.4. Od roku 2010 sa vypracovali európske politiky a iniciatívy ovplyvňujúce verejný sektor, napríklad revidovaná smernica o opakovanom použití informácií verejného sektora, nariadenie o elektronickej identifikácii⁽¹⁾ a akčný plán pre elektronickej verejnú správu na roky 2016 – 2020, respektíve sa v súčasnosti pripravujú, ako napr. jednotná digitálna brána a cezhraničný voľný tok neosobných údajov.

2.5. Informačná technológia je rýchlo rastúcim odvetvím v oblastiach, ako sú otvorené údaje a cloud computing.

2.6. Príslušné body uvedenej politiky a technológie spolu s potrebou vykonať opätovné preskúmanie účinnosti európskeho rámca interoperability vyústili v roku 2016 do konzultácie so zainteresovanými stranami, v rámci ktorej sa analyzovali potreby a problémy, s ktorými sa stretávajú zainteresované strany v súvislosti s interoperabilitou a vykonávaním európskeho rámca interoperability, určili sa vplyvy, ktoré môžu vyplývať z očakávaných opätovných preskúmaní, a zhromažďovala sa spätná väzba o pridanej hodnote.

2.7. Výsledkom nového rámca je, že sa kladie väčší dôraz na spôsob, akým by sa zásady interoperability a modely mali uplatňovať v praxi a objasňuje sa ústredná úloha európskeho rámca interoperability pri prepájaní štátnych rámcov s rámcami, ktoré sa týkajú konkrétnych oblastí. Počet odporúčaní sa z 25 zvýšil na 47 v dôsledku toho, že aktualizované a najnovšie predložené odporúčania o interoperabilite sú konkrétnejšie, vďaka čomu sa ľahšie realizujú, a vo väčšej miere sa zameriavajú na otvorenosť a správu informácií, prenosnosť údajov, riadenie interoperability a integrované poskytovanie služieb.

⁽¹⁾ Nariadenie (EÚ) č. 910/2014 (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73) o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronickej transakcie na vnútornom trhu poskytuje predvídateľné regulačné prostredie, ktoré umožňuje bezpečné a bezproblémové elektronickej interakcie medzi podnikmi, občanmi a orgánmi verejnej správy.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1. V oznámení sa uvádza všeobecný prehľad, preskúmanie a analýza doteraz dosiahnutého pokroku a priority do budúcnosti. V prílohe I oznámenia sa uvádza 22 opatrení zameraných na päť oblastí. Tieto opatrenia podporuje aj príloha II, v ktorej sú stanovené zásady nového európskeho rámca interoperability a uvádza sa v nej 47 spresnených odporúčaní. Cieľom je zabezpečiť plynulé poskytovanie služieb a toky údajov pre európske orgány verejnej správy prostredníctvom dodržiavania všeobecného rámca európskeho rámca interoperability, ktorý vychádza z koncepčného modelu tohto európskeho rámca.

3.2. Na to, aby ľudia mohli slobodne pracovať a premiestňovať sa a aby podniky mohli využívať výhody nerušeného obchodu a kapitálových tokov vo všetkých členských štátoch, je mimoriadne dôležité zaviesť efektívne digitálne verejné služby. Členské štáty modernizujú svoje verejné správy zavádzaním rozsiahlej digitalizácie, avšak interoperabilita má zásadný význam, aby sa zabránilo vytvoreniu izolovaných digitálnych prostredí a následne elektronickým prekážkam pri uplatňovaní štyroch slobôd.

3.3. Podľa rámca si primeraná interoperabilita vyžaduje, aby sa súčasné a potenciálne prekážky riešili na úrovni právnych otázok, organizačných aspektov, problematiky údajov a sémantiky a technických výziev. Vykonávanie a opätovné preskúmanie programov ISA a ISA² prešli dlhým vývojom, pokiaľ ide o určenie a riešenie týchto aspektov, zostáva však vykonať ešte veľa práce.

3.4. Podľa najnovších dostupných údajov zosúladenie štátnej rámcovej interoperability s európskym rámcom interoperability dosiahlo mieru 76 %, avšak v roku 2016 bola úroveň vykonávania štátneho rámca interoperability v konkrétnych štátnych projektoch 56 %⁽²⁾, čo dokazuje, že stále existujú problémy, pokiaľ ide o praktické vykonávanie súčasných odporúčaní. Preto je jasné, že je potrebné ďalšie osobitné usmernenie, ktoré je uvedené v prílohe II.

3.5. Dvanásť zásad zostáva v podstate rovnakých, ako v predchádzajúcom európskom rámci interoperability, no odráža najnovší politický a technický vývoj. Sú zoskupené do týchto štyroch kategórií:

Stanovenie kontextu pre činnosť EÚ v oblasti interoperability

1. subsidiarita a proporcionalita

Kľúčová interoperabilita

2. otvorenosť
3. transparentnosť
4. opakovaná použiteľnosť
5. technologická neutralita a prenosnosť údajov

Všeobecné potreby a očakávania používateľov

6. zameranie na používateľa
7. začlenenie a dostupnosť
8. bezpečnosť a ochrana súkromia
9. viacjazyčnosť

Spolupráca medzi orgánmi verejnej správy

10. administratívne zjednodušenie
11. uchovávanie informácií
12. posúdenie účinnosti a efektívnosti.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/docs/publications/report_2016_rev9_single_pages.pdf

3.6. Oznámenie vyzýva orgány verejnej správy, aby zlepšili svoje celoštátne riadenie aktivít v oblasti interoperability, využívali spoločné operačné modely na rozvoj lepších digitálnych verejných služieb a zahrnuli potreby občanov a podnikov z iných členských štátov, aby údaje, ktoré vlastnia, spravovali v spoločných sémantických a syntaktických formátoch, aby sa dali ľahšie zverejňovať na portáloch a aby ich zhromažďovali, vymieňali si ich a opakovane ich používali.

3.7. V oznámení sa prezentuje konsolidovaný koncepčný model európskeho rámca interoperability, ktorý je založený na syntéze modelu interoperability a modelu pre integrované verejné služby. Vzťahuje sa na všetky digitálne verejné služby s osobitným zameraním na aspekty riadenia. Rozbor zásad a modelov je názorne predstavený v podobe 47 konkrétnych odporúčaní. Sprievodný akčný plán v oblasti interoperability poskytuje ďalšie konkrétne návrhy na realizáciu. Tieto návrhy prispievajú k lepšiemu objasneniu koncepčného modelu a takisto sa zaoberajú konkrétnymi operačnými otázkami, ktoré vyplynuli z konzultácie v roku 2016.

3.8. Napríklad v dôsledku spoločného problému pôvodných systémov vypracovaných na riešenie miestnych otázok a otázok týkajúcich sa konkrétnych oblastí sa vytvorili roztrieštené „ostrovy“ IKT. Jedno z odporúčaní, ktoré sa zaoberá uvedenou otázkou, má takéto znenie: „Používajte otvorené špecifikácie, ak sú k dispozícii, aby sa pri zriaďovaní európskych verejných služieb zabezpečila technická interoperabilita“ (odporúčanie č. 33). Tento proces podporuje akčný plán, ktorý vymedzuje sedem oblastí činnosti (12 až 18), v ktorých sa navrhujú konkrétne opatrenia.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Výbor víta ďalší rozvoj európskeho rámca interoperability a konštatuje, že je pravdepodobné, že v októbri 2017 bude počas estónskeho predsedníctva Rady vydané ministerské vyhlásenie o elektronickej štátnej správe, okrem iného k realizácii európskeho rámca interoperability. EHSV uznáva význam digitálneho hospodárstva pre občiansku spoločnosť v EÚ a prostredníctvom svojich stanovísk v posledných rokoch ponúkol konštruktívne názory o digitálnej agende a jej nástupníckom programe, ktorým je jednotný digitálny trh ⁽³⁾.

4.2. Počas uplynulého desaťročia boli akčné plány pre elektronickej verejnú správu ⁽⁴⁾ účinnými politickými nástrojmi na podporu modernizácie orgánov verejnej správy v celej EÚ. Slúžia na podporu koordinácie a spolupráce medzi členskými štátmi a Komisiou a viedli k jednotným akciám týkajúcim sa elektronickej verejnej správy, ktorej kľúčovou súčasťou je európsky rámec interoperability.

4.3. Vykonávací strategiu pre nový európsky rámec interoperability odráža mnohé z odporúčaní uvedených v predchádzajúcich stanoviskách výboru a zdôrazňuje rastúcu potrebu prijímať naliehavo potrebné a zosúladené opatrenia zo strany orgánov verejnej správy v celej EÚ. Niektoré predchádzajúce výhrady členských štátov týkajúce sa európskeho rámca interoperability už boli vo veľkej miere vyriešené, a hoci ešte stále zostáva čo robiť, hlavné ťažkosti v oblasti realizácie sa skôr týkajú zdrojov a pretrvávajúcich problémov, ako zásadných záležitostí.

4.4. V predchádzajúcom stanovisku výboru na tému *Interoperabilita ako prostriedok modernizácie verejného sektora* ⁽⁵⁾ sa konštatuje, že sa zvyšuje informovanosť občanov a zároveň narastajú ich obavy v súvislosti so zhromažďovaním a využívaním osobných údajov orgánmi verejnej správy alebo zhromažďovaním údajov v širšom meradle. Takisto si uvedomujú, že väčšia interoperabilita má vplyv na to, akým spôsobom sa môžu údaje vymieňať a využívať. Táto miera informovanosti je v súčasnosti ešte vyššia, a preto je povzbudivé vidieť, že boli zohľadnené otázky bezpečnosti a ochrany súkromia a uvádzajú sa odporúčania (body 46 a 47) s cieľom stanoviť prioritné opatrenia.

4.5. V rýchlo sa rozvíjajúcej oblasti, ako sú IKT, často dochádza k tomu, že technický vývoj a vývoj trhu predbieha politiku, ako aj právny a regulačný mandát a monitorovaciu kapacitu. Výbor preto v plnej miere súhlasí s tým, že Komisia v tomto návrhu presadzuje prístup na základe pravidelného preskúmania a prispôsobenia. NIFO zohráva v tejto súvislosti kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o poskytovanie služieb pre príslušné zainteresované strany. Umožňuje, aby sa koncepčné a právne rámce doplnili o mnohé praktické a technické detaily. Napríklad v 32 nedávno aktualizovaných informačných prehľadoch sa konsoliduje najnovšia informácia o vnútroštátnom štatúte zúčastnených krajín v oblasti interoperability ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 99; Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 92; Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 99; Ú. v. EÚ C 218, 11.09.2009, s. 36.

⁽⁴⁾ i2010 európsky akčný plán pre elektronickej verejnú správu na roky 2006 – 2010 a európsky akčný plán pre elektronickej verejnú správu na roky 2011 – 2015.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 99.

⁽⁶⁾ https://joinup.ec.europa.eu/community/nifo/og_page/nifo-factsheets.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Koncepčný model verejných služieb európskeho rámca interoperability zahŕňa návrh, plánovanie, vývoj, prevádzku a údržbu integrovaných verejných služieb na všetkých úrovniach verejnej správy od miestnej úrovne až po úroveň EÚ. Tieto stanovené zásady usmerňujú rozhodovanie o zavedení interoperabilných európskych verejných služieb s praktickými nástrojmi vo forme prakticky použiteľného súboru prvkov obsiahnutých v akčnom pláne o interoperabilite. V 22 akčných bodoch však nie sú vymedzené ciele a zdá sa, že ide o spoločnú zodpovednosť členských štátov a Komisie. Toto nie je návod na rozhodné kroky a vyžaduje si lepšiu zrozumiteľnosť. Stanovenie určitých priorít by mohlo pomôcť určiť spôsob, ako sa majú zdroje používať, najmä ak takéto zdroje budú pravdepodobne obmedzené.

5.2. V oznámení a jeho podporných dokumentoch sa zdôrazňuje požiadavka, aby boli služby zamerané na užívateľa, bolo by však vhodné objasniť, ako to dosiahnuť. Navrhuje sa, aby program ISA² zahŕňal opatrenie, ktoré bude vypracované v súvislosti s touto otázkou, napr. prostredníctvom rozvoja rámca a usmernení o spôsobe, ako uplatňovať zameranie na užívateľa v praxi.

5.3. Európsky rámec interoperability obsahuje definíciu verejných služieb vo svojom rozsahu pôsobnosti. Sú to takmer všetky druhy cezhraničných verejných služieb, čo môže spôsobiť ťažkosti pri presnom hodnotení a monitorovaní vykonávania európskeho rámca interoperability zo strany NIFO. Výbor odporúča, aby sa pri meraní úrovne vykonávania európskeho rámca interoperability uprednostňovali občianske a obchodné podujatia a súvisiace postupy obsiahnuté v prílohe II k návrhu COM(2017) 256, ktorý prijala Komisia.

5.4. Zásada subsidiarity bola doteraz v tejto oblasti uplatňovaná pomerne účinne. Oznámenie predstavuje ďalší krok v podpore interoperability, treba však ešte vykonať veľa práce. Výbor navrhuje, aby aktívna práca NIFO zabezpečila dobrý základ pre budúce odporúčania a v horizonte dvoch až troch rokov poskytla základ pre prípadné vytvorenie štatutárneho nástroja, ktorým by sa mohli riešiť doteraz neuzavreté otázky.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
George DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov a uľahčení cezhraničnej výmeny informácií o neplatení cestných poplatkov v Únii (prepracované znenie)

[COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)]

(2018/C 081/25)

Spravodajca: **Vitas MAČIULIS**

Konzultácia	Európsky parlament, 15/06/2017 Rada Európskej únie, 20/06/2017
Právny základ	článok 91 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	02/10/2017
Prijaté v pléne	18/10/2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	183/1/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) dôrazne podporuje návrh Európskej komisie z 31. mája 2017 o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov, ktorého cieľom je zlepšiť ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004. V posledných rokoch uplatňovanie týchto ustanovení v praxi ukázalo, že mnohé z nich nespĺňajú moderné požiadavky.

1.2. Elektronické cestné mýtné systémy na vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni už boli zavedené v 20 členských štátoch. Avšak nedostatočná interoperabilita systémov na medzinárodnej úrovni spôsobuje členským štátom značné straty príjmov, ako aj dodatočné náklady pre priamych účastníkov cestnej premávky. EHSV nabáda členské štáty, aby sa pri rozvoji vyspelého mechanizmu cestného mýta aktívne usilovali o cezhraničnú spoluprácu. Z dôvodu nedostatočnej spolupráce nedisponujú členské štáty možnosťou identifikovať konkrétne osoby, ktoré porušujú pravidlá, ak sú ich vozidlá evidované v zahraničí.

1.3. EHSV je pevne presvedčený, že by sa malo vyvinúť maximálne úsilie na zavedenie jednotného elektronického cestného mýtného systému v celej EÚ, ktorý bude založený na vyspelej technológii. EHSV sa zasadzuje za jednoduchý, flexibilný a lacný systém, ktorý možno rýchlo rozšíriť tak, aby pokrýval širšiu škálu používateľov a cestných sietí. Takýto systém by vytvoril priaznivý základ pre implementáciu nediskriminačných postupov výberu mýta na základe ustanovení predpisov o Eurovignette.

1.4. Palubné jednotky, ktoré sú kľúčovým prvkom elektronického cestného mýtného systému, nemusia byť jediným fyzickým zariadením. Mohlo by ísť o rôzne fyzicky alebo diaľkovo prepojené zariadenia, ako napríklad inteligentné telefóny a tablety, ktoré spoločne vykonávajú funkcie palubnej jednotky. EHSV odporúča podporovať vývoj osobitných IT aplikácií na tieto účely, čím by sa pre účastníkov cestnej premávky podstatne znížili náklady.

1.5. Niektoré členské štáty už používajú rôzne technológie na výber cestného mýta a prechod na jednotný systém by bol pre ne veľmi nákladný. EHSV preto odporúča Európskej komisii, aby hľadala pružné finančné, technické a právne nástroje, ktorými podporí členské štáty v úsilí o prepojenie rôznych existujúcich riešení do jedného interoperabilného systému. Ak by sa do prílohy smernice začlenil zoznam technológií používaných v systémoch s palubnou jednotkou, bolo by možné rýchlejšie reagovať na technický rozvoj a pomôcť dosiahnuť jednotnosť.

1.6. EHSV podporuje iniciatívu Európskej komisie zaviesť jedinú zmluvu s poskytovateľom Európskej služby elektronického výberu mýta (ďalej len „EETS“) pre všetkých užívateľov v EÚ. Tento krok pomôže zaviesť transparentnejšie a užívateľsky prístupné postupy.

1.7. Týmto spôsobom by bolo možné ľahšie a efektívnejšie získať späť od nečestných a podvodných účastníkov cestnej premávky nezaplatené poplatky za používanie ciest nezávisle od krajiny evidencie vozidla. EHSV odporúča, aby Komisia zvažila rozšírenie zmlúv, ktorými sa riadi používanie systému EUCARIS (Európsky informačný systém o vozidlách a vodičských preukazoch). Tento systém už krajinám poskytuje infraštruktúru a softvér, ktorý im umožňuje vymieňať si informácie o evidencii áut a vodičských preukazov, čo pomáha v boji proti krádežiam áut a podvodom súvisiacim s evidenciou.

1.8. Sociálne aspekty návrhu Európskej komisie sú takisto mimoriadne dôležité. MSP a mikropodniky prevažujú v odvetví nákladnej cestnej dopravy v celej EÚ. Elektronické mýto pre osobné autá je veľmi citlivou otázkou. Riešenia by preto mali byť veľmi starostlivo vyvážené.

2. Kontext a prehľad existujúcich mýtnych systémov

2.1. V roku 2012 sa vyberali poplatky za používanie ciest ťažkými nákladnými vozidlami v 20 členských štátoch a súkromnými automobilmi v 12 členských štátoch. Mýtna cestná sieť bola dlhá približne 72 000 kilometrov, z čoho 60 % bolo vybavených elektronickými systémami výberu mýta (ETC), ktoré boli od začiatku deväťdesiatych rokov zavádzané na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni a ktoré využívalo viac ako 20 miliónov používateľov ciest. Ako riešenia pre elektronický výber mýta sa najčastejšie prijímajú systémy vyhradených komunikácií s krátkym dosahom (DSRC). V priebehu posledných 10 rokov sa využívajú nové technológie vrátane satelitných technológií. V dôsledku toho existuje v rámci Európskej únie vedľa seba mnoho rozdielnych technológií, ktoré nie sú vo väčšine prípadov interoperabilné.

2.2. Účelom prijatia smernice 2004/52/ES bolo prostredníctvom vytvorenia Európskej služby elektronického výberu mýta (EETS) túto fragmentáciu trhu odstrániť. Podľa uvedenej smernice mala byť EETS k dispozícii pre ťažké nákladné vozidlá najneskôr od októbra 2012 a do októbra 2014 mala byť ponúknutá pre všetky ostatné typy vozidiel.

2.3. S cieľom zabezpečiť technickú kompatibilitu rôznych systémov výberu mýta a teda možnosť spojiť ich do tejto jednej služby, sa v smernici špecifikovali tri technológie, ktoré sa môžu používať pri elektronickom výbere mýta: mikrovlnná technológia DSRC, satelit (GNSS) a mobilné komunikácie (GSM).

2.4. Ustanovenia smernice 2004/52/ES sa na európskom mýtnom trhu v súčasnosti zatiaľ v plnej miere nezaviedli. Mýtné systémy ešte nie sú homogénne, pretože každý členský štát a mýtné úrady majú vlastný legislatívny kontext, ciele na vytvorenie systému, miestny kontext a dopravné podmienky.

2.5. EHSV v odporúčaní, ktoré predložil v mnohých svojich stanoviskách⁽¹⁾, zdôraznil význam spoločných noriem a cezhraničnej interoperability, ako prostriedku na zabezpečenie efektívnej cezhraničnej dopravy a rozvoj účinnej EETS.

2.6. Hlavné systémy spoplatňovania v EÚ sú:

2.6.1. Spoplatnené systémy na základe vzdialenosti: poplatok sa vypočítava na základe vzdialenosti prejdenej vozidlom a potom sa upravuje podľa iných parametrov charakterizujúcich vozidlo (celková hmotnosť vozidla, počet náprav, emisná trieda atď.). Ide o najčastejšie používaný typ systému v EÚ, pri ktorom sa používajú rôzne technické prostriedky na proporcionálne spoplatnenie vozidla na základe jeho skutočného používania cestnej infraštruktúry.

2.6.2. Spoplatnené systémy na základe času alebo na základe diaľničnej známky: poplatok sa vypočítava na základe daného časového obdobia a potom sa upravuje podľa rovnakých znakov vozidla uvedených vyššie. Súčasťou takýchto systémom je zakúpenie známky, na základe ktorej sa povoľuje používať určité cestné siete počas špecifického časového úseku (jeden deň, jeden mesiac alebo celý rok). Poplatok, ktorý sa má zaplatiť, je nezávislý od skutočného používania cestnej infraštruktúry.

(¹) Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 36.
Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 85.
Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 14.
Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 55.
Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 85.

2.6.3. Spoplatnené systémy na základe prístupu: poplatok sa uplatňuje hlavne na mestské zóny a špecifickú infraštruktúru, kde používateľ platí mýto za používanie motorového vozidla v príslušnej zóne. Takéto systémy umožňujú znížiť objem dopravy a znečistenie v osobitne citlivých častiach mesta alebo iných husto zastavaných mestských oblastiach.

2.7. V EÚ sa pri transakciách elektronického výberu mýta v systémoch na základe vzdialenosti používajú dve hlavné technológie: globálny navigačný satelitný systém (GNSS) a vyhradené komunikácie s krátkym dosahom (DSRC), čo je technológia mikrovln s frekvenciou 5,8 GHz prijatá Európskym výborom pre normalizáciu:

2.7.1. Technológia GNSS využíva údaje o polohe vozidla získané zo siete satelitov a pri stanovení poplatku sa meria vzdialenosť prejdená po ceste. Palubná jednotka identifikuje umiestnenie vozidla a zbiera a spracúva potrebné informácie bez pomoci cestných jednotiek. Ide o najpohodlnejší, ale zároveň najdrahší systém.

2.7.2. Technológia vyhradených komunikácií s krátkym dosahom (DSRC) je založená na obojsmernej rádiovkej komunikácii medzi pevným cestným zariadením (RSE) a mobilným zariadením (palubná jednotka) umiestneným vo vozidle. Prostredníctvom takejto komunikácie cestná infraštruktúra identifikuje účastníkov cestnej premávky (a ich vozidlá) na aktiváciu platby.

2.8. Systém automatického rozlišovania evidenčného čísla vozidla sa používa pri systémoch spoplatňovania na základe prístupu. Táto technológia využíva videokamery na čítanie evidenčných čísel vozidiel. Nevyžaduje si palubné jednotky a zahŕňa menej nákladné cestné zariadenia.

2.9. V tabuľkách ďalej sa uvádza prehľad rôznych mýtnych systémov, ktoré sa používajú v jednotlivých krajinách EÚ:

2.9.1. Mýtné systémy na základe vzdialenosti pre ťažké úžitkové vozidlá:

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Voľný tok	GNSS s ANPR a/alebo DSRC	Maďarsko, Slovensko, Belgicko
Voľný tok	GNSS s infračerveným spektrom a/alebo DSRC	Nemecko
Voľný tok	DSRC	Rakúsko, Česká republika, Poľsko, Portugalsko, Spojené kráľovstvo (Tunel Dartford)
Voľný tok	ANPR	Spojené kráľovstvo (Tunel Dartford)
Voľný tok	ANPR a DSRC s palubnou jednotkou	Portugalsko (A22, ..., A25)
Sieť s mýtnicami	DSRC	Chorvátsko, Francúzsko, Grécko, Írsko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko, Španielsko, Spojené kráľovstvo

2.9.2. Mýtné systémy pre ľahké vozidlá na základe vzdialenosti:

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Voľný tok	DSCR/ANPR	Portugalsko

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Jednotlivé úseky s mýtnicami	DSCR/ANPR	Rakúsko (A9, A10 Tauern, A11 Karawanken, A13, Brenner a S16 Arlberg)
Sieť s mýtnicami	DSCR	Chorvátsko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Írsko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko, Španielsko

2.9.3. Mýtné systémy pre ľahké vozidlá na základe času:

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Diaľničná známka	e-Eurovignette	Dánsko, Luxembursko, Holandsko, Švédsko
Diaľničná známka	Elektronická diaľničná známka	Spojené kráľovstvo, Lotyšsko
Diaľničná známka	Nálepka	Bulharsko, Litva, Rumunsko

2.9.4. Mýtné systémy pre ľahké vozidlá na základe času:

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Diaľničná známka	Nálepka	Rakúsko, Bulharsko, Česká republika, Maďarsko (elektronická diaľničná známka), Rumunsko (papierová diaľničná známka), Slovinsko, Slovensko
Mýto s fyzickou bariérou alebo voľným tokom	DSRC, ANPR – líši sa v závislosti od jednotlivých systémov	Spojené kráľovstvo

2.9.5. Mýtné systémy pre ľahké vozidlá na základe prístupu ⁽²⁾:

Mýtné systémy	Použitá technológia	Krajina
Poplatok za prístup (poplatok za kordón)	ANPR	Švédsko (Štokholm)
Poplatok za prístup (známka)	ANPR	Spojené kráľovstvo (Londýn – poplatok za použitie motorového vozidla v centrálnej mestskej zóne), Miláno (poplatok za použitie motorového vozidla v zóne C)

3. Opis hlavných problémov

3.1. Európska komisia vo svojom oznámení z augusta 2012 o vykonávaní Európskej služby elektronického výberu mýta (COM(2012) 474 final), jasne uvádza, že „neimplementovanie EETS v predpokladanom čase nie je spôsobené technickými dôvodmi“, ale skôr tým, že implementáciu „brzdí nedostatočná spolupráca medzi rôznymi záujmovými skupinami“ a nedostatočné úsilie zo strany členských štátov. Európsky parlament vo svojej správe z apríla 2013 o stratégii vo veci služby elektronického výberu mýta a systému diaľničných známk pre ľahké osobné vozidlá v Európe (A7 – 0142/2013) zaujal rovnaký postoj a „súhlasí s Komisiou, že technológia na interoperabilné systémy už existuje“.

⁽²⁾ Štúdia *State of the Art of Electronic Road Tolling*, MOVE/D3/2014-259.

3.2. Pri väčšine mýtnych systémov je nutné, aby si účastníci cestnej premávky nainštalovali vo svojich vozidlách palubné jednotky. Niektoré z nich umožňujú cezhraničnú interoperabilitu, väčšina však nie. Tým vznikajú účastníkom cestnej premávky náklady a zaťaženie, pretože musia svoje vozidlá vybaviť viacerými palubnými jednotkami, aby mohli bez prekážok viesť vozidlo v rôznych krajinách. Súčasný náklady sa odhadujú na 334 miliónov EUR ročne a do roku 2025 by mali klesnúť tesne pod 300 miliónov EUR ročne.

3.3. Dosiahla sa určitá cezhraničná interoperabilita, ale v Chorvátsku, Českej republike, Nemecku, Grécku, Maďarsku, Írsku, Taliansku, Poľsku, na Slovensku, v Slovinsku a Spojenom kráľovstve sa stále na zaplatenie mýta môžu použiť iba vnútroštátne palubné jednotky. Jedným z cieľov právnych predpisov o EETS bolo umožniť prepojenie palubných jednotiek s inými zariadeniami vo vnútri vozidiel, najmä s digitálnymi tachografmi. Prepojenie s tachografmi sa však neukázalo ako sľubné.

3.4. Nedostatočná cezhraničná interoperabilita taktiež spôsobuje náklady orgánom, ktoré musia obstarávať nadbytočné palubné jednotky, ktoré fungujú vnútroštátne, ale nedajú sa použiť v zahraničí, a zabezpečovať pre ne údržbu. V každom vnútroštátnom systéme, v ktorom sa poloha vozidiel určuje satelitom, dosahujú jednorazové náklady na obstaranie palubných jednotiek 120 miliónov EUR a náklady na údržbu 14,5 milióna EUR ročne⁽³⁾.

3.5. Ešte stále nemáme EETS v plnom rozsahu a pri dosahovaní interoperability nastal len veľmi malý pokrok. Poskytovatelia služieb čelia pri vstupe na trh značným prekážkam, ako sú diskriminačné zaobchádzanie zo strany orgánov, dlhé a meniace sa schvaľovacie postupy, ako aj technické špecifiká miestnych systémov, ktoré nie sú v súlade so zavedenými normami. Podpísaných bolo iba niekoľko obmedzených dohôd, ktoré zahŕňajú viac ako jednu krajinu EÚ. Hlavnými dôvodmi sú:

3.5.1. Na niektorých vnútroštátnych trhoch má súčasný prevádzkovateľ mýtného systému privilegované postavenie. Bráni to implementácii harmonizovaných a nediskriminačných postupov výberu mýta v EÚ.

3.5.2. Právne predpisy o EETS spôsobujú prekážky: najmä povinnosť poskytovateľov EETS ponúkať služby v celej EÚ do 24 mesiacov.

3.5.3. Vnútroštátne mýtné systémy používajú tri technológie, ktoré umožňujú právne predpisy o EETS, značne odlišnými spôsobmi, čo sťažuje dosiahnutie cezhraničnej interoperability a spôsobuje náklady.

3.6. V právnych predpisoch o EETS chýbajú účinné ustanovenia týkajúce sa vymáhania platby mýta v prípade vozidiel evidovaných v inej krajine EÚ. Medzinárodná doprava tvorí na niektorých miestach významný podiel z celkových príjmov z mýtného systému, a preto obmedzenie vyhýbania sa plateniu mýta zahraničnými používateľmi je veľkou výzvou. Členský štát, v ktorom zisťujú nezaplatenie mýta automatické kontrolné zariadenia, nemôže neplatiča identifikovať podľa evidenčného čísla vozidla, ak je vozidlo evidované v zahraničí. Na úrovni EÚ neexistuje právny základ na výmenu údajov o evidencii vozidiel medzi členskými štátmi na účely vymáhania mýta. V dôsledku toho dosahujú ušlé príjmy vo vnútroštátnych, regionálnych a miestnych mýtnych systémoch až 300 miliónov EUR ročne⁽⁴⁾.

3.7. Je veľmi potrebné, aby sa na úrovni EÚ presadzovala výmena informácií o vyhýbaní sa plateniu mýta a aby rôzne mýtné úrady disponovali väčšími právomocami na identifikovanie porušovateľov a začatie postupov vymáhania. Pokiaľ ide o vymáhanie platby mýta, členské štáty majú povinnosť preukázať, že s účastníkmi cestnej premávky sa zaobchádza rovnako a tiež zaručiť, že sankcie sa riadne uplatňujú.

3.8. Záväzná požiadavka, aby všetci poskytovatelia EETS pokrývali všetky typy vozidiel a každú oblasť elektronického mýta v Európe, sa považuje za neprimeranú. Efektívnejšie by bolo, keby poskytovatelia EETS namiesto povinnosti poskytovať úplné, ale nákladné služby, mohli slobodne reagovať na požiadavky svojich zákazníkov.

⁽³⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov a uľahčení cezhraničnej výmeny informácií o nezaplatenom cestnom mýte v Únii (prepracované znenie) COM(2017) 0280 final.

⁽⁴⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov a uľahčení cezhraničnej výmeny informácií o nezaplatenom cestnom mýte v Únii (prepracované znenie) COM(2017) 0280 final.

3.9. Zmeny smernice o interoperabilite a rozhodnutia o EETS, ktoré navrhuje Komisia, prinesú užívateľom cestnej premávky úspory vo výške 370 miliónov EUR (čistá súčasná hodnota – NPV, 2016 – 2025). Väčšina z týchto úspor prinesie výhody odvetviu kamiónovej dopravy, ktoré pozostáva prevažne z MSP. Správcovia cestnej siete budú mať úžitok z úspor spojených s neobstarávaním nadbytočných palubných jednotiek (48 miliónov EUR NPV) a z dodatočných príjmov z mýta vyplývajúcich z lepších pravidiel pre cezhraničné vymáhanie (150 miliónov EUR ročne). Poskytovatelia EETS zaznamenajú zníženie regulačného zaťaženia súvisiaceho so vstupom na vnútroštátne trhy (10 miliónov EUR NPV, na predpokladanú skupinu 12 poskytovateľov EETS). Okrem toho sa ich trh rozšíri o dodatočné príjmy v hodnote 700 miliónov EUR ročne⁽⁵⁾.

4. Hlavné prvky návrhu Komisie na prepracované znenie smernice 2004/52/ES

4.1. Primerané cezhraničné vymáhanie by sa realizovalo takto:

4.1.1. Medzi členskými štátmi sa musí zaviesť jednoduchý automatický mechanizmus výmeny informácií. Budú sa zavádzať nové mechanizmy a právne dohody s cieľom riešiť problém cezhraničného vymáhania pri vyhýbaní sa plateniu mýtného. Tieto informácie by členským štátom umožnili ďalej sa zaoberať prípadmi nezaplatenia mýta vodičmi, ktorí nemajú v danom členskom štáte pobyt.

4.1.2. Systém by zahŕňal všetky typy vozidiel a všetky druhy elektronických mýtnych systémov vrátane výberu mýta s video systémom.

4.2. Hlavné návrhy z hľadiska používaných technológií a zaobchádzania s ľahkými vozidlami sú nasledovné:

4.2.1. Zoznam technológií sa presunul do prílohy smernice. Týmto spôsobom bude možné rýchlejšie a účinnejšie reagovať na technologický pokrok.

4.2.2. Uvedený zoznam technológií by sa nemenil a v budúcnosti by sa mohol upraviť iba po dôkladnom testovaní, normalizačnej práci atď.

4.2.3. Komisia navrhuje oddeliť EETS v prípade ťažkých úžitkových vozidiel a ľahkých vozidiel, aby sa obe mohli poskytovať nezávisle od seba.

4.2.4. Bude existovať výnimka, na základe ktorej budú môcť poskytovatelia EETS v prípade ľahkých vozidiel poskytovať zákazníkom palubné jednotky DSRC.

4.3. Zjednotia sa vymedzenia EETS a navrhnú sa určité objasnenia:

4.3.1. Objasňuje sa, že EETS musia poskytovať poskytovatelia EETS, nie mýtné úrady. Poskytovateľom EETS budú mať zaručený rovnaký prístup na trh ako vnútroštátni poskytovatelia služieb výberu mýta. Zákazníci budú mať vďaka tomu väčší výber služieb výberu mýta. Členské štáty nebudú mať povinnosť zabezpečiť zavedenie služby EETS do určitého času.

4.3.2. Palubné jednotky nemusia tvoriť jediné fyzické zariadenie, ale môžu pozostávať z niekoľkých zariadení prepojených fyzicky alebo na diaľku vrátane zariadenia, ktoré už bolo nainštalované v motorovom vozidle, ako sú navigačné systémy, ktoré poskytujú všetky funkcie palubnej jednotky. Tá istá palubná jednotka by sa mala používať pri všetkých cestných mýtnych systémoch a prenosné zariadenia, ako sú inteligentné telefóny, sa môžu používať spolu s pevnými palubnými jednotkami.

5. Možné prekážky pre vykonávanie návrhu Komisie

5.1. Dosiadnutie cezhraničnej interoperability by mohlo spôsobiť značnú administratívnu záťaž a vysoké náklady vzhľadom na právne, technické a prevádzkové rozdiely v jednotlivých vnútroštátnych systémoch výberu mýta, ktoré vyplývajú z využívania rozdielnych technológií.

5.2. Komisia by mala zvážiť možnosť vytvorenia mechanizmu financovania na prekonanie týchto ťažkostí. Vyčlenenie nevyhnutných finančných prostriedkov by členské štáty povzbudilo v tom, aby zabezpečili, že ich vnútroštátne systémy budú na úrovni EÚ interoperabilné.

5.3. Na to je dôležité, aby sa služby EETS mohli rozvíjať súbežne s vnútroštátnymi službami. Je však možné, že poskytovatelia EETS by čelili niektorým formám diskriminačného zaobchádzania zo strany miestnych orgánov v členských štátoch.

⁽⁵⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie: Zhrnutie posúdenia dosahu (SWD(2017) 191 final).

5.4. Sociálne aspekty tohto návrhu sú takisto mimoriadne dôležité. MSP a mikropodniky prevažujú v odvetví nákladnej cestnej dopravy v celej EÚ a vplyv na ne by mal byť pozitívny. Verejnosť nemusí kladne prijať rozšírenie uplatňovania tak, že väčšia časť cestnej siete bude podliehať elektronickému mýtu pre osobné autá a riešenia v tejto veci by sa preto mali veľmi starostlivo vyvážiť.

5.5. Zintenzívnením výskumu a vývoja technických a IT riešení v elektronických mýtnych systémoch by sa náklady pre užívateľov mohli znížiť. Podpora inovácií v tejto oblasti je kľúčovým bodom, na ktorý by mala Európska komisia kladť dôraz.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami

[COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)]

a

Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami, pokiaľ ide o niektoré ustanovenia týkajúce sa zdaňovania vozidiel

[COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]

(2018/C 081/26)

Spravodajca: **Alberto MAZZOLA**

Konzultácia	Európska rada 12. 6. 2017 a 23. 6. 2017 Európsky parlament 15. 6. 2017
Právny základ	článok 91 a článok 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	2. 10. 2017
Dátum schválenia v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	121/2/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV je presvedčený, že zavedenie spravodlivého, transparentného, nediskriminačného a nebyrokratického systému spoplatnenia cestnej infraštruktúry v EÚ, ktorý by poradne zohľadňoval využívanie ciest a externé náklady spôsobené nákladnými autami, autobusmi a osobnými vozidlami bez fragmentácie režimov spoplatňovania a v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“, by mohlo mať pozitívny vplyv na boj proti zhoršovaniu kvality cestnej infraštruktúry, dopravným zápcham (kongescii) a znečisteniu. Za podmienok uvedených nižšie by sa tento systém mohol postupne zaviesť pre ľahké úžitkové vozidlá a ťažké úžitkové vozidlá v rámci celej transeurópskej dopravnej siete, počínajúc tou prioritnou.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité aktualizovať spoločný právny rámec s cieľom zabezpečiť jednotné uplatňovanie pravidiel pre všetkých účastníkov cestnej premávky, a to najmä pokiaľ ide o systém poplatkov na základe vzdialenosti na úrovni EÚ v súvislosti s používaním cestnej infraštruktúry európskeho významu, ako sú cesty siete TEN-T, diaľnice a vnútroštátne cesty s významným podielom medzinárodnej dopravy.

1.3. Odvetvie dopravy zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní mobility a sociálno-ekonomického rozvoja EÚ a EHSV sa domnieva, že je nevyhnutná optimalizácia siete dopravnej infraštruktúry s cieľom reagovať na výzvy v oblasti rastu a trvalej udržateľnosti. Investície do infraštruktúry majú zásadný význam pre hospodársky rast a zamestnanosť, keďže zvýšenie výdavkov na infraštruktúru o 1 % vedie k zvýšeniu úrovne výsledkov o 0,4 % počas toho istého roka a o 1,5 % po štyroch rokoch⁽¹⁾.

1.4. EHSV so znepokojením konštatuje, že hoci potreby dopravnej infraštruktúry sa odhadujú približne na 130 mld. EUR ročne v rámci celej Európy, priemerná úroveň investícií v EÚ je výrazne nižšia ako 100 miliárd EUR od začiatku krízy⁽²⁾. V EÚ došlo k zníženiu výdavkov na údržbu cestnej infraštruktúry napriek novému rámcu pre rozvoj

⁽¹⁾ IMF, *World Economic Outlook*, 10.2014.

⁽²⁾ ITF (2015), *ITF Transport Outlook 2015*, OECD Publishing, Paríž.

transeurópskej dopravnej siete zavedenému na konci roka 2013⁽³⁾ a opatreniam podporovaným zo štrukturálnych fondov EÚ⁽⁴⁾. Vo viacročnom finančnom rámci na obdobie rokov 2021 – 2027 sa sotva zvýšia zdroje potrebné na tento účel.

1.5. EHSV pokladá za nesmierne dôležité, aby sa príjmy za použitie cestnej infraštruktúry vynakladali na tieto účely: príjmy súvisiace s používaním infraštruktúry na pokrytie nákladov na výstavbu, prevádzku, údržbu a rozvoj cestnej infraštruktúry, zatiaľ čo tie, ktoré sa týkajú externých nákladov, by sa mali použiť na zmiernenie negatívnych účinkov cestnej dopravy a zlepšenie výkonnosti prostredníctvom inovačných alternatívnych infraštruktúr, inovačných systémov riadenia premávky, automatizovanej jazdy, elektrifikácie, najmä staníc rýchleho nabíjania, a alternatívnych energetických systémov.

1.6. EHSV sa domnieva, že takto získané dodatočné príjmy, ktoré by pri riadnom uplatňovaní scenára zvoleného Komisiou mohli dosiahnuť viac ako 10 miliárd EUR ročne⁽⁵⁾, 20 miliárd EUR v prípade zavedenia povinnosti pre všetky ťažké úžitkové vozidlá a ešte viac, ak by sa uplatňovanie rozšírilo aj na ľahké úžitkové vozidlá, by mohli významne prispieť k dokončeniu a fungovaniu transeurópskej dopravnej siete vrátane technologických komponentov. Verejné príspevky na financovanie infraštruktúry majú však naďalej zásadný význam a prevahu.

1.7. EHSV sa domnieva, že revízia právnych predpisov týkajúcich sa Eurovignette je príležitosťou vytvoriť spoločné a harmonizované normy s cieľom monitorovať a zlepšiť správne uplatňovanie právnych predpisov, vytvorením osobitného registra EÚ a zhromažďovaním presných informácií od členských štátov.

1.8. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné, aby na vnútornom trhu s dopravou neexistovali diskriminačné praktiky a vyzýva Komisiu, aby urýchlene konala s cieľom zabezpečiť úplné dodržiavanie regulačného rámca EÚ: konkrétne, uplatňované sadzby a zľavy pre pravidelných resp. vnútroštátnych užívateľov nesmú byť diskriminačným prvkom pre príležitostných resp. zahraničných používateľov.

1.9. Ďalším veľkým zdrojom znepokojenia pre EHSV sú dôsledky zmeny klímy, a úroveň ochrany životného prostredia ako aj všetky otázky týkajúce sa zdravia a sociálneho zabezpečenia v súvislosti s racionálnym využívaním dopravy. Ako už bolo zdôraznené, „cieľ v oblasti dopravy, ktorým je zníženie emisií skleníkových plynov o 60 % oproti úrovni emisií v roku 1990, je veľmi ambicióznym a vyžaduje si veľké úsilie“⁽⁶⁾.

1.10. EHSV opakovane zdôrazňuje potrebu flexibilne uplatňovať zásady „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“ v súvislosti s okrajovými regiónmi a vzdialenými vidieckymi, horskými a ostrovnými oblasťami, aby sa zabránilo vzniku účinkov, ktoré budú nepriamo úmerné nákladom, a aby sa zachoval ich prínos ako nástroja na ovplyvňovanie výberu týkajúceho sa organizácie dopravných služieb a zároveň aby sa odstránila akákoľvek nekalá súťaž medzi jednotlivými druhmi dopravy (TEN/582 Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku).

1.11. EHSV takisto zastáva názor, že v snahe zabrániť zhoršeniu celosvetovej konkurencieschopnosti európskeho priemyslu je zásadné, aby sa preskúmali účinky smernice dva roky po nadobudnutí jej účinnosti, a to predovšetkým účinky, pokiaľ ide o prínosy plynúce z nových investícií, ako aj náklady na prepravu.

1.12. EHSV sa domnieva, že osobitnú pozornosť treba venovať prijateľnosti opatrení pre užívateľov, spotrebiteľov a občanov vo všeobecnosti, pokiaľ ide o transparentnosť a zrozumiteľnosť nového daňového rámca, s cieľom zabezpečiť – aj pomocou viacjazyčných diaľničných návěstí – okamžité a jasné pozitívne vnímanie zo strany používateľa, finalizáciu vybraných poplatkov a ich spravodlivé rozdelenie a určenie a zabrániť nadmernému a dvojitému zdaneniu, vrátane dvoch zhrňujúcich ukazovateľov kvality ciest, úrovne kongescie a úspor emisií za kilometer infraštruktúry.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1315/2013 z 11. decembra 2013 o usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete a o zrušení rozhodnutia č. 661/2010/EÚ (Ú. v. EÚ L 348, 20.12.2013, s. 1).

⁽⁴⁾ V rokoch 2014 – 15 dosahovali celkové investície, ktoré inštitúcie EÚ vynaložili na infraštruktúru základnej a komplexnej siete TEN-T počínajúc vlastnými finančnými zdrojmi (t. j. TEN-T/NPE, EFRR/Kohézny fond a úvery EIB) 30,67 mld. EUR v EÚ-28.

⁽⁵⁾ *Impact assessment for the Eurovignette Directive.*

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 10.

1.13. Podľa EHSV ak by sa zisky vyplývajúce z uplatnenia novej legislatívy vyčlenili na investície do dopravy v súlade s rozdelením uvedeným vyššie, bolo by možné vytvoriť viac než pol milióna ďalších pracovných miest.

1.14. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala monitorovať a posilniť nástroje pre správne a jednotné uplatňovanie nových právnych predpisov – vrátane pravidelných vedecky podložených kontrol hodnoty externých nákladov a skutočného vzťahu medzi systémami spoplatňovania a skutočnými emisiami z vozidiel, ktoré v súčasnosti nie sú priaznivé pre výkonnejšie vozidlá – a vypracovať podrobnú výročnú správu o pokroku pri uplatňovaní zmenenej smernice, ktorú by zaslala Európskemu parlamentu a Rade ako aj VR a EHSV.

2. Úvod

2.1. Doprava je kľúčovým pilierom jednotného európskeho priestoru a umožňuje konkrétne uskutočňovať voľný pohyb občanov, pracovníkov, tovaru a služieb v rámci Únie: efektívnosť a kvalita dopravných sietí má priamy vplyv na trvalo udržateľný rozvoj, kvalitu života a práce ako aj konkurencieschopnosť Európy.

2.2. Hospodárstvo cestnej dopravy v EÚ priamo zabezpečuje 5 miliónov pracovných miest a tvorí takmer 2 % HDP EÚ, pričom zahŕňa 344 000 prevádzkovateľov cestnej osobnej dopravy a viac ako 560 000 podnikov cestnej nákladnej dopravy⁽⁷⁾, čím významne prispieva k rastu a tvorbe pracovných miest v EÚ, a preto si vyžaduje proaktívne politické opatrenia.

2.3. Doprava je hlavným zdrojom znečistenia ovzdušia a v súčasnosti tvorí približne štvrtinu celkových emisií skleníkových plynov v Európe. Nákladné autá a autobusy sú zdrojom približne štvrtiny emisií z cestnej dopravy, pričom tento podiel by sa mal do roku 2030 zvýšiť o asi 10 % oproti roku 2010 (*referenčný scenár EÚ 2016: Energetika, doprava a emisie skleníkových plynov – trendy do roku 2050*). Európska komisia sa prvorado zamerala na 2 návrhy: jeden sa týka osvedčovania emisií oxidu uhličitého a spotreby paliva ťažkých úžitkových vozidiel a druhý monitorovania a nahlasovania takto osvedčených údajov.

2.4. Prijatá stratégia, ku ktorej mal EHSV možnosť vypracovať stanovisko⁽⁸⁾, stanovila podrobný plán, ako dosiahnuť nízkoemisnú mobilitu, ktorý bude impulzom pre tento prechod aj vzhľadom na ciele vytýčené v Parížskej dohode o zmene klímy.

2.5. Táto stratégia sleduje tri ciele: zabezpečiť efektívnejší systém dopravy, presadzovať alternatívne nízkouhlíkové zdroje energie v oblasti dopravy, presadzovať dopravné vozidlá s nízkymi resp. nulovými emisiami.

2.6. Rozsah pôsobnosti sa týka najmä cestnej dopravy, ktorá je zodpovedaná za vyše 70 % emisií skleníkových plynov z dopravy a veľkú mieru znečistenia ovzdušia, no i ostatné dopravné odvetvia musia prispieť svojím dielom.

2.7. S cieľom zabezpečiť účinnejšiu dopravu z hľadiska energetických nákladov a emisií je dôležité stanoviť správne cenové signály a zohľadniť externé náklady: v tejto súvislosti Komisia zamýšľa prechod na systémy spoplatňovania ciest na základe skutočne prejdenej vzdialenosti v kilometroch, ktorá by lepšie odrážala zásady „znečisťovateľ platí“ a „používateľ platí“.

2.8. Širším uplatňovaním zásad „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“ sa pristupuje k štyrom otázkam, ktorých odpovede možno nájsť v zavedení „spravodlivého a účinného spoplatnenia ciest“:

— Cestná doprava je zodpovedná za 17 % emisií CO₂ v EÚ a používanie vozidiel s nízkymi a nulovými emisiami nepostačuje na splnenie cieľov vytýčených v oblasti energetiky a klímy na rok 2030.

⁽⁷⁾ *EU Transport in Figures*, Európska komisia, 2016, (Doprava EÚ v číslach), údaje Eurostatu.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 84.

- Kvalita ciest EÚ sa zhoršuje z dôvodu znižujúcich sa investícií do infraštruktúry a odkladanej údržby bez toho, aby sa zohľadnil dlhodobý hospodársky vplyv.
- Niektoré členské štáty zaviedli dočasné poplatky (diaľničné známky), ktoré diskriminujú príležitostných zahraničných prevádzkovateľov.
- Znečistenie ovzdušia a kongescia spôsobené vozidlami na cestách predstavujú významné náklady pre spoločnosť.

2.9. Analýzy **hospodárskeho vplyvu** poukazujú na veľké rozdiely medzi nárastom nákladov pre účastníkov cestnej premávky, pre orgány a vykonávajúce inštitúcie, vyvážených vyššími príjmami, a znížením nákladov súvisiacich s kongesciou a inými externalitami, pričom sa poukázalo na potenciálne negatívne vplyvy z hľadiska distribúcie a vplyvu na MSP následkom vyšších nákladov⁽⁹⁾.

2.10. Digitálne technológie dokážu zvýšiť bezpečnosť, efektívnosť a inkluzívnosť dopravy, pričom umožňujú plynulú mobilitu až na miesto určenia, integrovanú logistiku a služby s pridanou hodnotou vďaka zavádzaniu inteligentných dopravných systémov vo všetkých typoch dopravy, čo je neoddeliteľnou súčasťou rozvoja multimodálnej transeurópskej dopravnej siete.

2.11. Opatrenia vypracované na európskej úrovni v oblasti dopravy s nízkymi emisiami môžu mať **značný vplyv na regionálne územia**, cez ktoré vedie dopravná infraštruktúra, spolu s priamymi dôsledkami pre plánovanie v oblasti energetiky, území, životného prostredia a dopravy a výrazným vplyvom na hospodárstvo a zamestnanosť.

2.12. Pokiaľ ide o **prijatie takýchto opatrení zo strany používateľov, spotrebiteľov** a občanov vo všeobecnosti, je potrebné urobiť viac po stránke transparentnosti a jasnosti na vytvorenie trhu s vozidlami s nízkymi emisiami a bez emisií: je potrebné pracovať na zlepšení informovania spotrebiteľov prostredníctvom označovania automobilov a na podpore prostredníctvom pravidiel v oblasti verejného obstarávania. Súčasne sa treba usilovať o transparentnosť nového daňového rámca, s cieľom zabezpečiť okamžité a jasné pozitívne vnímanie zo strany používateľa, finalizáciu dosiahnutých príjmov a ich spravodlivé rozdelenie a zabrániť nadmernému a dvojitému zdaneniu.

3. Zhrnutie návrhov Európskej komisie

3.1. V návrhoch Komisie sa spoplatňovanie týka cestnej infraštruktúry, je úmerné prejdenej vzdialenosti – s výnimkou režimov paušálnych cien ako tých, ktoré sú v súčasnosti stanovené aj v niektorých členských štátoch EÚ – a pokrýva všetky typy vozidiel – nielen ťažké nákladné vozidlá, ale aj autokary, autobusy, dodávky a osobné automobily, a tým prepravu tovaru i cestujúcich, a predpokladá modulovanie zdanenia v závislosti od „potenciálu“ vozidla znečisťovať a opotrebovať infraštruktúru. Ide konkrétne o tieto zmeny právnych predpisov:

- ustanovenia týkajúce sa mýta a užívateľských poplatkov, s odkazom na všetky vozidlá, a nielen na vozidlá s hmotnosťou nad 3,5 t.: aktualizácia smernice a rozšírenie jej pôsobnosti na všetky ťažké i ľahké úžitkové vozidlá od 1. 1. 2020, odstránenie výnimiek, odstránenie maximálnych hodnôt poplatkov za externé náklady a zjednodušenie požiadaviek na spoplatňovanie externých nákladov,
- postupné zrušenie časovo obmedzených sadzieb pre ťažké úžitkové vozidlá do 31. decembra 2023, a pre ľahké vozidlá do 31. decembra 2027 a zavedenie nového systému spoplatňovania na základe prejdenej vzdialenosti s metodikou výpočtu a posudzovania nákladov ako základu pre stanovenie taríf,
- úprava poplatkov za infraštruktúru pre ťažké úžitkové vozidlá na základe emisií CO₂ a postupné zrušenie súčasného systému diferenciacie zdaňovania na základe tried Euro od 1. januára 2022,

⁽⁹⁾ Support Study for the Impact Assessment Accompanying the Revision of the Eurovignette Directive (1999/62/EC), Zmluva o vykonaní štúdie č. MOVE/A3/119-2013 – 05.2017.

- dodatočné opatrenia pre ľahké vozidlá na riešenie medzimestskej kongescie ako aj emisií znečisťujúcich látok a CO₂ zo všetkých druhov vozidiel,
- požiadavka povinne spoplatňovať externé náklady aspoň na časti siete pre ťažké úžitkové vozidlá od 1. januára 2021.

3.2. V súlade so zásadami „znečisťovateľ platí“ a „používateľ platí“ by rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice 1999/62/ES malo prispieť k odstráneniu narušení hospodárskej súťaže v dôsledku súčasného oslobodenia autobusov a autokarov od poplatkov za používanie infraštruktúry.

3.3. Ďalší návrh zahŕňa zmeny na dosiahnutie postupného zníženia minimálnych sadzieb daní z ťažkých nákladných vozidiel až na nulu v piatich krokoch vykonaných počas piatich po sebe nasledujúcich rokov, pričom každý rok by došlo k zníženiu o 20 % zo súčasných minimálnych sadzieb.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV je presvedčený, že zavedenie spravodlivého, transparentného, nediskriminačného a nebyrokratického systému spoplatnenia cestnej infraštruktúry v EÚ, ktorý by proporčne zohľadňoval využívanie ciest a vedecky merateľné externé náklady spôsobené nákladnými autami, autobusmi a osobnými vozidlami bez fragmentácie režimov spoplatňovania, ale so stropom spoplatňovania externých nákladov a v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“, by mohlo mať pozitívny vplyv na boj proti zhoršovaniu kvality cestnej infraštruktúry, dopravným zápcham (kongescii) a znečisteniu.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité opätovne posúdiť, zmeniť a doplniť a posilniť jednotné uplatňovanie pravidiel EÚ, a tým vytvoriť spoločný právny rámec, ktorý zabezpečí jednotnú úroveň podmienok pre všetkých účastníkov cestnej premávky v cestnej doprave: smernica ponecháva členským štátom priestor na odlišné implementačné postupy a EHSV sa domnieva, že je potrebné uvažovať – po preverke po troch rokoch uplatňovania – o možnej nevyhnutnosti použiť záväzné legislatívne nástroje na zabezpečenie jednotnejšieho uplatňovania.

4.3. EHSV dôrazne odporúča, aby bol spoločný rámec spoplatňovania jasný, transparentný, jednoduchý, overiteľný a vysvetlený v ľahko zrozumiteľných formuláciách, ktoré by na elektronických i papierových potvrdeniach o zaplatení, ako i na diaľničných informačných tabuliach uvádzali účely použitia získaných príjmov, s cieľom dosiahnuť lepšiu spoločenskú akceptáciu príspevku každého užívateľa k spoločnému blahobytu.

4.4. Ďalšia harmonizácia pravidiel a vytvorenie spoločného právneho rámca na úrovni EÚ pre spoplatňovania ciest v súvislosti s používaním cestnej infraštruktúry európskeho významu, ako ciest siete TEN-T, diaľnic a vnútroštátnych ciest s významným podielom medzinárodnej dopravy, sú nevyhnutné pre vytvorenie skutočného jednotného trhu EÚ v cestnej doprave bez diskriminácie a narušenia hospodárskej súťaže.

4.5. Systémy spoplatňovania majú odlišný vplyv na centrálnu a okrajovú regióny: centrálnu regióny s veľkou tranzitnou premávkou sú vystavené negatívnym vplyvom viac než okrajové regióny, ale tie zas získavajú omnoho nižšie príjmy zo zdaňovania za vplyv na životné prostredie a prostriedky na financovanie infraštruktúry v porovnaní s centrálnymi regiónmi. EHSV sa domnieva, že by mali zasiahnuť štrukturálne a environmentálne fondy a EIB s cieľom zabezpečiť vyvážený rozvoj.

4.6. Nedostatočná harmonizácia systémov vyberania poplatkov, či už ide o diaľničné známky alebo mýto, súvisí aj s rôznymi technológiami vyberania s rôznymi modelmi systémov spoplatňovania ciest, ktoré často nie sú navzájom interoperabilné, čo zahŕňa ďalšie administratívne zaťaženie a dodatočné náklady pre dopravné a logistické podniky, zatiaľ čo narastá dopyt po inovatívnej cestnej doprave sprevádzanej rozvojom novej a inteligentnej infraštruktúry vrátane automatizovaných vozidiel a distribúcie nových palív, ako aj zodpovedajúcim udržiavaním existujúcich sietí schopných zvládať premávku.

4.7. EHSV sa domnieva, že sú potrebné primerané investície do existujúcej i budúcej infraštruktúry na dosiahnutie lepšej funkčnej interoperability vnútroštátnych sietí – a to aj prostredníctvom satelitných technológií. Mal by sa uľahčovať prístup k nim na celom jednotnom trhu, pričom treba umožniť zavádzanie inteligentnej logistiky⁽¹⁰⁾ a riešení IKT na zlepšenie bezpečnosti cestnej premávky s cieľom zvýšiť celkovú účinnosť tohto systému prostredníctvom väčšieho využívania inteligentných dopravných systémov v cestnej doprave, a zabezpečiť výkonnejšie a lepšie vzájomne prepojené, moderné a udržateľné cestné dopravné siete v celej Európe. Od roku 2019 by malo byť cieľom inštalovať do vozidiel len palubné zariadenia (*On Board Unit*) interoperabilné na úrovni EÚ (pozri stratégiu pre digitalizáciu dopravy).

4.8. EHSV je presvedčený, že vzhľadom na nedostatočné investície do dopravnej infraštruktúry a nedostatočnú úroveň jej údržby je nevyhnutné uplatňovať zásadu „používateľ a znečisťovateľ platí“ na financovanie cestnej infraštruktúry za predpokladu, že:

- kompenzácie vyplývajúce z poplatkov za používanie infraštruktúry sú viazané na použitie do príslušnej cestnej infraštruktúry, zatiaľ čo
- tie, ktoré vyplývajú z daní za externé náklady, sa musia viazať na zmiernenie negatívnych účinkov cestnej dopravy vrátane výstavby alternatívnych infraštruktúr, distribúcie alternatívnych palív, alternatívnych druhov riadenia, alternatívnych druhov dopravy a alternatívneho energetického pohonu a podpory transeurópskej dopravnej siete,
- článok 9 smernice sa upraví zodpovedajúcim spôsobom.

4.9. EHSV považuje za rovnako dôležité investície na zníženie úrovne emisií CO₂ v cestnej doprave (pozri bod 2.12), ktoré výrazne vplývajú na kvalitu životného prostredia a na externé náklady vo výške 1,8 –2,4 % HDP, a vyzýva na integrovaný prístup k znižovaniu emisií CO₂: stanoviť limity na emisie z nových ťažkých úžitkových vozidiel uvádzaných na trh EÚ je účinnejším spôsobom, ako znížiť emisie než poplatky, ale nestačí na dosiahnutie stanovených cieľov.

4.10. Vzhľadom na pretrvávajúci problém dopravnej kongescie, vnútri aj mimo mestských oblastí, by sa mala využiť finančná podpora EÚ na pokročilé systémy riadenia dopravy a efektívnych postupov satelitnej logistiky s cieľom odstrániť dodatočné náklady, ktoré používatelia už znášajú: zisky vyplývajúce z dobrovoľného prijatia takýchto opatrení by v každom prípade mali priamo financovať alternatívne riešenia s neutrálnym vplyvom.

4.11. Treba podporiť verejnú dopravu a vymedziť cestné poplatky v záujme splnenia tohto cieľa v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV podporuje cieľ Európskej služby elektronického výberu mýta (EETS), ktorý stanovuje zavedenie interoperabilného palubného zariadenia naviazaného na jednu zmluvu a jednu fakturáciu v celej EÚ, čím by sa vytvoril jednotný trh a zabezpečilo by sa, aby prevádzkovatelia komerčnej cestnej dopravy mali jednotného dodávateľa, jednotnú zmluvu a jednotnú fakturáciu.

5.2. Skúsenosti s uplatňovaním prirážky k mýtu za používanie Brennerského tunelu v súlade so zásadami a obmedzeniami ustanovenými smernicou na účely výstavby alternatívnej infraštruktúry sa ukazujú byť užitočné a prijateľné pre miestne obyvateľstvo. EHSV sa preto kladne stavia k tomu, aby sa táto možnosť rozšírila do iných citlivých oblastí.

5.3. Systém zliav podľa pôvodného článku 7 stanovený po rozsiahlych diskusiách a analýzach pre ťažké úžitkové vozidlá sa výboru javí spravodlivý a nediskriminačný a mohol by sa rozšíriť aj na ľahké úžitkové vozidlá a zmenšiť existujúce rozdiely medzi príležitostnými resp. zahraničnými používateľmi a pravidelnými resp. vnútroštátnymi užívateľmi, ktoré existujú v niektorých krajinách. Článok 7a by sa preto mal zodpovedajúcim spôsobom zmeniť a doplniť.

5.4. Porovnanie taríf za externé náklady pre niektoré kategórie vozidiel, napr. nákladných vozidiel tried Euro V a Euro VI, poukazuje na uplatňovanie značného znevýhodnenia ekologickejších vozidiel, ktoré podľa názoru EHSV nie je ničím opodstatnené. EHSV vyzýva na preskúmanie poplatkov za externé náklady stanovených v prílohách smernice a uprednostnenie vozidiel s nižšími emisiami. V prípade vozidiel s nulovými emisiami súhlasíme, aby sa dočasne znížili príslušné poplatky za používanie infraštruktúry.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 766 final.

5.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pravidelne aktualizovala **vedecké** hodnotenie mýta vrátane miestnych podmienok, pričom treba brať ohľad na miestne osobitosti, ale treba zabrániť diskriminácii nespočívajúcej na solídnych vedeckých základoch.

V Bruseli 18. októbra 2017

Georges DASSIS
Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa v pohybe – Agenda sociálne spravodlivého prechodu na ekologickú, konkurencieschopnú a prepojenú mobilitu pre všetkých

[COM(2017) 283 final]

(2018/C 081/27)

Spravodajca: **Ulrich SAMM**

Pomocný spravodajca: **Brian CURTIS**

Konzultácia	Európska komisia, 5.7.2017
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	2.10.2017
Prijaté v pléne	18.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	111/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Program v oblasti mobility stanovený v oznámení Komisie s názvom Európa v pohybe [COM (2017) 283 final] odráža ambíciu Európy dosiahnuť rýchly pokrok pri zavádzaní ekologického, konkurencieschopného a prepojeného systému mobility, do ktorého budú do roku 2025 včlenené všetky spôsoby dopravy a bude zahŕňať celé územie EÚ. Cestná doprava v Európe, ktorá je predmetom tohto oznámenia, sa opiera o odvetvie s globálnym vedúcim postavením v oblasti výroby a poskytovania služieb. Výrobná časť tohto odvetvia zamestnáva 11 % všetkých pracovníkov vo výrobe v celej EÚ a vytvára 7 % HDP EÚ.

1.2. V oznámení sa zdôrazňuje spojitosť so zastrešujúcimi prioritami, ktorými sú energetická únia, digitálny jednotný trh a Investičný plán pre Európu. Jeho cieľom je predovšetkým vyriešiť niektoré pretrvávajúce problémy jednotného trhu v oblasti dopravy a zároveň zachovať vyvážený pohľad na ľudské a pracovné práva a environmentálne aspekty.

1.3. Podmienkou dobre fungujúceho **jednotného európskeho dopravného priestoru** je náležitý regulačný rámec. EHSV zastáva názor, že navrhované zmeny právnych predpisov týkajúce sa prístupu k povolaniu, prístupu na trh – vrátane kabotáže – a pracovných podmienok, ako je čas jazdy a odpočinku, a takisto osobitných pravidiel týkajúcich sa vysielania pracovníkov v cestnej doprave väčšinou nedokážu efektívne vyriešiť problémy, na ktoré sú zamerané. Konkrétne návrhy týkajúce sa týchto otázok sú podrobnejšie uvedené v samostatných stanoviskách výboru. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné nájsť primerané a hladko fungujúce riešenia, pričom treba zohľadniť zásadný význam vhodného regulačného rámca na zabezpečenie dobre fungujúceho vnútorného trhu. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje svoje očakávanie, že budúci návrh týkajúci sa kombinovanej dopravy sa bude zaoberať aj problematikou prístupu na trh.

1.4. **Digitalizácia** a automatizácia vyvolajú s najväčšou pravdepodobnosťou zásadné zmeny v prípade technológií v oblasti pozemnej dopravy. Tieto technológie ponúkajú množstvo nových prvkov pre spotrebiteľov a podniky, ktoré chcú vyššiu kvalitu, vhodnosť, flexibilitu, dostupnosť a bezpečnosť služieb, ktoré využívajú, ako aj zariadení všetkých druhov. EHSV konštatuje, že tieto nové technológie majú potenciál zlepšiť efektívnosť dopravného trhu a takisto poskytovať analytické údaje, ktoré sa môžu využívať pri kontrole a presadzovaní existujúcich právnych predpisov a ochrane ľudských a sociálnych práv.

1.5. Automatizovaná doprava má v súčasnosti potenciál zásadne zmeniť situáciu. Okrem poskytovania nových služieb a podnikateľských príležitostí by mohla výrazne zlepšiť aktívnu bezpečnosť vozidiel a podstatne znížiť počet smrteľných nehôd. EHSV podporuje Komisiu, aby pokračovala v projekte **Vision Zero do roku 2050**, pretože jeho ciele majú pre našu spoločnosť a všetkých občanov mimoriadny význam.

1.6. EHSV dôrazne podporuje návrh Komisie na prekonanie nedostatočnej interoperability medzi rôznymi existujúcimi elektronickými **cestnými mýtnymi systémami** v členských štátoch a na zavedenie spoločného rámca interoperability. EHSV sa takisto domnieva, že flexibilný, spravodlivý, transparentný a nediskriminačný systém spolplatnenia ciest, ktorý by bol v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“, by mal pozitívny dosah, ak by sa tieto príjmy účelovo viazali. Plné účelové viazanie príjmov by mohlo Európe priniesť ďalších vyše 500 000 pracovných príležitostí.

1.7. EHSV si všíma rozdiel medzi predpokladaným **znížením emisií** (13 %) v cestnej doprave v rámci tohto balíka a potrebným znížením emisií o 18 – 19 %, ktorým by malo odvetvie dopravy prispieť k dosiahnutiu cieľov v oblasti energetiky a klímy vytýčených na obdobie do roku 2030. Tento rozdiel bude možné preklenúť len vtedy, ak členské štáty vyvinú značné úsilie, aby podnietili zavádzanie ekologických iniciatív v cestnej doprave.

1.8. EHSV by chcel zdôrazniť, že nevyhnutnou podmienkou pre úspešné masové zavedenie **elektrických vozidiel** na trh je výroba čistej elektrickej energie. Bez ohľadu na konkrétny zdroj elektriny môžu elektrické vozidlá prispieť k zníženiu znečistenia ovzdušia na miestnej úrovni, avšak globálne ciele EÚ týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov možno dosiahnuť len prostredníctvom politiky výroby čistej elektriny.

1.9. Dôvera spotrebiteľov voči automobilovému priemyslu a regulačnému systému bola nedávno vážne naštubená. Je nevyhnutné obnoviť dôveru prostredníctvom realistických **emisných noriem** a primeraných skúšobných postupov. Výbor vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že vzhľadom na nesúhlasný postoj niektorých členských štátov bol v priebehu roka 2017 zamietnutý návrh Komisie zriadiť nezávislý orgán dohľadu nad skúškami emisií motorových vozidiel pre celú EÚ.

1.10. Pre vozidlá využívajúce čistú energiu treba v Európe stanoviť jasné a ambiciózne ciele, aby sa vo výrobnom sektore podniktí **výskum**, uvádzanie na trh a výroba. Technické obmedzenia, ktoré stále bránia rýchlejšiemu zavádzaniu alternatívnych pohonných systémov, možno prekonať len prostredníctvom kvalitného výskumného programu (v ďalšom rámcovom programe), ktorý by zahŕňal celé spektrum od základného výskumu cez inovácie až po uvádzanie na trh.

1.11. Výbor by ocenil väčšie uznanie významu podpory modálneho prechodu s výraznejšou stimuláciou verejnej dopravy a presunu nákladnej dopravy z ciest na železnice. Celková stratégia môže prispieť k zníženiu emisií uhlíka v cestnej doprave, ale nevyhnutne nerieši otázku dopravného preťaženia a znečistenia, najmä keďže sa očakáva, že dopyt po cestnej doprave sa bude naďalej zvyšovať.

2. Úvod

2.1. Predmetné oznámenie predstavuje prvú dôležitú etapu balíka v oblasti mobility, pričom koncom roka budú predložené ďalšie návrhy. Sú v ňom predložené konkrétne návrhy, ktoré sú zasadené do politického kontextu a sú predmetom samostatných stanovísk výboru. V dokumente sa uvádzajú aj podporné opatrenia, ako je spolplatňovanie ciest (vrátane potrebnej infraštruktúry), alternatívne palivá a prepojenosť, lepšie informácie pre spotrebiteľov, silnejší vnútorný trh a zlepšené pracovné podmienky v odvetví cestnej nákladnej dopravy a navrhujú sa takisto kroky na vytvorenie predpokladov pre kooperatívnu, prepojenú a automatizovanú mobilitu. V praxi sa návrh Komisie týka v prvom rade odvetvia cestnej dopravy.

2.2. V oznámení sa tiež zdôrazňuje spojitosť so zastrešujúcimi prioritami, ktorými sú energetická únia (energetická účinnosť a dekarbonizácia odvetvia dopravy vrátane zavádzania nízkouhlíkových palív a podpory elektromobility), digitálny jednotný trh a program pre zamestnanosť, rast a investície, ako aj Investičný plán pre Európu, a to v záujme podpory jeho vykonávania a cieľom zlepšiť spravodlivosť a posilniť sociálny rozmer stanovený v európskom pilieri sociálnych práv. Jeho cieľom je vyriešiť niektoré pretrvávajúce problémy jednotného trhu v oblasti dopravy a zároveň zachovať vyvážený pohľad na ľudské a pracovné práva a environmentálne aspekty, hoci určité napätie stále pretrváva.

2.3. Program v oblasti mobility odráža ambíciu Európy dosiahnuť rýchly pokrok pri zavádzaní ekologického, konkurencieschopného a prepojeného systému mobility, do ktorého budú do roku 2025 včlenené všetky spôsoby dopravy. Musí zahŕňať celé územie EÚ a spájať ju s jej susedmi a svetom. Predpokladom na dosiahnutie tohto veľmi náročného cieľa je odvetvie s globálnym vedúcim postavením v oblasti výroby a poskytovania služieb, ako aj silná a účinná politická vôľa zo strany členských štátov.

2.4. Treba pripomenúť, že daňové príjmy krajín EÚ z dopravy vozidlami predstavujú vyše 500 miliárd EUR. Výrobná časť tohto odvetvia zamestnáva 11 % všetkých pracovníkov vo výrobe v celej EÚ a vytvára 7 % HDP EÚ a prebytok obchodnej bilancie vo výške 90 miliárd EUR. Ide skutočne o také silné a významné odvetvie, že pokrok sa v mnohých oblastiach regulácie na úrovni EÚ a v zlepšeniach dosahuje pomaly práve preto, lebo niektoré členské štáty ho považujú za odvetvie s národným strategickým významom. Prijatie a uskutočnenie zmien, ktoré sa považujú za také, ktoré ovplyvňujú vnútroštátne systémy a priority, ako je napríklad otvorenie trhu či spoplatnenie ciest, je často dlhodobý proces.

2.5. EÚ nezačína od nuly. Zavádzanie cieľov v oblasti vnútorného trhu a udržateľnosti prinieslo výrazné výsledky. EHSV už vyjadril svoje názory vo viacerých stanoviskách, ako napríklad v stanoviskách týkajúcich jednotného európskeho dopravného priestoru⁽¹⁾ ako základu pre voľný vnútorný trh, multimodálneho cestovania⁽²⁾ a vnútorného trhu medzinárodnej cestnej nákladnej dopravy⁽³⁾. Udržateľný rozvoj dopravnej politiky EÚ⁽⁴⁾ zohráva významnú úlohu, najmä pokiaľ ide o dekarbonizáciu dopravy⁽⁵⁾ a dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku⁽⁶⁾. EHSV sa takisto zaoberal dôsledkami digitalizácie a robotizácie dopravy na tvorbu politík EÚ⁽⁷⁾, ako aj perspektívami kooperatívnych inteligentných dopravných systémov⁽⁸⁾, ktoré budú v dopravnej politike EÚ zohrávať čoraz dôležitejšiu úlohu.

2.6. Stále však ostáva veľa práce. Program v oblasti mobility musí pripraviť podmienky pre európsky dopravný systém, ktorý dokáže zvládnuť hlavné výzvy vyplývajúce z digitalizácie a environmentálneho vplyvu.

3. Digitalizácia

3.1. Digitalizácia a automatizácia založené na rýchlom a spoľahlivom internetovom pripojení ponúkajú množstvo nových prvkov pre spotrebiteľov a podniky, ktoré chcú vyššiu kvalitu, vhodnosť, flexibilitu, dostupnosť a bezpečnosť služieb, ktoré využívajú, ako aj zariadení všetkých druhov. Ponúkajú takisto účinné nové techniky analýzy, kontroly a presadzovania platných právnych predpisov a ochrany ľudských a sociálnych práv. Digitalizácia vyvolá s najväčšou pravdepodobnosťou zásadné zmeny najmä v prípade technológií v oblasti pozemnej dopravy. Jedným z celkových cieľov musí byť harmonizácia systémov alebo hľadanie technických riešení, ktoré by umožnili ich cezhraničnú prevádzku, pretože to má zásadný význam pre hladké fungovanie vnútorného trhu. Príkladom sú inteligentné tachografy, ktoré budú zavedené už čoskoro. Avšak pre navrhované dodatočné vybavenie existujúcich vozidiel bol stanovený 15-ročný harmonogram. Tento časový rámec by sa mal výrazne skrátiť.

3.2. V stratégii EÚ na podporu **kooperatívnej, prepojenej a automatizovanej mobility** (C-ITS) a jej uplatňovania sa uvádzajú prvé kroky smerom k automatizovanej doprave (pozri aj TEN/621). **Prepojenie** medzi jednotlivými vozidlami a medzi vozidlami a pevnou infraštruktúrou je kľúčovým prvkom, ktorý bude potrebný na umožnenie plného využitia digitálnych technológií. EHSV preto víta strategické ciele vytýčené v nedávnom oznámení s názvom Európska gigabitová spoločnosť⁽⁹⁾ na obdobie do roku 2025. V tomto dokumente je stanovený harmonogram pre rozvoj európskej vysokokapacitnej širokopásmovej infraštruktúry, ktorá by poskytovala nepretržité pokrytie sieťou 5G umožňujúcou internetové pripojenie s veľmi vysokou kapacitou pozdĺž všetkých hlavných trás pozemnej dopravy.

3.3. Digitalizácia bude mať kľúčový význam aj pre rozvoj nových obchodných modelov vrátane rôznych typov platforiem a koncepcií **hospodárstva spoločného využívania zdrojov**, ktoré majú potenciál zlepšiť efektívnosť využívania zdrojov, no zároveň prinášajú viacero otázok týkajúcich sa sociálnej oblasti a spotrebiteľov, ako je napríklad úloha a postavenie internetových platforiem a zmeny na trhu práce.

3.4. Potenciál **automatizovanej dopravy** vrátane áut bez vodiča sa vníma najmä ako príležitosť pre nové obchodné modely. Dôležitá je však aj otázka zodpovednosti, ktorú je potrebné ozrejmiť v EÚ harmonizovaným spôsobom. Ďalším dôsledkom automatizovanej alebo poloautomatizovanej dopravy je to, že môže výrazne zlepšiť aktívnu bezpečnosť pozemných vozidiel. Počet smrteľných nehôd na cestách klesol od 70. rokov minulého storočia štvornásobne, a to najmä

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 14.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 81.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 176.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 31.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 55.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 10.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 85.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 51.

vďaka zavedeniu pasívnych bezpečnostných prvkov v automobiloch. Na cestách v EÚ však napriek tomu prišlo v roku 2016 o život 25 500 osôb. Vďaka vypracovaniu a zavedeniu moderných aktívnych bezpečnostných prvkov (poloautomatizovaná doprava, prepojené automobily) by v súčasnosti malo byť možné výrazne znížiť počet smrteľných nehôd alebo ich dokonca úplne eliminovať, ako sa stanovuje v projekte v oblasti bezpečnosti *Vision Zero* (Vízia nula). Tento projekt sa začal realizovať vo Švédsku v roku 1997 a neskôr ho prevzala EÚ, no očakávané výsledky sa nikdy nedosiahli. Automatizovaná doprava má v súčasnosti potenciál zásadne zmeniť situáciu. EHSV podporuje Komisiu, aby pokračovala v projekte **Vision Zero do roku 2050**, pretože tento cieľ má pre našu spoločnosť a všetkých občanov mimoriadny význam.

4. Jednotný európsky dopravný priestor

4.1. EHSV víta skutočnosť, že Komisia prevzala iniciatívu s cieľom objasniť regulačný rámec týkajúci sa trhu cestnej dopravy, ako aj zabezpečiť lepšie presadzovanie právnych predpisov a zároveň zlepšiť pracovné podmienky a bojovať proti sociálnemu dämpingu, a tým zaistiť dobre fungujúci vnútorný trh v tomto sektore. Navrhované zmeny sa týkajú prístupu k povolaniu, prístupu na trh – vrátane kabotáže – a pracovných podmienok, ako je čas jazdy a odpočinku, a takisto osobitných pravidiel týkajúcich sa vysielania pracovníkov v cestnej doprave.

EHSV sa však domnieva, že navrhované zmeny v právnych predpisoch aj napriek ambícii zabezpečiť, aby sa právne predpisy dali ľahko presadiť a zaručovali spravodlivú hospodársku súťaž, väčšinou nedokážu efektívne vyriešiť problémy, na ktoré sú zamerané, ani mnohé z problémov, ktoré sa vyskytli pri vykonávaní súčasného rámca. EHSV konštatuje, že táto iniciatíva vyvolala medzi členskými štátmi, sociálnymi partnermi a prevádzkovateľmi odlišné názory. Výbor zastáva názor, že jediným udržateľným spôsobom napredovania sú jasné a ľahko presaditeľné právne predpisy, ktoré by zabezpečili právnu istotu, pokiaľ ide o prístup na trh a náležitú ochranu sociálnych práv. EHSV takisto zdôrazňuje, že je potrebné využívať moderné IT (tachografy a pod.) a efektívnu infraštruktúru (bezpečné parkovacie miesta) s cieľom uľahčiť implementáciu a presadzovanie. Prekvapujúcim prvkom oznámenia je skutočnosť, že kombinovaná doprava sa nerieši ako otázka prístupu na trh, ale iba ako záležitosť optimalizácie udržateľnosti. (Podrobnejšie informácie týkajúce sa postoja EHSV k týmto návrhom sú uvedené v samostatných stanoviskách, ktoré už boli prijaté).

4.2. EHSV víta zámer zmeniť smernicu o používaní **vozidiel prenájatých bez vodičov** na cestnú prepravu tovaru, ale vyjadruje určité výhrady v súvislosti s možnými následkami. Tie možno rozdeliť do dvoch skupín: jedna sa týka možného zvýšenia počtu schránkových spoločností a druhá možnosti, že prevádzkovatelia budú vykonávať nezákonnú kabotáž bez toho, aby boli odhalení.

4.3. EHSV sa domnieva, že uplatňovanie flexibilného, spravodlivého, transparentného, nediskriminačného a nebyrokratického systému **spoplatnenia ciest** v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“ by malo pozitívny dosah, ak by sa príjmy z používania cestnej infraštruktúry účelovo viazali a ak by sa na vnútornom trhu v oblasti dopravy neuplatňovali diskriminačné praktiky. Plné účelové viazanie príjmov by mohlo Európe priniesť ďalších vyše 500 000 pracovných príležitostí. EHSV dôrazne podporuje návrh Komisie na prekonanie nedostatočnej interoperability medzi rôznymi existujúcimi **elektronickými cestnými mýtnymi systémami** v členských štátoch a na zavedenie jednotného elektronického cestného mýtného systému v celej EÚ, ktorý bude založený na modernej technológii. (Podrobnejšie informácie o týchto postojoch sú uvedené v stanoviskách EHSV, ktoré boli prijaté k týmto konkrétnym témam).

5. Smerom k udržateľnému dopravnému systému

5.1. Doprava zodpovedá približne za 20 % **emisíí skleníkových plynov** v Európe. Na to, aby sa dosiahli ciele EÚ v oblasti energetiky a klímy vytýčené na obdobie do roku 2030, je potrebné napriek zvyšujúcej sa dopravnej aktivite znížiť objem emisíí skleníkových plynov. Preto boli súčasťou balíka „Čistá energia pre všetkých Európanov“ z novembra 2016 aj opatrenia na urýchlenie zavedenia nízkouhlíkových pohonných látok v doprave a podporu elektromobility, čo EHSV uvítal⁽¹⁰⁾.

5.2. Vo všeobecnosti sa očakáva, že klesajúca tendencia celkových emisíí z dopravy bude na základe súčasných trendov a prijatých opatrení ďalej pokračovať, vďaka čomu by sa mal objem emisíí v roku 2030 znížiť v porovnaní s rokom 2005 o 13 % (a o 15 % v roku 2050). To však nie je v súlade s nákladovo efektívnym znížením emisíí o 18 – 19 %, ktorým by malo odvetvie dopravy prispieť k dosiahnutiu cieľov v oblasti klímy a energetiky do roku 2030. EHSV súhlasí s tým, že stanovenie emisných limitov pre nové vozidlá je účinným nástrojom na zníženie emisíí, ale nestačí na dosiahnutie

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 64.

stanovených cieľov. Mali by sa preto doplniť o opatrenia na ďalšie zlepšovanie energetickej účinnosti a podporu alternatívnych palív a pohonných systémov vrátane skvapalneného zemného plynu a elektriny prostredníctvom palubných systémov alebo elektrifikovaných ciest, ako aj **spoplatnenia ciest**.

5.3. Očakávania týkajúce sa **elektrických vozidiel** sú značné, čoho príkladom je oznámenie členských štátov, že budú nasledovať príklad Nórska (2025), Francúzska a Spojeného kráľovstva (2040) a zakázať všetky nové automobily so spaľovacím (benzínovým a dieselovým) motorom. Trh s elektrickými vozidlami prudko rastie na celom svete. Počet elektrických automobilov v cestnej premávke na celom svete sa v roku 2016 vyšplhal na dva milióny, ktoré však stále tvoria len 0,2 % všetkých osobných automobilov (IEA, 2017). Najväčší absolútny nárast zaznamenala Čína a dôvodom sú najmä problémy spojené so znečistením ovzdušia a cieľmi v oblasti znižovania objemu emisií. V Európe treba pre vozidlá využívajúce čistú energiu stanoviť jasné a ambiciózne ciele, aby sa vo výrobnom sektore podnietil výskum a výroba.

5.4. Rýchlejšie zavedenie elektrických vozidiel komplikujú **technické obmedzenia** týkajúce sa výkonu autobatérií. Zatiaľ čo náklady na autobaterie klesajú rýchlejšie, ako sa očakávalo, ešte stále sa vyskytujú isté problémy s parametrami (v niektorých prípadoch protichodnými), ktoré obmedzujú výkon elektrických vozidiel, ako je napríklad hmotnosť, nabíjacia kapacita (obmedzenie rozsahu), rýchlosť nabíjania a problémy týkajúce sa životnosti či kazení. Napriek tomu sa elektrické vozidlá začínajú považovať za hlavnú oblasť budúceho rastu v sektore osobných automobilov a ľahkých úžitkových vozidiel.

5.5. Technické obmedzenia možno prekonať len prostredníctvom kvalitného **výskumného programu**, ktorý by zahŕňal celú škálu od základného výskumu po inovácie. Európske výskumné programy, najmä Horizont 2020, sú dobre zamerané a výskum sa realizuje v rôznych alternatívnych oblastiach, ako sú nové typy autobatérií alebo palivové články a vodík. Ciele sú sľubné, ale veľká časť tohto výskumu je ešte len v počiatočnej fáze. Ako preukázal spoločný podnik pre palivové články a vodík (www.fch.europa.eu), isté počiatočné výsledky sa už podarilo dosiahnuť.

5.6. Na to, aby sa podarilo prekonať neistoty v súvislosti s budúcnosťou pohonných systémov vozidiel, musí Európska únia aj v budúcom rámcovom programe zachovať **výskumnú prioritu** zameranú na oblasť dopravy, ktorej pevným základom sú európske výskumné a inovačné stratégie v oblasti dopravy, ako to naznačila Európska komisia a európske technologické platformy, ako napríklad Poradný výbor pre výskum a inováciu v oblasti európskeho letectva. Najúčinnjším nástrojom na uvedenie na trh je okrem toho spolupráca, ktorá by zahŕňala celý reťazec úrovne technologickej pripravenosti od základného výskumu až po samotné uplatnenie.

5.7. EHSV by chcel opätovne zdôrazniť⁽¹¹⁾ skutočnosť, že financovanie výskumu z vnútroštátnych zdrojov a zo zdrojov EÚ nie je dostatočne **harmonizované**. Napríklad koncepcia Power-to-X, t. j. elektrochemická konverzia pary a oxidu uhličitého s využitím elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na výrobu syntetických palív, je výrazne dotovaná z nemeckého programu financovania⁽¹²⁾, avšak na strane EÚ žiaden komplementárny prístup neexistuje.

5.8. Na základe existujúcich technológií sa v Európe v súčasnosti výrazne zvyšuje dopyt po autobatériách. Prevažná väčšina svetovej výrobnnej kapacity autobatérií je naďalej v Ázii a USA. EHSV súhlasí s obavami Komisie, že automobilový priemysel bude vo veľkej miere závisieť od dovozu akumulátorových článkov, v dôsledku čoho bude ich dodávka vystavená rôznym rizikám. Miestne **európske odvetvie výroby autobatérií** schopné uspokojiť dopyt je v záujme európskych výrobcov automobilov.

5.9. Podpora elektromobility sa neobmedzuje len na vývoj autobatérií. Najmä v prípade ťažkých nákladných vozidiel patria medzi alternatívne riešenia **elektrifikované cesty** s elektrickým pohonom prostredníctvom trolejí alebo koľajníc na povrchu vozovky (tzv. e-diaľnice a pod.). Spoločným problémom v oblasti alternatívnych pohonných systémov je význam vypracovania spoločných noriem, ktoré by umožňovali cezhraničnú prepravu a vytvorenie trhu aspoň v rámci celej EÚ, najlepšie však na celom svete. Ako nástroj by sa mohla na tento cieľ využiť sieť TEN-T a predovšetkým koridory základnej siete.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 66.

⁽¹²⁾ <https://www.kopernikus-projekte.de/projekte/power-to-x>.

5.10. Voči **spaľovacím motorom**, ktoré sú základom našej mobility na cestách, je však čoraz väčší odpor. Podniky aj regulačný systém emisií vozidiel čelia závažnej strate dôvery, najmä po nedávnom odhalení nezákonných rušiacich zariadení. Tieto zariadenia zasahujú do regulácie emisií v reálnych podmienkach cestnej premávky alebo ju zablokujú. Aj bez nezákonných trikov je však dobre známe, že vozidlá, ktoré prejdú oficiálnymi emisnými skúškami, spôsobujú v skutočných jazdných podmienkach oveľa vyššiu mieru znečistenia. Hlavnou príčinou súčasných problémov je skutočnosť, že tento rozdiel sa v uplynulých desaťročiach postupne zväčšoval. Je naliehavo potrebné obnoviť dôveru spotrebiteľov voči automobilovému priemyslu a regulačnému systému, a to prostredníctvom realistických emisných noriem a primeraných skúšobných postupov. Výbor vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že vzhľadom na nesúhlasný postoj niektorých členských štátov bol v priebehu roka 2017 zamietnutý návrh Komisie zriadiť nezávislý orgán dohľadu nad skúškami emisií motorových vozidiel pre celú EÚ.

5.11. Diskusia o spaľovacích motoroch a elektrickom pohone však musí ísť nad rámec emisných noriem. Predovšetkým musíme rozlišovať medzi vplyvom na **globálne** otepľovanie a vplyvom na **miestne** znečistenie ovzdušia. Na minimalizáciu znečistenia ovzdušia na miestnej úrovni sú najlepšou voľbou elektrické vozidlá, ktoré majú v miestnom meradle nulové emisie. Avšak z globálneho hľadiska nie sú tieto vozidlá úplne bez emisií. Úroveň emisií závisí od spôsobu výroby elektriny na dobíjanie autobaterií a od postupu ich výroby. Vzhľadom na veľké rozdiely vo výrobe bezuhlíkovej elektriny v jednotlivých členských štátoch je jasné, že úspech zapojenia elektrických vozidiel do splnenia cieľov EÚ v oblasti klímy závisí od krajiny, v ktorej bol elektrický automobil uvedený do prevádzky. Pri podpore EÚ v oblasti **elektromobility** sa musí zohľadniť skutočnosť, že táto otázka úzko súvisí s oblasťou výroby elektriny, ako sa o tom hovorilo v súvislosti s **európskou energetickou úniou**.

5.12. V prípade jazdy na veľké vzdialenosti a ťažkých prác sú v súčasnosti v rámci cestnej dopravy najvhodnejšie spaľovacie motory. V súvislosti s otázkou, za aký čas môže elektrický pohon dosiahnuť úroveň spaľovacích motorov, by sme sa mali pripraviť na **dlhé prechodné obdobie**, keď sa budú využívať oba trakčné systémy. Napríklad hybridné vozidlá, ktoré môžu prepínať medzi spaľovacím motorom pri jazde na veľké vzdialenosti a elektrickým pohonom pri jazde v meste, môžu byť riešením, na ktoré je európsky automobilový priemysel dobre pripravený. Na niektoré použitia (ako je napríklad diaľková nákladná doprava) nie sú batériové elektrické vozidlá vhodné. Existuje široká škála alternatívnych technológií, ktoré sa môžu použiť, ako napríklad vodíkové palivové články alebo elektrifikované diaľnice. Európa potrebuje investovať do ich vývoja, aby si vybudovala vedúce postavenie v odvetví ekologickej dopravy.

5.13. EHSV podporuje rozvoj odbornej prípravy v oblasti logistiky vo všetkých členských štátoch, aby sa zabezpečili nové zručnosti na podporu iniciatív uvedených v tomto balíku.

5.14. Treba poznamenať, že veľké mestá v celej EÚ nezávisle od seba zaviedli množstvo rôznych iniciatív na riešenie problému dopravného preťaženia a znečistenia. EHSV vyzýva Komisiu, aby rozšírila svoju súčasnú spoluprácu s obecnými a mestskými orgánmi v súvislosti s osvedčenými postupmi a šírením informácií.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dohoda o voľnom obchode medze EÚ a Kóreou – hodnotiacia správa o kapitole o obchode a udržateľnom rozvoji

(2018/C 081/28)

Spravodajca: **Dumitru FORNEA**

Konzultácia	Európska komisia, 22..6. 2016
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	28. 9. 2017
Prijaté v pléne	18. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	127/0/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV podporuje medzinárodné úsilie o zachovanie mieru vrátane presadzovania iniciatív zameraných na demilitarizáciu a odstránenie jadrových zariadení z Kórejského polostrova. V súčasnej situácii by výbor predovšetkým rád vyjadril plnú a bezvýhradnú podporu Kórejskej republike v súvislosti s hrozbami prichádzajúcimi zo Severnej Kórey.

1.2. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) uznáva, že dohoda o voľnom obchode medzi Európskou úniou (EÚ) a Kórejskou republikou ⁽¹⁾ priniesla vo všeobecnosti povzbudivé hospodárske a sociálne výsledky.

1.3. Vykonávanie aspektov dohody o voľnom obchode týkajúcich sa udržateľného rozvoja, najmä v oblasti práce, je však naďalej neuspokojivé. Výbor znovu pripomína postoje internej poradnej skupiny (DAG) EÚ ⁽²⁾, a predovšetkým to, že Európska komisia by mala začať konzultácie s kórejskou vládou, pokiaľ ide o plnenie jej záväzkov týkajúcich sa slobody združovania a kolektívneho vyjednávania.

1.4. Mechanizmy občianskej spoločnosti v rámci kapitoly dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou týkajúcej sa obchodu a udržateľného rozvoja sa počas uplynulých piatich rokov neustále posilňovali. Značne sa zlepšila reprezentatívnosť a vyvážené zastúpenie zainteresovaných strán, konali sa pravidelné stretnutia DAG v EÚ aj v Kórei a vo februári 2017 sa po piaty raz uskutočnilo výročné Fórum občianskej spoločnosti EÚ – Kórea, ktoré spojilo interné poradné skupiny EÚ a Kórey.

1.5. V diskusiách a činnostiach DAG dominovali doteraz štyri hlavné témy: základné pracovné práva, sociálna zodpovednosť podnikov, ekologické hospodárstvo a obchod v kontexte udržateľného rozvoja, ako aj klimatická politika vrátane systému obchodovania s emisiami v EÚ a Kórei. S cieľom ďalej posilniť úlohu týchto poradných mechanizmov a reagovať na širokú škálu obáv rozličných organizácií občianskej spoločnosti EHSV odporúča, aby DAG mali možnosť diskutovať o otázkach týkajúcich sa občianskej spoločnosti alebo udržateľného rozvoja a vyjadrovať sa k akejkoľvek otázke, ktorá sa vzťahuje na dohodu o voľnom obchode ako celok.

⁽¹⁾ Dohoda o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Kórejskou republikou na strane druhej, Ú. v. EÚ L 127, 14.5.2011 – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2011:127:FULL&from=SK>.

⁽²⁾ DAG pre udržateľný rozvoj, DAG pre životné prostredie a DAG pre prácu boli zriadené podľa článku 13.12, pričom ich úloha spočíva v poskytovaní poradenstva o vykonávaní kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji.

1.6. Vzhľadom na zvyšujúci sa počet obchodných dohôd EÚ, ktoré nadobúdajú účinnosť, a následný nárast počtu využívaných monitorovacích mechanizmov občianskej spoločnosti výbor nalieha na Komisiu, aby bezodkladne zaistila sprístupnenie finančných prostriedkov nevyhnutných na účinné fungovanie týchto mechanizmov. Konkrétne v prípade dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou by to malo zahŕňať aj prostriedky na odôvodnené aktivity, vrátane analytickej práce alebo seminárov, ktoré sú sprievodnými podujatiami k spoločným výročným stretnutiam s kórejskou DAG.

1.7. Skúsenosti z uplynulého obdobia ukázali, že v kontexte dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou sa vďaka lepšej koordinácii činností DAG EÚ a inštitúcií EÚ, ako aj koordinácii medzi nimi a inými medzinárodnými organizáciami, ako je MOP a OECD, značne zvýšila ucelenosť a kvalita dialógu medzi EÚ a Kóreou. EHSV odporúča, aby sa v budúcnosti používali pracovné metódy vyvinuté prostredníctvom tejto medziinštitucionálnej spolupráce, a to vrátane rozvoja nových partnerstiev pre príslušné činnosti a projekty.

1.8. EHSV sa domnieva, že na zabezpečenie účinného vykonávania kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji je nesmierne dôležité, aby zmluvné strany zohľadňovali odporúčania občianskej spoločnosti, ktoré poskytli DAG a Fórum občianskej spoločnosti, a nadviazali na ne. Výbor pre obchod a trvalo udržateľný rozvoj by mal v primeranej lehote reagovať na otázky týkajúce sa obchodu a udržateľného rozvoja a na odporúčania DAG.

1.9. EHSV vyzýva Európsku komisiu a Európsky parlament, aby v bilaterálnych diskusiách s kórejskými partnermi podporovali iniciatívy a politické opatrenia na presadzovanie práv duševného vlastníctva a boj proti falšovaniu, a tiež zúročili kultúrnu rozmanitosť podporou vyváženého obchodovania s výrobkami a službami kultúrnych a tvorivých odvetví EÚ a Kórey.

1.10. EHSV zdôrazňuje význam neustáleho zvyšovania informovanosti európskych podnikov, a to predovšetkým MSP, o príležitostiach, ktoré táto dohoda o voľnom obchode ponúka. Mieru využívania colných preferencií v EÚ (71 % v roku 2016, nárast v porovnaní so 68 % v roku 2015) možno zlepšiť opatreniami na uľahčenie obchodu a obmedzením colných a necolných prekážok, ale aj vytváraním väčšieho počtu príležitostí na komunikáciu a spoluprácu medzi príslušnými európskymi a kórejskými partnermi.

1.11. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou je veľmi dôležitá pre poľnohospodársko-potravinárske odvetvie. Obchodovanie v tomto odvetví medzi EÚ a Kóreou v posledných rokoch výrazne vzrástlo. EÚ i Kórea potrebujú prístup k novým trhom vzhľadom na problémy, ktoré nastali v poľnohospodárstve EÚ v dôsledku ruského zákazu dovozu, ako aj na obmedzenia dovozu z Kórey zavedených Čínou. Európska komisia by mala urobiť viac na zjednodušenie prístupu európskych poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov na kórejský trh.

1.12. Výbor zdôrazňuje význam konzultačných mechanizmov zriadených dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, ako účinných a reprezentačných nástrojov, ktoré môžu Európskym inštitúciám pomáhať v ich činnosti zameranej na implementáciu cieľov trvalo udržateľného rozvoja a Parížskej dohody, ako aj na posilnenie európskej spolupráce v oblasti udržateľného rozvoja, ochrany životného prostredia a klimatických zmien.

2. Súvislosti

2.1. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou nadobudla účinnosť 1. júla 2011. Bola prvou bilaterálnou dohodou EÚ o voľnom obchode „novej generácie“, ktorá sa mala zaviesť do praxe. Jej hodnotenie je preto príležitosťou na preskúmanie pokroku nielen v rámci tejto dohody o voľnom obchode, ale aj iných neskorších dohôd. Keďže však mandát na rokovanie o dohode o voľnom obchode predchádzal Lisabonskej zmluve, nemohol zahŕňať investície.

2.2. Ako uviedla Európska komisia, vo všeobecnosti priniesla dohoda o voľnom obchode pre EÚ pozitívne obchodné výsledky. Podľa štatistických údajov Komisie sa päť rokov od začiatku vykonávania dohody o voľnom obchode zvýšil vývoz tovaru z EÚ do Kórey o 59 % z 28 mld. EUR v roku 2010 (posledný rok pred predbežným uplatňovaním) na 44,5 mld. EUR v roku 2016. Deficit obchodnej bilancie EÚ s Kóreou vo výške 11,6 mld. EUR v roku 2010 sa tak premenil na prebytok obchodnej bilancie EÚ vo výške 3,1 mld. EUR v roku 2016. Vývoz služieb z EÚ do Kórey sa v období 2010 – 2015 zvýšil o 49 % v porovnaní s 32 % dovozu z Kórey do EÚ. V roku 2015 mala EÚ obchodný prebytok v oblasti služieb vo výške

4,8 mld. EUR. Za rovnaké obdobie sa prílev priamych zahraničných investícií (PZI) do EÚ zvýšil o 59 % a stav PZI EÚ (investície EÚ v Kórei) vzrástol o 33 %⁽³⁾.

2.3. Európska komisia vykonáva hodnotenie tejto dohody o voľnom obchode⁽⁴⁾. Požiadala Európsky hospodársky a sociálny výbor o príspevok vo forme vlastného posúdenia implementácie dohody o voľnom obchode a najmä jej kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji. Závery tohto stanoviska boli sformulované s prihliadnutím na dokumenty a postoje DAG EÚ a relevantné semináre, ktoré sa uskutočnili v Soule a Bruseli⁽⁵⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Hospodársky a sociálny rozvoj v Kórei za posledných päťdesiat rokov sa považuje za úspech. HDP krajiny sa zvýšil z 2,36 mld. USD v roku 1961 na rekordných 1 411,3 mld. USD v roku 2014⁽⁶⁾. Počas tohto obdobia sa Kórei podarilo vybudovať pozoruhodnú technologickú a priemyselnú základňu, ktorá dokáže konkurovať ktorejkoľvek priemyselnej veľmoci na svete.

3.2. V kórejskej spoločnosti sa napriek tomuto pokroku za posledných päť rokov šíri vlna sociálnych požiadaviek občanov a organizovanej občianskej spoločnosti na spravodlivejšie rozdelenie hospodárskych výhod medzi všetky vrstvy spoločnosti. Okrem práv pracovníkov vyjadrili zainteresované strany z EÚ a Kórey obavy nad nedostatočným skutočným občianskym a sociálnym dialógom v krajine. Masové protesty v Soule koncom roku 2016 a začiatkom roku 2017 potvrdili tento stav.

3.3. Zvolenie prezidenta Mun Če-ina⁽⁷⁾ sa považuje za začiatok novej éry pre kórejských pracovníkov, poľnohospodárov, spotrebiteľov a zamestnávateľov, pričom mnohé organizácie občianskej spoločnosti uvítali záväzok novozvoleného prezidenta upevňovať sociálnu spravodlivosť najmä pokiaľ ide o práva pracovníkov, dôstojnú mzdu a istotu zamestnania, ako aj jeho úmysel preskúmať prípad uväznených odborových predákov⁽⁸⁾.

4. Monitorovacie mechanizmy občianskej spoločnosti v rámci kapitoly dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou týkajúcej sa obchodu a udržateľného rozvoja

4.1. Ustanovenia novej generácie dohôd o voľnom obchode zabezpečujú poradný mechanizmus občianskej spoločnosti. Pokiaľ ide o dohodu o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, pozostáva z dvoch interných poradných skupín, jednej na strane EÚ a druhej sa strane Kórey, ktoré dohliadajú na vykonávanie tejto dohody a poskytujú jednotlivým stranám odporúčania⁽⁹⁾.

4.2. Okrem DAG zriadenej každou stranou sa v dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou stanovuje konanie Fóra občianskej spoločnosti s frekvenciou raz ročne⁽¹⁰⁾, na ktorom sa tieto dve interné poradné skupiny stretávajú, aby počas spoločného stretnutia spolupracovali, pričom majú možnosť vypracovať stanoviská a odporúčania.

4.3. Výbor s potešením víta skutočnosť, že je to v porovnaní s inými dohodami o voľnom obchode prínosom. Spoločné stretnutia sú výslovne zakotvené v dohode, a je škoda, že sa to ešte nestalo bežnou praxou.

⁽³⁾ Zdroj: Európska komisia.

⁽⁴⁾ Hodnotenie vykonávania Dohody o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi a Kórejskou republikou – priebežná technická správa, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/june/tradoc_155673.pdf.

⁽⁵⁾ Semináre zainteresovaných strán v Soule (30. novembra 2016) a v Bruseli (23. marca 2017) v rámci projektu Korea EU ILO 111 a seminár MOP v Bruseli (6. decembra 2016) na tému Hodnotenie pracovných ustanovení v obchodných dohodách: navrhovanie, realizácia a zapojenie zainteresovaných strán.

⁽⁶⁾ <http://www.tradingeconomics.com/south-korea/gdp>.

⁽⁷⁾ Nový prezident Kórejskej republiky bol zvolený v máji 2017, aby nahradil prezidentku Pak Kun-hje, ktorá bola odvolaná v decembri 2016 na základe obvinenia z úplatkárstva a zneužívania moci.

⁽⁸⁾ <https://www.ituc-csi.org/korea-president-moon-and-a-new-era?lang=en>.

⁽⁹⁾ Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, článok 13.12.

⁽¹⁰⁾ Tamtiež, článok 13.13.

4.4. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou z roku 2010 bola prvou dohodou o voľnom obchode EÚ, ktorá zahŕňala osobitnú kapitolu o obchode a udržateľnom rozvoji, ako monitorovacie mechanizmy občianskej spoločnosti. Táto skutočnosť bola priamym dôsledkom oznámenia Komisie Globálna Európa⁽¹¹⁾, ktoré bolo zverejnené v októbri 2006. Uvádza sa v ňom, že „pri presadzovaní sociálnej spravodlivosti a súdržnosti na domácej pôde by sme sa mali snažiť presadzovať naše hodnoty vrátane sociálnych a environmentálnych noriem a kultúrnej rozmanitosti na celom svete“⁽¹²⁾.

4.5. EHSV v stanovisku k oznámeniu Globálna Európa opätovne vyzval na začlenenie kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji do každej ďalšej dohody o voľnom obchode spolu s aktívnou monitorovacou úlohou občianskej spoločnosti⁽¹³⁾.

4.6. Počnúc dohodou medzi EÚ a Kóreou EÚ uzavrela sedem obchodných dohôd so samostatnou kapitolou o obchode a udržateľnom rozvoji a mnoho ďalších čaká na ratifikáciu, vrátane dohody s Kanadou, Vietnamom, Singapurom a Japonskom. Výbor odvtedy požaduje, aby súčasťou samostatnej každej investičnej dohody boli tiež kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji⁽¹⁴⁾. Výbor sa domnieva, že zavedenie týchto mechanizmov je dobrým príkladom zavádzania hodnôt EÚ do praxe, hoci už dozrel čas na celkové preskúmanie⁽¹⁵⁾ na základe doterajších skúseností.

4.7. Tieto monitorovacie mechanizmy ponúkli miestnej občianskej spoločnosti prvý priamy kontakt s EÚ, čím posilnili jej postavenie v dovtedy nepredstaviteľnom rozsahu. V mnohých prípadoch, vrátane Kórei, však existujú významné sociálne a kultúrne rozdiely, a je potrebné vyhradiť čas a vyvinúť úsilie na prispôsobenie a zblíženie, ako aj na získanie a rozvoj vzájomnej dôvery. Možno preto ubehne istý čas, kým sa tieto mechanizmy zavedú v plnej miere a budú účinné, a v niektorých prípadoch budú potrebné konkrétne opatrenia v oblasti budovania kapacít.

4.8. Výbor víta skutočnosť, že zohrával významnú úlohu pri vytváraní týchto mechanizmov, do ktorého bol do veľkej miery zapojený, a to tak na úrovni členov, ako aj prostredníctvom svojho sekretariátu. V tejto súvislosti zohráva ústrednú úlohu v medzinárodných vzťahoch EÚ.

4.9. V rámci diskusií v DAG EÚ na konci prvého funkčného obdobia v roku 2015 sa dospelo k záveru, že tento mechanizmus poskytol ďalší kanál na dialóg a spoluprácu s partnermi z občianskej spoločnosti v otázkach týkajúcich sa obchodných vzťahov a udržateľného rozvoja. Poskytol aj príspevok do dialógu Európskej komisie a zástupcov vlády partnerskej krajiny, pričom nevylučoval ani neobmedzoval výmeny prostredníctvom iných existujúcich kanálov. Schopnosť mechanizmu dosiahnuť hmatateľné výsledky v praxi sa však ešte musí overiť.

4.10. EHSV by chcel znovu zdôrazniť, že mechanizmus si vyžaduje čas a úsilie, aby sa mohol stať v plnej miere prevádzkyschopný. Počiatočná práca bola zameraná na vytvorenie DAG a Fóra občianskej spoločnosti a zahŕňala vytváranie inštitucionálnej štruktúry a budovanie kapacít. Až potom sa členovia DAG z oboch strán mohli zamerať na spoločný postoj k mandátu mechanizmu, reprezentatívnosť organizácií občianskej spoločnosti, členskú základňu DAG, vzťahy s medzivládny orgánom (t. j. účasť predsedov DAG na stretnutiach výboru pre obchod a udržateľný rozvoj) a otázky, ktoré sa majú prerokovať atď.

4.11. Dialóg sa postupne rozvíjal tak, aby zahŕňal celý rad otázok a nových aspektov, napríklad účasť zástupcu MOP na diskusiách o pracovných normách. Boli zavedené spoločné projekty týkajúce sa otázok spoločného záujmu (napríklad projekt vedený Európskou komisiou v oblasti zmeny klímy a systému obchodovania s emisiami s Kóreou a ďalší projekt týkajúci sa dohovoru MOP č. 111) a zorganizované vedľajšie podujatia, napríklad semináre, v záujme výmeny informácií a spoločných postupov s možnosťou zapojenia zástupcov iných príslušných organizácií a inštitúcií nad rámec DAG a občianskej spoločnosti. Na žiadosť kórejskej strany bol vo februári 2017 zorganizovaný seminár, ktorý zahŕňal národné akčné plány v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov, podnikania a ľudských práv a národné kontaktné miesta zriadené podľa usmernení OECD pre nadnárodné podniky.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 567 final.

⁽¹²⁾ Tamtiež, bod 3 ods. 1 bod iii).

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 82.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 19.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 123.

4.12. DAG EÚ spolupracuje a vedie dialóg s Európskym parlamentom, ako aj s ostatnými inštitúciami EÚ, najmä Komisiou a EHSV, ktoré pravidelne informujú DAG EÚ o vykonávaní kapitoly dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou týkajúcej sa obchodu a udržateľného rozvoja.

4.13. Udržiavali sa vzťahy s delegáciou EÚ v Soule, pričom bolo dôležité, aby táto delegácia mala kapacity a odborné znalosti na sledovanie záležitostí týkajúcich sa obchodu a udržateľného rozvoja. EHSV preto dôrazne odporúča vytvoriť v delegácii osobitný post s cieľom riešiť problémy v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja.

4.14. Pokiaľ ide o plnenie cieľov, EHSV sa domnieva, že je stále potrebné zaručiť, aby sa odporúčania, ktoré sa predložili v rámci mechanizmu občianskej spoločnosti, brali vážne a aby sa nimi zaoberali obidve strany. Rovnako je potrebné prerokovať a dosiahnuť spoločné porozumenie, pokiaľ ide o okolnosti, za ktorých sa môže uplatniť postup konzultácie s vládami, ako je stanovené v článku 13.14 ods. 1 dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou ⁽¹⁶⁾.

4.15. V súlade s ustanoveniami dohody o voľnom obchode by členská základňa DAG mala pozostávať z nezávislých zastupiteľských organizácií a rovnovážne reprezentovať zainteresované strany, ktoré zastupujú všetky tri rozmery udržateľného rozvoja.

4.16. Zo strany EÚ by medzi členov mali patriť zastrešujúce organizácie EÚ, ako aj organizácie s osobitným záujmom alebo skúsenosťami v oblasti obchodu, investícií a spolupráce medzi EÚ a konkrétnou treťou stranou, alebo ktoré majú partnerské organizácie, pobočky alebo miestne kancelárie v danej partnerskej krajine. Odborné znalosti a informácie, ktoré sú k dispozícii prostredníctvom zúčastnených organizácií EÚ alebo ich členských organizácií, by sa mali lepšie využívať.

4.17. Výbor dôrazne odporúča, aby DAG mali možnosť diskutovať o otázkach týkajúcich sa občianskej spoločnosti alebo udržateľného rozvoja (t. j. o hospodárskom rozvoji, sociálnom rozvoji alebo ochrane životného prostredia, sanitárnych a fyto-sanitárnych požiadavkách alebo záležitostiach MSP), vrátane hlavných dôsledkov vyplývajúcich z vykonávacích opatrení.

4.18. Vzhľadom na zvyšujúci sa počet obchodných dohôd EÚ, ktoré nadobúdajú účinnosť a následný nárast počtu využívaných monitorovacích mechanizmov občianskej spoločnosti výbor nalieha na Komisiu, aby bezodkladne zaistila prístupnosť finančných prostriedkov nevyhnutných na účinné fungovanie týchto mechanizmov. Konkrétne v prípade dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou by to malo zahŕňať aj prostriedky na odôvodnené aktivity, vrátane analytickej práce alebo seminárov, ktoré sú sprievodnými podujatiami k spoločným výročným stretnutiam s kórejskou DAG.

4.19. Výbor rovnako nalieha, že zavedený postup usporadúvania stretnutia Fóra občianskej spoločnosti v nadväznosti na každoročnú schôdzu Výboru pre obchod a trvalo udržateľný rozvoj, by sa mal stať trvalým prvkom, ktorý budú akceptovať všetky strany. Mala by sa tiež zabezpečiť účasť oboch predsedov DAG na schôdzach Výboru pre obchod a trvalo udržateľný rozvoj medzi EÚ a Kóreou.

4.20. Výbor víta silnú podporu zo strany GR TRADE pre požiadavku DAG EÚ o vyvážené členstvo DAG Kórea v súlade s ustanoveniami dohody. DAG Kórea preto v roku 2014 zmenila svoju členskú základňu tak, aby zabezpečila lepšiu rovnováhu medzi tromi podskupinami, hoci v kórejskej DAG naďalej pretrvávajú problémy súvisiace s nedostatočnou odbornosťou v podnikaní, ako aj so zastúpením.

4.21. Výbor sa tiež domnieva, že je potrebné dôkladnejšie zvážiť účinnú komunikáciu o činnostiach DAG, a to nielen s ostatnými organizáciami občianskej spoločnosti, ale aj s ostatnými inštitúciami EÚ (predovšetkým Európskym parlamentom), okrem iného s cieľom podnietiť väčší záujem o prácu DAG EÚ a rozsiahlejšie zapojenie do budúcnosti týchto organizácií.

⁽¹⁶⁾ „Strany môžu požiadať o konzultácie s druhou stranou týkajúce sa akejkoľvek záležitosti spoločného záujmu vyplývajúce z tejto kapitoly vrátane oznámení domácej poradnej skupiny, resp. skupín uvedených v článku 13.12 predložením písomnej žiadosti kontaktnému miestu druhej strany.“

5. Príležitosti a výzvy pre podniky v rámci dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou

5.1. Z prieskumu podnikateľskej dôvery, ktorý v roku 2016 vykonala Európska obchodná komora v Kórei vyplýva, že pre európske podniky Kórea je a aj naďalej bude dôležitým trhom. Priemysel očakáva, že preskúmanie pravidiel a predpisov povedie k väčšej slobode pôsobenia, ako aj k zjednodušeniu podnikania v Kórei. Svojevoľné presadzovanie predpisov a nepredvídateľné legislatívne prostredie sa považujú za jeden z hlavných problémov, ktorý bráni riadnemu podnikaniu v Kórei⁽¹⁷⁾.

5.2. Európske podnikateľské organizácie⁽¹⁸⁾ sa domnievajú, že mieru využívania colných preferencií možno zlepšiť zvýšením povedomia spoločností (najmä MSP) o možnostiach, ktoré táto dohoda o voľnom obchode ponúka, ako aj

- obmedzením colných a necolných prekážok vývozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov,
- uľahčovaním obchodu, vrátane vylčenia, hospodárskej súťaže a verejného obstarávania,
- úplným pokrytím, úplnou reciprocitou a účinným prístupom na trh s priemyselnými výrobkami,
- vytváraním väčšieho počtu príležitostí na komunikáciu a spoluprácu medzi príslušnými európskymi a kórejskými partnermi.

5.3. Malé a stredné podniky v EÚ (najmä tie, ktoré nie sú súčasťou globálnych hodnotových reťazcov) vyzývajú na prehodenie obchodných štatistík, pretože existujúce súbory údajov neposkytujú jasný obraz o nepriamom vývoze a nedokážu pomôcť s identifikáciou nových podnikateľských príležitostí a hodnotením vývoja obchodu v rôznych odvetviach. Navrhujú, aby sa prešlo od hrubých obchodných štatistík k obchodovaniu s pridanou hodnotou.

5.4. Kľúčovou otázkou pre EÚ a Kóreu je aj ochrana práv duševného vlastníctva a boj proti falšovaniu, najmä v oblasti kreatívneho a kultúrneho priemyslu: kinematografia, móda, videohry, inteligentné textilie, hudba atď. Je preto dôležité venovať väčšiu pozornosť presadzovaniu dohody o voľnom obchode v otázkach, ktoré sa týkajú tejto oblasti. Niektoré európske i celosvetové organizácie informovali o ťažkostiach v Kórei, pokiaľ ide o účinnú ochranu a využívanie práv duševného vlastníctva. Konkrétne sa objavili správy o zlyhaniach v zabezpečení ochrany práv duševného vlastníctva spoločností v odvetví módy a luxusného tovaru, alebo plných práv hudobných producentov, umelcov a autorov na vystúpenie⁽¹⁹⁾.

5.5. Do tejto dohody o voľnom obchode je zahrnutý protokol Unesco z roku 2005, čo by malo poskytovať dostatočné záruky zhodnotenia kultúrnej rozmanitosti účinnou ochranou autorských práv a podpory vyváženého obchodovania s výrobkami a službami z kultúrneho a kreatívneho priemyslu z EÚ a Kórey. Niektoré európske spoločnosti považujú za nevyhnutné zlepšiť spoluprácu a dialóg v tejto oblasti, aby sa predišlo jednostranným ochranným opatreniam v kontexte čoraz silnejšej globálnej hospodárskej súťaže na podporu vlastného obsahu (najmä v oblasti médií a kinematografie).

5.6. Európske poľnohospodárske a spracované potravinové výrobky majú u kórejských spotrebiteľov dobrú povesť a EÚ preto vo veľkej miere vyváža poľnohospodárske a potravinové výrobky na kórejský trh. Európska komisia vyvinula určité úsilie na podporu výrobkov EÚ v Kórei, ale na maximalizáciu potenciálu tohto privilegovaného obchodného vzťahu by sa mohlo urobiť oveľa viac.

⁽¹⁷⁾ Európske podnikanie v Kórei: prieskum podnikateľskej dôvery 2016, Európska obchodná komora; <https://ecck.eu/wp-content/uploads/2017/01/Business-Confidence-Survey-2016.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Postoj Business Europe k dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou: <https://www.buinesseurop.eu/sites/buseur/files/media/imported/2007-01113-EN.pdf>.

⁽¹⁹⁾ Pripomienky Medzinárodnej federácie fonografického priemyslu (IFPI) k čiastočnej zmene zákona na ochranu autorských práv v Južnej Kórei: <https://opennet.or.kr/wp-content/uploads/2013/04/IFPI-Comments-on-Partial-Amendment-of-Copyright-Act-in-South-Korea-March-20131.pdf>.

5.7. Vývoz poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov EÚ do Kórey sa v posledných rokoch veľmi rýchlo zvýšil a v roku 2016 dosiahol 2,6 mld. EUR. Kórea je na trinástom mieste medzi najvýznamnejšími poľnohospodárskymi a potravinárskymi obchodnými partnermi EÚ⁽²⁰⁾. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou viedla k zrušeniu ciel na takmer všetky poľnohospodárske výrobky EÚ. V prípade niektorých výrobkov boli zavedené obchodné colné kvóty. Spoločné uznávanie určitých zemepisných označení je tiež dôležité na podporu obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami medzi EÚ a Kóreou.

5.8. Pre problémy, ktoré vznikli poľnohospodárskemu odvetviu v dôsledku ruského zákazu a obmedzení, ktoré uvalila Čína na kórejský vývoz ako sankcie proti rozmiestneniu obranných systémov THAAD, potrebuje EÚ aj Kórea prístup k novým trhom a v tejto súvislosti sa dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou ukázala ako vzájomne prospešná.

6. Vplyv dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou na pracovnoprávne predpisy, odvetvové vzťahy a vo všeobecnosti na kvalitu sociálneho a občianskeho dialógu

6.1. Kapitola o obchode a udržateľnom rozvoji opätovne potvrdzuje záväzky zmluvných strán v súvislosti s dohovormi MOP a zriaďuje sa ňou monitorovací a poradný mechanizmus občianskej spoločnosti, ktorého úlohou je dohliadať na vykonávanie dohody a poskytovať odporúčania. Členské štáty EÚ ratifikovali všetkých osem základných dohovorov MOP a Kórejská republika ratifikovala štyri z nich. Krajiny, ktoré neratifikovali tieto dohovory MOP, sú v menšine⁽²¹⁾.

6.2. V Kórei sú rôzne voľné hospodárske zóny⁽²²⁾ a zóny voľného obchodu⁽²³⁾. Okrem iných stimulov ponúkajú zóny niektoré výnimky z vnútroštátnych pracovnoprávných a environmentálnych právnych predpisov. Napríklad spoločnosti, ktoré zamestnávajú viac ako 300 zamestnancov, sú oslobodené od povinnosti zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím, ktoré by predstavovali aspoň 2 % ich pracovnej sily, alebo poskytovať platenú dovolenku obvykle označovanú ako „každotýždenný odpočinok“.

6.3. EHSV sa domnieva, že tieto výnimky predstavujú svojou povahou aj zámerom porušenie článku 13.7 dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, v ktorom sa uvádza: „Zmluvná strana neoslabí ani neobmedzí environmentálnu ani pracovnoprávnu ochranu vyplývajúcu z jej právnych predpisov v záujme podpory obchodu alebo investícií, a to ani upustením od svojich zákonov, iných právnych predpisov a noriem, resp. poskytnutím výnimky z nich, ani ponúknutím možnosti takéhoto upustenia alebo výnimky spôsobom ovplyvňujúcim obchod medzi zmluvnými stranami.“

6.4. DAG EÚ a Fórum občianskej spoločnosti v období rokov 2012 – 2017 tieto otázky mnohokrát nastolili a opakovane vyzvali na urýchlenie ratifikácie základných dohovorov MOP. V nadväznosti na iniciatívu DAG EÚ sa Fórum občianskej spoločnosti EÚ – Kórea snažilo monitorovať vykonávanie ustanovenia článku 13.4 ods. 3, podľa ktorého „strany vynakladajú nepretržité a vytrvalé úsilie“ na ratifikáciu základných a aktuálnych dohovorov MOP. Európska komisia na túto otázku upozornila kórejskú vládu.

6.5. V júni 2015 kórejská vláda odpovedala, že „pokiaľ ide o neratifikované základné dohovory, niektoré z ich ustanovení nie sú v súlade s platnými vnútroštátnymi právnymi predpismi a aktuálnou situáciou, v dôsledku čoho je ťažké vytvoriť podmienky na ratifikáciu v Kórei“. V odpovedi vlády sa ďalej uvádza: „Vzhľadom na to, že právne predpisy a systémy krajiny, predovšetkým pokiaľ ide o pracovné právo, by mali odrážať jej jedinečné sociálne a hospodárske charakteristiky a mali by vychádzať z tripartitných dohôd, nie je jednoduché zlepšiť vnútroštátne právne predpisy a systémy v krátkom časovom období.“ To nie je v súlade s ustanoveniami článku 13.4 ods. 3 a s kapitolou o obchode a udržateľnom rozvoji vo všeobecnosti.

6.6. Fórum občianskej spoločnosti vydalo 15. septembra 2015 vyhlásenie, v ktorom vyjadrilo „svoje sklamanie z nedostatočného pokroku a konkrétnych krokov, najmä pokiaľ ide o ratifikáciu a účinné vykonávanie základných dohovorov MOP a vyzvalo strany, aby obnovili svoje úsilie v tomto smere“.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-south-korea_en.pdf.

⁽²¹⁾ Základné dohovory MOP, ktoré Kórejská republika neratifikovala: dohovor MOP č. 29 o nútenej práci z roku 1930; dohovor č. 87 o slobode združovania a ochrane práva odborovo sa organizovať z roku 1948; dohovor MOP č. 98 o práve organizovať sa a kolektívne vyjednávať z roku 1949; dohovor MOP č. 105 o zrušení nútenej práce z roku 1957.

⁽²²⁾ <http://www.fez.go.kr/global/en/index.do>.

⁽²³⁾ http://english.motie.go.kr/en/tp/alltopiccs/bbs/bbsView.do?bbs_cd_n=3&bbs_seq_n=12.

6.7. Výbor naliehavo žiada Európsku komisiu, aby otvorila formálne konzultácie s kórejskou vládou, ako to požadovala DAG EÚ vo svojom liste členovi Komisie zodpovednému za obchod (Karlovi De Guchtovi v januári 2014 a Cecilii Malmström v decembri 2016) a Európsky parlament vo svojom uznesení z 18. mája 2017⁽²⁴⁾. Konzultácie by sa najprv zamerali na neratifikáciu dohovorov MOP Kóreou a na otázky porušovania pracovných ustanovení kapitoly dohody o voľnom obchode týkajúcej sa obchodu a udržateľného rozvoja.

6.8. Do budúcnosti je dôležité posilniť spoluprácu medzi vládou Kórejskej republiky a sociálnymi partnermi, napríklad prostredníctvom viacerých tematických projektov spoločne financovaných a realizovaných Európskou komisiou, EHSV a MOP. Zástupcovia sociálnych partnerov a ďalších organizácií občianskej spoločnosti v Kórei a EÚ, ktorí sa zapájajú do činnosti oboch DAG, sa musia priamo podieľať na realizácii týchto projektov.

7. Ochrana životného prostredia a podpora udržateľného rozvoja

7.1. Táto dohoda o voľnom obchode opätovne potvrdzuje záväzky členských štátov EÚ v rámci multilaterálnych dohôd v oblasti životného prostredia, ktorých sú zmluvnou stranou, ako je rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy a jej Parížska dohoda, dohovor OSN o biologickej diverzite (CBD) alebo dohovor CITES o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín.

7.2. Od roku 2015 má Kórea svoj vlastný štátny systém obchodovania s emisiami (KETS) – prvý takýto program, ktorý funguje vo východnej Ázii. KETS sa vzťahuje približne na 525 najväčších producentov emisií v krajine, na ktorých pripadá okolo 68 % emisií skleníkových plynov v krajine. KETS sa vzťahuje na priame emisie šiestich plynov uvedených v Kjótskom protokole, ako aj nepriame emisie zo spotreby elektrickej energie. Kórejská republika má v úmysle znížiť do roku 2030 svoje emisie skleníkových plynov o 37 % pod úroveň scenára nezmeneného prístupu (plánovaný štátne stanovený príspevok k UNFCCC). To zodpovedá 22 % zníženiu emisií v porovnaní s úrovňami z roku 2012⁽²⁵⁾. EÚ začala 8. júla 2016 projekt spolupráce s Kórejskou republikou na podporu vykonávania KETS v objeme 3,5 milióna EUR. Projekt potrvá do januára 2019, je financovaný v rámci nástroja zahraničného partnerstva EÚ s nefinančným príspevkom kórejskej vlády a budú ho riadiť spoločne EÚ a kórejské ministerstvo pre stratégiu a financie⁽²⁶⁾.

7.3. Bývalý prezident I Mjong-bak spustil iniciatívu vlády s názvom „Zelený rast“. V dňoch 27. – 28. októbra 2015 sa v Soule konalo 19. fórum o ekologických inováciách ako súčasť spolupráce medzi EÚ a Kóreou v environmentálnych otázkach. Od roku 2006 spájajú európske fóra o ekologických inováciách odborníkov z vedy a techniky, politiky, financií, mimovládnych organizácií, akademickej obce a podnikateľského prostredia. Fórum skúmalo nové podnikateľské príležitosti v oblasti ekologických inovácií a venovalo sa najnovším trendom obehového hospodárstva s osobitným zameraním na inovatívne materiály a výrobky⁽²⁷⁾.

7.4. Zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti z EÚ a Kórey v rámci konzultačných mechanizmov zriadených dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou vyjadrili svoj záujem zamerať pozornosť na otázky implementácie cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody. Výbor je presvedčený, že DAG aj Fórum občianskej spoločnosti sú účinnými a reprezentatívnymi nástrojmi, ktoré môžu Európskym inštitúciám pomáhať v ich činnosti zameranej na posilnenie európskej spolupráce v oblasti udržateľného rozvoja, ochrany životného prostredia a klimatických zmien.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 18. mája 2017 o vykonávaní dohody o voľnom obchode medzi Európskou úniou a Kórejskou republikou (2015/2059(INI)) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0225+0+DOC+XML+V0//SK&language=SK>).

⁽²⁵⁾ Medzinárodné akčné partnerstvo v oblasti uhlíka, 9. januára 2017, Kórejský systém obchodovania s emisiami.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2016070801_en.

⁽²⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2015/2nd_forum/index_en.html.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Výmena a ochrana osobných údajov v globalizovanom svete

[COM(2017) 7 final]

(2018/C 081/29)

Spravodajca: **Cristian PÎRVULESCU**

Konzultácia	Európska komisia, 31.5.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	8.5.2017
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	28.9.2017
Prijaté v pléne	18.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	175/1/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Podľa svojich základných hodnôt a zakladajúcich dokumentov má EÚ povinnosť stať sa globálnym aktérom pri podpore dodržiavania základných práv a primeranej ochrany súkromného života a osobných údajov. EHSV v tejto súvislosti nabáda Európsku komisiu, aby bola proaktívna na bilaterálnej i multilaterálnej úrovni pri podpore najprísnejších noriem ochrany osobných údajov.

1.2. Podľa názoru EHSV sú štyri kľúčové kritériá, ktoré má Komisia zohľadňovať pri posudzovaní toho, s ktorými krajinami by mala pokračovať v dialógu o primeranosti, vyvážené a primerané. Je však dôležité, aby sa tieto kritéria interpretovali vzhľadom na skutočný záväzok zo strany vlád, parlamentov a súdov v týchto krajinách, s cieľom dosiahnuť rovnocennú a funkčnú úroveň ochrany osobných údajov.

1.3. EHSV žiada v procese udeľovania rozhodnutí o primeranosti väčšiu transparentnosť a účasť. Treba zapojiť zástupcov podnikateľského sektora, najmä MSP, ako aj združenia na ochranu spotrebiteľa, občianske skupiny a iné organizácie občianskej spoločnosti, a konzultovať s nimi. EHSV je otvorený podporiť tento konzultačný proces.

1.4. EHSV víta dialóg, ktorý Komisia začala s kľúčovými obchodnými partnermi vo východnej a juhovýchodnej Ázii vrátane Japonska a Kórey a prípadne Indie spolu s krajinami Latinskej Ameriky a krajín, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika a ktoré vyjadrili záujem o získanie primeranosti.

1.5. EHSV verí, že Komisia, Rada, národné vlády a parlamenty členských štátov, vláda a Kongres USA prijmu návrhy, ktoré boli predložené v uznesení Európskeho parlamentu 6. apríla 2017 o primeranosti ochrany poskytovanej štítom na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA. Európsky parlament vyjadruje vo svojom uznesení vážne obavy, z ktorých mnohé naznačujú, že dohoda a súčasný legislatívny rámec US v praxi nechráni práva občanov EÚ.

1.6. Vzhľadom na rýchly technologický pokrok a neustále rozširovanie infraštruktúry IKT je potrebná dôkladná vládna kontrola a monitorovanie. Napriek tomu, že sa rozhodnutia o primeranosti vyhodnocujú každé štyri roky (pozri článok 45 ods. 3 všeobecného nariadenia o ochrane údajov), EHSV odporúča neustály kontakt medzi Komisiou, orgánmi na ochranu

údajov a vládnyimi orgánmi tretej krajiny s cieľom určiť nové výzvy vo veľmi dynamickom technologickom a ekonomickom prostredí.

1.7. EHSV sa domnieva, že presadzovanie noriem ochrany údajov prostredníctvom multilaterálnych nástrojov by malo byť prioritou Európskej komisie a že tento záväzok by sa mal opierať o zdroje tak, aby sa dosiahla skutočná ochrana ľudských práv a *priori* a účinný právny prostriedok nápravy ujmy a *posteriori*.

1.8. Výbor zdôrazňuje, že Komisia v oznámení nerozlišuje jednotlivé typy a využitia osobných údajov s výnimkou trestných vecí.

1.9. Jediným záväzným dokumentom v oblasti ochrany údajov je Dohovor Rady Európy č. 108 z roku 1981 so svojim dodatkovým protokolom z roku 1999. Tento nástroj by sa mal ďalej rozvíjať a do jeho zapojenia by sa malo vyzvať viac tretích krajín.

1.10. S cieľom vybudovať skutočne globálny multilaterálny systém ochrany údajov by sa malo ďalej vyvíjať multilaterálne úsilie v rámci OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj), G 20 a APEC (Ázijsko-tichomorská hospodárska spolupráca). Spolupráca s osobitným spravodajcom OSN pre právo na súkromie by mala byť spoľahlivá a funkčná.

1.11. Vzhľadom na výmenu osobných údajov ako súčasť predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania a stíhania EHSV dôrazne podporuje vytváranie silných záruk ochrany údajov, je však otvorený aj zavedeniu záverov primeranosti v oblasti presadzovania trestného práva. Ochrana údajov a predchádzanie trestným činom a ich stíhanie vrátane počítačovej kriminality a terorizmu musia byť navzájom prepojené.

1.12. EHSV pripomína význam ochrany osobných a zdravotných údajov, ako aj údajov o rehabilitácii osôb so zdravotným postihnutím, ako je stanovené v článku 22 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným poistením.

2. Kontext/úvod

2.1. Ochrana osobných údajov je súčasťou spoločnej ústavnej štruktúry Európy a je zakotvená v článku 8 Charty základných práv EÚ. Viac ako 20 rokov je ústredným prvkom právnych predpisov EÚ, od čias smernice o ochrane údajov z roku 1995 („smernica z roku 1995“) po prijatie všeobecného nariadenia o ochrane údajov a „policajnej smernice“ v roku 2016.

2.2. Reformou právnych predpisov EÚ o ochrane údajov, ktorá bola prijatá v roku 2016, sa zavádza systém, ktorý zabezpečuje silnú úroveň ochrany aj v rámci EÚ, aj v prípade medzinárodnej výmeny osobných údajov na komerčné účely a na účely presadzovania práva. Nové predpisy nadobudnú účinnosť v máji 2018.

2.3. Po dokončení práce na pravidlách ochrany údajov EÚ údajov Komisia teraz vypracúva stratégiu na podporu medzinárodných noriem na ochranu údajov. V oznámení sa uvádzajú rôzne nástroje na výmenu osobných údajov na medzinárodnej úrovni založené na reformovaných predpisoch o ochrane údajov, ako aj stratégie spolupráce s vybranými tretími krajinami v budúcnosti na dosiahnutie rozhodnutí o primeranosti a podpory noriem na ochranu údajov prostredníctvom multilaterálnych nástrojov.

2.4. Všeobecné nariadenie o ochrane údajov z roku 2016 ponúka súbor mechanizmov na prenos osobných údajov z EÚ do tretích krajín: rozhodnutia o primeranosti, štandardné zmluvné doložky, záväzné vnútropodnikové pravidlá, certifikačné mechanizmy a kódexy správania. Hlavným cieľom týchto mechanizmov je zabezpečiť, aby pri prenose osobných údajov Európanov do zahraničia bola zaručená ochrana týchto údajov. Hoci je štruktúra medzinárodných prenosov osobných údajov podobná štruktúre podľa smernice o ochrane údajov z roku 1995, reformou sa zjednodušuje a rozširuje ich používanie a zavádzajú sa nové nástroje na medzinárodné prenosy (napr. kódexy správania a certifikačné mechanizmy).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV oceňuje úsilie EÚ o ochranu osobných údajov svojich občanov, pričom zostáva otvorená a začlenená do čoraz viac prepojeného sveta.

3.2. Podľa svojich základných hodnôt a zakladajúcich dokumentov má EÚ povinnosť stať sa globálnym aktérom pri podpore dodržiavania základných práv a vysokej úrovne ochrany súkromného života a osobných údajov. EHSV v tejto súvislosti nabáda Európsku komisiu, aby bola proaktívna na bilaterálnej i multilaterálnej úrovni pri podpore najprísnejších noriem ochrany osobných údajov svojich občanov a občanov tretích krajín.

3.3. EÚ by mala podporovať všeobecný program ochrany osobných údajov a jeho hlavné zásady: ochrana údajov je základné právo a jeho ochrana sa uskutočňuje prostredníctvom prijímania zastrešujúcich právnych predpisov v tejto oblasti, zavádzaním vymožiteľných individuálnych práv na súkromie a zriaďovaním nezávislých dozorných orgánov.

3.4. Najvyššia možná ochrana osobných údajov nie je len zákonnou povinnosťou, ale aj veľkou príležitosťou. Dôvera občanov v zavedené inštitucionálne a regulačné ochranné mechanizmy je prospešná tak pre digitálnu ekonomiku, medzinárodné toky tovaru a služieb, ako aj elektronickú verejnú správu. Ochrana údajov a spravodlivý medzinárodný trh sú pre občanov dôležité a nemali by sa vnímať ako konfliktne hodnoty.

3.5. EHSV naďalej podporuje všeobecné smerovanie politiky EÚ v oblasti ochrany údajov, ako to už vyjadril vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, avšak trvá na tom, že je potrebná vyššia úroveň ochrany. Vo svojom stanovisku SOC/455 o všeobecnom nariadení o ochrane údajov uviedol v súvislosti s viacerými článkami niekoľko konkrétnych príkladov, ktoré umožnia lepšie definovať práva, posilniť ochranu občanov vo všeobecnosti a najmä pracovníkov, vymedziť povahu súhlasu, zákonnosť spracovávanía údajov a najmä vymedziť funkcie úradníka pre ochranu údajov a spracúvanie údajov v oblasti zamestnanosti ⁽¹⁾.

3.6. Okrem toho EHSV zdôraznil právo fyzických alebo právnických osôb vyjadriť svoj súhlas, pokiaľ ide o ich údaje. Vo svojom stanovisku TEN/631 o ochrane osobných údajov EHSV zastáva názor, že užívatelia musia byť „informovaní, poučení a naďalej opatrní, pretože po vyjadrení ich súhlasu môže poskytovateľ ďalej spracúvať obsah a metaúdaje s cieľom mať čo najväčší úžitok a zisk. [...] Medzi priority súvisiace s týmto nariadením [nariadenie o rešpektovaní súkromného života a ochrane osobných údajov v elektronických komunikáciách] by malo patriť aj vzdelávanie užívateľov, aby sa naučili využívať svoje práva vrátane anonymizácie a šifrovania ⁽²⁾.“

3.7. EHSV podporuje vytvorenie jedného celoeurópskeho súboru pravidiel, od mája 2018, na rozdiel od súčasných 28 vnútroštátnych predpisov. Prostredníctvom novovytvoreného mechanizmu jednotného kontaktného miesta sa zabezpečí, že za dozor nad cezhraničnými operáciami spracúvania údajov vykonávanými určitou spoločnosťou v EÚ bude zodpovedný jeden orgán pre ochranu osobných údajov. Bude zaručená jednotnosť výkladu nových pravidiel. Najmä v cezhraničných prípadoch, v ktorých je zapojených niekoľko orgánov pre ochranu osobných údajov, sa prijme jedno rozhodnutie, aby sa zabezpečilo, že sa spoločné problémy budú riešiť spoločne. EHSV verí, že nové postupy zabezpečia nielen konzistentnosť výkladu, ale aj najvyššiu možnú úroveň ochrany údajov.

3.8. EHSV berie na vedomie, že oznámenie a jeho hlavné návrhy mali pozitívny ohlas v organizácii Digital Europe, ktorá zastupuje odvetvie digitálnej technológie v Európe ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Všeobecné nariadenie o ochrane údajov*, 23. mája 2012, Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 90.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Ochrana osobných údajov*, 5. júla 2017, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 138.

⁽³⁾ List Európskej komisii týkajúci sa nedávneho oznámenia o medzinárodných prenosoch údajov, DIGITALEUROPE, 12. mája 2017, prístupný od 1. augusta: <http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623>.

Rastúce prenikanie cloud computingu prináša nové a komplexnejšie výzvy, ktoré sa majú vyvíjať vzhľadom na rýchle tempo technologických zmien. Právne predpisy musia byť prispôsobiteľné, aby sa mohli zosúladiť s vývojom technológií a trhu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Rozhodnutia o primeranosti prijaté Komisiou sú v súčasnosti vhodným nástrojom na zaručenie ochrany údajov občanov EÚ vzhľadom na iné krajiny a subjekty, a to vládne aj súkromné. Sú tiež užitočným nástrojom na podporu snahy tretích krajín o podobnú úroveň ochrany svojich vlastných občanov a mali by byť uprednostňovaným nástrojom na ochranu výmeny osobných údajov.

4.2. Podľa názoru EHSV sú štyri kľúčové kritériá⁽⁴⁾, ktoré má Komisia zohľadňovať pri posudzovaní toho, s ktorými krajinami by mala pokračovať v dialógu o primeranosti, vyvážené a primerané. Je však dôležité, aby sa tieto kritériá interpretovali vzhľadom na skutočný záväzok zo strany vlád, parlamentov a súdov v týchto krajinách, s cieľom dosiahnuť rovnocennú a funkčnú úroveň ochrany osobných údajov.

4.3. EHSV žiada v procese udeľovania rozhodnutí o primeranosti väčšiu transparentnosť a účasť. Treba zapojiť zástupcov podnikateľského sektora, najmä MSP, ako aj združenia na ochranu spotrebiteľa a organizácie občianskej spoločnosti, a konzultovať s nimi. EHSV je otvorený podporiť tento konzultačný proces.

4.4. EHSV víta dialóg, ktorý Komisia začala s kľúčovými obchodnými partnermi vo východnej a juhovýchodnej Ázii vrátane Japonska a Kórey a prípadne Indie spolu s krajinami Latinskej Ameriky a krajín, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika a ktoré vyjadřili záujem získať záver o primeranosti.

4.5. EHSV sa domnieva, že štatút čiastočnej primeranosti pre niektoré krajiny, ktorých niektoré sektory a územia by boli zahrnuté, je problematický, pretože neposkytuje dostatočné a jednotné ústavné, procesné a inštitucionálne záruky toho, že osobné údaje sú chránené. Čiastočná primeranosť by mohla byť užitočným prechodným štádiom, počas ktorého sa EÚ a príslušné krajiny budú snažiť nájsť spoločný základ a koordinovať úsilie. Cieľom z dlhodobého hľadiska je dosiahnuť pevnejšiu a komplexnú dohodu na základe existujúcich rámcov vo všetkých zainteresovaných krajinách⁽⁵⁾.

4.6. EHSV víta úsilie vytvoriť pevný a funkčný bilaterálny rámec so Spojenými štátmi americkými. Nedávno prijaté rozhodnutie o štíte na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA, ktorý nahrádza rámec bezpečného prístavu medzi EÚ a USA, je krokom vpred. Má však obmedzený rozsah, keďže je založený na dobrovoľnej registrácii, takže mnoho amerických organizácií zostáva bokom.

4.7. EHSV verí, že Komisia, Rada, národné vlády a parlamenty členských štátov, vláda a Kongres USA prijímú návrhy, ktoré boli predložené v uznesení Európskeho parlamentu 6. apríla 2017 o primeranosti ochrany poskytovanej štítom na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA. Európsky parlament vyjadruje vo svojom uznesení vážne obavy, z ktorých mnohé naznačujú, že dohoda a súčasný legislatívny rámec US v praxi nechráni práva občanov EÚ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Týmto hlavnými kritériami sú: 1. rozsah (skutočných alebo potenciálnych) obchodných vzťahov EÚ s príslušnou treťou krajinou vrátane existencie dohody o voľnom obchode alebo prebiehajúcich rokovanií; 2. rozsah tokov osobných údajov z EÚ so zohľadnením geografických a/alebo kultúrnych väzieb; 3. priekopnícka úloha, ktorú tretia krajina plní v oblasti ochrany súkromia a údajov, ktorá by mohla slúžiť ako vzor pre iné krajiny v jej regióne; 4. celkový politický vzťah s danou treťou krajinou, najmä so zreteľom na propagovanie spoločných hodnôt a spoločných cieľov na medzinárodnej úrovni.

⁽⁵⁾ Komisia vyzvala USA, aby naďalej vynakladali úsilie o zabezpečenie komplexného systému ochrany súkromia údajov, čo by z dlhodobejšieho hľadiska umožnilo zblíženie týchto dvoch systémov. Pozri Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Transatlantické toky údajov: obnovenie dôvery prostredníctvom silných záruk, COM(2016) 117 final, 29. februára 2016.

⁽⁶⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 6. apríla 2017 o primeranosti ochrany poskytovanej štítom na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA: EP „vyjadruje poľutovanie, že ani v zásadách štítu na ochranu osobných údajov, ani v listoch vlády USA sa neposkytujú vysvetlenia a uistenia, ktorými by sa preukázala existencia práva na účinný súdny prostriedok nápravy pre jednotlivcov v EÚ, ktorých osobné údaje sú prenášané do organizácie USA podľa zásad štítu na ochranu osobných údajov, ďalej sprístupňované verejným orgánom USA a spracúvané týmito orgánmi na účely presadzovania práva a verejného záujmu, teda práva, ktoré zdôraznil Európsky súdny dvor vo svojom rozsudku zo 6. októbra 2015 ako podstatu základných práv v článku 47 ods. 26 charty.

4.8. Podobné obavy vyjadrili viaceré skupiny občianskej spoločnosti z Európskej únie a Spojených štátov⁽⁷⁾. EHSV vyzýva všetky inštitúcie EÚ, aby vzali na vedomie tieto obavy.

4.9. Výbor síce uznáva snahu Komisie vytvoriť novú dynamiku, konštatuje však, že jej návrhy zachovávajú právnu neistotu pre osoby, ktorých práva boli porušené. Tu je niekoľko aspektov, ktoré k tomu prispievajú:

- Charakter príslušných údajov nie je špecifikovaný: napr. osobné údaje, metaúdaje, duševné vlastníctvo.
- Druhy použitia. Aký typ osobných údajov je povolený na komerčné účely a na účely presadzovania práva?
- Typ zúčastnených aktérov. Akú úlohu majú súkromné spoločnosti, štátne orgány a súdy?
- Právne postavenie a zodpovednosť spoločností, ktoré pracujú s osobnými údajmi, sú nejasné. Sankcie a odškodnenia za vzniknuté škody. Akú úlohu majú vnútroštátne súdy členských štátov EÚ alebo iné súdy vrátane tých, ktoré sa nachádzajú v tretích krajinách?

4.10. Monitorovanie po prijatí rozhodnutia o primeranosti je nevyhnutné, aby sa zabezpečilo, že dohody budú fungovať v praxi. Vzhľadom na rýchly technologický pokrok a neustále rozširovanie infraštruktúry IKT je potrebná dôkladná vládna kontrola a monitorovanie. Napriek tomu, že sa rozhodnutie o primeranosti vyhodnocuje každé štyri roky (pozri článok 45 ods. 3 všeobecného nariadenia o ochrane údajov), EHSV odporúča neustály kontakt medzi Komisiou, orgánmi na ochranu údajov a vládnymi orgánmi tretej krajiny s cieľom určiť nové výzvy vo veľmi dynamickom technologickom a ekonomickom prostredí.

4.11. EHSV nabáda Komisiu, aby spolupracovala so zainteresovanými stranami s cieľom rozvíjať alternatívne mechanizmy prenosu osobných údajov prispôbené osobitným potrebám alebo podmienkam konkrétnych priemyselných odvetví, obchodných modelov a/alebo prevádzkovateľov.

4.12. EHSV sa domnieva, že presadzovanie noriem ochrany údajov prostredníctvom multilaterálnych nástrojov by malo byť prioritou Komisie a že na túto úlohu by mali byť vyčlenené zdroje.

4.13. Jediným záväzným dokumentom v oblasti ochrany údajov je Dohovor Rady Európy č. 108 so svojim dodatkovým protokolom. Tento nástroj by sa mal ďalej rozvíjať a do jeho zapojenia by sa malo vyzvať viac tretích krajín.

4.14. S cieľom vybudovať skutočne globálny multilaterálny systém ochrany údajov by sa malo aj naďalej vyvíjať multilaterálne úsilie v rámci OECD, G 20 a APEC. Spolupráca s osobitným spravodajcom OSN pre právo na súkromie by mala byť spoľahlivá a funkčná.

4.15. Posilnenie spolupráce s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi na presadzovanie práva a dozornými orgánmi v tretích krajinách by malo byť prioritou. Napriek tomu, že Globálna sieť pre presadzovanie ochrany súkromia (GPEN) organizácie OECD nevytvára právne záväzné povinnosti, môže podporovať spoluprácu pri presadzovaní práva výmenou osvedčených postupov pri riešení cezhraničných problémov a podporou spoločných vykonávacích iniciatív a kampaní na zvyšovanie informovanosti⁽⁸⁾.

4.16. Vzhľadom na výmenu osobných údajov ako súčasť predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania a stíhania EHSV dôrazne podporuje vytváranie silných záruk ochrany údajov, je však otvorený aj zavedeniu záverov primeranosti v oblasti presadzovania trestného práva. Ochrana údajov a predchádzanie trestným činom a ich stíhanie vrátane počítačovej kriminality a terorizmu musia byť navzájom prepojené.

⁽⁷⁾ Výzva Koalície organizácií pre občianske slobody zákonodarcom EÚ, aby vyžadovali reformu dohľadu USA s cieľom zabezpečiť rámec na dodržiavanie práv osôb, ktoré nie sú občanmi USA, 28. februára 2017, sprístupnené od 1. augusta: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf>.

⁽⁸⁾ Pozri tiež rámec OECD na ochranu osobných údajov (OECD Privacy Framework), OECD, 2013.

4.17. Zastrešujúca dohoda o ochrane údajov medzi EÚ a USA, ktorá bola uzavretá v decembri 2016, je dobrým príkladom toho, ako sa práva a povinnosti v oblasti ochrany údajov v súlade s *acquis* EÚ môžu stať súčasťou bilaterálnych dohôd. Rovnaké postupy môžu tiež fungovať v rôznych politických oblastiach, ako napríklad v oblasti politiky hospodárskej súťaže alebo ochrany spotrebiteľov. EHSV nabáda Komisiu, aby preskúmala možnosti uzatvorenia podobných rámcových dohôd so svojimi významnými partnermi v oblasti presadzovania práva.

4.18. Výbor so záujmom očakáva výsledky prvého ročného hodnotenia štítu na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA, ktoré sa má uskutočniť tento rok, a verí, že pôjde o dôsledný a participatívny proces. EHSV dúfa, že EÚ aj USA budú aj naďalej plniť svoj záväzok spolupracovať na dosiahnutí vyššej úrovne ochrany osobných údajov.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1295/2013, ktorým sa ustanovuje program Kreativná Európa (2014 až 2020)

[COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]

(2018/C 081/30)

Konzultácia	Európsky parlament, 11.9.2017 Rada, 22.9.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v pléne	18.10.2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	196/0/3

Výbor prijal 28. marca 2012 svoje predchádzajúce stanovisko týkajúce sa programu Kreativná Európa na roky 2014 – 2020 [nariadenie (EÚ) č. 1295/2013] – CCMI/098 – CES828-2012_AC⁽¹⁾.

V predchádzajúcom stanovisku výbor plne podporil obsah návrhu Komisie, ktorým sa ustanovuje program Kreativná Európa (2014 až 2020) a zvýšenie rozpočtu na jeho financovanie. Výbor síce vyzdvihol význam hospodárskeho rozmeru programu Kreativná Európa, no zároveň podotkol, že program sa priveľmi zameriava na všeobecný cieľ týkajúci sa konkurencieschopnosti, pričom cieľ podpory európskej jazykovej a kultúrnej rozmanitosti a hodnôt je menej zreteľný. Okrem toho považoval výšku rozpočtu za nedostatočnú na pokrytie cieľov programu vo vzťahu k celkovému rozpočtu EÚ alebo prostriedkom, ktoré niektoré členské štáty vyčleňujú na podporu kultúrnych aktivít.

Vo svojom novom návrhu Komisia navrhuje vypracovať právne podložené a transparentné riešenie s cieľom zabezpečiť udržateľnú podporu pre Mládežnícky orchester Európskej únie (EUYO) vzhľadom na jeho špecifické vlastnosti, a to tak, že sa uzná ako „subjekt určený v základnom akte“ v zmysle článku 190 ods. 1 písm. d) delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) č. 1268/2012.

Táto iniciatíva je plne v súlade s postojom EHSV, ktorý vyjadril vo svojom predchádzajúcom stanovisku. Financovanie EUYO si nebude vyžadovať dodatočné zdroje z rozpočtu EÚ.

Novým návrhom sa v článku 13 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1295/2013, ktorým sa ustanovuje program Kreativná Európa (2014 – 2020), dopĺňa písmeno „f) Mládežnícky orchester Európskej únie.“

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom predchádzajúcom stanovisku⁽²⁾, CCMI/098 – CES828-2012_AC prijatom 28. marca 2012, na svojom 529. plenárnom zasadnutí 18. a 19. októbra 2017 (schôdza z 18. októbra) rozhodol 196 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 18. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Tvorivá Európa“, Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 35.

⁽²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017**(doplňujúce stanovisko)**

(2018/C 081/31)

Spravodajca: **Petr ZAHRADNÍK**Pomocný spravodajca: **Javier DOZ ORRIT**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	27. 4. 2017
Právny základ	článok 29(A) vykonávacích predpisov rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	158/4/6

Úvod

Toto stanovisko je súčasťou rozsiahlejšieho balíka štyroch stanovísk EHSV týkajúcich sa budúcnosti európskeho hospodárstva (t. j. prehĺbenia hospodárskej a menovej únie, hospodárskej politiky v eurozóne, únie kapitálových trhov a budúcnosti financií EÚ) ⁽¹⁾. Balík prichádza v rámci prípravy bielej knihy o budúcnosti Európy, ktorú nedávno začala Európska komisia a zohľadňuje príhovor predsedu Komisie Junckera o stave Únie v roku 2017. V súlade s uznesením EHSV o budúcnosti Európy ⁽²⁾ a predchádzajúcimi stanoviskami o dokončení HMÚ ⁽³⁾ tento balík stanovísk vyzdvihuje potrebu spoločnej vízie v riadení Únie, ktorá prekračuje rámec technických prístupov a opatrení a je predovšetkým otázkou politickej vôle a spoločnej perspektívy.

1. Závbery a odporúčania

1.1. Cieľom týchto záverov a odporúčaní je doplniť stanovisko ECO/423, s ktorým sa predkladané stanovisko v plnej miere stotožňuje a z ktorého vychádza. Závbery sú v súlade aj s ostatnými tromi stanoviskami týkajúcimi sa hospodárskej budúcnosti Európy, ktoré sú vymenované v úvode.

1.2. EHSV víta pokrok, ktorý sa podarilo dosiahnuť v rozvoji hospodárskej politiky eurozóny a dôkladne monitoruje okolnosti ovplyvňujúce tento vývoj. Za mimoriadne dôležité však považuje okolnosti, ktoré prepájajú prostredie eurozóny s fiškálnymi aspektmi a posilňovaním jej inštitucionálneho rámca.

1.3. Považuje za dôležité uplatňovať vyváženú kombináciu opatrení hospodárskej politiky eurozóny s ich správne prepojenými monetárnymi, fiškálnymi a štrukturálnymi zložkami. Tento faktor naberá na dôležitosť vzhľadom na plánované preskupenie týchto politických opatrení v súlade s hospodárskym rozvojom.

1.4. EHSV nesúhlasí s Európskou radou, ktorá odmieta pozitívny zámer fiškálnej politiky a vyzýva ju, aby svoj záver prehodnotila. Najmä predpokladaný prechod od politiky kvantitatívneho uvoľňovania Európskej centrálnej banky posilňuje argumenty v prospech uplatnenia koncepcie pozitívneho zámeru fiškálnej politiky (positive fiscal stance). Zároveň si je vedomý toho, že rozsah pozitívneho zámeru fiškálnej politiky sa musí správne nasmerovať, aby nedošlo k ďalšiemu zvýšeniu stále vysokej úrovne verejného dlhu, a zamerať na oblasti prinášajúce jasný dlhodobý úžitok.

⁽¹⁾ Súčasťou balíka sú stanoviská EHSV *Hospodárska politika v eurozóne na rok 2017 (doplňujúce stanovisko)*, *Únia kapitálových trhov: preskúmanie v polovici trvania* (pozri stranu 117 tohto úradného vestníka), *Prehĺbenie HMÚ do roku 2025* (pozri stranu 124 tohto úradného vestníka) a *Budúcnosť financií EÚ do roku 2025* (pozri stranu 131 tohto úradného vestníka).

⁽²⁾ Uznesenie EHSV Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 11.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 10 a Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

1.5. EHSV konštatuje, že hospodárska situácia v eurozóne sa zlepšuje, a odporúča, aby sa v záujme udržania a posilnenia tohto vývoja prijali kľúčové kroky na podporu investícií a vykonanie štrukturálnych reforiem na podporu vyššej produktivity a kvality pracovných miest. Vykonávanie štrukturálnych reforiem by malo byť užšie prepojené s procesmi v rámci Európskeho semestra. EHSV ďalej odporúča vnímať potrebu štrukturálnych reforiem na úrovni celej eurozóny alebo EÚ, a nielen v podobe izolovaných štrukturálnych opatrení v rôznych členských štátoch.

1.6. EHSV dôrazne podporuje výraznejšiu súdržnosť v eurozóne v podobe posilnenej koordinácie hospodárskej a fiškálnej politiky a zlepšenia finančného sprostredkovania dobudovaním finančnej únie, ako aj zaistením väčšieho vplyvu eurozóny v celosvetovom hospodárstve. V záujme splnenia týchto úloh EHSV odporúča zodpovedajúce posilnenie jej interinštitucionálneho rámca.

1.7. ESHV zastáva názor, že euro je menou celej EÚ. EHSV je za to, aby zlepšujúca sa hospodárska realita v EÚ opätovne viedla k možnosti rozšírenia eurozóny, s predpokladaným obojstranne pozitívnym dosahom tak na súčasnú eurozónu, ako aj na jej nových členov.

1.8. EHSV konštatuje, že v dôsledku vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ a slabej predvídateľnosti súčasnej vlády USA, je potrebné venovať náležitú pozornosť politickému a hospodárskemu vývoju na celom svete,

1.9. EHSV si je vedomý skutočnosti, že v rámci platného súboru pravidiel je zlepšovanie fungovania eurozóny obmedzené (najmä pokiaľ ide o opatrenia štrukturálnej povahy). Na zlepšenie zásadných aspektov (súvisiacich napríklad so zlepšením jej inštitucionálneho rámca alebo presadením nových fiškálnych nástrojov) bude potrebné prijať nové pravidlá.

1.10. EHSV v súvislosti s pripravovanými hospodársko-politickými odporúčaniami na rok 2018 zdôrazňuje potrebu začať diskusiu o:

- vytvorení fiškálnej únie,
- posilnení zodpovednosti (responsibility and ownership) jednotlivých členských štátov za záväzky voči eurozóne,
- potrebe štrukturálnych reforiem v rámci platformy európskeho semestra,
- ďalšom zosilnení hospodárskej koordinácie a správy,
- zlepšení systému finančného sprostredkovania spôsobom vedúcim k posilneniu reálnych dlhodobých investícií v súlade s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja, s využitím úlohy EIB, EIF a EFSI 2.0,
- silnejšom vplyve eurozóny vo svete.

1.11. EHSV si uvedomuje, že je nevyhnutné, aby sa vlna zvýšených investícií zodpovedajúco prejavila na vývoji miezd a klesajúcej nezamestnanosti. Mala by byť tiež zameraná na riešenie nerovností opísaných v stanovisku, ktoré by mohli byť zásadnou prekážkou dlhodobého rastu, ak budú pretrvávať a nebudú sa riešiť.

1.12. Na to, aby si projekt oživenia eurozóny a naplnenia štrukturálnych reforiem v jej rámci získal dôležitú podporu občanov, je potrebné posilniť sociálny rozmer a uplatniť demokratické a transparentné formy jej správy smerujúce k zaisteniu hospodárskej prosperity a vysokej životnej úrovne.

2. Súvislosti

2.1. Európska komisia zverejnila v novembri 2016 v rámci pravidelne sa opakujúceho procesu európskeho semestra podkladové dokumenty pre odporúčania Rady týkajúce sa hospodárskej politiky a eurozóny, ako aj oznámenie s názvom Smerom k pozitívnym zámerom fiškálnej politiky pre eurozónu. EHSV k týmto dokumentom vypracoval stanovisko ECO/426, ktoré schválil na svojom plenárnom zasadnutí vo februári 2017. Vzhľadom na vývoj hospodárskej politiky EÚ, ako aj aktivity niektorých členských štátov, došlo odvtedy v tejto otázke k významnému vývoju. Predkladané doplňujúce stanovisko sa zameriava na najdôležitejšie aspekty tohto vývoja:

- návrh odporúčania Rady o hospodárskej politike eurozóny (marec 2017),
- jarnú hospodársku prognózu (máj 2017),
- oznámenie o odporúčaníach pre jednotlivé krajiny na rok 2017 (máj 2017).

Súbežne boli v tomto období zverejnené aj biela kniha i budúcnosti Európy a diskusný dokument o prehĺbení hospodárskej a menovej únie a budúcnosti financovania EÚ, ktoré predseda Európskej komisie Jean Claude Juncker ďalej rozvinul vo svojom prejave o stave EÚ v septembri 2017. Okrem toho bolo možné pozorovať viditeľný vývoj vo fungovaní eurozóny z hľadiska jej fiškálneho aspektu. Predkladané stanovisko teda zohľadňuje hospodársky vývoj v roku 2018 a odráža návrhy EHSV k odporúčaniam týkajúcim sa hospodárskej politiky eurozóny na rok 2018.

2.2. Hospodárske oživenie prebieha o čosi rýchlejšie, ako sa očakávalo, avšak eurozóna si ďalej vyžaduje silnejšiu investičnú aktivitu, ku ktorej by tiež mohli napomôcť kontrolované fiškálne stimuly brániace zvýšeniu úrovne verejného zadĺženia z dlhodobého hľadiska. Dôsledky krízy a uplatnených politických opatrení sa naďalej prejavujú v nezamestnanosti, chudobe a nerovnosti a sú tiež príčinou hospodárskych a sociálnych rozdielov medzi členskými štátmi. Je preto nevyhnutné oživiť vyhliadky na rast väčšou podporou investícií v eurozóne, sprevádzanou sociálnou politikou, ktorá obmedzuje chudobu a nerovnosť. Európska komisia vo svojej jarnej prognóze uvádza, že zásadným faktorom udržateľnosti hospodárskeho oživenia sú investície sprevádzané zodpovedajúcim mzdovým vývojom a pokračujúcim poklesom miery nezamestnanosti, ktoré takto prispievajú k posilneniu domáceho dopytu.

2.3. Eurozóna sa okrem toho musí stať súdržnejšou. Tomu by mohlo napomôcť dobudovanie finančnej únie s očakávaným pozitívnym dosahom na oživenie investičnej aktivity, ktoré by sa mohlo uskutočniť podľa súčasných pravidiel. Ďalšie posilnenie koordinácie hospodárskej a fiškálnej politiky zameranej na fiškálnu kapacitu eurozóny a vytvorenie autonómneho rozpočtu eurozóny, silnejšia inštitucionálna architektúra eurozóny, ktorá umožňuje lepšie vnútorné i vonkajšie zastúpenie, ako aj posilnená zodpovednosť jej jednotlivých členov, si už vyžadujú zavedenie nových pravidiel.

2.4. V jednom zo scenárov v bielej knihe o budúcnosti Európy sa uvažuje o možnosti viacrýchlostnej Európy, pričom významným deliacim faktorom môže byť práve eurozóna. EHSV sa však v tejto súvislosti podporuje názor, že euro je menou celej EÚ. Bolo by žiaduce vytvoriť prirodzené stimuly, aby krajiny, ktoré nie sú členmi eurozóny, považovali vstup do nej za vnútroštátnu prioritu.

2.5. Európska komisia sa vo svojej zimnej a jarnej prognóze zameriava na stav „s vysokou mierou neistoty“, pokiaľ ide tak o vnútorné, ako aj vonkajšie riziká vyplývajúce z obchodných, finančných a geopolitických faktorov. V jarnej prognóze vyjadrila obavy v súvislosti s vývojom v USA a Spojenom kráľovstve (vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie), ktoré pravdepodobne neblaho ovplyvnia (mierne) oživenie v Európe. Vláda pod vedením prezidenta Trumpa je ešte nevyspytateľnejšia než sa na prvý pohľad zdalo a pretrvávajúci vysoký prebytok bežného účtu Nemecka a eurozóny je pre ňu problémom, čo by USA mohlo podnietiť k prijatiu nepriaznivých opatrení v obchodnej politike so škodlivými účinkami pre EÚ a eurozónu. Nepredvídateľný je aj priebeh vystúpenia Spojeného kráľovstva z Európskej únie: naťahujúci sa začiatok rokovaní nezbudzuje dôveru v konečný výsledok, zatiaľ čo júnové voľby naznačujú, že v procese rokovaní dôjde ku komplikáciám a zdržaniam.

2.6. Európska komisia v najnovšej jarnej hospodárskej prognóze naznačuje, že jej odporúčanie a stanovisko EHSV (ECO/423), ktoré podporovali pozitívny zámer fiškálnej politiky pre eurozónu ako celok na rok 2017, a ktoré Rada zamietla odporúčaním z 10. marca 2017, išli správnym smerom. EHSV nesúhlasí s rozhodnutím Európskej rady a domnieva sa, že riziká, ktoré sa odvtedy objavili, ako aj jarná prognóza Komisie potvrdzujú, že je vhodné zachovať pozitívne fiškálne zámery v rozpočtovej politike.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Pri príležitosti pripomenutia si 60. výročia podpísania Rímskych zmlúv a v súvislosti s následnými diskusiami o budúcnosti EÚ sa vyzdvihol význam HMÚ ako jednej z kľúčových priorít európskej integrácie. Uviedlo sa tiež, že napriek pretrvávajúcim a doposiaľ nedoriešeným problémom by bolo nesprávne zaujať k eurozóne príliš defenzívny postoj. Namiesto toho by bolo lepšie ambiciózne hľadať do jej budúcnosti a pracovať na konkrétnych opatreniach s cieľom lepšie využiť jej potenciál. Európsky hospodársky a sociálny výbor tento názor podporuje.

3.2. Pokiaľ ide prosperitu hospodárstva EÚ a spravodlivé rozdelenie príjmov a bohatstva, ktoré vytvára, sa v stanovisku ECO/423 zdôrazňuje, že na dosiahnutie vyváženej hospodárskej politiky je dôležité, aby obsahovala monetárne, fiškálne a štrukturálne nástroje a opatrenia zamerané na posilnenie funkčnosti a účinnosti finančného trhu, vrátane primeranej regulácie, ktorá zabráni nezodpovedne riskantnému správaniu niektorých finančných inštitúcií. EHSV je presvedčený, že vývoj v posledných mesiacoch ešte zvýšil význam tejto otázky.

3.3. EHSV plne podporuje dokončenie a prehĺbenie HMÚ do roku 2025. V tomto zmysle je toto stanovisko v súlade s balíkom ďalších stanovísk EHSV k ekonomickej budúcnosti Európy, ktoré sú spomenuté v úvode. EHSV je presvedčený, že osobitná pozornosť by sa mala venovať najmä týmto oblastiam:

3.3.1. väčšiemu posilneniu a ďalšej koordinácii fiškálnej, hospodárskej a štrukturálnej politiky s cieľom vytvoriť účinne fungujúci mix týchto politík aj so zreteľom na úsilie o presadenie silnej (dedicated) rozpočtovej línie eurozóny v rámci rozpočtu EÚ. Diskusný dokument o prehĺbení hospodárskej a menovej únie po prvýkrát používa pojem „fiškálna únia“ na takej vysokej politickej úrovni. V homogénnom menovom a hospodárskom prostredí a na funkčnom vnútornom trhu by „fiškálna únia“ zahŕňala aj spoločnú alebo vysoko harmonizovanú fiškálnu politiku (t. j. daňovú a výdavkovú), ktorá podporuje spravodlivé zdaňovanie a systémový a účinný postoj k daňovým únikom a podvodom;

3.3.2. kľúčovým predpokladom zlepšenia hospodárskeho prostredia eurozóny je v rámci komplexného chápania správy hospodárskych záležitostí EÚ, osobitne tiež európskeho semestra, zodpovednosť jednotlivých aktérov: individuálna zodpovednosť a povinnosti členských štátov by sa mali zachovať resp. posilniť vo všetkých jestvujúcich mechanizmoch správy hospodárskych záležitostí, vrátane objektívneho monitorovania, uplatňovania všetkých preventívnych a nápravných opatrení, a napokon aj prípadných sankcií;

3.3.3. rady produktivity (Productivity Boards) sa odporúčajú ako vhodný nástroj, založený na aktívnej účasti všetkých relevantných sociálnych partnerov, nakoľko môže uľahčiť vykonávanie štrukturálnych reforiem, ktoré okrem zvyšovania hospodárskej kapacity jednotlivých členských štátov výrazne prispievajú k zvyšovaniu funkčnosti a homogenity jednotného trhu ako celku tým, že odstraňujú určité regulačné prekážky a bariéry bez toho, aby boli dotknuté platné sociálne práva a práva zamestnancov;

3.3.4. výrazné zvýšenie účinnosti finančného sprostredkovania využitím celého spektra účastníkov finančného trhu v súlade s koncepciou bankovej únie a únie kapitálových trhov. Pri zvyšovaní účinnosti finančného sprostredkovania by hlavnou prioritou mali byť skutočné investície a nie zvyšovanie objemu virtuálneho finančného odvetvia;

3.3.5. pre silnú a rešpektovanú HMÚ je v rámci zmien, ku ktorým dochádza vo svetovom hospodárstve, veľmi dôležité aj jej vonkajšie zastúpenie. Je nevyhnutné nielen dosiahnuť, aby sa jednotlivé členské štáty zhodli na postoji voči svojim globálnym partnerom v oblastiach, v ktorých EÚ vystupuje jednotne, ale aj vybudovať kroky k vhodnej inštitucionálnej štruktúre, ktorá zodpovedá tomuto spoločnému záujmu v celosvetovom kontexte⁽⁴⁾;

3.3.6. okrem toho sa vo vhodných prípadoch mala zväziť možnosť rozšírenia súčasnej eurozóny. Niektoré krajiny, najmä krajiny v strednej a východnej Európe, vykazujú veľmi pozitívne hodnoty ukazovateľov hospodárskej výkonnosti a v rámci európskeho semestra sú veľmi kladne hodnotené. Zdá sa, že by mohli podporiť fungovanie eurozóny a posilniť jej váhu v rámci EÚ;

3.3.7. Podľa všetkého by mohli podporiť fungovanie eurozóny a posilniť jej váhu v rámci EÚ; predpokladom zabezpečenia občianskej podpory pre projekt novej HMÚ je vytvorenie nástrojov, ktoré zaisťujú, že rozhodnutia v oblasti správy ekonomických záležitostí budú demokratické a že jednotný trh sa doplní o silný sociálny pilier.

3.4. EHSV sa domnieva, že pre fungovanie eurozóny má pomerne zásadný význam podpora zvýšenia investícií a uskutočňovania a presadzovania štrukturálnych reforiem, ktoré by mohli byť ešte viac podporené v rámci procesu európskeho semestra, najmä s ohľadom na rámec jednotného trhu. Investície zo strany EIB, EIF a EFSI prinášajú pozitívne výsledky, vrátane potrebných regionálnych projektov. Ich objem však nepostačuje na preklopenie investičnej medzery, ktorá vznikla v najmä v čase krízy. Tieto nástroje by mali pomôcť vytvoriť dostatočne stabilný systém, ktorý umožní spoločné využívanie verejných a súkromných zdrojov. Riadená flexibilita Paktu stability a rastu by sa mala využiť na to, aby sa mohlo

⁽⁴⁾ Pre podrobnejšie informácie pozri napríklad Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 16.

uplatňovať zlaté pravidlo, podľa ktorého by investície a súvisiace bežné výdavky mali uskutočniť tak, aby priniesli plody v budúcnosti. Zameranie štrukturálnych reforiem by sa jednoznačne malo presunúť z úrovne jednotlivých členských štátov na celkové fungovanie jednotného trhu.

3.4.1. Cieľom štrukturálnych reforiem by v prvom rade malo byť odstránenie súčasných nerovnováh a vytvorenie priaznivých podmienok pre dlhodobý rozvoj v súlade s koncepciou OSN o udržateľnom rozvoji. Jednou z týchto nerovnováh sú prehlbujúce sa rozdiely v rámci EÚ a v rámci členských štátov. Štrukturálne reformy by mali viesť k prijatiu opatrení, ktoré zohľadňujú celoeurópske súvislosti a nielen čiastkové potreby jednotlivých členských štátov.

3.4.2. V kontexte EÚ by sa reformy nemali zameriavať len na domáce politické priority, ale mali by sa vnímať z perspektívy EÚ ako celku, t. j. z perspektívy strategických projektov, ktoré dokážu vytvoriť silnú pridanú hodnotu EÚ.

3.4.3. Sprievodným javom štrukturálnych reforiem by mali byť tiež podpora kvalitných pracovných miest s dôrazom na zodpovedajúcu mzdu a rešpektovanie sociálnej spravodlivosti v plnej miere.

3.4.4. Stále je potrebné uskutočniť mnoho reforiem na zlepšenie právnych predpisov, ktoré budú schopné podporiť rozvoj podnikania a zaistiť primeranú ochranu občanom. Medzi oblasti, v ktorých sú potrebné štrukturálne reformy, patria napríklad: pravidlá týkajúce sa zakladania podnikov, stavebné povolenia, získavanie úverov, platenie daní, cezhraničný obchod, registrácia nehnuteľností a harmonizácia daňovej politiky, ktoré prispejú k fungovaniu vnútorného trhu a zároveň obmedzia výskyt škodlivej konkurencie na ňom. Dôležitú úlohu zohráva aj spoločenská resp. politická atmosféra (t. j. efektívnosť a integrita verejného sektora, istota a stabilita v priebehu celého trvania projektu). Treba poznamenať, že odhliadnuc od prijatia týchto reforiem verejnosťou, proces ich implementácie je zložitý a ich makroekonomické výsledky závisia od fungovania mnohých komplikovaných procesov na mikroúrovni. Objasnenie týchto dôsledkov je dôležitým predpokladom získania podpory verejnosti pre tieto reformy. Podmienkou tejto podpory je, aby sa o nástrojoch vytvorených s cieľom pomôcť eurozóne fungovať v budúcnosti rozhodovalo legitímnym a demokratickým spôsobom, ktorý predstavuje správnu rovnováhu medzi hospodárskym a sociálnym pilierom.

3.4.5. Medzi potrebou štrukturálnych reforiem, európskym semestrom, viacročným rámcom implementácie EŠIF (alebo rozpočtu EÚ vo všeobecnosti) a rozvinutejšou a efektívnejšou eurozónou existuje priestor pre posilnený vzťah. Posilnenie vzťahu medzi štrukturálnymi reformami a rozpočtom EÚ s cieľom podporiť zblížovanie v strednodobom a dlhodobom horizonte úzko súvisí s očakávaným obmedzením politiky kvantitatívneho uvoľňovania ECB, keď sprísnená menová politika otvorí väčší priestor na využitie fiškálnych tokov.

3.5. Zároveň však musíme obnoviť úsilie o vzostupné zblížovanie životných a sociálnych štandardov a miezd v rámci členských štátov i medzi nimi, čo je základným predpokladom prehlbenia dôvery v EÚ a zaistenia budúcnosti Európy. Európsky pilier sociálnych práv by mal podporovať konvergenciu.

3.5.1. V tejto súvislosti sa ukazuje, že potrebujeme politiku, ktorá posilní domáci dopyt v EÚ a v eurozóne vo všeobecnosti, a osobitne v krajinách s vysokým prebytkom bežného účtu resp. obchodným prebytkom, aby došlo k obnoveniu rovnováhy v rámci eurozóny a vo vzťahu k zvyšku sveta.

3.5.2. Členské štáty EÚ by nemali stavať svoje stratégie konkurencieschopnosti na predpoklade dlhodobu nízkej úrovne miezd. Účinná kombinácia opatrení hospodárskej politiky by mala viesť k oživeniu investícií do infraštruktúry a zvýšeným výdavkom na vzdelávanie, výskum, odbornú prípravu a zručnosti by sa mali prejavovať v raste produktivity a silnom raste miezd a príjmov, ktoré odrážajú aj priebeh životného cyklu, kariérny vývoj a prispôbených úrovní životných nákladov. EHSV však rešpektuje rôznu situáciu jednotlivých členských krajín a ich primárnu zodpovednosť za jej riešenie prostredníctvom metód moderného kolektívneho vyjednávania.

3.5.3. Zo situácie na trhu práce vo viacerých krajinách eurozóny vyplýva, že ďalšie štrukturálne reformy v tejto oblasti by sa mali zamerať na zníženie vysokej úrovne dočasnej, nedobrovoľnej práce na skrátenej úväzok, na nízke mzdy a na podporu kvalitných pracovných miest s pracovnou silou, ktorá má vyššiu úroveň odbornej prípravy a kvalifikácie. Základom nového druhu reformy v oblasti práce by mal byť riadny sociálny dialóg a kolektívne vyjednanie založené na autonómii sociálnych partnerov. Zlepší sa tak nielen sociálna spravodlivosť, ale zároveň sa podporí aj produktivita hospodárstva.

3.6. V rámci súboru platných pravidiel sa môžu vykonávať predovšetkým opatrenia súvisiace s vykonávaním štrukturálnych reforiem a užšou koordináciou hospodárskej a fiškálnej politiky. V novom viacročnom finančnom rámci na obdobie po roku 2020 sa tieto pravidlá môžu ešte sprísniť. Naopak ďalšie prepojenie eurozóny so spoločnou rozpočtovou politikou alebo silnejším zastúpením eurozóny v globálnom kontexte si vyžaduje vytvorenie úplne nových pravidiel.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV z dôvodov uvedených v tomto stanovisku vyzýva Európsku komisiu a Radu, aby do odporúčaní týkajúcich sa hospodárskej politiky v eurozóne na rok 2018 zahrnuli umiernené pozitívny zámer fiškálnej politiky. Tento návrh je obzvlášť dôležitý vzhľadom na to, že potrebujeme dosiahnuť primeraný a udržateľný hospodársky rast a zaistiť fungujúcu kombináciu hospodárskej a monetárnej politiky, ktorej expanzívny charakter sa nemôže predlžovať donekonečna.

4.2. Domnievame sa, že prioritou implementácie investičného plánu pre Európu, ktorého sme zástancom, by mali byť projekty rešpektujúce ciele udržateľného rozvoja a zohľadňujúce sociálnu a environmentálnu zodpovednosť.

4.3. EHSV sa domnieva, že najnovší vývoj paradigmy hospodárskej politiky EÚ za posledných pár mesiacov nenecháva nikoho na pochybách o rastúcej politickej podpore prístupu, ktorý vedie k fiškálnej únii založenej na platforme eurozóny. Výbor v tejto súvislosti odporúča vývoj starostlivo monitorovať a je v plnej miere pripravený zapojiť sa do procesu upevňovania fiškálneho dôrazu ako predpokladu homogénnejšieho prostredia v eurozóne. Je tiež dôležité pozorovať, ako sa tento vývoj prejaví na možných zmenách v inštitucionálnych štruktúrach a režimoch.

4.4. EHSV sa naďalej nazdáva, že v čase, keď sa prehlbovanie HMÚ znovu stáva hlavnou prioritou, je veľmi dôležité nepodceniť procesy spojené s účinnejším a lepšie fungujúcim jednotným trhom. Účinný a funkčný jednotný trh je základným predpokladom, ktorý predchádza akýmkoľvek úvahám o prehlbení HMÚ. Očakávania týkajúce sa prínosov HMÚ sa môžu naplniť iba vtedy, ak bude pokračovať otváranie sa a liberalizácia jednotného trhu v budúcnosti, posilní sa jeho homogenita a odstránia sa viditeľné aj skryté vnútroštátne ochranné bariéry.

4.5. EHSV podporuje názor, že prostredie prehĺbenej HMÚ musí byť prepojené s procesom finančného sprostredkovania. Dôležitými prvkami finančnej únie sú banková únia a únia kapitálových trhov. Primárnou úlohou bankovej únie je stabilné a predvídateľné správanie bankového sektora. Musí byť podporená primeranými finančnými zdrojmi, aby sa dokázala vyrovnáť s prípadnými zlyhaniami bánk. S úniou kapitálových trhov sa naopak spája rozširovanie možností na pridelovanie finančných zdrojov, je však stále len na počiatku svojho rozvoja. Zvýšenie funkčnosti finančného sprostredkovania by sa zase malo výraznejšie prejavíť v oblasti skutočnej investičnej aktivity.

4.6. Budúcnosť EÚ tiež závisí od upevnenia jej integrácie a posilnenia jej úlohy v globálnom kontexte. Najmä v súčasnosti je jednou z mála kľúčových priorít a záležitosťou spoločného záujmu pre všetky členské štáty EÚ. V záujme dosiahnutie tohto cieľa môže byť prospešné posilniť jej spoločné zastúpenie na svetových fórach a v medzinárodných inštitúciách a na tejto úrovni presadzovať a rešpektovať spoločné hodnoty, zásady a politické opatrenia, ako je napríklad politickú a ekonomickú slobodu a rovnosť, sociálnu spravodlivosť, hodnotu slobodného podnikania v obchode a investíciách, vytvorenie podmienok pre spravodlivé a otvorené konkurenčné prostredie, a tiež odstránenie nezákonných a trestných praktík v podnikaní, ako je zneužívanie daňových systémov alebo postupov verejného obstarávania. Úplne nevyhnutné je tiež rešpektovanie sociálnych a občianskych práv a základných požiadaviek v oblasti životného prostredia.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK